Jens Baggesens

Biographie.

Udarbeidet fornemmeligen efter hans egne Haandskrifter og efterladte litteraire Arbeider

ved

August Baggesen.

Første Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1843.

Deres Majestæt

Christian den Ottende,

de skjønne Videnskabers

kongelige Beskytter og fortrolige Ven,

den forevigede Digters

personlige Velynder,

allerunderdanigst

tilegnet af

Udgiveren.

Indhold af første Bind.

Tillæg.

Forord.

Det trænger vist ikke til noget Forsvar, at man har besluttet sig til at udgive en Biographie af en saa eiendommelig Personlighed som Digteren Jens Baggesen, hvis udmærkede Aandsgaver ikke blot afprægede sig i Resultaterne af hans betydningsfulde litteraire Virksomhed, men tillige gjorde sig i høi Grad gjældende ved hans hele ydre Færd som Menneske og som Borger, under de mangfoldige Forhold, hans bevægede Liv bragte ham i til flere af hans Tids mærkeligste Personer i og udenfor Fødelandet.

Derimod vil maaskee Flere finde Tidspunktet for Udgivelsen af en saadan Biographie mindre heldigt valgt. De ville maaskee anføre, at de Aar, i hvilke den Afdøde levede og virkede som Digter — 1784 til 1826 — ligge allerede nu temmelig fjern fra vor Tid, fornemmelig paa Grund af, at i denne gjøre sig fortrinsviis ganske andre Interesser gjældende end de, der knytte sig til Beskrivelsen af en Datids Digters Liv og litteraire Virksomhed. Men mig forekommer det, at ligesom unegteligen den Tid, hvori en Biographie udgives, kan ligge for fjern fra den Tid, hvortil den Beskrevnes Liv hørte, især med Hensyn til hans efterlevende Samtidige, af hvilke dagligen færre kunne glædes ved at gjenkalde sig hiin forsvundne Tid, saaledes kan ogsaa Tidspunktet let ligge for nær ved det beskrevne Livs Slutning. Det er nemlig ikke let, medens man endnu er nær ved et Digterlivs Ophør, at erhverve sig et Standpunkt, hvorfra man uhildet af indre Følelser og ydre Forhold formaaer at overskue og i det sande Lys at fremstille den Afdødes Liv og Virken, samt de Personer, der meer eller mindre henhøre til Skildringen. Disse Hensyn, der paa eengang opfordrede til ikke at udgive Biographien før og heller ikke at udsætte den længere, betragtede jeg for afgjørende; og selve Biographien vil

Liv og Levnet af hans Fætter", siger om sine Forældre:

"Men hvo der havde dem paa Jorden sat,
"Har Taushed skjult i Glemsels mørke Nat."

Men derfor mangler ogsaa den Yttring af ham tilstrækkelig Hjemmel, der findes anført i hans Biographie af R. Nyerup (i Samling af fortjente danske Mænds Portraiter med biographiske Efterretninger, 3die Binds 4de Hefte) at "hans Families Udspring taber sig i Skaane." I det mindste i nærmere Led nedstammer den fra Jylland, og sandsynligviis fra Ribe, hvor der levede mange med Navnet "Baggesen" henimod Midten af det 17de Aarhundrede*).

Bagge Baggesen giftede sig med en i Korsøer boende Skippers, Søren Møllers ældste Datter, Anna, som forinden havde bestyret Huset for en Provst i Egitslevmagle, og allerede var 30 Aar gammel, da hun vuggede sin Førstefødte, der døbtes Jens, sandsynligviis efter Bedstefaderen. Vel findes i Korsøer Kirkebog, for 1764, anført Døbenavnene Jens, Immanuel; men Døbeactens Betegnelse i Kirkebogen er, mærkelig nok, indført af den Døbte egenhændigen. Kirkebogen er nemlig øiensynligen bleven uordentlig ført i 1764, og Digteren har paa en Reise igjennem Korsøer, 50 Aar efter sin Fødsel, selv udfyldt det for sit Vedkommende Manglende i samme, ved hvilken Leilighed han har skrevet sit Navn, saaledes som han sædvanligen skrev dette, efter at have allerede i en tidligere Periode optaget Navnet "Imma-

---

*) Saaledes lod en Bagge Baggesen i Ribe døbe en Søn, Bagge, i 1644; og til samme Tid levede der en Kjøbmand Lauritz Baggesen, hvis Broder, Peder Baggesen, var Raadmand og Tolder i Ribe. (See Bidrag til Ribes Historie i 1643—45 af Adjunkt P. Adler, 1836). For Tiden ere imidlertid ikkun af Navnet "Baggesen" de mandlige Descendentere af Jens Peters Søn Albrecht og af Digterens Sønner Carl og August i Slægtskabsforhold til hverandre.

nuel," som en enthusiastisk Beundrer af den store Philosoph Kant.

Digterens Moder var en i hoi Grad alvorlig og streng Kone, som, da hun, efter den Tids strengere Opdragelsesmaade, med Haardhed svang Tugtens Riis, tidligen blev af sine Børn ligesaameget frygtet som elsket. Ei alene meget gudfrygtig, men tillige streng orthodox, var ikke blot Bibellæsning hendes kjæreste Beskjæftigelse i hver ledig Time, men hendes daglige Sysler udførtes under Bønner, Bibelsprog og Psalmesyngen, hvilket ikke kunde være uden Indflydelse paa det barnlige for alle første Indtryk saa meget modtagelige Sind. Den lille Jens blev ogsaa tidligen et stille i sig selv indesluttet Barn, der fandt langt mindre Behag i barnlige Lege end i Læsning af gudelige Bøger, og som, da denne Læsning snart blev blandet med Læsning i Bøger af ganske forskjelligt Indhold, allerede i sit 7de Aar plagedes af Religionsskrupler og Samvittighedsnag.

Hvorledes Moderens Lære opfattedes og længe gjorde sig gjældende, kan iblandt Andet bedømmes af følgende Factum. Da den 7 eller 8aarige Dreng ledsagedes af sin et Aar yngre, men ulige livligere Søster Marie til Skole, mødte dem en jævnaldrende Knøs, der af Drengelune gav den maaskee i Tanker fordybede Jens et dygtigt Ørefigen. Medens nu Søsteren foer løs paa Angriberen for at hevne sin Broder, holdt denne unge Orthodox sagtmodigen det andet Øre frem, øieblikkeligen erindrende sig Bibelsproget:

„Dersom Nogen giver Dig et Slag paa dit høire Kindbeen, vend ham det andet ogsaa til."

Da Faderens Underviisning i Skrivning og Moderens i Læsning ikke formaaede tilstrækkeligen at beskjæftige og tilfredsstille den videbegjærlige Dreng, og da Almueunderviisningen i Korsøer vistnok til den Tid var meget maadelig, medens

det aldeles manglede Faderen paa Midler til at bekoste nogen privat Underviisning paa sin Søn, var det naturligt, at denne blev saa godt som aldeles overladt til sig selv, med Hensyn til Udviklingen af de aandige Kræfter, hvormed Forsynet havde saa rigeligen begavet ham.

Imidlertid bleve hans usædvanlige Færd, store Flid og sjeldne Gaver ikke ubemærkede af flere iblandt Byens anseete og dannede Mænd, navnligen tyde flere Data hen paa, at Byens Skoleholder Thunoe, en til den Tid i Korsoer som Lærd gjældende Mand, og Cand. theol. Joh. Brorson, antoge sig den flittige Dreng i hans Studering af de døde Sprog, i hvilke han gjorde en for sin Alder og især under de givne Forhold usædvanlig stor Fremgang.

Digterens egne Yttringer over hans Livs første Periode indeholdes fornemmeligen i et Brev til Frue Oberstinde v. Braun, født v. Haller, en Tante til hans elskede Sophie. Det er skrevet paa Tydsk i Bern, November 1789, kort Tid forinden han og hans Sophie bleve for stedse forenede, altsaa i Baggesens 25de Aar, og til en Tid, da han, elsket og yndet, med de gladeste Forhaabninger for Die, saae et heelt nyt Liv aabnet for sig.

I dette Brev forekomme følgende Yttringer:

„Jeg og mine Sødskende*) bleve opdragne i Mangel og ofte trykkende Nød, men med saa megen moralsk Strenghed, at jeg aldrig har kunnet ønske mig en bedre Opdragelse;

---

*) Jens Baggesen havde ialt 9 Sødskende, 3 Brødre og 6 Søstre. Af de første døde de tvende som Børn, og den tredie, Hans Peter, Copiist i det Kongelige Vestindiske Gjælds Liquidations Comptoir, gift trende Gange, døde 1816, uden Børn; af de sidste døde de tre som Børn; og af de trende andre: Maria, gift Klena i Wilster, — Sophie, gift Flindt i Korsøer, og Kirstine, gift Frølund i Kjøbenhavn, overlevede ikkun den sidstnævnte Broderen.

thi jeg troer ikke, at der gaves tvende mere gudfrygtige Mennesker paa Jorden end mine Forældre:

„Unter Arbeit und Gebet,
Schwanden ihre Stunden!"

Mine første Barndomsaar henrandt ei heller ganske som andre Børns. Jeg legede f. Ex. aldrig, var altid meget alvorlig, og havde slet ikke Lyst til nogen Ting i Verden uden til at lære. Istedetfor at lege, skjulte jeg mig med en Bog, eller tænkte over Religionen. I mit 6te Aar læste jeg allerede med Lethed — især Bibelen, som jeg aldrig kunde blive kjed af at læse i. Jeg havde i Begyndelsen slet ingen Underviisning uden af min Moder, der lærte mig at læse, og af min Fader, der lærte mig at skrive. Hvorfra jeg havde erholdt den overordentlige store Lyst til at læse, begriber jeg ikke; thi af Byens faa læsende Indbyggere kjendte jeg i Begyndelsen Ingen. Min Moder elskede vel Lecture, men hendes huuslige Sysler forbøde hende at offre sin Tid til denne Beskjæftigelse. Det varede ikke længe før Theologien sysselsatte mig udelukkende. Jeg læste Bibelen saa ofte, at jeg næsten kunde de vigtigste Bøger udenad, — jeg levede mere med Patriarcherne, Propheterne og Apostlerne, end med Børn, — og, besynderligt nok, jeg gad ingen Bøger læse, som ikke vare religieuse, eller i det mindste moralske. Eventyr, Comedier og især Digte vare mig længe noget ganske utaaleligt. Prædikener og alle Slags opbyggelige Skrifter vare mig derimod, næst Bibelen, Alt. Jeg læste baade Nat og Dag, og de smaa Foræringer, som jeg erholdt af min Moder, og som jeg oftest maatte tiltrygle mig med bittre Taarer, bestode i smaa Stumper af Lys, ved hvilke jeg læste om Aftenen, naar Alle sov.

Uden Omgang med andre Børn end mine tvende yngre Søstre, uden Leilighed eller Opmuntring til at tage Deel i

barnlige Forlystelser og Lege, blev jeg meget tidlig Religionssværmer. Dette Sværmerie yttrede sig i en brændende Attraa efter Oplysning om visse mig ubegribelige Troens Hemmeligheder, og især i Uro over min Sjæls Tilstand; hvilken Uro ikke sjelden steeg til en saadan Grad af Fortvivlelse, at Byens Præst oftere havde Moie med at trøste mig i mit 7de og 8de Aar, og at forsikkre mig om Guds Naade samt om Tilgivelse for mine Synder.

Imidlertid var jeg hele denne Tid meget afholdt i Byen, og havde Gud ikke skjenket mig en medfødt Ydmyghed og en næsten aldrig tilfreds Samvittighed, saa var jeg bleven fordærvet. Hvad der i Særdeleshed gjorde mig elsket, var det samme, som saa ofte gjenkalder mig mine Børneaar, min Sang. Jeg sang vel ikke Andet end Psalmer og nogle Ballader, hvilke min Moder, som sang meget smukt, havde lært mig, men min Stemme skal have været overordentlig god, thi den lokkede Mennesker sammen om mig, allerede naar jeg sang som Barn, og jeg kunde endnu ikke rigtig gaae, da jeg allerede kunde synge. Min Flid, mit taalmodige og stille Væsen og et Par særegne Træk, som vare blevne bekjendte, gav Præsten (Bang?) engang Anledning til at rose mig offentlig, og at fremstille mig som et Mynster for catechiserede Børn. Jeg erindrer godt den Virkning, dette havde paa mit unge Hjerte. Jeg takkede Gud, og græd, og følte mig uværdigere til Guds Kjærlighed end nogensinde før.

Min Stemme mistede jeg i Kopperne, som tillige forvandlede mig fra et meget smukt Barn, (saaledes sagde man) til et temmelig hæsligt. Der er næsten Intet, hvorfor jeg har takket Gud saameget, som for Tabet af min legemlige Skjønhed; men min Stemme har jeg ofte ønsket mig tilbage. Jeg leed usigelige Smerter, og, skjøndt jeg efter den Tid har gjennemgaaet forskjellige svære Sygdomme, er der dog ingen,

jeg erindrer saa levende som denne — det forekommer mig, som det kun var 14 Dage siden, jeg havde den. Mine Oines Glands blev udslukket i den Blindhed, som fulgte med Sygdommen, og min Moder har siden aldrig kunnet see mig stivt i Oinene uden at græde. „Du seer endnu stedse god ud," sagde hun engang — „men saa dum som et Faar." Dette har havt til Følge, at jeg er bleven overordentlig undseelig, sky og forlegen, fordi jeg bestandig troer, at de, som ikke kjende mig, holde mig for meget dum.

Jeg blev 9 Aar, uden at faae nogen anden grundig Underviisning, end den jeg skaffede mig selv ved Læsning. Imidlertid begyndte jeg allerede dengang at undervise andre Børn, især i Skrivning, hvori jeg havde erhvervet mig megen Færdighed. Min Videbegjærlighed voxede med hver Dag; men det var paa ingen Maade muligt for mig at faae Underviisning; thi min Fader var for fattig til at holde mig i Byens Skole. Med ubeskrivelig Umage forsøgte jeg paa at lære mig selv Latin. Understøttet af nogle mod mig velvillige Mennesker fik jeg senere fat paa nogle philosophiske, mathematiske, physiske og astronomiske Bøger; Gud! hvilket Paradiis aabnede sig der for min Tilbøielighed. En gammel Mand, min Morfader, lærte mig i mit tiende Aar Navigation. Nu deelte jeg mig mellem Stjerner, Dyr, Tal og de fjerneste Landes Indvaanere; men Theologien blev dog mit Hovedstudium. Imidlertid arbeidede jeg ikke blot med Hovedet, ogsaa mine Hænder brugte jeg. Jeg roede, øvede mig i at ballancere og kravle, byggede Skibe og leverede Søslag i Gravene om den gamle Fæstning, i hvilken Fader boede. Jeg var ofte syg, og, naar jeg maatte holde Sengen, beskjæftigede jeg mig stedse med at tegne. Ikke længe efter fik jeg en Fløite, og bestræbte mig at frembringe paa denne de Toner, min Stemme negtede mig. Men i næsten alle disse

Videnskaber og Kunster maatte jeg gaae min egen moisommelige Vei, og da jeg fyldte mit ellevte Aar, vidste mine stakkels Forældre ikke hvad der skulde blive af mig. Mit Hoved var fuldt af uordentligt samlede Ideer og Kundskaber, — jeg kjendte Stjernerne, de mindste Byer i Asien, et Skibs hele Takkelage, de forskiellige Dyrarter, og kunde Bibelen næsten udenad. Jeg havde tegnet et Stykke, som hele Byen beundrede; jeg havde bygget et temmeligt stort Orlogsskib, der blev opstillet som en Prydelse i den fornemste Mands Lysthuus i Korsoer; jeg havde skrevet Forskrifter for de fornemste Born i Byen; jeg var temmelig ovet i Sovæsenet — men min Fader var fattig og bemærkede, at 6 Born spiste mere end 5.

Jeg kom altsaa til Postmesteren i Byen, for ganske mod min Tilboielighed at skrive Tal-Lotterie-Lister og ordne Breve. Saaledes gik et Aar, og stakkels Jens maatte protocollere. Videnskaberne og de skjonne Kunster lede frygteligt derved! Imidlertid gik det dog nogenlunde — thi Postmesteren tillod mig dog undertiden — at læse. Men de oplyste Hoveder i Byen ærgrede sig over at jeg skulde blive saadan en Dogenigt af Postmester eller Lotto-Collecteur. Den Ene vilde have, at jeg skulde være Maler, den Anden, at jeg skulde være Musicus, Nogle, at jeg skulde være Bygmester, Andre Skibscapitain, og de Fleste, at jeg skulde være Præst. Det sidste onskede tillige Præsten, min Moder og — jeg selv. Men for at blive Præst maatte jeg studere, for at studere maatte jeg i en latinsk Skole, og dertil horte — Penge. Derfor kom jeg fra Postmesteren til Amtsforvalteren, der i det mindste kunde bringe mig frem til at blive Amtsskriver. Hvor ulykkelig var jeg ikke!

Med den heftigste Attraa efter Videnskaber, hvilken end mere næredes netop ved den Forsmag, jeg havde faaet af de indsamlede Frugter, blev jeg, i mit trettende Aar, henkastet

paa et Comptoir, hvor jeg fra den tidlige Morgen til den sildige Aften uophørligen maatte svede over Lateris og Transport, uden nogensinde at træffe paa en fornuftig eller underholdende Tanke i den uhyre Masse af Papirer, som jeg afskrev.

„Tolv Aar han havde fyldt i stakket Tid;
„(Man veed, at Tiden som en Hest kan rende)
„Da han Befaling fik Studeringen at ende,
„For med desmeer Opmærksomhed og Flid
„En Amtsforvalters Steeg at vende,
„Polere Fuldmagts Støvler, Krøller slaae
„Paa gamle, vrantne, stridige Parykker,
„Summere Tal — og Næsestyvre faae,
„Naar hist et Nul var Feil, og her en Kop i Stykker.
„Tungt gik en Tid paa denne Maade bort
„Nedbøiet under Lateris og Transport;
„End tungere min Fætter gik i Tiden —
„Og tungt han har bestandig gaaet siden.“
(Forf. Liv og Levnet af hans Fætter.)

Men Lydighed imod mine Forældre var mig endnu den helligste af alle Pligter, og jeg fandt mig derfor en lang Tid deri, endskjøndt det er umuligt at blive værre behandlet, end jeg blev det af min Principal, der var en 56aarig Podagrist, og næsten affindig af Skinsyge over en ung, elskværdig Kone, som han bragte i Graven i hendes 28de Aar. Ikke blot at han gav mig hver Dag Bank, og mishandlede mig undertiden af blot Lune, saaledes, at jeg blødte, men han forbød mig endog alle Bøger. Da jeg skulde spise med Folkene, og opvarte ved Bordet — men ikke kunde beqvemme mig til nogen af Delene, sultede jeg hellere og udholdt hans Mishandlinger. Saalænge Konen levede, gik det dog an — jeg græd dog undertiden med hende, og hun med mig; men da hun døde,

kunde jeg ikke længere holde det ud. Jeg havde imidlertid maattet holde det ud, hvis ikke et Tilfælde var kommen mig til Hjælp. Tyrannen gav sig til ogsaa at mishandle sin Søstersøn, der tjente ham som Fuldmægtig. Dette gjorde min Fader opmærksom; han fordrede mig selv tilbage fra Amtsforvalteren. Men denne vilde ikke miste mig, og holdt i Grunden af mig, fordi jeg gjorde ham mere Nytte end alle de øvrige Comptoirbetjente.

Da min Fader fordrede mig tilbage, fik paa eengang alle mine Ønsker, Forhaabninger og Planer nyt Liv. Rigtignok havde jeg glemt meget, vist de 9 Tiendedele, af hvad jeg havde lært, men jeg havde endnu det samme letfattende Hoved, skjøndt paa et svækket Legeme. Jeg besluttede, hvis det ikke kunde være anderledes, at løbe ud i den vide Verden, under Forsynets Beskyttelse, indtil jeg traf en offentlig Skole, hvori man vilde optage mig. Jeg aabenbarede mine Forældre min Beslutning. De bade mig med Taarer at afstaae fra dette affindige Forsæt, jeg adlød og — fortvivlede."

Andet Afsnit.

Discipel i Slagelse 1777—1782.

Den medfødte brændende Kjærlighed til at indvies i Videnskabernes Helligdom lod imidlertid den unge Videbegjærlige ingen Ro, og beseirede tilsidst enhver Hindring. Efter i Løbet af omtrent et Aar, ved Cand. theol. Joh. Brorsons Veiledning, at være bleven temmelig øvet i latinsk Stiil og overhoved forberedt til Indtrædelse i en latinsk Skole, kom han i Efteraaret 1777 til Slagelse.

Vel skal han have udført dette Skridt paa egen Haand og uden sine Forældres Vidende; men da han i Slagelse mødte en god Modtagelse af en Farver Stolpe, der stod i et venskabeligt Forhold til hans Forældre, maae disse snart have billiget det nu engang udførte Skridt; thi Faderen indførte ham, ifølge Rector P. Wøldikes Test. acad., personligen i Skolen den 24de Septbr. s. A., og lovede skriftligen, at Sønnen skulde der fuldende sine Studeringer. B. har vel selv i det komiske Fragment: „Forfatterens Liv og Levnet af hans Fætter“, trods den spøgende Tone og det rimede Sprog, med næsten bogstavelig Sandhed beskrevet sin Alders første Epoke indtil:

„Aar Syttenhundrede og to og fiirsindstyve
„Han endeligen ud af denne Skole slap
„Til Universitetet — — —;

men han fortæller ei

„Hvordan han endelig den trange Vei
„Til Templets Port fik lagt tilbage,
„Og ved dets blotte Syn forglemte al sin Plage — —"

Derimod erindrer han med Taknemmelighed den i Slagelse gængse, ægte danske Skik, at bespise de fattige Born, „som der Oplysning fik", og hvorefter han erholdt mangt

— — — „Smørrebrød, som gav hans Hunger Lise,
„Hos Stolpe, Clausen, Andersen og Glise."

Han medbragte Roes fra sin Lærer Brorson for „sine udmærkede Anlæg, Lærvillighed, Flid og gode Sæder", og gav i Skolen saadanne Beviser paa sine Fremskridt, at han ikke blot allerede ved Examen i 1778 erholdt Belonning for sin Flid, men senere erholdt Præmier hvert Aar, som han tilbragte paa Skolen.

Under Skole Aarene har B. fort en Dagbog, af hvilken der endnu haves tvende Fragmenter, fra 7de Octbr.—3die Novbr., og fra 28de Novbr.—4de Decbr. 1780, samt et „Indlednings Capitel", dateret 1ste Juli 1781. Disse Fragmenter ere nedskrevne meget ziirligen, med forskjelligfarvet Blæk, i en eiendommelig komisk Stiil, og forsynede med mange latinske og græske Citater og Noter. De angaae fornemmeligen hans Liv udenfor Skolen, og ere stedse henvendte til Læseren.

Det forste Fragment begynder, da B. efter et Besøg i Korsoer vendte tilbage til Slagelse, hvor han til den Tid især omgikkes med J. C. Breson, Kettel Johnsen Melsted, P. Neergaard, Fr. Wildgaard, og fremfor Alle Fred. Quist Brorson, som han kalder sin fidus Achates, sin Orest, sin amicus sibi Thesea fide junctus o. s. v. Hans overordentlig hurtige Nemme skaffede ham megen Fritid, som han benyttede ei blot til Læsning, men og til Musik og især til Dands, der til

den Tid synes at have ydet ham den største Fornøielse. Ei heller synes han i denne Periode af sit Liv at have følt sin Skjebne synderlig tung, og det er først senere, ved Bortgangen fra Skolen, at han udbryder i Klager over denne.

Saaledes omtaler han flere Gange spøgende, at han maatte savne Middagsmad, og anfører f. Ex. under 9de Octbr.: „Autor faster i Dag. Adskillige subtile Hoveder have bestræbt sig for at udfinde Aarsagen dertil. Nogle holde for at det er af Hellighed, og Andre — for Sundhedens Skyld. Jeg kjender bedre Lunten og veed, at det er fordi — han ikke har Kost i Dag." Ligeledes den 16de Octbr.: „Da jeg kom af Skole, spiste jeg med god Appetit et Stykke ubesmøret Brød; jejunus raro stomachus vulgaria temnit."

(Horat. Satyr. L. II Sat. 2. v. 38).

Som en lille Prøve paa Dagbogens Indhold meddeles følgende Afsnit fra 29de Novbr.

„Efterat Examen med de første Alumner i Slagelse lærde Skole var tilendebragt og begyndt med de ringere, helligholdt Breson, Brorson, J. Winther, Baggesen og Melsted Tirsdagen den 28de Novbr. med at dandse i Respect af Hr. Woldike (quia nobis hæc otia fecit) om Aftenen Kl. 6, da i det samme et Slags Pudslen lod sig høre ved Vinduet. Man mærkede strax, at det var en Herold, som udraabte følgende i en østerlandsk Tone: „Alle af Skolen, Mester Lectie, Fjerde og Tredie Lectie, maae, i Følge Rectors Ordre, uden Opsættelse møde i Morgen Kl. 8¾ paa Skolen." Dandsen ophørte; man begyndte kun at tale om hvad dette sigtede til; og da Adskillige af Skolen vare bortreiste, hvoriblandt Ferslev, besluttede Breson og jeg at ride bort efter ham. I saadant Forsæt skiltes Selskabet ad.

Efterat jeg og Breson derpaa havde gjennemspolet alle Slagelses Vraaer, for at faae en Hest til mig (da Bresen

alt havde faaet Bjergaards), men forgjæves, lod denne tjenstagtige Mand mig faae sin anden, hvorpaa vi uden videre Omstændigheder forlode Slagelse Kl. 8 i et bælgsort Mørke. Veien var temmelig slem, og da det fros stærkt, var Veien indtil Harrested tildeels ubehagelig. Ankomne Kl. 11 til Haarsløv (2½ Miil fra Slagelse) forskrækkede vi først Bresons Broder, som vi fandt i en komisk Equipering ved Kakkelovnen i Skolen, og kom derpaa til Præstegaarden, søgende Kammerraad Meyers Kammer, hvor Fersløv tillige laae. Efter given Forsikkring at vi vare fredelige Folk, lukkede Kammerraaden os endelig op; og efter at denne samt Fersløv vare paaklædte, gave vi os alle til at passiare. Derpaa kom Jomfru Fersløv ind med Smørrebrød, Aquavit, Syltetøi, Æbler og andre gode Sager til at forfriske sig paa, og vi hengave os snart til de muntreste Samtaler af Verden. Disse bleve end mere levende, da Kaffeen kom, og Kl. 5 rede vi, skjøndt det end var mørkt, i den gladeste Sindsstemning tilbage til Slagelse."

Denne Tour de fatigue var en Yttring af den medfødte Tilbøielighed til at trodse Farer og Besværligheder ved at øve Mod og legemlig Kraft, der ere charakteristiske Træk i B.s Liv, fra hans Vugge til hans Grav; men da hans Legeme ikke var saa stærkt som hans Aand, maatte hiint ofte bukke under for dennes Villie, og saaledes ogsaa efter den anførte Tour, som havde til Følge, at han i flere Dage maatte holde Sengen.

Af Indlednings Capitlet meddeles følgende:

„Intet er værre end naar man i et Selskab er saa ulykkelig, at man efter nogen Taushed ikke kan finde paa, hvad man skal begynde at tale om. Saaledes gaaer det og en Forfatter, som skal skrive, at han ofte kommer i Forlegenhed for at hitte paa Noget til at begynde med; thi kommer han

først i Gang, saa har det ingen Fare. Jeg er just for nærværende Tid i denne Betuttelse; men jeg er saa lykkelig, at jeg, ved at fortælle mine Læsere det, har faaet Tanker, Fingre og Pen i en god Luntetrav. Og da det vil forekomme Læseren noget forunderligt, at der med Eet er bleven saa forskrækkelig en Pause — om det ellers kan kaldes en Pause at springe fra den 4de December 1780 til den 2den Juli 1781 — saa ville vi gjerne herfor gjøre nogle Undskyldninger, dersom kun samme maatte ansees for gyldige. „Jeg har hundrede“ — sagde en Commandant paa en vis Fæstning engang til en Prinds, som spurgte ham fortrydelig, hvorfor han ei havde skudt fra Fæstningen, da han seilede der forbi — „jeg har hundrede Aarsager“, sagde han. — „Lad os høre nogle af dem,“ svarede Prindsen. — Commandanten begyndte: „Den første er, at jeg har intet Krudt, den anden“ — „Holdt! Holdt!“ raabte Prindsen, „med de 99, jeg har alt nok i den første.“ Saaledes haaber jeg og at mine Læsere ere fornøiede, naar jeg siger dem, at vor Helt — Forfatteren — har i al denne Tid sovet, og vaagnede først op i en Feber den 2den Juli 1781, efterat han havde sovet i 7 Maaneder 1 Uge og 4 Dage. Dette er vel noget utroligt, allerhelst, da han i den Tid har havt mange fata, og iblandt Andet skiftet Logis fra Harresteds til Krumkam, hvor han kom den 1ste Mai; men det er dog vist, og adskillige Skribenter stemme overeens i at berette det*). Vist nok er det, at saadant foraarsager en stor Pause i Heltens Historie; men det bliver tillige en stor Zirat for samme og gjør vor Helt mærkværdigere, da man kun har faa slige Exempler. Han vaagnede

*) Her citeres under Texten: „Vide Danhedr: Mærkv. Begiv. i det 18de Seculo tom 3. Cap. 15, pag. 1611. Ennersons. Hist. Mirac. p. 353. Des Balliers l'histoire de Dannemarc p. 2113 og utallige andre troværdige Skribenter.“

om Morgenen Kl. 5; gjorde mange naragtige Spørgsmaal til sin Contubernal, og var i Førstningen ligesom en Daarekistegal. Da han siden blev lidt roligere i Hovedet, spurgte han om de mærkværdigste Forandringer, som vare passerede i hans Sovetid. Jeg bildte ham ind for Spøg, hvad jeg let kunde, at vi nu skrev 1801, at her havde været Krig, og at vi havde vundet Sverrig, hvorover han især glædede sig; at der nu ikke var Een i Skolen af dem, som havde været der for ti Aar siden, men lutter nye, og da jeg just havde min Kjole af, bildte jeg ham ind, at det var Mode at gaae med Vest alene, ligesom og at Fruentimmerne gik med Parykker. Han begyndte derpaa at sporge mig om Videnskabernes, især Poesiens Tilstand. Jeg fortalte ham da, at Ewald var død, men at en ny dansk Digter var opstaaet, som langt overgik ham. „Hvad hedder han?" spurgte han gridsk, „og hvad har han skrevet?" Man kalder ham, svarede jeg, næsten ikke Andet end den danske Homer, men hans egentlige Navn er Omen Bagvendt; han har skrevet blev jeg ved, et Heltedigt om Michaels Strid med Dragen og et om Christian den 4de, et komisk Heltedigt, kaldet Pipliaden og adskillige smukke Tragoedier. Hvor fornoiet han blev, da jeg fortalte ham dette, er næsten ikke til at beskrive. „Nu kan Danmark", raabte han, „trodse baade England og Frankrig, ja Grækenland og Rom selv." Men hvor studsede han ikke, da jeg sagde ham, at disse Skrifter vare skrevne i et Sprog, som var saa forskjelligt fra det i Ewalds Tid, som Ewalds fra det i Saxos. Det Besynderligste ved Alt dette var, at han ikke betragtede eller hensaae til min Vært, mit unge Udseende og andre Omstændigheder, hvoraf han let kunde slutte sig til mine Beretningers Falskhed, men han var saa or i Hovedet, at han endogsaa troede mig, da jeg sagde ham, at det nuomstunder var skammeligt at lyve,

at bande, at hykle, at bedrive Utugt, at være uredelig — hvad man i hans Tid kaldte politisk — at have Tvivl i Religionen, at spotte samme, og andre saadanne Ting, som ellers udgjorde un honnête homme; at der nu vare Procuratorer og Dommere, som havde Samvittighed; Læger, som gjorde sig Betænkning over at dræbe deres Patienter; Præster, som talede ikke blot, men handlede derefter; Magistere eller Skolelærere, som ei vare Pedanter; Lykkelige, som ei vare stolte; Fogeder, som ei satte det Halve til af en betroet Eiendom; nybagte Studenter, som ikke troede sig klogere, end de ere; Fruentimmer, som ikke vare Coquetter; Officerer, der ikke vare Narre, og flere saadanne Sjeldenheder. Da jeg mærkede, at han var saa tosset at troe alt dette, tænkte jeg, at det ikke vilde blive umuligt, ogsaa at indbilde ham, at der nu fandtes oprigtige og bestandige Venner — „Viis mig et Par", raabte han og smaaloe. Jeg havde ikke tænkt ham til denne Streg, og søgte derfor at redde mig derfra i en Hast, ved at fremstille ham og mig som et Par. „Godt nok", sagde han, „sed finis coronat opus etc." Baggesen og jeg ere virkelig gode Venner, og opløses dette Venskab engang, saa vil der ligge et Fandens Huus. Af Frygt for dette, oplyste jeg ham derfor strax efter om Sagen, og lod ham ei længere blive i Troen. Intet ærgrede ham mere end Omen Bagvendts Tilintetgjørelse, hvilken han endog tog sig saa nær, at Feberen igjen kom over ham. Jeg vil forlade ham i denne Stilling, for at give mig selv og mine Læsere lidt Pusterum."

Efter Examen i 1780 var B. oprykket i Skolens øverste Classe, hvor han tilbragte de tvende paafølgende Aar. I disse tilkjendegav sig allerede hans poetiske Talent, især som lyrisk Digter, i nogle elegiske Udbrud, der vel for en Deel skyldtes den udsprungne varme Følelse for Venskab og Kjærlighed, men fornemmeligen det til Fortvivlelse grændsende

Mismod, der overvældede den paa Legeme og Sjæl lidende unge Philosoph og Digter, imod Slutningen af hans Ophold i Skolen. Af disse ældste Digte er Elegien til Henriette*) allerede optagen i „Samling af Poesier", der, som „Nytaarsgave" for 1783, udkom hos Iversen i Odense. Ogsaa ere Elegierne til Menander og til Døden Digte fra denne Periode. I høi Grad mismodig over sin i Skolen anvendte ringe Flid og formeentligen ringe Fremgang, tilskrev B. sin høiagtede Lærer og Rector, P. Woldike, tvende Breve, af hvilke det sidste var ledsaget af et hidtil utrykt Digt, og da saavel disse Breve som Digtet haves in originali, samt ere meget betegnende for det Trin af Aandsdannelse, hvorpaa, og den Sindsstemning, hvori B. befandt sig, da han traadte over til en mere selvstændig Virksomhed som academisk Borger, meddele vi det første Brev i Udtog, og det andet samt Digtet in extenso.

Det første Brev, som er fra 22de August 1782, indeholder følgende Selvanklage:

„Jeg vover, værdige, evigdyrebare Lærer! i den ulykkeligste Tilstand, paa en Tid, da min Sjæl sønderrives af Fortrydelses, Skamfuldheds, Frygts og Fortvivlelses græsseligste Plager, paa en Tid, da jeg neppe tænker mig selv, uden for at gyse over mig selv, i denne Tilstand vover jeg at tilskrive Woldike. Hvor ulykkelig er jeg, at jeg ikke kan udtrykke hvad jeg tænker, at jeg ikke kan tænke hvad jeg føler, at De ikke, dyrebare Mand, istedet for disse Linier kan læse mit Hjerte!"

„Jeg er ulykkelig, Woldike! Selv den Ældste iblandt de Fordømte er ikke ulyksaligere! Fortvivlede, men sande Tanke! plages han mere, han føler det mindre."

*) Denne Sang, som i senere Udgaver benævnes „Primula", er allerede digtet i 1780, og er af de trykte Digte det ældste.

„Jeg gyser ved at vække dig, sorte Erindring, om at have misbrugt mine af Gud skjenkede Naturgaver, og dig, uigjenkaldelige Tid — om at have misbrugt Guds Naade og den bedste Lærers Overbærelse — og derved at have fortørnet dem begge!"

„Jeg har været forsømmelig — meget forsømmelig i mine Studeringer. Ved et hurtigt Nemme lærte jeg i een Time, hvad Mange ikke lære i fire — Jeg har altsaa havt megen Tid tilovers fra mine Skolesager. Denne anvendte jeg som oftest — ja næsten altid paa fremmed Læsning. Min utæmmede Videlyst, denne Videgjærrighed, som just har gjort, at jeg veed kun lidet, foraarsagede, at jeg læste uophørlig Nat og Dag alle de Skrifter, som vare mig mulige at bekomme, i alle Slags Videnskaber, Lovkyndigheden og Medicinen undtagen, men især i de skjønne. I Begyndelsen, medens jeg endnu manglede Skjønsomhed, var Valget af disse nok ikke det bedste; men i de sidste Aar troer jeg dog ikke at have læst andre end i egentlig Forstand nyttige. Af disse fandt jeg imidlertid kun faa; thi jeg læste kun danske. Jeg saae mig altsaa nødsaget til at lære nogle andre levende Sprog, og anvendte da nogen Tid paa under Anførsel at lære Fransk og uden Anførsel at lære Tydsk. I begge Sprog gjorde jeg saa megen Fremgang, at jeg kunde temmelig godt forstaae deres Prosaister — ja endog, skjøndt i det franske vanskeligere, Poeter. Nu læste jeg næsten Intet uden Tydsk og Fransk, som jeg fik allevegne at laane. Latin læste jeg dog ogsaa gjerne; men Græsk og Hebraisk — to Sprog, som jeg ellers anseer for de ypperligste — læste jeg ikke engang saameget, som jeg burde, af den Aarsag, jeg troer det er mig umuligt nogensinde at lære dem saa fuldkommen, som jeg til mit Øiemed behøver. I udenads Præceptis har jeg været flittig — ja ofte overdreven; men en vis Vildhed i mit Genie gjør mig

det umuligt at lære Dansk udenad, Ord for Ord, og ofte har jeg i Theologierne læst hele Natten paa fire Blade, uden at kunne dem verbotim om Morgenen. Saaledes har min Læsning været beskaffen — vidtløftig — uordentlig. Ved at søge at lære Alt, har jeg næsten lært Intet, alt for ufornuftig til at begribe: at det er bedre at vide Lidet godt, end Meget slet."

Herpaa følger en Tilstaaelse af nogle smaa Forseelser, hvis Meddelelse er aldeles unødvendig, og Brevet slutter dernæst med følgende Yttring:

„Jeg har ofte villet sige Dem mundtlig hvad jeg her vover skriftlig; men sand Ærefrygt har bundet min Tunge. Den standser nu min Pen — jeg har maaskee været for dristig; men troe, evigdyrebare Lærer! at den Kjærlighed, man skylder saa stor og værdig en Lærer, brænder i ingen Disciples Hjerte med saa rene Flammer, som i dens, der vover at kalde sig Deres lydige og evighengivne Discipel."

Da B. rimeligviis ikke har faaet noget Svar allerede den næste Dag, og har frygtet for at have stødt Woldike, tilskrev han denne strax derpaa det andet Brev, som lyder in extenso saaledes:

Dyrebare Lærer!

„Jeg er syg, meget syg; en heftig Koldfeber, afverlende med Kolik hveranden Dag, udmatter alt længe i Selskab med nagende Bekymringer min Sjæl og mit Legeme. Det har derfor været mig umuligt hidtil at komme hen til Dem. Men det er i denne Tid, at jeg skal forlade Dem — da jeg i Dem skal forlade den største og med alle Lærerens Egenskaber meest udrustede Lærer, min sandeste Velgjører og min Sjæls virkelige Ven — det er paa denne Tid, da jeg har opdaget mig selv, saaledes som jeg har beskrevet Dem mig, og mine Omstændigheder, saaledes som jeg vil beskrive Dem disse.

Mit hele Liv, min hele Tilværelse i Slagelse har været en Søvn, mine Handlinger Drømme; derefter er jeg dømt. Men De har hidtil ikke kjendt mig, nei! Woldike har ikke kjendt Baggesen. Tilgiv mig denne Tanke! De har stedse handlet mod mig, som De burde; havde De handlet anderledes, havde jeg været maaskee evig ulykkelig; som den klogeste Lærer og den ømmeste Fader har De handlet mod mig. Jeg indseer det — jeg skal evig tilstaae det — for hele Verden, for den alseende, retfærdige Dommer skal jeg vidne det — — — men De har ikke tænkt rigtigt om mig. De har tænkt — og De har havt Aarsag til at tænke det — at jeg var hengiven til Ladhed, til Vellyst. Naar jeg kom hen til Dem og ønskede at tale med Dem, men ikke kunde for den Frygt, som jeg altid føler for min Lærer, troede De, at det var den lastefulde Hykler med den skumle Mine, som stod for Dem; men De kjendte mig ikke, De vidste ikke, at det var den ærefrygtsfulde Discipel. Nu er jeg opvaagnet — min Ulykke har vækket mig — jeg er opvaagnet for at kjende Dem, mig selv — og den.

Jeg har altid stræbt at danne mig saaledes, at jeg kunde være mig selv nok. — Det kan jeg ikke være i Medgang; men jeg kan være det i den høieste Modgang. Jeg kan være lykkelig, i hvad Tilstand jeg er, undtagen i een, det er: jeg kan taale Sygdoms, Armods smerteligste Lidelser; men den mindste Plet paa min Ære er mig utaalelig — her bukker jeg under. Denne staaer i Fare; for ikke at føle dens Tab fatter jeg, efter roligt, langt og modent Overlæg den forunderligste Beslutning. De værdige mig, dyrebare Lærer! at høre den og mine Grunde.

Jeg er fattig; min Faders Vilkaar ere saa slette, at det er ham ikke muligt at understøtte mig med det Allerringeste — jeg vil ikke sige mere, da det er tilstrækkeligt til at vise

Umuligheden for mig at komme til Kjøbenhavn. Jeg kan ikke forlade Slagelse, uden at efterlade mig en Gjæld paa 20 Rigsdaler, og det hos Personer, som, naar de mærke, at jeg ikke, inden jeg reiser, betaler dem, vist lade mig stævne — desuden ere der andre for mig nødvendige Udgifter: Reisens Omkostninger, Logis og Kost for det første i Kjøbenhavn og meget Andet, og hertil eier jeg — ikke een Skilling. Min eneste Trøst er, at det hverken er for Spil eller anden Uteerlighed, at jeg er kommen i denne Gjæld, men for at forskaffe mig det Nødvendige til Livets Ophold i 2 Aar.

Naar jeg overveier dette, seer jeg ingen Redning uden denne, som vel vil koste mig meget; men una salus victis nullam sperare salutem. Jeg seer vel i Forveien mine Forældres Fortvivlelse herover, som ikke betænke, at det er nødvendigt, men — her ryster min Pen — det er besluttet — —

Jeg beder Dem da, elskede Lærer, om mit — Testimonium. Troe, at det er ikke Sværmeri, men efter modent Overlæg, og at denne Bøn er et Foster af 14 Dages Overveielse.

Hvad vil jeg saa gjøre, spørger De. Jeg vil forlade mit Fædreneland, og ukjendt i et andet leve, hvor kummerligt det skal være, de faa Aar, som ere tilbage af min Levetid. Jeg troer, ja! jeg synes at føle, at Forsynet bifalder denne Vei. Jeg kan ikke leve længe. Et af Sygdomme udmattet Legeme, som en af Græmmelse og Fortvivlelse plaget Sjæl endnu mere forstyrrer, kan ikke længe udholde. Lad mig end leve noget, ja længe, — saa skal jeg stræbe at leve Heltenes Liv — de sande Heltes Liv; thi

Rebus in adversis facile est contemnere mortem,
Fortius ille facit, qui miser esse potest.

Jeg haaber, dyrebare Lærer! at De har saamegen Kjærlighed for mig, at De ikke negter mig dette, at De ikke af-

slaaer mig denne ene, sidste Bøn; durum — sed levius fit patientia, quidquid corrigere est nefas. —

Lev længe, Woldike! lykkelig i Livet, mere for Staten og Ungdommen, end for Dem selv! Lev evig efter Deres Død hædret i Eftertidens Minde! — og tænk paa den, i hvis Hjerte dette Ønske evig brænder."

Sandsynligviis har et derpaa stedfundet Møde med Woldike forandret den yttrede faste Beslutning, idet den velvillige Lærer har opmuntret den mismodige Discipel til med sit hæderlige Testimonium og den ham af Skolens Kasse endnu tilovers blevne Understøttelse*) at reise til Kjøbenhavn.

Digtet, som ledsagede det foranførte Brev, meddeles her aldeles uforandret, som et biographisk Actstykke:

"Liig Havet, naar oprørt' af Storm dets vrede Bølger
"Mod Himlen bruser op —
"Og styrter ned igjen — og skummende forfølger
"En anden Bølge-Trop;
"Saa oprørt er min Siæl — forfulgt af sorte Skygger
"Og mørk Fortvivlelse
"Den raver vildt omkring — og fæl Indbildning bygger
"Om den et Helvede.
"Saa vanked' Du omkring, Du Menneskenes Fader,
"Med Eva ved Din Haand
"Udi dit Paradiis imellem grønne Rader
"Af Træer, med bange Aand,
"Da dette Tordenslag: Hvor er Du, Adam! knuuste
"Din Skrækopfyldte Siæl —
"Da Hevnens Tordenknald og Vreedens Storme suuste
"Din Dom, som Syndens Træl.

*) Af Testim. acad. sees nemlig, at Skolens Kasse ikke havde negtet ham den høist fornødne Understøttelse, som i Alt udgjorde 400 Rdl., og af hvilke han ved sin Afgang endnu havde 145 Rdl. tilovers.

„Kun han, som rev Dig ned — og jeg ulykkelige
„Nu føler hvad Du leed —
„Ey Farver maler det — ey noget Ord kan sige —
„Kun Du, Samvittighed!
„Samvittighed! Du Orm, som Lastefulde nager,
„Du Kundskabs Træets Frugt!
„Du lyser i min Siæl, som gysende opdager
„Sig selv — sit Maal — sin Flugt —
„Samvittighed! ja Du, mit Livs Medviderinde!
„Og Du, Fortrydelse!
„Det eder er, som giør — at disse Taarer rinde
„Fra Hiertet flydende.
„Hvor skal jeg vende mig? Hvor skal mit ængsted' Hierte
„Faae Raad og Trost og Roe?
„Skal Kummer da — og Frygt — og uophørlig Smerte
„I dette evig boe?
„Ney, dette vil Du ey, Algode, som bereeder
„Det mindste Mid sin Fryd —
„Og, dette vil Du ey, Du store Mand, som glæder
„Dig ved at øve Dyd.
„O! glædesvangre Haab! men ak! En Soel oprinder
„Opvarmende mit Bryst
„Med Fryd — et Øyeblik — og ak! den snart forsvinder
„Og med den al min Lyst —
„Thi mørke Tanker — sort Erindring om at have
„Saa tit fortørnet den,
„Som var — som er for mig — hvor dyrebar en Gave!
„Velgiører — Fader — Ven —
„Som ved Formaning, snart Belønning, snart ved Straffer
„Har søgt at vise mig
„At Flid og Dyd kun til hans Hierte Adgang skaffer,
„Og — jeg var lykkelig!
„Men ak! jeg glemte alt — min Siæl sig lod henrive
„Af Lysters striidig Elv —

„Hans Yndest misted' jeg — og evig maa tilskrive
„Saa stort et Tab mig selv.
„Et evigt Tab! o Gud! — den blotte Tanke dræber,
„Han evig hade mig!
„Flye sorte Skygge, flye! forgjæves da jeg stræber — —
„Jeg er ulykkelig!

Jens Baggesen."

Ligesom Fragmenterne af Dagbogen vise, at Holbergs Peer Paars allerede tidligen har foresvævet den unge Digter til Efterlignelse for hans komiske Muse, saaledes viser især dette Digt til Wøldike hvilket levende Indtryk ogsaa Ewald, og navnligen dennes Adam og Eva, samt religieuse, lyriske Digte, samtidigen har gjort paa ham.

I det derpaa, under 1ste September, af Skolens Rector tildeelte hæderlige latinske Testimonium academicum forekomme følgende Yttringer:

„Det første Fortrin, hvorved dette unge Menneske anbefaler sig, er ved sin skjønne Skrift; ogsaa har han viist Talent for Tegnekunsten ved Tegninger, som ere fremkomne under Leg og barnlig Spøg, samt for Musiken, dog uden at have havt Leilighed til ordentligen at dyrke disse Kunster."

„Opflammet af Læselyst, gjennemgik han hurtigen alle de danske Bøger, han kunde erholde; siden, da han i Skolen havde faaet en Lærer i Fransk, tilegnede han sig snart dette Sprog, medens han ved egen Flid gjorde sig fortrolig med Tydsk. Og nu aabnede der sig en endnu langt videre Mark for hans umættelige Læselyst, idet han arbeidede sig igjennem de franske og tydske Skribenteres Værker; og under denne Beskjæftigelse, især ved Læsning af Digtere og andre ved en ziirlig Stiil udmærkede Forfattere, vaktes i Ynglingens Bryst hiin hellige Lue, som flammer i Digternes Hjerte. Han gjorde selv For-

søg, vandt først sit eget, siden Andres Bifald, og bragte det snart saavidt, at han uden Møie forfattede de skjønneste Vers, og det baade af muntert og af alvorligt Indhold*). Omendskjøndt imidlertid alt dette berøvede hans Skolelæsning mange Timer, der vistnok kunde have været ham til stor Hæder og Gavn, naar han havde anvendt dem til Studeringer, saa har han dog drevet disse med saadant Held, at vi ansee ham moden til at optages i Eders Hoiskole."

„Efter at have omtalt dette, er det neppe fornødent enkeltviis at gjennemgaae de Anlæg, hvormed Naturen saa rigeligen har begavet ham: hans Vittighed, Skarpsindighed, gode Smag og lykkelige Hukommelse. Kun dette have vi endnu at tilføie, at disse Aandsgaver ere et sikkert Værn og en sand Prydelse for hans Hjertes Reenhed og ædle Frimodighed — skjøndt han er overordentligt undseelig — og at der med disse forenes en brændende Sandhedskjærlighed og Had til al Forstillelse og sminket Dyd. Paa Grund heraf overgive vi denne ved Aand og Hjerte lige udmærkede Yngling til Eders faderlige Yndest, i hvilken han nok selv, som vi sikkert haabe, vil sætte sig fast, naar han har givet Eder Beviser for sin Fremgang i Studeringerne, og lagt for Dagen, at vi ikke af Forkjærlighed til ham have roest ham mere, end Sandheden tillod."

---

*) Iblandt de her omtalte „Vers" høre sandsynligviis de i „Nytaarsgave 1783" optagne „Epigrammer", samt Digtet „Til Dorine, paa min Snuustobaksdaase."

Tredie Afsnit.

Student i Kjøbenhavn. 1782—1787.

„Nu fik han først tilgavns hvad Verden var at vide,
„Og blev, af Satan tilskyndt først,
„Af Hunger deels, og deels af Tørst,
„Af Graad, og stundom selv af Latter,
„Men først og sidst af Kjærlighed — **Forfatter.**“

(Forf.s Liv og Levnet.)

Havde B.s Liv hidtil været møisomt og kummerfuldt, saa blev dette end mere Tilfældet, da han under 3die Octbr. 1782 blev indskreven som academisk Borger*).

I et efterladt Manuskript findes af ham selv bemærket, at han „længe uden Stipendier (thi Klosteret havde han kun en føie Tid, og Regentsen blot som Gratist), med en yderst svagelig og ofte næsten aldeles svækket Helbred, saae sig nødt til at løbe fra een Ende af Hovedstaden til den anden, for ved Time-Informationer at ernære sig selv og sin nødlidende Familie. Ofte havde han i denne Tid ingen bestemt Vaaning, men opholdt sig om Natten, snart hos een, snart hos en anden god Ven; undertiden ombord paa Skibe, ja endog ikke sjelden paa Gaderne.“

---

*) Han erholdt i Exam. artium Hovedcharakteren: Laudabilis, med følgende Specialcharakterer: Theologia: Laud (med Udmærkelse); Latina: Laud. Græca: h. illaud. Ebræa: Tantum. Laud. Historia: Laud (m. Udm.); Geographia: Laud. Sphærica: Laud (m. Udm.)

Men allerede dengang gav hans Kjærlighed til Muserne ham Kraft til at bære de Byrder og Lidelser, der hjemsøgte ham som sygelig og fattig Student i saa rundeligt Maal; thi allerede dengang lønnede hans Muse ham hans Hylding med et venligt Smiil.

Den jordiske Gjenstand for hans Digterhylding, eller den ham synlige Repræsentant af det Skjønhedsideal, der stedse foresvævede hans fyrige Phantasie, og hvis Hyldning, fra hans tidligste Ungdom indtil hans sidste Dage, udgjorde Grundbetingelsen for hans Digterlivs Nydelser og Savn, var dengang en ung Pige, Datter af en Herremand i Nærheden af hans Fødeby. Mariane Eggers paa Dyrehovedgaard var den Første iblandt Danas hulde Døttre, som den unge Digter fandt liigt sit Ideal, og som derfor blev Gjenstand for hans sværmeriske Hylding. Iblandt de til hende sendte første Digte og Sange høre: Ode til Musen efter Horaz, Digterdrømmen, eller den sovende Zemire, Horaz og Lydia, Erato, Elskovsjubel, samt flere Poesier til „Climene", „Dorinde", „Selinde" og „Zeline", endvidere Drikkevisen: Hvad jeg synger og ikke synger*).

Endnu haves en af Digteren i 1783 meget ziirlig caligrapheret Copie af 6 Breve, som fra 8de Marts til 2den Mai ere vexlede imellem „Marine og Janon", og at dømme efter et Brev in originali fra den Førstnævnte af 30te Novbr. s. A., ere Afskrifterne overeensstemmende med deres Originaler.

Det ene af disse Breve indleder Oversendelsen af en Sang med følgende Yttringer: „Dersom jeg ikke kjendte Deres dyrebare Sjæl i sin hele englelige Fuldkommenhed, uforlignelige

*) De foranførte Digte findes, tilligemed flere andre fra denne Periode, i deres første Udgave deels i „Samling af Poesier", Odense hos Iversen, 1783, 84 og 85, deels iblandt „Poesier", Kjøbenhavn hos Schultz, 1785, 86 og 88, og deels i Rahbeks „Minerva" for 1785.

Pige! vovede jeg aldrig, at sende Dem Indlagte. Men jeg har seet den, denne Straale fra Guddommen, tindrende i Deres uskyldige Øine, malet i hvert af Deres Ansigts yndige Træk og skinnende i alle Deres Handlinger*). Jeg veed, at De tænker alt for ædelt til at kunne vredes over et Foretagende, som, i hvor dristigt det end er, dog udspringer af den reneste og helligste Kilde: Deres Yndighed, Dyd og Fuldkommenhed. Tilgiv alene, at min Sang er svag og stammende. Jeg kjender min Uformuenhed; men føler den dobbelt her, hvor een af Lovsyngerne for den Eviges Throne alene værdigt kunde synge. Kun et venligt, bifaldende Smiil, yndige Marine! og jeg er fuldkommen belonnet for denne min Sang; men dræb mig ikke med Deres Mishag! Svagt fortolker den mine Folelser; men dette bankende Hjerte taler taus mere end tusinde Sange — gid jeg kunde sende Dem det!"

"Jeg kysser tusinde Gange Deres dyrebare Hænder for det elskede Brev, De værdigede mig. Gid jeg kunde kysse disse saa ofte som det! Jeg kysser, jeg elsker, ja jeg næsten tilbeder det, skjøndt det knuste mit Hjerte. Hvor kan De være saa haard, saa kold, saa grum, yndigste Marine! Men De er elskværdig, endog naar De dræber Deres Dem evig opoffrede Janon."

I det nærmest foregaaende Brev havde nemlig "Marine" besvaret "Janons" Kjærlighedsyttringer som hans "bestandige Veninde", og med Undskyldning for at hun ikke kunde "følge hans Tanker" samt "opfylde" disse; men da hun i det paafølgende Brev meddeler, at hun havde besluttet at kalde ham sin "bedste og kjæreste Ven", samt lader medfølge "en liden Souvenir", udbryder den lykkelige Elsker: "O! kunde jeg for-

---

*) Disse foregaaende og nogle af de efterfølgende Linier findes en Facsimile vedføiet de J. B. danske Værkers 7de Bind; hvilket Facsimile er udført i 1830 i Bern.

klare Dem, engleyndige Pige! de Følelser, som gjennemstrømmede mit Hjerte, da jeg læste Deres uudsigelig dyrebare Brev, da jeg læste blot de to første Linier! Kunde jeg sige Dem, hvor mit Hjerte slog, fyldt af Dem og den Himmel, som altid omgiver Dem, og svulmede i fuldkommen paradisisk Henrykkelse op til min Skaber! Kunde jeg udtrykke Dem, hvor min Sjæl, omfavnet af Vellyster, svævede nær den Evighøie — men Ord, Dødeliges Sprog, formaaer det ikke; kun Engle kan tale uudsigelige Ting. Mine Hænder skjælvede, da jeg vilde aabne Deres dyrebare Brev — Kysset zittrede paa mine Læber, og en forunderlig Gysen foer igjennem min hele Sjæl. — Jeg aabnede det — og føl nu selv, Elskværdigste, hvad jeg ikke kan beskrive. De har besluttet at kalde mig Deres bedste, Deres kjæreste Ven. Jeg lyksalige! O! Gud! saa har Du da ikke ganske negtet den Dødelige sit Paradiis paa Jorden! Dette Dit Mesterstykke, Dit eget Aftryk, den yndigste blandt Evas Døttre er min! Marine elsker mig! Hjælper mig, I Engle! at bære min Vellyst!"

„Mine Breve er Dem angenemme — min Sang læser De ofte med Fornøielse — o! gid De kun vare Deres dyrebare Bifald værdige! Forvovne Ønske! Hvem af Støvets Sønner kan synge værdigt Marine!"

Den paafølgende Dag er i Brevet meddeelt følgende fingeerte Samtale, funderet paa Marines Brev:

„Marine: Hvorledes, kjæreste Janon, gjengjælder jeg det deilige Vers, De sendte mig?

Janon: O! har De ikke allerede tusinddobbelt betalt det, Englegode Pige! ved det at kalde Dem min: Elskerinde — det sødeste af alle Ord, naar det udtrykker Dem? Ord, der udtrykke: „Jeg elsker Dem", ere i Deres Mund i behagelig Korthed en Ode, tusinde Gange herligere og fyndigere end alle Ovids Heroider.

Marine: Men hvad, om jeg troer De smigrer mig?

Janon: Engel! Tvertimod, jeg har ikke halvt sagt hvad jeg folte for Dem.

Marine: Jeg ønskede meget et Brev fra Dem paa Fransk.

Janon: Deres Ønske, Elskværdigste! er mig en hellig Befaling; men forlad, at jeg endnu denne Gang udtrykker mig i det Sprog, som er mig saa naturligt frem for alle andre. Mit Hjerte er saa fuldt af Dem, at jeg glemmer alle andre Ting for alene at tænke Dem. Næste Brev skal blive fransk —

Marine: Modtag da denne Souvenir fra Deres Veninde og tænk paa mig.

Janon: Min Taknemmelighed, Dyrebareste! for denne usigelig kjære Foræring kan jeg ligesaalidet udtrykke som den Folelse, Henrykkelse og Bestandighed, hvormed jeg evig skal tænke paa Dem."

Et Brev, som B. skrev faa Uger tidligere, den 8de April, til sin Ven „Thune" i Korsoer, viser hvorledes hans Stemning var, forinden han havde erholdt Vished om, at hans Sange behagede den fraværende Gjenstand for hans første Hylding, og hvorledes han alt tidligere aflagde Prover paa den Humor, der i mangen nedboiet og sørgelig Stilling hjalp ham at bære Livets Byrder, da den ikke blot afspeilede sig i flere af hans Digte, men udgjorde en væsentlig Bestanddeel af hans hele indre Personlighed.

„Dersom jeg var i Stand til at misunde Nogen af mine mig beslægtede Mennesker paa det lille Keglebos, vi kalde Jorden;" — saaledes begynder Brevet — „dersom jeg kunde være nedrig nok til at misunde mine Venner noget virkelig Godt, kjæreste T., saa skulde det være Dig og Selskab den Fornoielse, I havde den 16de Martii i Taarnlund*).

*) Dyrehovedgaard.

Men, da jeg netop er saa dydig, at jeg ikke kan dette, saa fornøier det mig endogsaa; dog med den Undtagelse, at jeg heller vilde have nydt denne Fornøielse selv.

„*Du blev meget kjærlig omtalt*“ — Reis Dig, *Jupiter!* og lad mig sidde! Hvilken gyselig Forandring i min poetiske Sjæl! Jeg er bleven stolt — og — dette mit Hjertets Oploftelse i Halsen kan jeg ikke taale; men faaer Qvalmer, Stoltheds ægte Sønner. O! gid mit Hjerte var paa sit rette Sted igjen! Du kan ikke begribe, hvor det klemmer mig her (☞ ♡) *Thune!*

Forsøg engang at ride i Galop
Fra Helvede!
Paa vinget Lynilds Hest, og flyv saa i en Snop
Til Himlene!
Saa veed Du hvad det er,
At blive klemmet her (☞ ♡)!

Du ønsker at vide hvorledes jeg nu befinder mig. Sandt at sige, veed jeg det ikke selv; kun dette, at jeg ikke veed det, veed jeg — og det bringer mig til at slutte, det maa just ikke være saa ganske rigtigt. Hvad Legemet angaaer, er det nu ganske godt; men Sjælen er — troer jeg — enten gal eller ikke hjemme. Du havde foresat Dig, siger Du, at skrive mig et *langt* Brev til, det blev *kort*; jeg havde ogsaa, maa jeg sige til min Villies Retfærdiggjørelse, besluttet at skrive et *klogt* Brev til Dig; men det bliver et *dumt*. Min Hukommelses og mine Tankers Pulterkammer er ogsaa i en temmelig uordentlig Forfatning. *Taarnlund*, *Arion*, *Amphion*, *Rytzow*, *Decimal-Brok*, *Henrich Clinton*, *Cupido*, Landsbypræsten af *Wakefield*, *Drømme*, *Peer Paars*, *Kjøbenhavn* og et Par tusinde Elskovsguder (Alt NB! in Migniatur) tumle sig omkring i min arme Hjerne i et større Hultertilbulter end de 90 Tal i Lykke-Potten, eller

den brogede Pøbelmasse, naar den griber efter det udslængte Nummer.

Et Brev, som er født og opdraget i saadant et Magazin af Fandenivoldskheder (Todiskheder), maa nødvendig blive — som dette!

Men hvordan det nu er eller ikke er, skal det dog nu spadsere hele 14 Mile, for at fortælle Dig, at jeg er gal; dog ikke i den strengeste Betydning. Ønskeligt vilde det være, at jeg nu kunde gjøre mig saa lillebitte, som Miltons mindste Djævel, for indsluttet at spadsere med selv; men ak! det er negtet mig — jeg kan, jeg bør ei nyde den Lykke" — —

„Hele Kjøbenhavn venter i Formiddag paa: at en græsselig Orkan, hvis Lige aldrig er hørt, skal nedhvirvle Frue-Spiir og omstyrte mange Bygninger — at Kongestaden selv, liig Lissabon, skal i det forfærdeligste Jordskjælv synke, og at endelig (Di talem a nobis avertite pestem! Holdt! paa Dansk: Frie os kjære Herre Gud!) Verden — eller egentlig Jorden skal med stort Bulder forgaae, Bierne flyve i Luften og Biekuben brænde, altsammen i Eftermiddag Kl. præcise 4.

Jeg svimler — o! hvordan skal dette falde ud!

Slemt! at jeg ikke var i Gaar hos Kratzenstein*), som man paadigter disse Spaadomme — Vist er det, at han har forkyndet Orkanen, men det andet er ganske vist Digt; imidlertid er den halve By i dette hellige Øieblik i en græsselig Frygt for de Tingesters Forventelse, som skulle komme over Jorderige. Jeg kan ikke negte, at jeg jo selv er meget nysgjerrig og venter med Længsel efter Kl. 4.

Jeg beder Dig, at formelde min Compliment til Hr. Bangs Familie, eller, i Hjertets ukunstlede Sprog, venskabeligst og venligst at hilse den retskafne Præst Hr. Bang, hans

*) B. hørte hos denne Professor Forelæsninger i Physiken.

ham værdige dyrebare Kone og det ganske fortræffelige Fruentimmer, den elskværdige Jomfru Bendtz — tilligemed Deres deilige Yndling, Deres Jomfru Datterdatter. Kys for mig mange Gange Deres dyrebare Hænder og forsikkre Dem, at min Taknemmelighed for saa mange Artigheder er ligesaa sand, varig og brændende, som den Høiagtelse, jeg bærer for en Familie, der ved sin menneskekjærlige, selskabelige og gjestfrie Omgang ofte satte mig tilbage i de lyksalige og dydige Patriarkers Tider. Ofte har Du maaskee, kjære Ven, erfaret selv, at et altfor fyldt Hjerte langtfra ikke kan udtrykke sine Følelser. Saa gaaer det mig — jeg føler og tier:

Hvem følte Glimt af Venskabs Saligheder
Og sang sin Følelse?

Vær paalagt (i Venskabs Commando-Stiil) at hilse den hele Taarnlundske Familie — p — p — og Frue Bråms Huus, især Jomfruerne Hanna Bråm og Plum.

Deslige ogsaa Rytzov og Flyborg og andre saa at sige gode Venner.

Lev selv vel og lykkelig, og glem aldrig hverken formaliter eller materialiter den forelskte Philosoph Din

B.

P. S. Kl. 11 s. D.

Orkanen slap op og blev til	Intet
Jordskiælvet kom	ikke
Verden (som Du seer) forgik	ei
Det var altsammen Kratzenstein	paadigtet.
	Summa = 0000"

De første trykte Digte optoges i den af K. L. Rahbek og C. H. Pram hos Iversen i Odense udgivne „Samling

af Poesier*), Nytaarsgave 1783," med Betegnelsen B......n, og om disse lyder en Recension i „Nyeste Kjøbenhavnske Efterretninger og lærde Sager for 1783," som følger: „Sangen til Henriette udmærker sig ved en flydende Versification. Sangen til Dorine paa min Snuustobaks-Daase har en meget harmonisk Versart. Opfindelsen med Offringerne til Thelephorus og Tabakkus, Guderne for Røg- og Snuustobak, forekommer os ret artig. Men dersom det, som det lader af de fire sidste Linier, har været Digterens Hensigt, at indbilde Læseren, at han besang en virkelig Dorine, og ikke en malet, saa har han ikke nok vidst at skjule Kunsten, da han i Forveien udtrykkelig erklærer, at han har kjøbt hende af den mange Sprog talend' Oenotrer. Hvad der for Resten skal forstaaes ved den Elphenbeensthrone, der er foret med Skildpadde og bygt paa stolte Guldpiller, vide vi ikke. (!)

Disse Poesier ere undertegnede B......n, som efter Rygtet skal være en ung Digter. Han fortjener at opmuntres til at dyrke det Fag, som Naturen har kaldet ham til, og som, saavidt vi af disse hans Arbeider kunne skjønne, er den alvorlige Ode, da vi i ham med Tiden vente os en af Fædrelandets heldige Digtere."

Denne Anskuelse om Bs. fortrinsvise Anlæg til at dyrke den alvorlige Muse af hans første Recensent er iøvrigt mærkelig, naar man betragter de Arbeider, der anføres som Hjemmel for denne Anskuelse; thi af disse ere flere fortrinsviis helligede den komiske Muse, nemlig en Deel „Epigrammer," Digtet: „Til mine Venner" og: „Til Dorine, paa min Snuustobaks-Daase," og ingen af disse har Forf. selv fundet værdig til Optagelse iblandt de af ham senere udgivne Sam-

---

*) I denne Samlings første Aargang, 1782, findes ogsaa Prams første trykte Digte.

linger, hvorimod de tre andre Digte: „Til Henriette“ (Primula), „Ode til Venus“ (Erato) og „Til min Ven ***“ (Pram) ere optagne i det af Forf. selv i 1801 udgivne første (og eneste) Bind af hans „samtlige Værker“ *). Har imidlertid Recensentens for en Deel begrundede Bemærkning ogsaa ladet Digteren erkjende, at de af ham leverede komiske Arbeider ikke vare lykkedes ham saa godt som de alvorlige, har denne Erkjendelse heldigviis ikke bragt ham til at gjøre Afkald paa fremdeles at dyrke den komiske Muse, men vel paa at yde denne Dyrkning en større Omhu. Allerede i det næste Aars Nytaarsgave findes saaledes Digtet „Til Herr A*****“ (Selvindbydelsen), Sangen „Hvad jeg synger og ikke synger,“ „Selskabs=Sang paa Kongens Fødselsdag“ (Lad Herman von Bremerne tviste), samt den lille Fortælling „Drømmene,“ hvilke Digte alt tidligen vidne om, at B. ogsaa af Naturen var kaldet til at dyrke den komiske Muse, og hvilket han ved Udgaven af sine „Komiske Fortællinger“ (1785) yderligere og for stedse beviste.

At iøvrigt hans store Talent til at opfatte og fremstille Forholdene i Livet fra den komiske Side allerede tidligen fandt Næring ogsaa i Betragtningen af det offentlige Liv, endskjøndt en Deeltagelse i dette var de unge Digtere til den Tid langt mere fremmed end nu, beviser den efterfølgende

---

*) I Tillæg I. meddeles disse Arbeider, saaledes som de findes i den nu meget sjeldne Udgave af „Samling af Poesier“ fra 1783; thi det Meddeelte afgiver formeentligen et i en Biographie hjemmehørende charakteristisk Beviis paa, at Digteren i en modnere Alder med fordomsfri Skjønsomhed bedømte sine egne tidligere Arbeider, og med megen Omhyggelighed gjennemsaae og forbedrede dem, hvis Politur han ansaae for fornøden, forinden han paany lod dem træde frem for Publicum, selv om de ved deres første Fremtræden vare meget fordeelagtigen bedømte.

i hans 18de Aar (1782) i Kjøbenhavn nedskrevne Satire, der, som et hidtil uafbenyttet Manuscript, findes iblandt Forfs. efterladte Papirer.

„Censur."

„Hans Alvidenhed og Alværdighed min Herre, som er Overformynder for alle Muserne her i Byen, og staaer til Ansvar for alle de Uteerligheder, de eller deres begaae, eller kunde begaae, indenlands eller udenlands etc., som Censor, har paa femte Haand givet mig, som for Resten kun er en stakkels Tjenestepige af christelig Familie, Fuldmagt til at censurere denne Bog. Thi det kan Enhver sagtens begribe, at han, som har saa mangfoldige andre vigtige Forretninger, umuligen kan gjennemlæse alle de Millioner Bøger, som komme til os, og bede om Forlov til at publiceres. Fruen selv, som vist ellers er en af de rappeste Koner i hele Byen, kan ikke heller overkomme alle de Skrifter, som falde i hendes Lod. Secretairen har Hænderne fulde af Herrens egne Sager, Informatoren har nok med Drengene at bestille, og Rasmus, det Fæ, som hænger i Porten, gjør Noget eller Intet, og vor Herre veed desuden bedst hvordan han censurerer. Naar han faaer en tre, fire Styver af en Autor, siger han gjerne ja, om saa Bogen handlede om Pest og Dyrtid og (Gud forlade min blodige Synd!) om Universitetets Forbedring. Det hjælper kun Lidt, alle de Sinkeduser han faaer, naar Herren imellem kommer efter, at een eller anden saadan fordommelig Bog ved hans Uforsigtighed er udkommet.

Forleden var han dog nær blevet jaget paa Porten, da han havde gjort det alt for grovt. Herren havde været i Selskab og kom forskrækkelig vred hjem. „Hvem af Jer har været saa djævleblendt, at tillade den forbandede Bog Lucifer Sobradisevs at komme for Lyset?

har Du censureret den, Kone?" Fruen svor paa, at hun ikke havde seet den; det samme sagde alle vi andre, og Gud frie os, sagde jeg, fra at have noget Maskepie med Lucifer. Endelig maatte min Herr Gaardskarl frem, som bekjendte, han havde givet sit Samtykke til bemeldte Lucifer, der saae saa venlig ud, og gav ham en heel Krone; thi, sagde han, var han kommen til mig i sin egen Skikkelse, skulde jeg, bitter Knøe, nok have jaget ham bort." Den stakkels Karl var endelig lidt at undskylde; thi man veed, at Lucifer kan paatage sig en lysende Engels Skikkelse, og Herren tilgav ham ogsaa endeligen, for denne sidste Gang, især da han siden fik at vide, at Bogen med alt det var temmelig slet skreven.

Men med dette Skrift hænger det saaledes sammen. En Mand i en mørkeblaa Kjole, der paa Staturen saae ud til at være en Autor, endskjøndt han for Resten var ganske velskabt, kom til Fruen for en Maaneds Tid siden, og nedslængte sig og sine Manuscripter i alle Musernes Navn for hendes Fødder, med ydmygelig Begjæring, at hun som deres sande Dronning vilde tillade, at disse hans Børn, som han uskyldigviis var Fader til, maatte see sig om i Verden. Fruen gav ham et meget naadigt Smil; thi hun er i Sandhed een af de frommeste Koner i hele Byen, skjøndt hun er skrap; hvorpaa han kyste hendes Haand og gik. Da han var gaaet, slog hun sine Øine paa Pakken; men det afskyelige hebraiske og amerikanske Ord, der stod udenpaa *), afskrækkede hende fra at see mere, hvorover hun lod mig bringe den til Monsieur Lilienblad, vor Informator, der bad Herr Skrelling, vor Secretair, at censurere den, som igjen flyede den til Rasmus, der siden sidste Passage Intet vilde have at gjøre med Bøger,

*) σκαβἄλσιασχωμαι.

der havde saa fæle Navne, og overlod den til Tjeneren, Monsieur Flink. Hos ham havde den maaskee ligget endnu, dersom jeg ikke havde kommet over den engang, da jeg var nede og redte hans Seng.

Det Navn Roman, som min Frue noget nær ikke har seet, syntes mig meget godt om. Jeg bladede hist og her i den, og fandt adskillige Steder Folk af mit Kjøn nævnte med Respect; men Intet slog mig saa meget, som Dedicationen til Oberhofhønsehuusmesterens Secretairs Kammertjeners Tjener, Lars, der virkelig er et kjønt Menneske og fortjener en Dedication lige saa godt som hans Herres Herres Herre.

Dette lokkede mig til at læse den halve Bog igjennem, som sandelig ikke er hændet mig før med nogen af alle de Bøger, jeg har censureret; og rigtig nok faldt jeg i Søvn ved Enden af hvert Capitel; men ikke desmindre syntes den mig løierlig nok, og man kan saa sandelig falde i Søvn efter de bedste Fornøielser i denne Verden.

Da den altsaa Intet indeholder, som fornærmer mig eller min Ære, og ganske vist ikke heller Bispen eller Pontoppidans Forklaring; thi det er egentlig et Eventyr, som er passeret daraußen bei mir for mange 100 tusinde Aar siden, saa erklærer jeg den her, paa min Frues og Herres Vegne, for aldeles værdig til Lyset, naar jeg undtager et Sted, hvor der staaer, at Gud forbarmer sig over alle Mennesker, hvilket kunde støde adskillige fornemme Jøder her i Byen, ligesom disse og ikke vare Mennesker. Dette maa Autoren rette, og for Resten kan han afhente sin Bog, naar han vil, hos mig i det lille Portkammer paa venstre Haand af Indgangen.

Skulde han nogentid oftere faae i Sinde at skrive en kjøn Bog, skal det være ham tilladt at dedicere den til mig; thi det er dog saa fornøieligt at være lidt bekjendt i Verden, at sige paa en anstændig Maade, og saadan en Bog kommer

ofte længer, end man skulde troe, Fanden i Vold til Hamborg eller Tønsberg; og jeg kan ligesaa vel fortjene en Dedication paa Dansk, som en Jordemoder paa Latin.

Pernille,
Stuepige hos Censoren ibidem."

Ovenstaaende Censur er ledsaget af følgende Tilskrift:

"Til
den grundlærde, dybsindige, vidtberømte
Herr Otte Magdalus Syvsen,
da han udgav sin fast guddommelige Bog
Fax Eriksons Muelige Hændelser.

Epigramma.

Cervantes, Rabelais, Prevot, Homer,
Le Sage, Crebillon, Plutark, Rapin,
Samt Fielding, Goldsmith, Fenelon, Turpin,
Voltaire, Wieland, Svift og mange fleer,
Skrev sig paa slig en Bog, som Din, ihjæl
Omsonst, o Danmarks Ære! paa min Sjæl!

Emanuelis Apollinis f.
versifex urbis."

(koster tolv Styver.)

Den nærmeste eller specielle Anledning til den foranførte Satire er Udgiveren ubekjendt, men Tiden, hvori den er skreven, nemlig da under det Guldbergske Ministerium det i 1773 udkomne Reskript, som allerede betydeligen indskrænkede Trykkefriheden, blev udvidet til alle Skrifter, tilkjendegiver tilstrækkeligen sammes almindelige Anledning. Tilskriften af Emanuelis *) — — erindrer om det "Ærefuld-Berømmelse-

*) Høist sandsynlig en Satire imod Emanuel Balling, Forfatteren til de fire svulstige Skildringer "Aarstiderne." (See det Efterfølgende.)

Brev," som tilsendtes Stads-Chirurgus Carl Friederich Reiser og som findes aftrykt i det 1784 udkomne „Andet og for-, bedrede Oplag" af hans „Historiske-Beskrivelse over den Mærkværdige og meget fyrgterlige store Ildebrand 1728," og da Udgiveren veed, at Baggesen tilligemed flere af hans Omgangsvenner havde gjort sig og Público den Fornøielse, at overtale Forfatteren til at lade sit høist originale Skrift udkomme i sin uforvanskede Skikkelse, er det ikke usandsynligt, at B. har været en af Hovedmændene ved Affattelsen af det „Per Couvert" Reiser tilsendte og af ham til „sin allerstorste Forsvar" meddeelte ironiske Brev.

Iblandt Forfs. efterladte Papirer fra 1782 findes ogsaa et Manuscript, indeholdende første Fragment af Poeternes Stamfaders Historie, eller en Fortælling om Adam. Denne Fortælling har Forf. rigtignok hverken fuldendt, eller, som Fragment, redigeret færdig til Trykken, men da saadant formodentlig er undladt, paa Grund af, at han senere digtede, og udgav sine poetiske Fortællinger i Vers, og at hans i Prosa skrevne Arbeider lagdes til Side, saa troer Udgiveren at burde meddele dette lunefulde Fragment i Tillæg II. (Pag 14)

I Efteraaret 1783 var B. i Besøg hos sine Forældre i Korsøer, og gjorde under sit Ophold der Bekjendtskab med en ung Normand, Olaf Helgesen, som laae med sit Skib i Havnen. Da B. stedse nærede en medfødt Tilbøielighed til at færdes paa Søen, især i Selskab med „de blaae Kamerater," opstod snart et Venskabsforhold, der ikke blot gav Anledning til Afskedsdigtet „Til Helgesen," som findes førstegang meddeelt i "Samling af Poesier, Nytaarsgave 1784," men tillige til et hidtil utrykt, lunefuldt Heltedigt, i Form af en Drikkevise, der, tilligemed nogle meddeelte Notitser, finde her deres Plads, som et lille Bidrag til en Charakteristik af Digterens Ungdomsliv.

Helgesen gav nemlig en Aften en Bolle Punsch i sin Kahyt, hvorved han og hans Venner (foruden Baggesen: Flyborg, Thorbjørnsen og Rytzov) bragtes i en munter Stemning, der førte til den Beslutning, at ledsage, trods Mørket og det slette Føre, den ene af Selskabsbrødrene, Flyborg, hiinside Fjorden hjem til Dyrehovedgaard („Taarnlund"), hvor han var Forvalter. Helgesen, med de tvende Venner, vendte imidlertid, efter nogen udstaaen Møie underveis, tilbage; men B. trodsede alle Besværligheder, dertil maaskee opmuntret af Haabet om, den næste Dag muligen at see og tale med „Marine."

Da han derpaa vaagnede næste Dag, stod det forrige Aftens muntre Lag og den komisk uheldige Vandring levende for hans Phantasie, og inden Kl. 9 om Morgenen havde han nedskrevet efterfølgende: „Meget synderlig, ziirlig og sandfærdig nye Vise om tvende Venner, som foretoge en Reise fra Taarn-Taarn til Taarnlund."

„Kom Sancte Punsch og stem mine Strenge,
„Nu har jeg ikke spillet saalænge,
„Harpen hænger taus paa Væg; Qvinten sprang paa min Fiol,
„Da jeg en Solo spilled' for hende,
„Som jeg — pro forma — kalder min Dorinde,
„Skjøndt hun har et andet Navn, paa ismalittisk Maal.
„Punsch! Punsch! Punsch! syng mig to Helte,
„Som kjæmped' mandigt, der hvor det gjældte.
„Trimpe, trampe, trimpe, trampe, trimpe, trump!
„Spanked' rask igjennem Moser og Sump.
„Syng om Kong Felly,*) syng om Prinds Jap,**)
„Hvor de spilled', punsched', sang og drak omkap,
„Før de Seil opheised',

*) Flyborg. **) Baggesen.

„Og til Taarnlund reised',
„Ud fra Williams Kahyt.“

„Felly og Jappe stolt sad ved Køyen
„Og med Allarm, Skraalen, Skrig og Støien,
„Susede harmonisk ud: Alle smukke Pigers Skaal!
„Felly og Jappe sveg ikke Glasset,
„Ryggen i Læ de stirred' paa Compasset,
„Toned' saa Kahytten skjalv: Wilsons trende Brødres*) Skaal.
„Skaal! Skaal! Skaal! Glæden os vinked',
„Hver var en Konge, følte sig, og klinked':
„William, William, William, William, Wil!
„Leve! medens Punsch og Bølger er til.
„Saaledes sang de, drak saa igjen,
„Punsched', klinked', hver med sin Ven;
„Wilson**) længe leve,
„Glad paa Bølgen svæve
„Til sin norske Piges Favn.“

„Ret som de sadde, knirkede Døren,
„Ind treen Gud Thor***) med Hammer og Bjørnen,
„Og med ham den lange Ruus****). Fast sank Snekken, da de kom.
„Glassene skingred', Bænkene bæved',
„Havsalen rysted', Gulvet sig hæved',
„Ret paa en valhallisk Viis. End blev Bollen ikke tom.
„Frisk, frisk, frisk! nu lad os kjøre;
„Punsche saalænge man kan see og høre.
„Pimpe, pampe, pumpe, pimpe, pumpe, pam!
„Thor! Jappe! Felly! Ruus og William!
„Hver taer' sit Glas, klinke, drikke Duus.
„Bollen skal tømmes. Hvad! en lille Ruus,

---

*) Helgesens Skib. **) William Wilson: Olaf Helgesen.
) Thorbjørnsen. *) Rytzov.

„Det vil intet sige,
„Ingen her maa svige
„Nu! hvor det gaaer saa galant“

„Endelig saae vi Bunden paa Bollen.
„Hei, min Herr Charon, kom nu med Jollen.
„Nu saa lad os kjøre da; Hesteleien er betalt.
„Los Fangelinen, sæt af med Aaren;
„En, to, tre, fire; nu er vi paa Jorden.
„Sumpigt var det under os; over Hov'det ogsaa galt.
„Pyt, pyt, pyt — glemt var Compasset,
„Vi maatte krydse rundt i Moradset,
„Sumpe, simpe, sampe, sumpe, suus!
„Svap, hillemænd, der ligger Peer Ruus!
„Hei, jydske Løve! reis Dig igjen,
„Fyenbjørn! Lallen ræk til ham hen.
„Hvilket prægtigt Føre,
„Lad os muntert kjøre.
„Ha, galant! det er saa mygt*).“

„Efter slig Krydsen kom vi til Ledet.
„Trætte, forpusted', matte og sveded',
„Af slig frygtelig Strabats — Caravanen skiltes ad.
„Thor paa sin Hammer seiled' tilbage,
„Wilson tillige hjem maatte tage,
„Ruus gik ogsaa over Stag og ei længer kantre gad.
„Jap, Jap, Jap, trodsede mandig
„Faren og blev hos Felly bestandig.
„Tumle, tumle, tumle, tumle, top!
„Rask krydsed' de mod Taarnlunde op.
„Taaget var Luften, Vinden var hvas,
„Japs Paraply blev brugt som Compas.

---

*) Blødt. Efter Normandens Talemaade.

„Mens de saadan raved',
„Lygtemanden traved'
„Hen for dem, og de løb vild!

„Heida! hvor er det sort for mit Øie, —
„Eensdan see ud Træer, Dale og Høie, —
„Havde vi kun Nordpol fat — dog der ligger Taarnelund!"
„„Hvor?"" „Seer Du ikke ud for min Næse."
„„Sludder! det er Broen."" „Broen der? nei blæse
„Med Agurker, Du seer feil." „„Hør Du Færgemandens Hund.""
„Snak, Snak, Snak, der ligger Haven"
„„Pyt! hvorfor ikke Læsøe eller Skagen.""
„Sludder, Slidder, Sludder, Slidder, Slud!"
„„Holla, mine Burer, hei hvor seer jeg ud.""
„Heisa, Keiser Felly! Veien jeg veed"
„„Nei, Sultan Jappe, jeg den ofte red""
„Saadan talte sammen,
„Heltene med Brammen.
„Svap, der laae de begge to."

„Tregange svap vi, tregange reiste
„Vi os igjen og efter Veiret heiste,
„Tregange saae vi Taarnlund — og tregange saae vi feil!
„Felly et Træ saae an for Galeien,
„Indtil Prinds Jappe rigtig kom paa Veien.
„Felly seiled' agter ud — vaade vare Begges Seil.
„Sup! sup! sup! Støvlerne lækked',
„Vandet stod høit oven paa Dækket.
„Pimpe, pampe, pumpe, pimpe, pom!
„Reeb ud i Seilet. Knak, sâe vor Bom.
„Jappe krøb op i Fellys Mesan.
„Funtus qvarambus! nu seer jeg Land.

"O, hvor blev vi glade!
"Det er evig Skade
"Jeg det ei beskrive kan."

Den besynderlige Grund, hvorfor dette Digt ikke redigeredes til Trykning, var følgende: Nogle muntre Omgangsvenner, foranledigede af Navnene i Digtet, kaldte Baggesen oftere for Prinds Jappe, og Rytzov for Peer Ruus, hvilket især fortrød B. Denne gik derfor en Morgen tidlig op til Rytzov, som var den Eneste, der havde en Afskrift af Digtet, og bød ham i en komisk-høitidelig, men tillige bestemt Tone, at følge strax med i et vigtigt Anliggende. De gik derpaa ud af Byen, og da de kom til en Høi paa Marken, opfordrede B. med stor Alvorlighed R. til at knæle med ham og at aflægge en høitidelig Eed paa, at "intet Menneske skulde faae nogen Afskrift af Digtet, saalænge nogen af dem levede," hvilken Eed derpaa blev aflagt og holdt*). Melodien til Digtet, efter Visen: "Nu har vi pløiet Søen saalænge," yndede B. meget, og afbenyttede den oftere saavel til tydske som danske Sange, ligesom han gjerne sang den i Vennekredse.

Den nærmeste Anledning til Bs. Besøg i Korsøer synes at have staaet i Forbindelse med en Beslutning, som han, dreven af Næringssorger og Lysten til et eventyrligt Liv, havde fattet i Kjøbenhavn, nemlig, at gaae som enrolleret Matros med en Chinafarer; og det er klart af nogle Yttringer i et Brev fra "Marine," at det fornemmeligen har været hans Moders Forestillinger og Bønner, der har afholdt ham

*) Nogle Aar efter denne Scene bortkom Baggesens eneste Exemplar; men han anmodede Rytzov forgjæves om en Afskrift, thi denne ansaae sig bunden ved Eeden, selv imod B., som jo var "et Menneske." Senere meddeelte Rytzov sin Søn, at Digtet skulde findes efter hans Død, og da denne indtraf i 1831, løstes Eeden efter 50 Aars Forløb.

fra at udføre dette Forsæt. Han tog derfor paany med Alvor fat paa sine Studier og absolverede Exam. philosophicum d. 15. Jan. 1784, med Hovedcharakteren: Laudabilis*).

En Dagbog, som han førte i Begyndelsen af 1784, men hvoraf ikkun enkelte Blade haves, begynder saaledes:

„Aar 1784.

(Vivat in secula Tellus)

Jan. d. 1. Torsdag. Den skjønneste Vinternat bedækkede mit kjære Fødeland, Danmark. Den tindrende Himmel speilede sig i den forsølvede Jord. Begge smilede ad hinanden, begge smilede Tidens nyfødte Søn, det hemmelige syttenhundrede og fire og Firesindstyvende Aar imøde!

Velkommen til Verden, velkommen til Danmark! velkommen til mig! Du Førstefødte blandt Jordens tilkommende Dage! Velkommen Du med denne Din første Søn fremskridende Moder, 1784. Velkommen! velkommen for hele Skabningen, for Menneskene, for Dig, Zeline! for mig!

Velkommen raabte Dyrenes vingede Astronom, den aarvaagne Hane. Velkommen raabte Himmelen, Jorden, Havet og Ilden med forenede Stemmer. Velkommen, raabte jeg, og vaagnede.

Solen stod op! Lysets prægtige Konge gik med majestætiske Trin frem paa det blaae Teppe, som dækker den sovende Jord. Haand i Haand gik han med sin Gemal Tiden, paa hvis Arme den nysfødte unge Januarius smilede! Hastig hoppede han ned paa den rullende Jordklode, hilset af hele Skabningen, undtagen af de dosige endnu sovende Mennesker, hvis haardhudede Hjerter ikke føle det paradisiske Dieblik, at see en ung Dag nedspringe fra Tidens Arme.

---

*) Specialcharaktererne vare: Philos. theor. Laud.; Phil. pract. Laud (med Udmærkelse); Physica haud ill.; Math. inf. Laud.; Math. sup. Laud (m. Udm.).

Vær hilset skjønne 1ste Januar! Du Førstefødte af 365 Brødre! Udret den Eviges algode Villie, som sender Dig naadig og langmodig til de paa Syndebanen løbende Mennesker. Endnu i Dag er Naadens Tid! Omvend Dig, Synder! Saaledes syntes mig Morgenen raabte til Verden. Jeg blev andægtig og bad!"

Det var det i Danmarks Annaler mindeværdige Aar 1784, hvis første Morgen hilstes af den unge Digter med de anførte hjertelige Toner. I dets Foraarsdage greb den myndigblevne Kronprinds Frederik Statens Scepter, med det Forsæt at føre sit Folk en bedre Fremtid imode, og at den unge for alt Stort, Skjønt og Godt let begeistrede Digter tog levende Deel i Discussionerne, hvortil denne vigtige Begivenhed gav Anledning, er naturligt. Men forbleve og hans deeltagende Yttringer fornemmeligen indenfor det private Livs snevrere Kredse, findes dog og, i flere af hans til den Tid digtede og udgivne Sange samt komiske Fortællinger, umiskjendelige Beviser paa frimodige Yttringer af hans varme Følelse for Sandhed, Frihed og Ret, ei mindre i de offentlige end i de private Forhold. Allerede kort forinden hiin Begivenhed indtraadte, hvis heldbringende Følger især føltes af Danmarks tidligere i saa høi Grad forkuede Bondestand, digtede B. følgende Stropher i en Selskabs-Sang paa Kongens Fødselsdag den 29de Januar 1784:

"Der er et Slags Folk under Kronen,
"Som, skjøndt de er' Christians Børn,
"Og Danske, og Støtter for Thronen
"Og Rigets fornemmeste Værn;
"Dog agtes forfærdelig ringe;
"Og leve (Gud bedre det!) slet.
"Ha! Brødre! Lad Glassene klinge:
"Gid Bonden dog engang skee Ret!"

Endmere udtalte han, kort derefter, disse sine Følelser ved i sin komiske Fortælling: „Jeppe, et sjællandsk Eventyr," at skildre Bondens sørgelige Stilling. Saaledes anfører han om Jeppe, i Fortællingens første Capitel:

„Og han var Bonde — (Udi vore Dage
„Var dette næsten nok for Manden at beklage) —
„Og maatte, skjøndt han spared' ingen Møie
„Med i sit Ansigts Sveed sin liden Jord at pløie,
„Dog al den Uro, Trængsel, Armod døie,
„Som Bonden sukker ved den Dag i Dag,
„Og som er ei saa ganske skjøn en Sag."

Endvidere bringer han den danske Bondes Befrier, Kronprinds Fredrik, sin Hyldest ved i niende Capitel at udbryde:

„Man Glæden overalt nu bygge seer
„Sit Tempel mellem Armods Tordenkiler,
„Og Bonden, jeg og hele Landet leer,
„Fordi vor elskte Fredrik virksom iler
„At bryde Lænker, skabe Mod og Lyst
„Og Frihed i hver flittig Landsmands Bryst."

Opmuntret ved det Bifald, hans første lyriske Arbeider havde vundet, besluttede han, endskjøndt endnu ikkun 20 Aar gammel, at udgive en Samling af „Comiske Fortællinger", og udstedte i den Anledning følgende Subscriptionsplan, som findes indrykket i Seidelins „Adressecontoirs Efterretninger," Nr. 79 i 1784.

„Uagtet mit Fædreneland ikke har Mangel paa endog Mesterstykker i den fortællende Poesie, har jeg dog vovet, at ønske nogle Prøvestykker, som jeg har udarbeidet under Navn af Comiske Fortællinger, trykte, for ved disse at gjøre

min Opvartning for Publicum. Jeg ærer dette og elsker mig selv for høit, til at ville bebyrde mine Læsere med noget, som jeg ikke havde Haab om, at det, om ikke ganske, saa for en Deel kunde behage Dem; og for at opnaae dette mit ivrigste Ønske, har jeg anvendt al Flid og alle de Evner, Naturen har givet mig. Ved Hjælp af 12 Ark Skrivpapiir ville de udgjøre en ganske velskabt lille Bog i maadelig Octav, som, naar den bliver indbunden derefter, kan blive saa kjøn som nogen. Prisen bliver for Subscribenterne 3 Mk., som jeg haaber man vil finde billig. En Maaned efter at jeg har samlet et klækkeligt Antal Subscribenter, skal den være trykt. Det er vanskeligt for saa ung og ubekjendt en Forfatter, som mig, at kunne fremføre noget til Forsvar for en Subscriptions-Plan. Saa meget er vist, at den, som vil sætte sit Navn under denne, vover uendelig mindre end jeg, da han kun kan tabe 3 Mark, og neppe det, saasom Papiret dog kan bruges til et eller andet, da jeg derimod ved Bogen for evig kan tabe hans Agtelse. For Subscribenten har det virkelig endog sin sande Nytte, om han vover denne Udgift; thi bliver Bogen saa lykkelig, at den behager ham, har han ikke spildt sine Penge; men skulde det modsatte finde Sted: kjære Læser! hvem vilde da ikke med Glæde give otte og fyrgetyve Skilling, for at lære, en anden Gang at tage sig i Agt for mig?

J. Baggesen."

Paa denne Indbydelse erholdt Forfatteren 1173 Subscribenter, der subscriberede paa 1328 Exemplarer, et vistnok her i Danmark*) usædvanlig gunstigt Resultat; og Bogen udkom ogsaa snart derpaa, smukt udstyret i st. 8., under

*) Iblandt Subscribenterne hørte iøvrigt omtrent 70 hjemme i Norge, og disse næsten alle i Christiania og Trondhjem.

Titel af: „Comiske Fortællinger," trykte hos Aug. Fr. Stein, 1785, med Motto:

— — — Ubi qvid datur oti
Illudo chartis; hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum. —

HORAT.

Den indeholder de fire Fortællinger: Poesiens Oprindelse; Katten, eller Elskovs Magt (senere Katten, eller Kjærligheds Triumph); Deucalion og Pyrrha; og Jeppe, et Eventyr, samt ledsages af følgende Fortale:

„Ikke blot at imodtage, men ogsaa efter Evne at meddele Glæde, er en Pligt, som ingen fra Monarken til Betleren bør forsømme. Vort Liv og vore fleste Glæder i Livet har sat og sætter os daglig i Gjæld til vore Medmennesker; det bør være vor Bestræbelse, at betale noget deraf, om det end skulde blot skee ved at give dem en uskadelig Tidsfordriv.

Lyst til at opfylde denne Pligt saa nøie, som det var mig muligt, bragte mig tidlig til at undersøge, hvortil jeg havde mindst Udygtighed. De skjønne Videnskaber, og iblandt disse fornemmelig Poesien, henreve mig. Jeg ønskede brændende, at det maatte være dem, jeg med meest Held kunde opoffre mig; prøvede mine ringe Kræfter dertil; og, da det ikke var mine Venner eller mig selv, som kunde bestemme deres større eller mindre Svaghed, forelagde jeg mine smaa Prøvestykker den store Dommer, Publicum.

Blot at blive tilgivet og taalt af dette, er sødt for den unge frygtsomme Digter. Jeg berusede mig ganske af den Nectar, jeg smagte i mine Landsmænds Overbærelse; jeg vilde gjøre mig samme mindre uværdig — og dette forledte mig til at udarbeide noget mere.

Jeg valgte den muntre fortællende Poesie, ikke fordi jeg følte større Tilbøielighed til den end til den alvorlige; men fordi jeg virkelig leed mindre, hvis mine Forsøg mislykkedes.

Det gaaer den uheldige Digter som Aben i Fabelen. Quo altior eo turpior. Frygt for Icars og hans poetiske Brødres Skjebne, og Lydighed imod Horazes Versate diu, gjorde, at jeg heller vilde begynde med at fortælle, end med at synge.

Saaledes vover da denne lille Bog at gjøre sin Opvartning for dig, o Publicum! Nedkastet for din Throne vil den enten anbefale eller beskjæmme sin hidtil meget ubekjendte Forfatter, enten tilveiebringe mig din dyrebare Skaansel (thi meer tør jeg kun hemmelig ønske mig), eller hvad jeg neppe taaler at tænke, din Foragt.

Eiendom, Sundhed, Livet selv er intet imod den Ære, som eengang tabt aldrig vindes tilbage. Jeg har følt i sit hele gyselige Omfang hvad jeg vovede. Jeg stræbte derfor at anvende den muligste Flid paa mit Arbeide og at bruge Filen saalænge jeg nogenledes kunde. Dette er Aarsagen til den Langsomhed, hvormed det gik igjennem Pressen. Heller for sildig end for tidlig, syntes mig en passende Tanke for en Udgiver; gid jeg kun ikke burde tænkt: heller aldrig end nogen af begge Dele.

Om min Bog har jeg for Resten kun lidet at sige mine Læsere. Overbeviist om, at den har Feil, og frygtende for, at den har mange, vil jeg dog ikke her kjede Læseren med at undskylde dem. Dem, jeg har kundet see, har jeg rettet. Dem, som ere blevne tilbage, kan intet rette. Hverken Ungdom, Mangel paa Tid, Legems eller Sjæls Fattigdom, eller noget andet kan undskylde disse, dersom de ulykkeligviis skulde have Overvægten."

„Disse comiske Fortællinger" — bemærker Nyerup*) — „udkom i det i vor Litteraturs Annaler evig mærkelige Aar,

*) I „Samling af fortjente danske Mænds Portraiter med biographiske Efterretninger" ved R. Nyerup og G. L. Lahde, 3die Deel, Kbhavn 1806.

da vi tillige fik Stærkodder af Pram, Badens danske Grammatik, Bastholms Lithurgie og Scheels Krigstheater; det Aar, da de af Regjeringen, fra 1784, Pressen tilstaaede Friheder allerede yttrede sig i fuld Maade, og endelig det Aar, da Prams og Rahbeks Minerva tog sin Begyndelse. Men trods disse mange literaire Productioner modtog Publicum de Baggesenske Fortællinger med den meest spendte Forventning, læste dem med den inderligste Fornøielse, og lærte dem udenad, som fordum Per Paars og i senere Tid Wessels Kjærlighed uden Strømper."

Allerede forinden disse Fortællinger udkom*) havde Danmarks store komiske Digter Wessel tilskrevet den unge Digter følgende poetiske Epistel i det sidste No. (54) af hans i 1784 hver Tirsdag udgivne Ugeblad „Votre Serviteur. Otiosis:"

„Til Hr. Jens Baggesen**).

Ved salig Rasmus Langeland,
Som ikke var Poet, derfor maaskee ei Prakker,

---

*) Efter det paa Titelbladet anførte Aarstal, 1785, at dømme; men da Rahbeks udførlige Recension er trykt allerede i Februar 1785, er det meget sandsynligt, at Fortællingerne allerede ere udkomne i Slutningen af 1784.

**) Den 29de December 1785 døde Wessel. Hans samtlige Skrifter bleve udgivne i 2 Dele, 1787, af P. J Monrad, J. Baggesen og C. Pram, og i denne Udgave tilføiede B. her følgende Note: „Den unge Versemagers Ubetydelighed havde vist ikke skaffet ham et Brev fra vor udødelige Wessel, og deri en Opmuntring af større Vægt, end alle Journalisters Roes, dersom ikke samme var bleven mishandlet af en ubeføiet Dommer. Maaskee min Sygdom i samme Tid, og øvrige, ikke meget lykkelige Tilstand, har bidraget til en Compliment, som jeg slet ikke fortjener; thi vor Digters Hjerte var ligesaa ualmindeligt som hans Hoved." Efter Wessels Epistel at dømme, var den „ubeføiede Dommer" sandsynligviis Emanuel Balling, Forfatteren af „Aarstiderne" og af flere Artikler i Bladet „Aftenposten."

Ved store Belt og Smakker
Udmærkedes kun før
Korsøer.
Men nu er Pokker løs;
En Snees Aars gammel Knøs,
Fød der, tør skrive Vers, dem gode skrive.
Dem Aftenposten ham skal evig ei tilgive.
    Jeg fra Korsøer mindst ventede Rivaler,
Da Baggesen gav ud sit Manifest.
    Jeg først saa godt som sidst la'r falde Flag;
Thi, naar man tabe skal, at tabe uden Slag
Er efter mine Tanker bedst.
Rivalen er for stærk og jeg for svag,
Han stiger i sin Flugt, jeg daler;
Men dalende jeg har det Haab, den Trøst,
At tidt jeg læse skal hans Vers med Lyst.
Syng flittig, unge Mand! før Alder gjør Dig hæs,
Da nøies med din Lod, Dig glad i Yngres Sange læs.
Jeg giver Dig et Raad, som selv jeg ikke følger;
Aarsagen — — Taal, at jeg den dølger!
    Men nu et Raad jeg giver Dig,
Som var bestandig fulgt af mig:
Korsøerianske Ven!
Mod klog, mod taabelig Kritik
Spids aldrig Pen!
Den sidste derved ufortjent
For stor en Ære fik;
Den første, taus, lad blive vel anvendt.
Om Myrias Emanueler
Bidsk til Dig skeler,
Saa see Du rolig ligefrem.
Til Tidsfordriv engang iblandt,
Naar Tiden er Dig lang, Du skotte ned til dem,
Som, for Du vittig var, i Dig Misdæder fandt.

At den unge Digter, i det mindste en lang Tid, nøie fulgte dette Raad, ved taus at anvende de Bemærkninger, som Rahbek nedskrev i sin udførlige Recension*) af de Comiske Fortællinger og som Digteren fandt at være begrundede, uden at spidse sin Pen imod dem, som han maa have fundet ikke at være dette, vil man overbevise sig om, naar man sammenholder de Comiske Fortællingers anden Udgave med den første og med Rahbeks Recension. Da denne Recension indeholdt den første udførlige Bedømmelse af Digterens første større Arbeide, og den øiensynligen og med Rette i høi Grad paaagtedes af den recenserede Forfatter, troer Udgiveren at burde meddele sine Læsere idetmindste et kort Udtog af samme, samt paavise, at man er berettiget til at antage Recensionens Indflydelse paa Digterens senere Bedømmelse af sit eget Arbeide. Rec. indleder sin Bedømmelse med følgende Bemærkning: „Hvorfor ville vore unge Digtere helst vove det, de mindst kunne lykkes i? Det var den første Tanke, disse Fortællingers Anmeldelse opvakte hos os, og hvortil Anmeldelsens egne Tone ikke bidrog lidet! At faae fornuftige og sædelige Folk til at lee, er sikkert et vanskeligere Arbeide, end at aflokke dem en Taare." — — — „Vi frygtede, Hr. B., der lovede os et heelt Bind comiske Fortællinger, skulde derved uforsigtigen forspilde det Bifald, hans mindre Poesier havde vundet? Men med den gladeste Forundring saae vi vor Frygt utidig!" — — „Disse Fortællinger have fortjent og vundet et sjeldent Bifald; men Forf.'s loueurs impudens, som altid gjøre Digteren meest Skade, have skaffet ham des censeurs temeraires, som ikke allene have opsøgt enhver critisk Plet i hans Arbeide, men ogsaa angrebet ham fra Sædelighedens Side, og villet finde Usømmeligheder

*) I Kjøbenhavns lærde Efterretninger, 1785, No. 6 og 7.

og Fornærmelser, og hvad vide vi alt? deri. Det er endnu eet Beviis, Hr. B. har paa, hans Fortællinger maae virkelig gjøre ham Ære, siden man søger at sværte dem fra den Kant. Vi tro derfor, at skylde saavel Digteren, som Læseren, at indlade os i en nøiere Critik over disse Fortællinger. Den første, og, i vore Tanker, den bedste af hans Fortællinger, er Poesiens Oprindelse." Ved at levere et Udtog af denne Digtning og samtidigen at fremhæve de formeentlig meest heldige Steder i samme, paaviser Rec. tillige de formeentlige Pletter og Feil, hvoriblandt følgende:

Efter at Digteren har anført, at et Par misundelige Dverge overlistede den vise Qvaser og fik hans Viisdom til at flyde i et Kar med hans Blod,

„Saa Qvaser aldrig meer blev den han var" —

følger i den første Udgave:

„De tvende Dverge — jeg har, troer jeg, glemt,
„Herom at give, Læser, dig et Vink,
„At det var Kiemper, hvoraf meget nemt
„Der kunde gaae tolv-fjorten paa Herr Link;
„At glemme sligt er altid slemt,
„Lad være det gjør ikke stort til Tingen:
„Meen derfor, Læser, her, hvad Grethe før har meent,
„At hvor det gaaer, en Profit, som kom seent,
„Er bedre end aldeles ingen."

Hertil bemærker Recensenten: „Vi ønskede den Sammenligning bort, hvorved B. vil gjøre os et Begreb om Dvergenes Lidenhed; ikke fordi vi finde noget Fornærmende deri, thi vi vide endog, at Hr. B. har brugt al Forsigtighed for at forvisse sig i Forveien, at den Nævnte ikke havde noget derimod, og det er desuden ingen Fornærmelse at sige om en Mand, han er stor af Væxt; men fordi denne Sammenligning ikke kan være oplysende eller moerende uden for Hr. B.s

indenbyes Læsere; fordi Hr. B. ikke har tænkt paa, at hans Fortællinger vare for gode til at blive Ephemera, og dernæst fordi man ikke maa give de Skrøbelige noget at skrige paa." Digteren har i den anden Udgave (1791) og tredie Udgave (1807) aldeles udeladt den anførte Passus. Efterat Recensenten ligeledes har bemærket, at „det er ganske deiligt," at den Guderne fortalte Maade, paa hvilken Qvaser skal være død, nemlig qvalt af Klygt, findes af dem at have stor Sandsynlighed, da „Vor Qvasers Viisdom var en Dødelig for stor!" tilføier han: „Kun havde vi her ventet, at Hr. B. havde sagt os i et Par Vers: saa gjerne troer man det allerurimeligste, naar det smigrer vor Forfængelighed." I den anden og tredie Udgave har Digteren virkelig ogsaa tilføiet her:

„Saa let endogsaa Guder Tillid fæste
„Til det, som selv en Blind kan see, er Digt,
„Naar deres Stolthed kildres kun ved sligt —
„Hvad skulle vi da sige, kjære Næste?"

Recensenten bemærker endvidere et andet Sted: „Den Idee om Odin, der ingen Podagra havde, synes lidt søgt; imidlertid heldigen udført," og i den anden og tredie Udgave ere ogsaa de efterfølgende Stropher, hvori denne Idee og dens Foranledning udtales, aldeles udeladte.

„Til smukt Exempel for vort Nordens unge Sønner
„Var Asgaards Guder over Hov'det ikke nær
„Saa store Libertinere, som de,
„Rom og Athenen of'red deres Bønner.
„Og Lidskjalfs Odin mod Olympens Jupiter
„Var ret en Joseph, som man tydelig kan see,
„Ved Sammenligningen af de Vestigia,
„De efterlode sig paa deres Jord-Visiter.
„Her et Beviis endnu paa denne Sats jeg hitter:

„Gud Odin havde ingen Podagra,
„Hvorfor den gode Zevs sig neppe fri kan sige."

Og senere:

„Saa lang en Vei at gaae i en syv otte Timer,
„Med Podagra sig ingenlunde rimer."

Derimod fremhæver Rec. som udmærket „Odins Eventyr med de ni Høstfolk." Imidlertid har B. i den tredie Udgave, for at motivere, at Odin maatte gribe til en List, for ikke at hindres af hine ni Karle paa sin Vandring, tilføiet:

„(Thi Nordens gamle Guder, notabene,
Var ei saa mægtige, som mange mene:
De havde himmelsk Kraft og himmelsk Salighed;
Men begge Dele var der Maade med)."

Endvidere bemærker Rec. „Beskrivelsen af Scenen imellem Odin og Gunløde viser Hr. B.s Rettighed til at berømme Pram; den har Ret til at rose en Digters Skjønheder, der selv kan komme dem saa nær. Kun finde vi deels nogle faa Steder, som ere saa Wielandske, at vi tvivle paa, Hr. B. vilde, uden Rødme, læse dem for et Fruentimmer, som han agtede; — og dette er en Prøve vi meget vilde raade ham at underkaste sine Vers; deels er der nogen søgt Wesselianismus i det Sted om Zamolx, og vend'en! som synes os i Utide." I den ældste Udgave stod nemlig:

„Men alt det Krimskrams vil jeg springe reent forbi;
Og hele Natten, og hvordan det gik deri,
Min Læser kortelig her finder streget — — —
„„Hvem havde ventet sligt? Det var en Skam!
„Nu er jo Visen ude!"" Ja, Madam!
(Jeg siger just Madam; thi slige spørger meest,
Sligt Spørgsmaal klæder og Madamer bedst)
Hvis De forstod Latin, der staaer det i en Bog;
Thi jeg forsikkrer Dem, at jeg har svedt en Time,

For at fortælle det i mit og Deres Sprog;
Men skjöndt jeg ellers kan for Resten rime
Det hele Alphabet igjennem til Zamolr,
Saa godt som nogen Smedesvend til Holks,
Saa kunde jeg dog ei, hvordan jeg vilde vend'en,
Faae Visen til at rime sig i Enden."

I den anden og tredie Udgave staaer derimod ikkun:

„Med Glædens Iil var Natten alt bortveget —
Hvordant det ellers gik deri
Min Læserinde finder streget" —

Og vi kunde saaledes fremdeles paavise flere Steder, hvor enten stødende eller mindre passende Udtryk, i denne som i de følgende Fortællinger, enten ere aldeles udeladte, eller væsentlig forbedrede.

Om den anden Fortælling: Katten eller Elskovs Magt (senere: Kjærligheds Triumf) bemærker Rec., efter at have leveret et kort Udtog af samme: „den har betydelige Skjønheder, og uden Tvivl adskillige, som have kostet Digteren megen Møie, og dog er den ikke nær det, den første er, hvor Skjønhederne mestendeels udsprang af Æmnet selv." I den anden Udgave (1807) har Digteren af Fortællingens Indledning udeladt ikke mindre end 89 Stropher og derimod tilføiet 38 nye, samt foretaget flere mindre væsentlige Forandringer. Iblandt de udeladte Stropher findes iøvrigt nogle, som mangen af Forkjærlighed for sine aandige Productioner indtagen Digter neppe havde ganske opoffret, f. Ex. Slutningen af Episoden om den af en Kat dræbte lille Skjødehund Fidelle:

„Hvor Morderen blev af, det veed jeg ei;
Thi Skræk jog Tyngdepunktet i min Nakke,
Saa jeg i denne Hurlumhei
Paa Gulvet strax tog Maal af Siælens Frakke —

Paa menneskelig Prosa: Jeg faldt om,
Og da jeg vognet op til mine Sandser kom,
Saae jeg — o! fæle Syn! med Døden stride
Den lille Delle ved min Side.
Den Digression var maaskee lidt for lang;
Men at den ei skal blive længer, Kiære!
Saa vil vi om dens Længde disputere
En anden Gang."

Den tredie Fortælling: Deucalion og Pyrrha, hvis hidtil alene meddeelte „Første Deel" indeholder en tragikomisk Skildring af „den første Verdens Undergang" ved en Syndflod, fra hvilken „mellem Millioner Lig, to dydig Elskende allene frelste sig," dog uden at i denne Deel fremstilles hvorledes, er ikkun et Fragment, om hvilket Rec. vistnok med Rette bemærker, at det „ikke er skikket til at hedde en comisk Fortælling; thi en almindelig Ødelæggelse er ingen latterlig Gjenstand. Skibbruddet i Peer Paars vilde ikke moere os, hvis Nogen satte Livet til deri." ——— „Den skjønne Leilighed til at travestere Ovid, som Hr. B. mesterlig har nyttet, har forledet ham til at vælge dette Æmne." Digteren har ikke heller i nogen senere Udgave af hans komiske Fortællinger optaget og fuldendt dette Ungdomsarbeide, og dette er ogsaa Grunden, hvorfor Deucalion og Pyrrha ikke findes meddeelt i Udgaven af B.s danske Værker. Men da denne Digtning unegteligen indeholder mange poetiske Skjønheder, og da det ikke alene er uvist, om Digteren, hvis han selv havde besørget en Udgave af sine Værker, ganske havde opoffret samme, men endog sandsynligere, at han havde opbevaret os flere af de mange heldigen udførte Skildringer, om og i en anden Form, saa troer Udgiveren af hans Biographie, at opfylde de fleste Læseres Ønske, ved at meddele dette Fragment af et „romersk Eventyr" i Tillæget III. (pag. 22.)

Den sidste Fortælling „Jeppe“ vinder i det Hele taget Recensentens fortjente Bifald, og han slutter sin Anmeldelse af denne Fortælling med den Bemærkning: „Vi vove at takke Hr. B. i de allerfleste af hans Læseres Navn, for den Fornøielse han har skaffet dem.“ — — — „Vel ønske vi, at han vilde fornemmelig dyrke den rørende Poesie og ved sin Ven Prams Side gaae frem i Nasos og Tibulls Fjed; men skulde det end være saa, at Mængdens eensidige Smag nødte ham til at arbeide meer i det Fag, han har valgt, da see vi disse hans comiske Arbeider med den samme Glæde i Møde.“ Ved Omarbeidelsen af denne Fortælling i en ny Udgave (1807) har Digteren umiskjendeligen taget Hensyn til Recensentens enkelte Bemærkninger, forsaavidt som han har anseet disse grundede, saaledes f. Ex. hvor Rec. anfører:

„Det andet Cap. begynder med:

Saaledes endedes med en Rondó
Den krigerske Duel — — —

Om vi her læse Duet for Duel, siden en krigerisk Duel er en Skjødesløshed vi ei kunne tiltroe Hr. B., vide vi dog ei, hvad Rondó her skal betyde.“

I den anden Udgave staaer:

„Saaledes endedes med en Rondó
Vor Ægteskabsduet“ — — —

Ligeledes bemærker Rec.: „Den Idee, at de Sorte fik Jeppe til at troe, Peer Asen var bleven Borgemester i Kallundborg, er vel dristig.“ Digteren, som naturligviis ikke har villet opgive denne „dristige Idee“, har imidlertid senere tilføiet efterfølgende Reflexion af Jeppe:

„Peer Asen løbet bort! Peer Asen en Bormester!
„Nu staaer vel ikke længe meer vor Jord!
Og dog til hine Sortes Ord
Han meer end til sit Skjønne Tillid fæster.“

Foruden i den foranførte Recension findes de „Comiske Fortællinger" fordeelagtigen anmeldte og recenserede i „Allg. Lit. Zeit. 1785, III.," „Neues Kieler Lit. Journ. Bd. I." og i et særskilt Skrift „Critiske Betænkninger ved Læsningen af B.s comiske Fortællinger ved Hof-Junker von Staffeldt*) Kbhavn 1785."

Flere af den Tids meest yndede Digtere, som Pram, Zetlitz, L. Lund**) hilste den unge Forf. med smigrende Hyldinger af hans poetiske Talent, og den meest udmærkede iblandt disse, Wessel, gav ham et nyt Beviis paa sit Sindelag, kort forinden sin Død, ved den efterfølgende eiendommelige Tilskrift, der endnu findes, in org., iblandt B.s efterladte Stambogsblade: „je me vois privé par un destin — Diantre soit du destin qui m'empeche de jouir aujourd'hui du plaisir de Votre Compagnie — Vous ecrire est pourtant, de certaine Façon, Vous parler. je demande Votre Critique sur deux lignes faites dans ce moment pour etre mises sous le portrait de ma petite Personne, que Mr. Schwarz fait graver. Il m'a enjoint de faire le motto. Pour ne dire ni du bien ni du mal de moimême, j'ai composé celui qui suit:

Han syntes fød til Bagateller,
Og noget stort han blev ei heller***). *ipse fecit.*

---

*) Fætter til Digteren Schack-Staffeldt.

**) Præst i Kieldby paa Møen. Af ham findes flere Digte, med Mærket „L," optagne i Minerva fra 1785 til 1787. Et af disse er en Maisang, 1785 (Til Baggesen efter en Sygdom), hvis sidste Vers lyde saaledes:

„Og naar selv din Yndling synger dine Glæder,
„Naar han priser Elskovs, Venskabs Saligheder,
„Og naar Norden hører glad hans Harpes Klang,
„Hviil da du, min Cithar! til min svage Sang."

Iøvrigt vare L. og B. personligen hinanden aldeles ubekjendte.

***) Dette Vers findes i den første Udgave af Wessels samtlige Skrifter, som det sidste af de „Blandede Digte," og som en

Voila, je crois de la Verité. j'en pouvois peutêtre avoir de plus avantageuses; mais je laisse ce Soin à la Posterité, dont, Dieu me le pardonne! je me moque.

Vale, et fave
amico Wessel."

Denne Tilskrift, der vistnok stedse er bleven opbevaret af B. liig en kjær Reliquie, er tillige mærkelig derved, at den unge Digter, der hædredes med samme, netop var den, der til Trods for Tilskriftens ægte wesselske Slutning, satte under det Portrait af Wessel, som er stukket af Clemens og som pryder den allerede omtalte første Udgave af Wessels samtlige Skrifter, de herlige Stropher, værdige den skjønsomme Efterverden:

"Graad smelted' hen i Smiil, naar Wessels Lune bød,
"Og Glædens Smiil forsvandt i Taarer ved hans Død."

B.s tidligste Biograph (R. Nyerup) har neppe været underrettet om den foranførte Tilskrift, da han ikke omtaler den, idet han i Anledning af Wessels tidligere anførte Epistel til den unge Digter bemærker: "At Wessel med saa ædel Velvillie og en Resignation, som Literaturen neppe viser mange Exempler paa, i denne Epistel træder tilbage i Skyggen og lader Baggesen staae midt paa Scenen i sin fulde Glands, gjør Wessels Hjerte Ære, og for Baggesen maatte det næsten*) være ligesaa kjært som den rahbekske Recension. Hans Digterkald blev derved ligesom erkjendt og fik en høitidelig Sanction af en Mand, hvis Autoritet kunde imponere Mængden af Eftersnakkere eller uselvstændige Læsere. Ogsaa kan man antage, at denne Wesselske Hylding af hans Ta-

"Gravskrivt over Digteren, af ham selv" Det af W. omtalte Portrait, som Mr. Schwartz graverede, kjender Udgiveren ikke.

*) Udgiveren er overbeviist om, at dette "næsten" kunde med Føie have været udeladt.

lenter fremkaldte en anden næsten ligesaa smigrende, da Den blandt de norske Skjalde, der, om ellers Nogen, maatte kunne tænkes at rivalisere med ham om Laurbærkrandsen, den talentrige lyriske Sanger Jens Zetlitz rakte ham Haand som sin Broder i Apollo. Han sang i Anledning af Wessels Død:

Tunge Kaar og mørke Dage,
Bagtalelsens forgifted' Braad,
De lærte Glædens Skjald*) at klage,
Og druknede hans Smiil i Graad.
Taus Dalen var; thi Wessels Strenge
Klang ikke meer i Dalens Skjød.
Forladte Phoebus saae dem hænge,
Og Baggesen dem tage bød.
Han stemte dem, og muntre Toner,
Som næsten Wessels Toner, klang,
Og Musen friske Vedbendkroner
Om Skjaldens unge Tinding hang.
Forbauset Wessel Sangen hører,
Og seer sin Luth i fremmed Haand,
Og Fryd hans ædle Hjerte rører,
Glad kjender han igjen sin Aand.
„Syng“ — saa til Baggesen han taler —
„Bliv meer end Wessel lykkelig!
„Du stiger nu, men see jeg daler,
„Og Gravens Ro indbyder mig!
Og Du, som Wessels Fodspoer træder,
Som han, tre Rigers Yndling er,
Det blev hans Lod at give Glæder,
Og at modtage Lidelser.
Vor Vei — thi ogsaa jeg paakalder
Apollos Gunst — er trang og svær,

*) Wessel.

Den gjennem hvasse Torne falder,
Og Armod vor Ledsager er;
Men Baggesen! Dig Intet skrække!
Ei Armod, ei Uskjønsomhed.
Apollo Dig en Krands skal række
Saa skjøn som Wessels Evighed."

Nyerup tilføier: „De trange Kaar og trykkende Næringssorger, i de første Studenteraar, som Zetlitz her paa egne og sin danske Broders Vegne klager over, og som vel kunde give Rahbek Anledning til Afhandlingen i Minervas Septemberhefte 1785 om de danske Digteres Understøttelse*), begyndte, hvad Baggesen angaaer, nu ikke mere at have Sted. Ved sin Muses og ved sin trofaste Ven Prams Anbefaling indyndet hos Mæcenas-Schimmelmann, kunde han efterhaanden see blidere Udsigter imøde, og det eneste, som hindrede ham i at blive en af de lykkeligste Dødelige, var en sygelig Constitution."

Men ikke blot en sygelig Constitution formørkede den unge Digters Liv; endog voldsomme og livsfarlige Sygdomme hjemsøgte ham oftere i hans Ungdom, og det hedder med fuld Føie i Sangen: Døden og Doctoren, 1791:

„Min Winsløw! trende Gange Døden mig
Gik truende med Leen ind paa Livet" —

*) Den Understøttelse, som Rahbek især kræver for den unge Digter, erholdt Baggesen, da han fra Begyndelsen af Aaret 1785 til Februar 1787 var Alumnus paa Communitetet og Regentsen, hvilke Stipendiers Erholdelse han udentvivl især havde daværende Provst, Professor Hviid, at takke for. Ved de da brugelige Exercitia paa Communitetet havde han Decanus Worm (senere Rector i Horsens) til Veileder, og i den af denne førte Protocol findes nogle Censurer over Baggesens Arbeider, hvilke Nyerup meddeler med „en diplomatisk Nøiagtighed," da han finder, at disse Censurer ere et passende Tillæg til Digterens Autobiographie, der ender med hans Ankomst til Universitetet. Af samme Grund meddeles disse wormske Censurer her i Tillæg IV. (Pag. 35.)

Netop i 1785 var han saaledes farlig syg, kort efter at de komiske Fortællinger vare udkomne, og strax efter at han var vendt tilbage fra en Reise til Korsøer i April, hvor han begravede sin Fader. Denne var netop et Par Dage forinden sin Død bleven udnævnt til en liden Embedspost i Norge, en Udnævnelse, hvortil vistnok den Yndest, Sønnens Digte vandt, havde bidraget meest, men som nu ikke mere formaaede at forbedre Familiens trange Kaar. Foruden Reisens nærmeste sørgelige Anledning, synes derfor ogsaa, at Følelsen af den Pligt, der paahvilede den unge Student, som ældste Søn af en fattig Moder og ældste Broder til fire uforsørgede Sødskende, samt et uvenligt Imødekommen i Korsøer, at have bidraget meget til end mere at knække hans svagelige Helbred. Imidlertid vedblev han flittigen at meddele poetiske Arbeider til den Tids betydeligste Digtsamlinger, navnligen til Minerva og til Samling af Poesier paa Iversens og Schulzes Forlag. Iblandt de i Minerva for 1785 optagne Digte hører den poetiske Fortælling „Constance, eller den ydmygede Stolthed" (senere: Constance, eller Amors Hevn), samt Elegien „Parenthesen, til Zeline." Om dette sidste Digt bemærker en Recensent i Kbhavns. lærde Eft. for s. A.: „Digteren beskriver sig som kold og følesløs mod alle Indtryk af Naturen og det menneskelige Liv, indtil han saae Zelines Smiil, der indgav ham Kjærlighed og Følelse, og denne nydelige Idee er heldig udført." Da Digteren ikke har optaget dette Digt iblandt den Samling af Poesier fra den her omhandlede Periode, som findes i 1ste Bind af den paabegyndte Udgave af hans samtlige Værker, er det ei heller bleven optaget i den senere Udgave af J. B.s danske Værker. Det er imidlertid optaget af Forf. i hans „Nye blandede Digte", 1807, under Overskrift: Leiesvendene; og vi tage ikke i Be-

tænkning paany at meddele Publicum dette Digt*), der tillige tjener til at afpræge den Stemning, som havde bemægtiget sig den unge Students Sjæl til en Tid, da han maatte bestemme sine Studiers fremtidige Retning, og det synes, at han desto-værre allerede havde havt Leilighed til at maatte antage som en sørgelig Sandhed,

— — — — — „at Ulven sniger
„Sig lumsk i Faareklæder om blandt Hjorden;
„At Rang og Rigdom hædret undertrykker
„Foragtet Flid og Dyd; at Dumhed throner
„Fedtmæsket paa Fornuftens gamle Beenhuus —"

Anskuelser og Stemninger som de, den i høi Grad subjective Digter yttrer i dette Digt, kunde nemlig ikke andet end bi-drage væsentligen til at føre ham bort fra den Bane i Livet, han, i Samklang med sit medfødte religiøse Gemyt, og i Overeensstemmelse med sine Forældres Ønsker, tidligere havde valgt. Naar han aldeles opgav at studere Theologien og ganske at hellige sig Musernes Dyrkelse, kan ikke angives nøie; men flere Omstændigheder tale for, at det netop var i den her omtalte Tid. „Zeline" (eller, som i senere Digte, Seline) til hvem det foranførte Digt er skrevet, og som i Perioden fra 1785—1789 fremstillede for Digterens Blik Billedet af det Ideal, hans indre poetiske Sands dannede sig af qvindelig Fuldkommenhed og Ynde, var hans Ven Prams unge elsk-værdige Kone, til hvem han ogsaa helligede den hele Cyclus af Elegier, der findes i: Danske Værker, andet Bind, S. 92—137, og som allerede tidligere vare, paa nogle faa nær, samlede udgivne af Digteren selv i: Samtlige Værker, 1ste B., 1801, og til hvilken Cyclus altsaa ogsaa det anførte Digt: Parenthesen hører. Foruden disse Elegier, der ved deres

*) See Tillæg V. (S. 37)

Skjønhed i Velklang og Form, deres ungdommelige Friskhed, sværmeriske Fyrighed og poetiske Begeistring udmærke sig i en saa høi Grad, digtede B. samtidigen til hans Ideals Repræsentantinde nogle Riimbreve og poetiske Epistler, men som først bleve trykte flere Aar senere, navnligen de i „Skjemtsomme Riimbreve, 1807“ og i Danske Værker, femte Bind, S. 7—17 optagne Poesier: Hunden, Collerette og Fastelavnsriset.

I Aaret 1785 udkom ogsaa de tvende Sange: Jordens Lethe (Naar, som vi daglig see, desværre,—) og: Skaal for den Elskede (Fylde hver sit Glas til Randen), den første i Minerva, den anden i Iversens Samling af Poesier. I disse sidstnævnte findes en Elegie med Overskrift: „Zeline“ og undertegnet „B.,“ som 15 Aar senere er optagen i den omtalte Cyclus under Overskrift: „Erklæringen“, men med den Politur, som Digterens Opmærksomhed imod Sprog og Tonefald, ved en ny Redaction af hans tidligere især lyriske Digte, stedse søgte at give disse.

I samme Aar, 1785, udkom endvidere: Første Samling af Poesier, udgivne ved Riber, paa Schulzes Forlag i Kjøbenhavn, og denne Samling aabnedes med det Digt af Baggesen, som har erhvervet sig den største Popularitet af alle hans ældre og yngre Poesier, nemlig Sangen: Da jeg var lille. I lang Tid gaves der neppe nogen dannet Dansk, der ikke kjendte denne lille Sang, og endnu gives der vistnok ikkun faa Danske, hvem den er ubekjendt, og det er derved godtgjort, at den er af sand Nationalværdi. Faa Sange findes ogsaa saa ofte og paa saa mange Steder aftrykte som denne. Selv har Forf., efter dens første Fremtræden i 1785, optaget den i Ungdomsarbeider, anden Deel, 1791, og i Samtlige Værker, første Bind, 1801, efter hvilken Udgave Digtet er optaget i Danske Værker, 1832. Ved hver ny Udgave har Forf. foretaget nogle Smaaforan-

dringer, hvilket gjør, at da Sangen er optagen i saare mange forskjellige Digtsamlinger, enten efter første, anden eller tredie Udgave, har man kunnet opkaste Tvivl om hvilken der er den rette Skrivemaade, med Hensyn til enkelte Varianter. Derfor meddeles i et Tillæg*) et Aftryk af dette nationale Digt efter Forfatterens egen Haandskrift fra Aaret 1814, som først er kommen Udgiveren i Hænde, efter at Optagelsen havde fundet Sted i de Danske Værker. Man vil af Forf.s Haandskrift see, at han ved mange Udtryk er afvegen fra den yngre Udgave i 1801 og vendt tilbage til Læsemaaden i de ældre Udgaver fra 1785 og 1791. Digtet er oversat paa Tydsk, først af Sander (i „Musenalmanach von Voss, 1788"), og senere af Forf. selv („Gedichte, 1ster Theil, 1805," hvorfra det er optaget i J. B.s „Poetische Werke in deutscher Sprache, 2ter Theil, 1836"). Det er ogsaa oversat paa Fransk; men Udgiveren veed ikke med Vished om af Forf. selv, eller af Fauriel, som har oversat Parthenaïs i dette Sprog. En i det Isl. Lit. Selskabs Skrifter X. Bind, 1789, optagen Oversættelse paa Islandsk meddeles i et Tillæg**); men Udgiveren kjender ikke Oversætteren. I den foranførte Samling af Poesier fra 1785 er for første Gang den komiske Fortælling: „Det fortvivlede Mord" optagen, og i samme findes, foruden en Deel mindre Digte, flere Elegier til Zeline, som henhøre til den allerede omtalte Cyclus.

I Minerva for Juli s. A. findes det første iblandt B.s større satiriske Digte, nemlig en „Hymne til Balladeмesteren, da han holdt op at qvæde." Ifølge en Bemærkning i Kjøbh. lærde Eft. havde denne Sanger plaget det danske Publicum, især i det almindelige danske Bibliothek, med slette Vers, som kaldtes „skottiske Ballader," og det var derfor

*) See Tillæg VI.
**) See Tillæg VII.

naturligt, at den unge Digters Hymne til Priis for en Barde,*) der betvang den slemme Last:

„Paa Prent kiedsommelig at være —"

maatte vinde almindeligt Bifald.

Imidlertid fandt den almindelig yndede Digter ogsaa samtidigen Flere, der — som Wessel i sin Tilskrift bemærker — bidsk til ham skelede, og der gives derfor ogsaa, allerede før 1789, i enkelte mindre anseete literaire Blade flere Udfald imod ham; men disse ere alle saa maadelige, at de ikke fortjene megen Omtale**).

---

*) Denne „Balladeмester," eller som han i Hymnens senere Udgave kaldes: „Balladebarde", der var en af de Første, som maatte føle B.s Satires bidende Svøbe, var G. N. Nissen, dengang Legationssecretair ved det romersk keiserlige Hof, senere gift med Mozarts Enke, og i Aarene 1814 og 1815 Censor i Kjøbenhavn. I denne sidstnævnte Egenskab gav han, efter 30 Aars Forløb, Digteren paany Anledning til et satirisk Digt, nemlig: „Nissen, som blev Varulv", derved, at han uden Digterens Vidende forandrede dennes Text saaledes, at en agtet Borger ved Navn Augustinus troede at maatte beklage sig over at være bleven offentlig omtalt for en Handling, Digteren havde anført om den hellige Kirkefader af dette Navn.

**) Til Beviis herpaa ville vi blot anføre følgende af „Aftenposten", 1785, Nr. 79, under Titel af:

Baggesen og hans Recensent (Rahbek).

Fra Skabelsen
Indtil Hr. Baggesen,
Den Tid gik godt;
Og skiøndt hvert Land har sine Stakler,
Som præker om et Par Mirakler,
Dog ei blandt os,
Man sige kan, til Danmarks Roes,
Det med Mirakler gik saa flot
Fra Skabelsen
Indtil Hr. Baggesen.
Men see og skiælv! alt hvad han giør,
Endog det allerværste Smør,
Er (siger R.) altsammen saare godt.

Som allerede bemærket, synes Forfatteren af „Aarstiderne“ at have staaet i Spidsen for disse Udfald, og imod denne rettede Digteren ogsaa sin Satires Pile, ved at lade trykke, ikke i Minerva, men paa *Omslaget* af dette Tidsskrifts Septemberhefte, 1785, Epigrammet *Aarstiderne*, som er optaget i Danske Værker, fjerde Bind, S. 200.

Digterens satiriske Talent forskaffede ham imidlertid, som naturligt, flere og flere Uvenner, og især blev et i det paafølgende Aar affattet Bryllupscarmen*), som den unge Student, uden at staae i Venskabsforhold til Ægteparret, havde tilladt sig at affatte paa sin Bogtrykkers Anmodning, en ikke ugrundet Anledning til Dadel. *Lüxdorf* bemærker om dette Digt, at „det spildede en Bryllupsaftens Glæder. Biskoppen og endeel Geistlige tabte Maal og Mæle. Bogtrykkeren, som vilde gjort Brudgommen en Høitid, var taabelig nok til at ikke indsee eller eftersee Giften. Maaskee er jeg fremfor andre bleven straffet for min Uforsigtighed, da jeg havde de bedste Tanker om Forfatteren, og troede ham at være en Christen, men vel, at hans *Lillebitte* advarede mig, at han var en Spotter over vor kjære Frelsere. Forfatteren af Kjøbenhavns Skilderie (1ste Aarg. S. 20) har ellers ikke glemt ham, men hvorfor? ikke fordi han spottede, men fordi han hørte Minerva til. Saaledes er Verden og Verdens Børn.“ Endnu flere Aar senere, 1791, udhævedes dette Digt til en Anklage imod dets Forfatter.

I det paafølgende Aar, 1787, blev aftrykt i 2det Hefter af Minerva en beskrivende Fortælling i Prosa: *Syvald*, men som er forbleven et Fragment og ikkun er at betragte som et Ungdomsarbeide uden videre Betydning.

---

*) See Tillæg VIII. Brudgommen var den, især som Medarbeider af Kjøbenhavns lærde Efterretninger og som Redacteur af Tidsskriftet „Kritik og Antikritik“, bekjendte Pastor J. W. *Bentzon*, til den Tid første Capellan til Frue-Kirke i Kjøbenhavn.

Derimod anſee vi de Manuſcripter, iſær Dagbøger, ſom vedkomme et Par indenlandſke Smaareiſer, Digteren udførte i Aarene 1787 og 1788, at fortjene en udførlig Meddelelſe. Han blev nemlig ſom Yndling og Client af det Grevelig Schimmelmannſke Huus, iſær for at ſtyrke ſin ſvagelige Helbred, indbuden til Beſøg paa Brahetrolleborg i Fyen, og derfra til Chriſtiansſæde i Lolland, Knoop og Tremsbüttel i Holſteen, v. ſ. v., og under disſe Beſøg i nogle af Landets ſmukkeſte Egne, ſamt i venſkabelig Omgang med Menneſker, der fra Hovedets, Aandens og Hjertets Side hørte ikke blot til den Tids, men til hver Tids Ædleſte, luttrede ſig mere og mere den unge Digters Sands for det Skjønne, Ædle og Gode. Han dannedes paa disſe Smaareiſer, i Ordets bedſte Betydning, ikke blot til med mere Nydelſe og Held at kunne udføre ſin førſte ſtore, i 1789, tiltraadte Udenlandsreiſe, der er beſkreven i Labyrinthen, men tillige til med ſtor Lethed at kunne bevæge ſig i de mange forſkjellige Forhold og Stillinger, hvori hans hele urolige Liv ſenere ſaa ofte bragte ham.

At han aldrig ſelv meddeelte Publicum de paa denne indenlandſke Reiſe nedſkrevne Bemærkninger og gjorte Optegnelſer udarbeidede til et ſamlet Heelt, er naturligt, da den ſtore udenlandſke Reiſe, ſom fulgte umiddelbar paa den mindre indenlandſke, maatte forringe dennes Betydning hos ſelve Udføreren, og da de paa den indenlandſke Reiſe gjorte Bemærkninger ofte knyttede ſig til Perſoner og Forhold, der til den Tid ikke kunde pasſende træde frem for Publicum.

Disſe Henſyn anſee vi imidlertid nu, efter over et halvt Seculums Forløb, for hævede, og vi meddele derfor de til den foranførte indenlandſke Reiſe henhørende Manuſcripter, vel i et Uddrag, men dog af det Omfang, at vi troe at burde meddele ſamme i et ſærſkilt Afſnit.

Fjerde Afsnit.

Indenlandsk Reise. 1787—1788.

Reise fra Kjøbenhavn til Trolleborg,
tiltraadt Tirsdag den 12te Juni 1787.

Frederiksberg.

Efter et greveligt Middagsmaaltid hos en Hattemager i Høibrostræde, hvor Professor Eggers og jeg, imod Sædvane, vare af een Mening, reiste jeg med Hr. Olde, en gammel, fortræffelig Holstener, udaf Kjøbenhavns kjedsomme Helvede, for at søge Husvalelse i Trolleborgs yndige Himmerig.

Mathed, Gigt og Græmmelse, og Græmmelse, Gigt og Mathed har aldrig sat sig op at age i en mageligere og beqvemmere Vogn end denne Gang i Hr. Oldes. De bleve derfor ogsaa mageligen ved at plage mig, og det lod meget til, at de havde ligesaa stor Lyst, som jeg selv, til Reisen.

Jeg havde foresat mig, da jeg steeg i Vognen, fornemmelig tre Ting: at glemme min 23aarige Krønike, aldrig at tænke paa Seline, og at fornøie mig. Jeg gjorde altsaa intet Andet, da vi rullede ud af Vesterport, end Anmærkninger over min Skjebne, tænkte uophørlig paa Seline, og var usigelig bedrøvet.

I denne Forfatning kom jeg, under Hr. Oldes Couvert, ind til Oberst Gåhlers. Tre Husar-Officerer og to Damer sadde om et skjønt dækket Bord i en smuk Sal og spiste. Den ene af Husarerne var Manden i Huset, paa hvis brune

Pande Solen ikke havde kunnet udslette 50 Aars Retskaffenhed. Men Alt dette saae jeg først, da vi gik bort igjen; thi, sandt at sige, saae jeg i den øvrige Tid intet Andet end Oberstinden. Hun kjendte mig af Navn og hilste mig usigelig venlig. Mon hun saae saa ofte paa mig, mens hun talte med Olde, fordi jeg saae uophørlig paa hende? Hvorfor fornøiede dette mig? Kjære Baggesen! skulde du virkelig være, trods din Overbeviisning om det Modsatte, lidt forfængelig? Jeg misundte imidlertid ikke den gode Olde et Kys paa hendes Kind, men jeg veed ikke hvorledes det gik til, Anmærkninger, Tanker og Bedrøvelse, Græmmelse, Gigt og Mathed vare forsvundne.

Men jeg var ikke saasnart kommen igjen i Vognen, forend de med større Bulder kom igjen. Ingen Dødelig betaler sine Glæder dyrere end jeg — intet Menneske giver større Consumption for sine Fornøielser. Skulde det komme deraf, at de, jeg kjøber, ere af den allerfineste Sort? Philosopher! hvad er da Eders Dyd — og Fryd — Systemer?

Roeskilde.

Veien til Roeskilde er, som man veed, lige og kjedsommelig. Imidlertid gik dog de 4 Timer ved Hjælp af en Smedesvend, som vi lod sidde foran, og som derover var umaadelig glad, og Discurser med Olde om Danmarks Forfatning, om Claudius, Wieland, den gamle Grev Schimmelmann, Tydsk etc. I hele denne Tid tænkte jeg neppe 2 Minuter paa Seline; men Synet af to Damer, som kom spadserende strax udenfor Byen, hevnede denne Forsømmelse grusomt. Jeg blev i ondt Lune, kom ind paa Postgaarden, og saae paa eengang 6 lange, sorte, parykkede Væsener, der alle saae ud som Sjælesørgere. Jeg spurgte om Aarsagen til denne Overflødighed, og befrygtede halvveis,

at Byen maatte vrimle af calvinistiske Rotter, da jeg saae disse Troens Katte; men man fortalte mig til min store Glæde, at det betydede kun Bispens Nærværelse, som i Morgen der i Domkirken skulde ordinere fire nye Provster.

Soroe-Skov.

Solen stod op. Jeg var elendig af Gigt, og havde kun slumret en Time, men igjennem denne paradisiske Egn kan man umulig kjøre med Kummer i en Vogn, som Hr. Oldes. Han fandt, at disse Skove og Udsigter havde særdeles Liighed med dem i Holsteen. Paa den hele Vei igjennem Sjælland beundrede vi Landets virkelige Godhed og Naturens moderlige Forsorg i næsten alle Henseender, og beklagede, at et Land, der kunde være det lykkeligste i Verden, var formedelst Slaveri og den deraf følgende Ladhed og Modløshed eet af de allerulykkeligste.

Slagelse.

Jeg druknede her en Deel af mine Bekymringer i den glædelige Tanke, at jeg ikke længere var Discipel i denne Kjedsomhedens Moderstad. Erindringen af de fire lange Elendighedens Aar, jeg der har tilbragt, satte min nærværende Forfatning, trods al dens Sorthed, i et Slags Lys. Ikke destomindre befandt jeg mig meget slet hos Kikebusks. Det er mig umuligt, at befinde mig vel i denne By.

Korsoer.

„Der saae jeg Stjernerne som Prikker tindre,
Og ønskte Vinger for at fange dem;
Der syntes mig vor Jord var meget mindre,
Men og tillige meget mindre slem;
Der saae jeg Maanen ned bag Øen glide;“

De behagelige Ideer, som Erindringen af min spæde Barndoms lyksalige Uskyldighed opvakte hos mig ved Synet af det Sted, hvor jeg først begyndte at tænke, forjoges snart ved Synet af Husene, da jeg kjørte igjennem Gaderne, som ere ligesaa mange Vidner om Armod og Jammer.

Jeg steeg af hos Madame Bager. Jeg kom kjørende i en smuk Eqvipage; man vidste, at jeg tog til Trolleborg; man vidste, jeg veed ikke hvad — og den samme Madam Bager, som, da jeg selv syg kom for at begrave min døde Fader, satte Præmier ud for at ærgre mig paa Riim, og den samme Postmester, som dengang vilde have mig hængt paa Agent Holks og sin Kones Vegne, vare nu krybende høflige mod mig. Postmesteren var geskjæftig i at gjøre Anstalt med Smakken, og Madame Bager med at fortælle mig sin Glæde over at see mig, og spørge, hvad jeg vilde have etc. — thi Postmesteren havde forsømt at lade Forspandene besørge tidligt nok til Grev Bernstorff, og Madame Bager søgte 1000 Rdlr. Forskud ved Hjælp af Grev Reventlow. De kjendte denne Gang ligesaa lidet min Ubetydelighed, som forrige Gang min Uskyldighed.

Jeg foer op til min Moder. Glæden over at see hinanden igjen efter to Aar kan jeg ligesaa lidet beskrive, som jeg dengang kunde udtrykke den. Den voxte meget ved en Foræring, som jeg bragte med fra Grevinde Schimmelmann. Min Moders Dine spurgte mig, om denne Familie bestod af lutter Engle, og et Par Taarer paa mine Kinder svarte Ja.

Det store Belt.

Kl. 12 om Middagen forlode vi Korsøer i det allerherligste Veir, i langsomme Krydsninger, formedelst en svag Modvind. Tre Skud af en Galease, som seilede os forbi, ud for Halskovs Lygten, bleve ikke besvarede fra Fæstningen,

maaskee fordi Commandanten bruger alt sit Krudt til Salut for Kronprindsen, som ventes i Over-Morgen. Ud for det berømte Sprogøe blev det Havblik. Søen var saa blank som Chrystal, og den skyfrie Himmel speilede sig i dens Afgrund. Vi laae nogle Øieblikke ganske stille i Midten af Beltet. Skjøndt jeg i 36 Timer ikkun havde slumret omtrent tre Qvarteer mellem Ringsted og Roeskilde, kunde jeg dog ikke sove, da Synet af Fyens skovrige Kyster foran, Sjælland bagved, Langeland paa den ene, Sprogøe paa den anden Side bestandig fortryllede mig. Jeg ønskede, at jeg, indtil videre, havde været en Klokker; thi jeg var umaadelig søvnlysten. Olde ønskede det med, da jeg fik gjort ham begribeligt, hvad en Klokker i Danmark egentlig er.

Ved Hjælp af en Smule Luften glede vi dog videre og videre frem henimod Pynten af Knudshoved. Her saae vi os nødte til at stige i en Baad og lade os roe i Land. Aldrig har jeg gjort en behageligere Tour. Det var paa den skjønneste Tid af Dagen ved Solens Nedgang; Havet var saa glat som et Speil. En gloende rød Ild-Colonne, paa hvis Top Solens Kugle hvilede, tryllede Øiet paa den meest glimrende Maade. Fuglene sang paa begge Sider af os i de nærliggende Skove. Lige for os laae det skjønne Nyborg, og noget derfra paa venstre Side imellem høitidelige Lunde det yndige, trespirede Holkenhavn. Alting var stille som den sande Glæde. Endeel Skibe, som laae langt bagved os, saae ud som smaa hvide Skyer, eller som umaadelig store Svaner. Mit Hjerte var roligt som hele Naturen. Jeg følte den i sin hele Skjønhed, og dens Skaber i sin hele Godhed. Olde selv var drukken af Fryd; han smiilte til den nedgaaende Sol med Ynglingens Udtryk i sine Miner; vi taug begge, og saae paa hverandres Purpur-Ansigter, i hvis Træk Solens Straaler udslettede alle Kjendetegn af Alder, Sygdom og Græmmelse.

Nyborg.

Et Par tusinde Aareskridt fra Nyborg kom en Baad os imode, med en Mand i, af Skikkelse som en Coffardi-Capitain, der modtog Hr. Olde. Jeg blev i vor egen Baad og seilede bag efter dem. Ikke langt fra Broen opdagede jeg i det samme en Sluppe med Flag oventil og Fruentimmer nedentil, der i Selskab med tre Cavalierer syntes at komme fra Holkenhavn. Jeg forestillede mig strax, at dette maatte betyde mig eet af de interessante Eventyr, man kan stode paa, en smuk Sommeraften, og jeg bedrog mig ikke; thi aldrig saa snart havde jeg fordreiet den hoire Fod paa Broen, før en henrykt Ven sprang mig i Armene, og, efter nogle korte Frydeskrig, fortalte mig, at Damerne paa hiin Baad vare ret af den Art, som udfordredes til et rigtigt Eventyr; det var, kort sagt, hverken meer eller mindre end den Taarnlundske Prindsesse, som jeg under Navn af Zemire har prostitueret for Verden i en udodelig Fortælling, og som siden blev bortsnappet af en vis fortryllet Hjort, der er ligesaa kjedsommelig, som Gozzis er morsom, og som nu holdt Seilene udspændte for hende, som det lod, paa sine vældige Takker. Den fortryllede Sluppe nærmede sig, medens jeg stod paa Broen, og med Heltens rolige Kulde saae jeg den lande. Jeg lod, som jeg kom ud fra Nyborg, og standsede, da de gik mig forbi, for at betragte dem. For at spare mig selv og den naturaliserede Hind en Slags Forlegenhed ved at hilse, plirede jeg med Oinene, som de fuldkomne Cavalierer i Hovedstaden, for at synes kortsynet. Klædt som en Chinafarer i lange Nanquins Underklæder, troede jeg at blive ubemærket som Prinds Jap; men Marines pludselige Rødmen overtydede mig om det Modsatte. Jeg var ondskabsfuld nok til at gaae tæt bag efter dem med den roligste og munterste Mine af Verden, ind igjennem Nyborg op forbi Post-

gaarden. Hun vendte sig uophørlig om for at see, om jeg var der endnu; og det var en qvindelig fiin Compliment, at hun forlod sin Mand, og tog en Andens Arm.

Fyen.

Vi kom igjennem smukke Egne hele Veien; men omsider faldt jeg dog, efterat have vaaget i 47 Timer, i Søvn. Olde sov med. Vi vaagnede op i en Landsby mellem Nyborg og Trolleborg Kl. 4. Her drak jeg Noget af en liden Potte, som Vertinden, en lillebitte, vever Smedekone, kaldte Thee. Contrasten, som hendes Mand, Smeden, gjorde ved Siden af hende, gav hende i mine Oine en Slags Liighed med Gudinden Venus. Hun var 20 Aar, og han ligesaamange, multiplicerede med tre. Det samme Forhold, som herskede i deres Alder, havde Sted i Henseende til deres Næser; thi hans var, efter den noieste Udregning, mit Oie kunde gjøre, netop tregange saa lang, bred og høi som hendes. Sandt er det, at han i Grunden var over 60 Aar, men saa havde han og paa denne meest pralende Deel af Legemet saa mange Udbygninger, at det gjerne kunde gaae lige op; thi den lignede fuldkommen en lille Høi, fuld af Muldvarpeskud. Ikkedestomindre havde Himlen for kort siden velsignet dem med en Søn, der endnu neppe havde Størrelse af sin Faders Næse. Ovidius, som jeg gik og læste i nede i Haven, førte mig vild i en Sump, hvilket nær havde kostet mig en Sko. Jeg skal aldrig mere læse Ovid, paa Steder, hvis Geographie jeg ikke fuldkommen kjender.

Den uhyre Næse svævede for mig hele Veien, da vi kjørte bort, og indskrænkede mig Udsigten til mange herlige Partier af Skove, Høie, Dale, Landsbyer og deslige, som laae paa begge Sider. Hvad Næsen levnede mig, betog mig tilsidst reent en umaadelig stor Tordensky, som pladskede, saa

lang som den var, lige ned paa Jorden. Da jeg ikke havde Noget at see paa uden den Fremmede, som sad skrævs over min Kuffert og røg Tobak, faldt jeg i Søvn. Imidlertid bleve Hestene gale for Vognen af Mangel paa tilbørlig Platonisme, og halvt væltede den. Jeg vaagnede ved denne Alarm, just i det Dieblik Olde vilde springe ud; men til al Ulykke i en Drøm, som forestillede mig, at han faldt af Vognen: — „Um Gottes Willen, liebster, bester Hr. Olde!" skreg jeg, endnu drømmende, og greb ham i Nakken i den bedste Mening af Verden; „Um Gottes Willen, so lasse mich doch!" raabte han igjen i saa vred en Tone, at jeg tabte baade Næse og Mund, og vaagnede for Alvor. Til al Lykke kom han paa Jorden uden Skade, og blev snart forsonet med mig igjen, da han hørte, at jeg havde begaaet denne Uforsigtighed, som let kunde have havt ulykkelige Følger, i Drømme. Hestene bleve omspændte og rolige, Olde kom op igjen, og den Fremmede tændte igjen sin Tobakspibe.

Denne Mand, hvis Væsen contrasterede skrækkeligt med min Poppenbüttler*), er ingen Coffardi-Capitain, men en Kjøbmand i Kjøbenhavn. Han behager mig ikke, men maaskee har jeg Uret. Physiognomie og Væsen ere (trods Lavater, der har skrevet ligesaa skjønt som galt derom) — kun Physiognomie og Væsen. Man bør Ingen bedømme efter saa usikkre Mærker; Mærker, som det staaer i Climas, i Selskabs, i Koppers, og jeg veed ikke i hvads Magt at forandre. Jeg hader Physiognomik. Maaskee kommer det deraf, at jeg selv saa nødigt vil bedømmes efter dens Regler; thi naar jeg imellemstunder af Vanvare betragter mit naturlige Ansigt lidt nøie i et Speil, forekommer der mig saa meget Dosmeragtigt og saa mange Faarelineamenter deri, at jeg strax skammer mig og gaaer bort igjen.

*) Nemlig Hr. Olde.

Jeg havde maaskee fortsat disse Anmærkninger, som jeg begyndte paa nær ved det fortryllende Trolleborg, dersom jeg ikke var bleven standset tilligemed Vognen. Og jeg havde maaskee vævet noget mere om denne fortræffelige Indgang til mit ventede Paradiis, dersom jeg ikke i dette Øieblik skulde op til dets Dronning, Ludvig Reventlows Kone, Charlotte Schimmelmanns Søster, min Moders Velgjørerinde, og min — maaskee Sundheds og Roligheds Skaberinde: Sybille Reventlow.

Trolleborg.

Den Deel af Dagbogen, som har indeholdt Forf.s Optegnelser under hans Ophold paa Brahetrolleborg, fra den 14de Juni til 2den Juli 1787, mangler. Imidlertid vides af andre Papirer, at han allerede den næste Dag efter sin Ankomst paa dette, ved sin Beliggenhed og sine Besiddere til den Tid og siden den Tid i høi Grad udmærkede Herresæde, skrev et Riimbrev til Frue Pram, som under Overskrift Brevlængselen findes optagen i Danske Værker, femte Bind, S. 26.

Det var nemlig en hoist charakteristisk Eiendommelighed hos Digteren, der vedblev at gjøre sig gjældende igjennem hele hans Liv, at Modtagelsen af Breve fra de ham kjære Fraværende var i den Grad en af hans første Fornødenheder paa en Reise, at den aldeles betingede Nydelsen af dennes Glæder og Frugter. Savnet af Breve paa en Reise bragte ham stundom nær til Fortvivlelse, og greb ofte forstyrrende ind ikke alene i hans Reises, men endog i hans hele Fremtids Planer. Den Længsel efter et Brev, som hovedsageligen udtales i hiin Tilskrift, var derfor ikke en almindelig Form eller blot et Digt, men var udsprungen af Digterens aandige Individualitet, hvorpaa hans hele paafølgende Liv afgiver utallige Beviser. Det samme gjælder derfor ogsaa om Riimbrevet: Brevrusen (Samme Bind, S. 38),

efter at have modtaget et Brev fra Tryllerinden i den ham saa kjære, fjerne Vennekreds.

Som Fortsættelse af det første Brev har Forf. i et Riimbrev (Samme Bind, S. 30) beskrevet: Reisen til Korsøer; men herved er at bemærke, at den i denne poetiske Beskrivelse optagne Episode, i Anledning af det behagelige Ophold paa Lovenborg, stemmer ikke med det meddeelte Uddrag af Dagbogen, af den simple Grund, at dette Ophold først fandt Sted paa Tilbagereisen i 1788. Ved Redactionen af dette Riimbrev, der med de tvende andre herhenhørende for første Gang ere trykte i „Skiemtsomme Riimbreve, 1807", maa Forf. enten af en Forseelse, eller frivilligen have tilladt sig denne poetiske Licenz paa den historiske Sandheds Bekostning.

Reise fra Trolleborg til Christianssæde,

tiltraadt Mandag den 2den Juli 1787.

Afreisen.

I det skjønneste Veir om Aftenen Kl. 11 sprang jeg i en halvaaben Vogn, for at ledsage Grevinde Sybille Reventlow, hendes lille Datter Charlotte og Frøken Forster til Lolland. Jeg befandt mig temmelig vel paa Legemet, og rundt om min Sjæl svævede dunkle Billeder af de Glæder og uskyldige Eventyr, som jeg forestillede mig at træffe paa denne Reise. Jeg tvivlede ikke paa, at det ligesaavel vilde blive den behageligste, som største af alle mine Reiser, og ikke en Tanke om Zeline plettede min lyse Fordom.

Jeg var overmaade lykkelig stemt. Mit Ophold paa Trolleborg havde ganske omdannet mig, eller, saa at sige, vendt den gode Side ud paa mig. Badet, som jeg der havde brugt, tænker jeg mig som en anden Daab, hvorved Urania har igjen i sit Skjød optaget en omvendt Apostat.

Du vil forundre dig i din Kakkelovnskrog, mit gamle Jeg! naar jeg siger dig, at dette Bad, som jeg egentlig skulde bruge for Gigt, hidindtil har gjort mere Virkning paa min Sjæl end paa mit Legeme. Det er vist, at jeg ofte har forladt denne hellige Fond, hvor Degnen ingen Tavler præsenterede mig, meget sygere, end jeg gik derind; men det er ligesaa vist, at jeg aldrig er gaaet ud deraf, uden at være bleven uskyldigere. Denne Tanke, som før, i og efter Badet altid har opfyldt min Aand, at Ludvigs himmelske Sybille nyligen havde helliget det, alle de lyse Trylleriier, hvori min sværmende Sjæl hyllede denne Tanke, har havt stærkere og varigere Virkninger paa min syge Sjæl, end al min Philosophie og Lyst til Dyden har havt, eller kunde have havt. Elskværdige Kone! fortræffelige Moder! tilbedede Velgjorerinde! Du har, uden at vide det, beviist Baggesen den vigtigste af Dine Velgjerninger! Du troer med Vidende at tilveiebringe ham sit Legems Sundhed og Styrke, og Du skjænker ham i dets Sted, uden at drømme derom, hans Sjæls Uskyldighed i sin fuldkomne Reenhed og Kraft tilbage. Men han fortjener og at læges af Dig; thi aldrig har hans Sjæl tabt denne Uskyldighed. Den har kun vaklet paa usikkre Klipper, forvildet ved Aphrodites Veirlys, uden at synke i den Afgrund, over hvilken hun har bygget sit forførende Tempel. Mit fulde Hjerte fik ikke Rum i Folianter til at udgyde sig om denne Materie. Det behøves ikke heller at tolke disse salige Følelser; thi jeg er vis paa, de ville endnu svæve levende for mig i den Alder, for hvilken jeg skriver dette.

Imidlertid rullede Vognen bestandig videre. Jeg var opfyldt af de Phantasier, hvoraf jeg her gav et Vink — og sad lige overfor den Gudinde, som begeistrede mig. Paa min venstre Side sad Charlotte, lige overfor Froken Forster. Det var den første Gang i mit Liv, jeg har fundet det taaleligt

at sidde paa den høire Side af et Menneske, der ikke var min Overmand. Jeg staaer, gaaer, sidder aldrig magelig paa den hoire Side af min Undermand eller Ligemand. Er jeg i Selskab med Fornemme, forholder det sig ganske anderledes; det gjælder da kun om at gaae med, eller bag efter — paa Siderne er ingen Forskjel.

Men jeg fandt det dennegang ikke alene taaleligt at sidde saaledes, det var mig endog en Vellyst — og jeg vilde have fundet det utaaleligt at sidde anderledes. Saaledes som jeg nu sad, var jeg nærmere Grevinde Reventlow, var det muligt, at hendes Fod kunde berøre min, foruden tusinde andre ligesaa væsentlige Fordele. Charlotte laae og sov paa mit venstre Knæ, der ligesom af Sympathie sov med. Epictet har fuldkommen Ret, ikke Tingene selv, men vor Forestilling om dem gjør os dem behagelige eller ubehagelige. Ikke Byrden, men Maaden, hvorpaa vi bære den, tynger os. Dersom homogene Ting nærmest virke paa hinanden, skulde man snart falde paa, at Mennesket ikke var noget Væsen, men blot en Omstændighed, saa uendelig meget mere virke Beskaffenheder paa ham, end Ting. Den selv samme Uleilighed derfor, som ellers vilde have været mig ubehagelig, var mig nu kildrende, fordi det var Grevinde Reventlows Datter, som forvoldte mig den.

Saaledes, om Himlen var nedstyrtet, sad jeg rolig og glad hele Veien, og kunde have siddet saaledes cæteris paribus, uden at blive kjed deraf, lige indtil Cap. Det var blikstille, Maanen var i hele Skabningen det Eneste, som, foruden os, syntes at røre sig ved at lege Skjul mellem hvide Skyer paa den blaae Himmel. Jeg kunde rigtignok kun see den ved at vende mig om, og endda saae jeg den ikke saaledes, thi jeg opdagede den da som oftest mellem Kudskens og Tjenerens Hatte, et Syn, som var mere sjeldent end skjønt. Men det

fornøiede mig, at Grevinden kunde see den, fordi jeg vidste, det var hende kjært at see dette hende saa lige, milde, rene, blide Billede. Jeg havde overalt meget større Fryd af at see paa dets Original, og hvergang hun betragtede den enkelt paa Himmelen, saae jeg den usigelig skjønnere fordoblet i hendes Øine.

I denne Stemning talte jeg meget lidt, og dette Lidet var altid dumt og kjedsommeligt. Sagen var, at jeg ikke turde sige, hvad jeg tænkte. Naar skal den lyksalige Tid komme, da man frit kan sige, hvad man føler, uden at misforstaaes? Den kommer aldrig, og jeg vil derfor til evig Tid blive holdt for dum — især af dem, som jeg kunde sige de skjønneste Sandheder. Forbandede være de nedrige Kryb, som have gjort det umuligt for den Oprigtige at forklare sig ligefrem, uden at holdes for Smigrer eller Forfører! Intet kan pine mig mere, end naar jeg af denne Aarsag maa nedstemme mine Udtryk. Mit Hjerte har kun een Tone, og naar jeg ikke maa tage den, skurrer det afskyeligt.

Imidlertid bleve Hestene ved at løbe foran Vognen, og Vognen at rulle bag efter Hestene; Charlotte vedblev at sove; Frøken Forster at recitere tydske Disticha, og Grevinden at see paa Maanen, som tilsidst forsvandt, for at bevise sin Mangel paa menneskelig, end sige guddommelig Følelse. Dog — jeg er ubillig — hvad kunde den stakkels Gudinde for, at Vestenvinden exercerede sine Tropper mellem hende og Jorden? D e r e s Skyld var det, og af d e m bør man ikke vente sig nogen Høflighed.

Vi kom igjennem nogle Landsbyer. Naar man har forladt Trolleborg, seer man intet synderligt Skjønt paa denne Vei. Imidlertid lagde jeg dog Mærke til en Kirke, som stod ved Siden af Veien, tilligemed et Bondehuus, omgivet af Træer. Dette er altid et skjønt Syn i Maaneskin Kl. 12

om Natten. Grevinden lagde Mærke til, at Veien gik bestandig nedad. Landet er her virkeligen overmaade høit; thi det gik over en Miil ned af Bakke til

Svendborg.

Klokken slog to, da vi kjørte ind af Porten til denne af sin fede Handel, sine endnu federe Boller, og nu nylig af sit Orchester berømte By. Den syntes mig ikke at prale af mere end to Gader; men samme vare temmelig lange og bestrøede med gamle, gothiske, for det meste to Stokværk høie Huse. Vi stege af hos en opvartende Kjøbmand, hvis Kone havde pyntet sig, for at tage imod Grevinden, nogle Timer tilforn — men formedelst et lille Forfald nu ikke kom tilsyne, da hun pludselig var nedkommen med en Søn. Bordet i dette lille, nette Huus var dækket med Confiturer, men ingen af os nød noget deraf, for ikke at spilde Tiden. Vi føre ned til Skibsbroen og kom, under Kjøbmandens Geleide, ombord paa en lille fynsk Jagt, der var forsynet med en lillebitte Kahyt, og hvis Bemanding bestod af en Skipper, en Matros og en Dreng.

Seiladsen.

Vi lettede Anker et Par Bøsseskud fra Byen Kl. 3 om Morgenen. Vi lettede i en bogstavelig Forstand; thi det gik saare lettelig til, og jeg har overalt aldrig kjendt seendrægtigere Søfolk. I Forstningen troede jeg, man gik saa lempelig tilværks af lutter Levemaade, og jeg forundrede mig, at Galanteriet i Svendborg havde naaet en saa græsselig Høide, at det endog besjælede Pæreskippere; thi hver Bevægelse, for at faae Skibet frem, var saa sindig, saa langsom og umærkelig, som om Skuden havde havt, ikke een, men ti Grevinder, og oven i Kjøbet ti frugtsommelige Grevinder

ombord. Men jeg bedrog mig. Thi ved siden nøiere at studere Skipperens Charakteer, kom jeg efter, at han var meget mere Hollænder end Franskmand, og endnu mere Pære-skipper end begge Dele.

Jeg tog en Haand med i Storseilsheisningen — jeg troer, vi ellers havde seilet for en Fok endnu. Svendborg er først smuk, naar man er kommen vel ud deraf. Vi seilede saa sutjes, som man kalder det, med Strømmen imod os, for at naae Pynten af Taasinge. Denne Bugt er saa skjøn, som man kan ønske sig den en smuk Sommermorgen. Men desværre! — Solen skjøttede ikke den Dag om at see den — og hvad er Naturens udsøgteste Dag-Scener, naar man ikke seer dem i Selskab med Solen? Det samme som et yndigt Ansigt i et overdunstet Speil — det samme som en Fryd, man ikke kan dele — det samme som Trolleborg uden Ludvig Reventlow og hans Sybille.

Jeg nænte derfor virkelig ikke at see paa denne herlige Cirkel af skjønne, afvexlende Landskaber, som Svendborg, Fyen, Thorøe og Taasinge dannede rundt om Skibet, endskjøndt Grevinden opmuntrede mig dertil; saameget mere, som jeg ikke kunde dele denne Fornøielse hverken med hende eller med Frøken Forster, der begge, især i mørkt Veir, ere svagseende. Jeg fulgte derimod meget villig et andet Vink, da Grevinden tog Madkurven frem i Kahytten, og spiste med den Appetit, som kun mit eget Element kan give mig, Smørrebrød med Kjød paa, skaaret af hendes Hænder. Det var eet af de bedste Maaltider, jeg har gjort, og min Tilfredshed var nu voxet til en Grad, som Intet uden Ludvigs Nærværelse kunde have forstørret. Hans Sybille savnede ham; jeg savnede ham, og jeg savnede ham endog dobbelt; thi jeg savnede ham tillige, fordi hun savnede ham. Kort dette Savn var saa stort, at jeg har maattet vanskabe min Stiil og gjentage

Ordet 6 Gange for at udtrykke det. Men Grevinde Reventow har alt for stor en Fond af Philosophie og Omhu for Andre til at hendes egen Misfornøielse skulde kunne bemestre sig hendes Ansigt og hendes Væsen. Hun er sig selv liig i Regnveir og Solskin, i Kjedsomhed og Morskab, og jeg er temmelig vis paa, hun vilde være det i Modgang som i Medgang. Det er overmaade sjeldent, at det milde, blide, venlige Smiil, hvormed hun indtager Alle, forlader hendes Ansigt — der bliver altid Spor deraf tilbage — det er aldrig ganske borte. Jo nærmere jeg lærer at kjende hende, jo flere Situationer, jeg seer hende i, jo mere beundrer jeg hendes Forstand og inderlige Velvillie, thi hun har altfor megen sand Følelse til at det skulde være blot Natur.

Imidlertid gled Skibet forbi Pynten af Taasinge. Vi havde strygende Vind, Søen gik temmelig høi, og Skuden boltrede sig lystig gjennem Bølgerne. Den lille Charlotte, som havde sovet hele Tiden i Vognen, var i Førstningen særdeles munter, men maatte snart bukke under for Søtumlingens Magt over hendes indvendige Beskaffenheder, en Uleilighed, som Morpheus ved uophørlige Besøg gav hende Styrke til at udholde. Grevinden, som i et Skib med halvtredie Mand har vippet over Nordsøen, og Frøken Forster, som har gynget over Oceanet til Surinam, vare Heltinder, og jeg, som aldrig har gjort en længere Reise til Søes end denne, men desuagtet kuldseilet halvtredie, og næsten druknet halvsyvende Gang — var, som altid — Helt.

Vi kom op paa Dækket og leirede os der i underlige Maader; — Grevinden og Frøken Forster paa en Ting, der mere lignede en Postsæk end en Sopha, og jeg lige overfor paa en Ting, der mere lignede et sammenviklet Ankertoug end en Lænestol. Grevinden blev lidt tung, og for ikke at falde i Søvn, bad hun mig indstændig om at forelæse hende Noget

af mine Manuscripter. Jeg veed ikke, om denne Begjæring gjorde mig mere bange end glad, eller mere glad end bange, men jeg er vis paa, at den gjorde mig begge Dele. Det fornøiede mig paa den ene Side, at hun skjøttede om at høre mine Ubetydeligheder, at hun uopfordret bad mig derom, saa inderlig etc.; men det skrækkede mig paa den anden Side, at disse Ubetydeligheder vare maaskee for fade; jeg zittrede ved at vise mig hende ganske uden Maske — ikke af Frygt for Tingene selv — thi Gud være lovet! min hemmelige Historie maa hele Verden vide — men af Frygt for Maaden, de kunde være sagte paa — og der faldt mig til al Ulykke intet Andet ind, end min Reise fra Kjøbenhavn til Trolleborg. Min Lyst og min Undseelse kæmpede herom et Par Minuter med hinanden — men hvad enten nu min gode Samvittighed svækkede min Frygt — eller mit Ønske om at gjøre, hvad hun bød mig, styrkede min Lyst — saa er det vist, at denne vandt i Kampen og triumpherede i disse Ord: „For at tilveiebringe Deres Naade den Søvn, De behøver, vil jeg læse“ — og, efterat have givet nogle Oplysninger i Forveien til at forstaae det, læste jeg.

Jeg forestillede mig virkelig, at hun skulde have faldet i Søvn — thi der er neppe Nogen, som ringeagter mere mine Bagateller, end jeg selv — og denne Forestilling kildrede mig vel ikke synderlig, men var mig heller ikke utaalelig. Tvertimod, jeg er i dette Øieblik overbeviist om, at den Fornøielse, jeg vilde have nydt over at have saa godt som umiddelbar skabt hende en vederqvægende Slummer, vilde have overgaaet den, jeg nød ved hendes vaagne Bifald. I Kamp med min Velvillie har min Stolthed altid tabt, og denne Seir har aldrig fortrydt mig.

„Baggesen“! sagde jeg til mig selv, „du har siddet i Morgenstunden mellem Fyen og Langeland i Favnen af bru-

sende Bølger ved Grevinde Reventlows Fødder, og forelæst hende et Manuscript, som var skrevet alene for dit eget Hjerte — som Athalia Forster loe af, uden at forstaae det, og en Pæreskipper i den Tanke, at det var Aftenposten: — Baggesen! troe herefter ingen Mulighed umulig!"

Pæreskipperen.

Vi fore nord om Langeland. Kulingen blev bestandig stærkere — Rælingen laae næsten i Vandet. Jeg krob op i Masten for at see efter Land, som Pêr Paars fordum — og saae omsider ikke Aars, men Lolland. Vi vare komne lidt ud af vor Cours. Ved denne Leilighed gjorde jeg en besynderlig Opdagelse. Den lille, buttede, rundagtige, koparrede Svendborger, som eiede og bestyrede Skuden, havde et Princip, som hverken salig Reiser, salig Ahrndius i Rostock, eller den hellige Augustinus selv skulde have skammet sig ved. Selv Kammerraad B—s Princip, at man bør tage vore ældste Forfædres Cultur og Smag til Mønster for at naae Fuldkommenhed i begge Dele — kommer ikke imod dette. Conferentsraad Flints Sætning, at hvor Konen regjerer, der regjerer Manden, er Smørrebrød imod denne. Den klinger, som alle dybsindige, originale, store Sætninger, lidt paradox i Førstningen for den simple Menneskeforstand. Her er den:

„Man bør altid passe det saaledes, at man gjør det, som man ikke bør gjøre."

Denne Qvintessents af al mulig skipperlig Viisdom destillerede jeg med liden Umagt af følgende Samtale:

Skipperen. (ganske sagte til Folkene) Hvordan er det nu vi ligger og driver? Vi har jo seilet en heel Streg for nordlig! Kunde du ikke have passet bedre paa Roret, din dovne Krabat!

Jeg. (som hørte dette, lidt derefter) Skipper! hvorfor dreier vi nu af? Hvorfor skal vi nu gaae over Stag?

Skipperen. Vi har holdt lidt høiere, end vi skulde, skal jeg sige ham.

Jeg. Den Grund er meget god, men hvorfor har De gjort det?

Skipperen. Det forstaaer han sig ikke paa; det er Noget, som vi altid maae passe!

Dette Svar slog mig umanerlig. Jeg blev saa stum som en Fisk.

Det gjorde mig ondt, at Grevinden loe saa meget deraf; thi paa mig gjorde det en saa høitidelig Virkning, at Taarerne næsten stode mig i Øinene af Bestyrtelse.

Det var overalt en meget fornøielig Skipper. Naar jeg undtager, at han imellemstunder stillede den mindst ziirlige Deel af sit Corpus lige for Cahyts-Døren, og derved betog mig den friske Luft og Grevinden Udsigten, var han ellers, paa et Par Eder nær, meget artig. Han besad ikke destomindre en ædel Stolthed, og følte sig ikke alene som Bestyrer, men som Eier af Skibet, hvilket gav hans Galanterie mod Grevinden et Anstrog af Majestæt, som er rart at finde mellem Langeland og Lolland. Hans faa Samtaler med mig vare ligesaa lærerige som korte, og det gjør mig meget ondt, at jeg ganske har glemt dem. Endskjøndt han overhovedet tracterede mig ganske en bagatelle, gav han mig dog, medens jeg sad i Vanterne, som han rystede med begge Hænder, det offentlige Vidnesbyrd, at jeg kunde gjerne være Matros.

Kahyts-Trappen.

Det blev for koldt paa Dækket formedelst den tiltagende stærke Blæst; vi maatte putte os ned i Kahytten. Frøken Forster laae inderst paa en Bænk, og slumrede, den lille Charlotte laae næst ved, og sov, Grevinden sad nærmest Kahyts-Døren, og jeg tog min Plads paa Trappen af samme

ved hendes Fodder. Jeg skal evig erindre mig denne Stilling. Jeg var saa rolig, saa glad, saa fornøiet med hele Verden, og det som er vigtigere, med mig selv.

Jeg saae paa Grevinden med stille Glæde over de Artigheder, hun havde sagt og beviist mig. Jeg følte, at min Agtelse og Kjærlighed for Mennesker er fuldkommen uegennyttig, og glædede mig over denne Følelse. Jeg elsker en god Mand, fordi han er god — om han er det mod mig eller Andre, gjør Intet til Sagen. Jeg tilbeder hverken Grevinde Reventlow eller hendes Søster for deres Velgjerninger mod mig, uden forsaavidt de have lært mig at kjende dem. Havde Ludvig Reventlow sat hele min Familie i de lykkeligste Omstændigheder, det havde ikke bundet mit Hjerte saa uopløseligt til ham, som den Tale, han paa Kirketrappen, med Taarer i Øinene, holdt til sine Bønder. Den Gave, hans Broder skjenker min Moder aarlig, har rørt mig, men hans Omhu for mangen Anden har fremkaldt Taarer i mit Øie.

Jeg sad og saae uophørlig paa min slumrende Velgjørerinde; hvergang hun vaagnede af hendes korte Blund, mødte hendes Øine mine, hendes skjønne Fødder hvilede paa mine. Jeg nød denne Forfatning i sin hele Vellyst; men min Følelse var rolig og stille som den Ild, der tændte den. — Det var ikke denne convulsiviske Henrykkelse, som har strømmet gjennem alle mine Nerver, naar min Læbe brændte paa Selines Fod, som saa ofte har truet mig med at knuse mit Hjerte i et Slag af Fryd — det var denne milde, sig selv lige, rolige Glæde, som Nok og aldrig Overflod frembringer — en Forsmag paa den Salighed, vor Indbildningskraft uden Passioner engang vil lære os — thi det var ikke en Virkning af berusende Kjærlighed, men af ædru Hengivenhed.

Held mig! den er slukket denne giftige Ild, som forvilder Sjælen, nager Hjertet og nedbryder Legemet. Skjøndt

reen og uskyldig, var den hos mig dog for heftig til at gjøre lykkelig. Paa det Altar, hvor den slukkedes, har Du tændt Din lyse, stille Flamme, hellige Urania! o, lad den aldrig vige for hins urolige Luer — lad disse aldrig opulme i et Hjerte, som er dannet til at nyde himmelske Saligheder. Velsignet være det Øieblik, da min Sjæl første Gang blev omringet af Din aandelige Glands, ætheriske Kjærlighed! Du milde Straale af Guddommen i Støvets mørke Labyrinth! Du lærte mig at beundre, at elske, uden at begjere. Flye mig for evig, giftige Elskov, som sammenkrymper Sjælen mellem Beundring og Længsel, mellem Dyd og Last, mellem Hellighed og Smitte, mellem Himmel og Helvede. Jeg vil elske Alt hvad der er elskeligt for mig paa Jorden; men uden Uro. Jeg skal i Støvet hellige mig til Omgang med Engle. Maaskee jeg da, naar Andre maae gjennemvandre mørkere Verdener, Verdener som denne, bliver af Dig, Evige! fundèt værdig en Plads i eet af Dine lysere Riger,

Hvor over Soles Ild og Kloders Harmonier,
Fuldkomne Væsen! nærmere ved Dig,
Fortryllet sødt i kjælne Sværmerier,
Uskyldighed og Dyd omfavne sig.

Landingen.

Vi seilede nu langs forbi Kysten af Lolland. Skipperen underrettede os om, at vi end ikke med en Baad kunde komme Landet trehundrede Skridt nær; vi maatte altsaa lade os bære i Land af Søfolkene. Denne Tidende bestyrtsede Grevinden og især Frøken Forster, der var umaadelig bange for Matros-Rygge. Jeg tilbød min, og vi vare midt i en Malstrøm af Overlæg, Forslag, Beslutninger og Betragtninger, da Ankeret faldt. Til vor fælles Glæde opdagede vi paa Landet nogle Brædevogne, og bagved os, paa Siden af en Galease, en stor

Pram. Vort Valg hængte mellem disse to Rednings-Midler, da den lille Charlotte, som blev utaalmodig over vor Nølen, udbrød: „Men lad os da kalde paa Hr. Pram derhenne, at han kan bringe os i Land,“ og raabte i det samme af alle Kræfter: “Hr. Pram! Hr. Pram!“ Hun havde hørt os tale om, at vi maaskee ved Hjælp af den Pram derhenne kunde komme i Land, og nu troede hun i sin Uskyldighed, at det var den Pram, hun havde seet hos Schimmelmanns. Men hendes Raab efter mit Hjertes broderlige Ven var spildt! Herr Pram blev liggende saa stille, som en Pram, der lades med Brænde, pleier at ligge.

Vi fik endelig Baaden ud og satte os deri, haabende, at en af Vognene skulde vove sig i Vandet for at hente os. Vort Haab slog ikke feil; thi det varede ikke længe, før vi saae en lille Kurv med Hjul under, ledet af en lille Dreng, og trukken af tvende Dyr, hvis Art vi ikke kunde bestemme, da det ene syntes for tykt og det andet for tyndt til at være Hest. Altsammen rullede os sagtelig imode gjennem Skummet af brusende Bolger, „Spædlemmede Patroclus! Tappreste blandt Lollands ertefødte Helte!“ raabte jeg i Tankerne, „drei din seirrige Vogn om Enden af den gyngende Concha for at modtage den frysende Gudinde, hendes Datter, Selskabs Nymphe og beskyttende Ridder, som alle længes efter det længe savnede Land!“ Han gjorde saa, dreiede de lystrende Uhyrer og lagde tæt ved Siden af Jollen — Grevinden og jeg toge Plads fori, og Frøken Forster med Charlotte bag i den kunstige Currus; de Andre vare blevne tilbage paa Skibet. Omringet af Codans harmonisk brusende Tritoner, fore vi gjennem fraadende Vover, over knuste Muslinger, mod den vinkende Strandbred, langsomt og sagte, som Triumphens Hoitid udfordrede. Foran sad paa den knudrede Elephant den unge, modige Svobesvinger. Paa et skinnende, guldvævet

Dække, som syntes at være det gyldne Skind, Jason fordum bragte fra Colchis, og som omgav os med flyvende Straaler, sad Triumphens Gudinde, lænende sin Ryg paa min uovervindelige Arm, der sammenholdt den knagende Currus; — bag ved sad Nymphen og den lille Gudinde i lige saa skimrende Glands. Saaledes rullede Olympens Aphrodite med sit Følge op paa Cypern, som Trolleborgs Sybille nu rullede op paa

Lolland.

Vi vare ikke saa snart komne op paa Landet ved et Led, hvor de andre Vogne holdt, før Fortryllelsens Dække faldt fra vore Øine. Jeg mærkede paa engang, at om jeg havde Ret i at tage Grevinde Reventlow for Cypria, havde jeg derimod megen Uret i at tage Lolland for Cypern — ikke fordi hiin gamle Øe saae mere tillokkende ud end denne; men fordi Sproget, Indbyggerne talte, røbede, at de aldrig havde seet Middelhavet. Det var to Bønder og en Foged, som endelig vilde have os ud af vor Triumphvogn i en anden, og udlode sig med, at det ikke skikkede sig for os at kjøre i denne gjennem Landet.

Jeg blev herved mere opmærksom paa vor Eqvipage, og fandt, at det venstre Uhyre, som lignede en Elephant, egentlig var en frugtsommelig Ko, det høire, som jeg havde taget for en Løve, i Grunden en mager Mellemting af Kameel og Vindhund, den spædlemmede Patroclus, hvis bræmmede Nathue jeg havde forvexlet med en Hjelm, en simpel Bondedreng; Triumphvognen, en smal, langagtig Tørvekurv, og det Gyldne, vi sad paa, som jeg troede var Argonauternes Bytte, intet Andet end noget Halm, som af og til fløi os om Ørerne; og derved foraarsagede de Glimt, jeg tog for Straaler.

Trods denne bestyrtsende Opdagelse fornøiede det mig dog inderlig, at Grevinden ikke vilde forandre sit Vehikkel, men blev siddende saaledes til Pederstrup. — Det var, saaledes som den var, den morsomste og eventyrligste Eqvipage af Verden; dens yderlige Smalhed gjorde det nødvendigt, at Grevinden halvt maatte sidde paa mit Skjød, og Halmviskens Gliden, at jeg maatte slynge min høire Arm om hende. Jeg gad seet det tørre Væsen, som havde saa lidet Romantiskhed og Forfængelighed, at det kunde, trods alle de Stød, den yderst knudrede Vei forvoldte, ønske sig slig en Situation forandret. Jeg, som er saa langt fra at være fri for Sværmeri og eventyrlig Forfængelighed, at de endog ere de fornemste Ingredientser i mit Væsen, følte mig saa salig, saa stolt og tilfreds, som ingen Sesostris, triumpherende paa sin Guld-Curule med forspændte Konger, har følt sig. Og dette ligesaa himmelske som særdeles jordiske Optog skulde vare lige til Pederstrup! Rigtignok var vor Oplysning om Afstanden fra vort Maal mere mørk end lys, da Een sagde os, der var en Fjerdingvei — en Anden to Miil dertil; men jeg puttede klogeligen min Mening midt ind imellem begge Dele, hvorved jeg fik Lys nok til at see, at denne naive Herlighed kunde vare i det Mindste halvanden Time. Sandheden laae og, som jeg siden fandt, der, hvor jeg søgte den.

Landet var meget skjønt; vi kjørte næsten stedse gjennem Skove, og det syntes som Alting var indrettet efter vort Kjøretøi. Herpaa fik vi især et talende Beviis ved Gjennemkjørselen af et Led. Det stod halvt oplukt; den lille Lollik kjørte til, Ledet blev hængende i Hestekoens eller Kohestens Manke, men dette standsede os aldeles ikke i Farten. Fyren saae sig om, gav et Smæk med Svøben paa det høire Dyr, og Byrden faldt ned af det venstre. Grevinden og jeg fornøiede os meget over denne tækkelige Tildragelse. Vi længtes

efter flere af samme Art, da der mødte os en lille Dreng, som blev staaende ganske stille, betragtede os med Opmærksomhed og loe. Lidet efter mødte vi en lille Pige; det gik hende som Drengen. Vi kjørte forbi et Huus, i hvis Vindue en Mand stod, og med den meest deeltagende Mine af Verden udbrød: „Nu! det maa man sige, de ere ikke synderlig godt befordrede." Vi mødte endnu et Par Smaadrenge, som ikke kunde bare sig for Latter, og endelig en Ko, som syntes ikke heller ganske fri for Spodskhed, og virkelig baade i Grevindens og mine Øine gjorde saa tvetydige Grimaser, at vi havde fuldkommen Grund til at troe, den opholdt sig over os og vor Eqvipage.

De velklædte Damer, ledede af den nathuede Dreng, og Guldet paa Grevindens Frakke blandet med Halmen i Vognen, Alt dette, trukket af tvende saa ulige Krikker, opvakte baade Menneskers og Dyrs Forundring.

Jeg har aldrig været mere munter og vaagen, skjøndt jeg Natten tilforn slet ikke havde sovet. Det var smukt Veir, Veien var afvexlende behagelig, og vi følte Varmen i Luften, som Landet har forud for Søen, vederqvæge vore Livsaander. Imidlertid kom vi til adskillige Led, som ikke vare indrettede til at tage med. Vor Lollik maatte derfor af Dyret hvert Øieblik, for at lukke op og i, hvilket han gjorde med forunderlig Beqvemhed. Han gled fast umærkelig ned af Dyrets Side, slængte Tømmen med tækkelig Skjødesløshed langs ad Jorden, lukkede, og kravlede op igjen. Imellemstunder gav han et Par Smæk med Pidsken, men altid paa det lille Krik. Det store havde nok i at bære ham, tænkte han. Med Undseelse maa jeg tilstaae, at disse to Dyr virkelig dog i Grunden vare Heste. Men det enes umaadelige Tykkelse, og det andets ligesaa yderlige Tyndhed undskylder, at jeg saa sildig kom efter denne Sandhed; thi det var tilfor-

ladelig de mindst hestelige Heste, jeg hidindtil har truffet paa min Reise fra Vuggen til Graven.

Endelig nærmede vi os Slottet, hvor dette Optog skulde ende sig med et Indtog. Vi rullede mellem Geleder af Grene presenterende Pile pompelig sagte op paa Slotsgaarden, hvor en lille pyntet, tætsnøret Slotsfrøken modtog os med høitidelig Taushed — Herresædets Konge og Dronning vare ikke hjemme — det hele Herskab residerede paa Christianssæde. Vi stege af, og kom ind i et lille Forvalter- eller Forpagter-Gemak, hvor en stiveligpyntet Huusfrue, hvis Ansigt jeg har glemt, opvartede os med Noget, som havde Skikkelse af Viin-Kandeel. Det varmede imidlertid ligesaa meget, som det smagte lidet.

Fra Opholdet paa Christianssæde haves ingen Optegnelser, og høistsandsynligen var dette kun af meget kort Varighed. Imidlertid maa det have været under dette Ophold, at B. skrev i en huul Eeg Digtet: „Landforvandlingen eller Bøndernes Frihed.“ Egen er fredet, og staaer i en nær ved Hovedgaarden beliggende Lystskov.

Trolleborg.

„Jeg var i Ludvigslund; der endte sig
En kjedsom Rad af kummerfulde Dage;
Paa Glædens Vinger der jeg hæved mig,
Og sank betynget af min Lyst tilbage.“
(D. V. 2det B. S. 147).

Vendt tilbage fra Lolland forblev B. paa Ludvig Reventlows venlige Herresæde indtil henimod Slutningen af Juli, da han tiltraadte Reisen til Holsteen.

Af en Dagbog, som er ført under dette midlertidige Ophold, meddeles følgende smaa Fragmenter, der tjene til at vise, deels hvor lykkelig den unge Digter følte

sig i dette hans jordiske Paradiis, omendskjøndt hans Sundhedstilstand vedblev at være meget slet, og navnligen heftige og meget piinlige Krampeanfald, især om Natten, ofte „paa eengang nedrev hvad flere Dages styrkende Spise, Distraction, Forlystelse, Landluft, Bade, Mageligheb, Frihed og Ro havde opbygt", deels seer man, at de venskabelige Forhold imellem Digteren og hans nærmeste Omgangskreds i Kjøbenhavn, og især imellem Baggesen og Pram, truedes med at lide et betydeligt Skaar ved den Førstnævntes enthusiastiske Beundring af hans nærværende nærmeste Omgivelse, der næsten udelukkende bestod af Adelige, og som saadanne ikke vare yndede af hans demokratiske Venner.

Til disse hørte fortrinsviis Christen Henriksen Pram og Frederik Plum. Den Førstnævnte var vel otte Aar ældre end B., og som Fuldmægtig i Oeconomie- og Commerce-Collegiet i en borgerlig Stilling, der var noget afvigende fra den unge Students. Men Prams poetiske Talent, der yttrede sig omtrent samtidigen og i samme Retning som Baggesens, bragte dem i nær Forbindelse med hinanden og gjorde dem til sande Venner for deres hele Liv. Et saadant Venskabsforhold opstod og vedligeholdtes ogsaa med Plum, men hvortil Samlivet paa Regentsen, en Tidlang endog Beboelsen af et fælles Værelse, synes at have været nærmeste Anledning. Medens Plum meddeelte Baggesen sine smaa poetiske Arbeider til dennes Gjennemsyn og Bedømmelse, forinden han lod dem trykke, saae Baggesen op til Pram som til en allerede moden Digter*). Plum havde han havt

*) Rabbek anfører i sine „Erindringer", 3die Deel, 1825, om Baggesens første Bekjendtskab med Pram: „Indført strax ved sit første Komme til Academiet, ved Fru Prams Broder (Eriksen), der var hans Skolekammerat, i det pramske Huus, var han ved sin muntre Aand, sine sieldne Omgangstalenter, og den ham egne Gave at vinde, hvem han vil tækkes, blevet den almene Yndling. Ædle Pram, hvis alsidige Aand i ham lettelig erkiændte den, der havde Anlæg at blive, hvad vor Litteratur med alle sine Rigdomme endnu savnede, og hvad Norske Selskab, mellem hvis Ypperste Pram da henhørte, satte saa særdeles Priis paa, Gratiernes Digter, havde med sit skiønne Hiertes hele Varme faaet ham kiær. Alt i et Brev af 21de December 1782, skrev han mig til Kiel, ved at underrette mig om Indholdet af den under Tryk-

Leilighed til at vise nogle Vennetjenester, som denne paaskjønnende omtaler i sine Breve; af Pram havde han derimod modtaget mangt et Gode, for hvilket han ansaae sig nedsjunken i en bundløs Gjæld til denne. Derved var Forholdet til disse tvende Venner forskjelligt, og man vil derved kunne nogenlunde begribe den Stemning, i hvilken det meddeelte Brev til Pram er skrevet.

Udgiveren kan ikke undlade her endvidere at forudsende den Bemærkning, at alt det paafølgende Meddeelte fra denne indenlandske Reise er forefundet i sin første oprindelige Form (for en stor Deel skrevet med Blyant) uden senere Tilføining eller Rettelse af Forfatteren; og at Udgiveren her, som overhovedet ved Udgivelsen af sin Faders Arbeider, har fulgt den Regel, vel at tillade sig at udelade en Deel af det meddeelte Manuscript, men ikke at forandre det ved en formeentlig Forbedring.

Den 20de Juli.

Jeg vaagnede Kl. 2¾, stod op, gik lidt omkring, og saae Solen rødme de vestlige Skov=Toppe. Efter Aftale gik jeg derpaa op og vækkede Greven og Grevinden, som kom ned til mig Kl. 3¾. Det var en fortryllende Morgen. De takkede mig, fordi jeg havde vækket dem, og vi spaaede os Alle megen Fornøielse. Vi gave os altsaa alle tre paa Reisen, for, efter Grèvindens Forslag, at gaae rundt om Nørre Sø. Solen var nylig staaet op. I Begyndelsen gik det gödt, og vi kom næsten hele Skovkysten ved Søen halvrundt, forbi Minervas Træ til ud for Lucian=Øe, men o! vee! her blev Fodstien borte, og Grevindens Fødder vaade i det fugtige Græs. Greven begyndte at brumme — hun smilede og for=

---

ken værende iversenske Nytaarsgave, angaaende de dertil bestemte baggesenske Stykker: „„Alt af en Rus, som i Aar er kommen fra Slagelse, en Dreng, som har alle mulige Talenter til at blive en god og stor Digter, en Dreng, som Du vil elske fremfor alle Dine Venner, hvis Du kiændte ham. Han hedder Baggesen, er en Siællænder, og en underlig enthusiastisk, melancholsk, ubeskrivelig En.""

sikkrede, at Touren var yderst behagelig. Vi mærkede imidlertid, at Græsset overalt var vaadt af den stærke Dug, og maaskee af Regn om Natten. Ludvig blev utaalmodig herover, og dreiede om paa venstre Haand, for at komme tilbage til Landeveien; men derved gik det endnu jammerligere. Vi maatte følge gjennem Havre og Byg, og ved denne Leilighed blev Grevinden saa vaad, som om hun havde gaaet gjennem en ordentlig Mose. Ikke desmindre gik hun smilende ved min Side gjennem Sumpen; men mig gik hvert Trin, hun gik, gjennem mit Hjerte.

O! Gud! tænkte jeg, var du saa lykkelig at turde bære hende til Veien. Hvorfor turde jeg ikke det? Hvorfor turde jeg ikke befrie hende fra en virkelig Lidelse, mig fra en virkelig Kummer, og ham fra en meget naturlig Ærgrelse? Hvorfor turde jeg ikke bringe hende tør over til Veien? Fordi vor Verden er, trods Maanen, som lyser over den, trods Grevinde Sybille, som lyser paa den, og trods de skjønne Blomster, som fremspire af den, en saa lumpen, saa skiden Verden — at Dyden selv maa have Støvler paa, for at komme tør igjennem den.

Vi kom endelig til Veien. Sup! Sup! Sup! var en Lyd, som, liig en Saugs, man hvæsser, skar fra Sybilles Fodder igjennem mine Øren ind i mit Hjerte. Aldrig glemmer jeg denne pinefulde Lyd. Jeg har kun hørt een Lyd, endnu værre end den: S e l i n e s H o s t e.

Jeg var naturligviis i slet Lune — og forbandede mig selv, som havde været Aarsag til denne Spadseretour. Det gyselige Perpendikkelslag, Sup! Sup, deelte mig Minuterne i Timer, indtil vi naaede Trolleborg, og lod for mine Øren, indtil jeg om Middagen erfarede af Grevinden, at hun befandt sig fuldkommen vel.

Den 22de Juli.

Jeg læste i Rousseaus Confessions, plaget af Hovedpine og af usædvanlig pinefulde Krampedrag. Dyrt betaler jeg den Fornøielse, at have opfyldt tusinde Delen af det, jeg skylder Dig, Pram*). Du i Himlen, som overskuer os Dødelige, Du er mit Vidne, at jeg ikke kan arbeide, at jeg ikke kan sidde to Timer stille, uden at føle Helvedqvaler i alle mine Nerver. Du seer mit Hjerte, hvor gjerne det vilde udøve sine kjæreste Pligter, Du seer min Forfatning, hvor umuligt den gjør mig det. Eneste, høieste Vidne! lad det være mig en Trøst, naar den bedste Dødelige miskjender mig, at Du gjennemskuer Alt — Du lønner min venskabelige Kummer med Sødheden af en god Samvittighed.

Naar jeg seer tilbage paa min Levemaade i et Aar, har jeg den Tilfredsstillelse, at være overbeviist om, at jeg har gjort hvad jeg kunde, for at helbrede baade min Sjæl og mit Legeme. Jeg har ikke ladet nogen Ting uforsøgt, som jeg har troet at kunne bidrage hertil. Maaskee har jeg ofte brugt falske Midler, men det er da min Kundskabs og ikke min Villies Skyld — den Evige vil alene dømme denne.

Jeg føler det hemmelig, at denne Tid paa Trolleborg ikke alene er den lykkeligste af lige Længde, jeg har nydt i mit Liv, men at den uden Tvivl aldrig vil faae sin Mage blandt mine tilbageværende Dage. Hvor gjerne ønsker jeg derfor at udtrække den! Jeg lider, det er sandt, og ofte ikke blot legemlige Smerter, men deels har jeg hidindtil intet Begreb om Liv uden Lidelse, og deels lider jeg her med en Slags Behagelighed, fordi jeg lider beklaget, trøstet og lin-

---

*) Han havde siddet oppe om Natten til Kl. $2\frac{1}{2}$, skjøndt martret af Krampe, for at kunne fuldende et Brev til denne sin Ven.

Udg. Anm.

dret. I Kjøbenhavn derimod hadede man mig, fordi jeg leed, en Omstændighed, som fordoblede mig hver Qval. Mit Væsens jordiske Bestemmelse blev at nyde faa, korte, men himmelske, overvættes Glæder, mellem stedsevarende Anfald af Kummer og Smerte. Jeg skal eengang lide, men Maaden at lide paa er forskjellig — og her i Naturens og Velgjørenheds Skjød lider jeg med saa mange Behageligheder — at det synes mig Lykke, at lide.

Den vil forsvinde, snart forsvinde, denne lykkelige Tid! Sandsynligviis vil jeg ombytte den med en værre, end nogensinde tilforn; men bør jeg derfor forkorte den? Fader i Himmelen! jeg har modtaget den af Din Haand, jeg vil skjønne paa Din Gave og nyde den! Lad Verden, lad mine Venner selv tænke om mig, hvad de ville, naar jeg har Dit Velbehag. Dit Vink har viist mig denne Kilde til Vederqvægelse! Du havde deres Hjerter i Din Haand, som her i Din Naturs Skjød skabe mig Lindring i mine Smerter.

Den 23de Juli.

Mat, plaget af Krampe, og tungsindig over min evige Sygdom, laae jeg i Sengen, da Ditlev kom ind til mig med syv røde, friske, nydelige Roser fra sin Moder. Jeg modtog dem med den samme Glæde, som jeg vilde have følt, om en Engel havde bragt mig en Guldkurv med Frugter af Livets Træ. Deres søde Duft, og de blide Følelser, den fremkaldte, hendyssede min Smerte i milde Phantasier. Jeg befandt mig virkelig bedre. Saa megen Magt har mine Fornemmelser over mit hele Væsen. En ubehagelig Følelse styrter mig i legemlig Død, en behagelig vækker mig igjen. Hvor velsignede jeg de Hænder, fra hvilke disse Roser kom*).

*) Det var Gaven af disse Roser, som fremkaldte Digtet: Roserne. See Danske Værker, andet Bind, S. 151.

Jeg stod op, gik ud og læste paa Veien i Rousseau, fuldkommen munter. Efter min Tilbagekomst gik jeg op til Grevinden og fandt hende alene; hun bad mig sætte mig hos sig, og forelæse hende Noget af mit Eget, hvad det ogsaa var. Efter en svag Modstand forelæste jeg hende altsaa alle mine kjælne, vellystige, sværmeriske Elegier til Zeline. Jeg zittrede over mit hele Legeme — deels af Undseelse, deels af, jeg veed ikke hvad, som gjorde, at jeg ofte vendte mig fra hende, for at adsprede det i den tomme Luft. Hun gav mig en Rose. „Baggesen! det er umuligt andet! De elsker! Ufolte Følelser er det vist ikke“ — „Ikke ganske! men jeg henholder mig til det Vers, som De kjender:

Men een Feil har Zeline,
Som det Alt fordunkle vil,
Denne Jordens Erycine
Er desværre — ikke til.

Det er Nøglen til mine erotiske Digte.“ — „Men den passer ikke“ — — „De har nu hørt, hvad jeg i denne Verden har skrevet con amore — det er Manuscript „für Freunde.“ — — „Og hvorfor maa Publicum ikke faae det? — — „Fordi Publicum forstaaer det ikke; — sligt er skrevet for de sjeldne Faa, som ikke misforstaae det.“ — — „Det er umuligt andet, end at det maa behage Alle.“ — — „Deres Naade har det ennuyert.“ — — „De siger mig en smuk Compliment, det skulde gjøre mig ondt, om De kunde troe mig saa smagløs“ Greven kom et Dieblik ind, men gik strax igjen. — „Det er nydeligt, det er fortræffeligt, som Alt, hvad jeg har seet af Dem.“ — — „Men jeg vilde desuden ikke have det paa min Samvittighed at lade det trykke. Ingen Lecture er farligere for unge Mennesker. Det stemmer deres Sjæle til Følelser, som aldrig burde vækkes. Sandt nok, at den uskyldige, sværmeriske Kjærlighed er en Dyd, men det er en Dyd,

som Digteren har nedkaldt fra Planeten Uranus, og som ikke passer sig paa vor Klode".

Den 24de Juli.

Til Pram!

Det er først nu, at jeg troer i et Par Timers Tid at have Styrke til at udholde alle de Sindsbevægelser, hvori min Sjæl tumles ved at tilskrive Dig, underligste og elskværdigste blandt alle Mennesker! Dit sidste Brev, dateret Kbhavn den 14de Juli, var som jeg begjerede det, men ikke som jeg ventede det. Jeg vil aldeles ikke plage Dig med at sige, med hvilke Fornemmelser jeg læste det, da jeg vil stræbe, saa meget som muligt at undgaae den Elegie-Tone, der skal skurre saa gyselig i mine forrige Breve. Jeg vil alene sige Dig, at jeg har forstaaet det — og at jeg desuagtet er krybende nok til at gjøre Dig Uleilighed med flere skrevne Besøg.

Jeg bad Dig i mit næstsidste Brev, at lade mig vide, om Du efter mine begangne, følte og inderligt angrede Forseelser kunde tilgive mig og være min Ven endnu. Jeg sagde Dig, at min hele Ro hængte af denne Efterretning — og Du svarede mig, at Du var hverken ond eller gal nok til at troe, hvad jeg havde skrevet, og for Resten var min ydmygste og lydigste Tjener.

Velan! Du maa nu kalde dette, hvad Du vil — Elegie — digteriske Udsvævelser — poetisk Elegance — Usandhed — eller hvad der er værre endnu end Alt dette — jeg har besluttet sidste Gang at sige Dig ikke blot min Mening, thi det har jeg altid gjort, men min Mening saa nøiagtigt som muligt.

Jeg lærte at kjende Dig, Pram! da jeg ubekjendt, fattig og uden Udsigter kom til Kjøbenhavn. Min hele Eiendom

var mit Hjerte. Jeg talede med Dig nogle Gange og mistede derved tillige dette. Jeg var paa den Tid sammensat af tvende dominerende Egenskaber, Stolthed og Undseelse. Du nedlod Dig til — (mærk vel, Du var dengang, som endnu, i mine Dine Danmarks første Skribent) Du nedlod Dig til hele Timer at tale med mig, at rose mine Vers, at lade dem trykke. Du lod mig sidde ved Siden af Din Kone, endog i Selskab, Du lod mig staae ved Siden af Dig i Nytaarsgaver — og nu kjendte min Sjæl i hele Skabningen Intet, som var værd at nævnes i eet Aandedræt med Dig. Jeg forlangte Intet af Gud i denne Verden uden Dit Venskab. At omgaaes Dig bestandig, var meer end jeg turde ønske. Jeg lærte Maaned efter Maaned nøiere at kjende Dig, og Du blev i Hast min Stolthed og min Glæde. Persarum vigui rege beatior. Imidlertid holdt min Undseelse (ved denne forstaaer jeg en evigvarende Formodning i min Sjæl om de Menneskers Ringeagt, jeg omgaaes, en Følelse, som jeg aldrig reent kan udrydde) min Stolthed og min Ærgjærrighed Stangen — og havde vundet, dersom Du ikke selv havde nødt mig til det, min Sjæl inderligen ønskede. Du blev nu ikke længere blot min Roes og min Fryd; men Du blev — mit Ophold. Jeg havde en hemmelig Følelse af det Helvede, som engang ventede mig, i den Tanke: Jeg skylder en Anden end Gud mere, end jeg i Tid og Evighed kan betale. Nogen Tid hjalp denne Anelse mig i at kæmpe mod Dine Begjeringer om hver Dag at komme i Dit Huus, spise der, drikke der, og fremfor Alt amuseres der; — thi det skal jeg evig tilstaae, at jeg ikke over tre Gange har ennuyert mig inden Dine Vægge — men

Hvor først Ønsket var, der fandt Forstanden let,
Om ei at billige, dog at undskylde det —

Jeg var uerfaren, uforsigtig, svag og glædegjerrig nok til at

lade mig overtale. Det varede ikke meget længe, før jeg fortrød min Daarlighed. Det var ikke Din eller Din Kones Skyld — det var min egen; men det var min egen paa en Maade, som jeg tilgiver mig selv — og som vist ogsaa Gud, og Alle, som kunne see Tingene, som de ere, vilde tilgive.

Ligerviis som Din Charakteers Hovedfeil er en altfor uindskrænket Menneskekjærlighed, saa er Din eneste Forseelse mod mig, det Eneste, som jeg med Grund kan bebreide Dig, at have nedtrykt mig i uafbrudte Velgjerninger. Du har i den Henseende gjort min Gjæld til Dig saa umaadelig stor, at jeg seer Umulighed i at afbetale den tiende Deel, og derfor betaler ikke det Mindste. Jeg har Uret heri! det er sandt! men jeg er meget tilboielig til at troe, at det er egentlig min Menneskelighed, som har Uret heri. Jeg er overbeviist om, at Du har gjort for mig, for at gjøre mig lykkelig, Alt, hvad en Dødelig kan; jeg er ogsaa vis paa, at det staaer i den Eviges Annaler Dig anført til Fortjeneste — men det er paa den anden Side ligesaa vist, at jeg, som har taalt denne Behandling af Dig, uden at gjengjælde den, som har tilladt Dig at være min Gud, uden at erindre, at Du manglede Guddommens Evne til at bære Utaknemmelighed — at jeg, saalænge jeg beholder mindste Rest af Retskaffenhed tilbage, er, bliver og bør blive ulykkelig.

Ulykkelig? — Ja! den er ulykkelig, som evig forfølges af en pinende Bebreidelse, som ingen Fryd kan nyde, uden i en Ruus, for at opvaagne til sin gamle Plage, der imidlertid har sanket nye Kræfter; den er ulykkelig, som ingen heel Dag er rolig, som aldrig lægger sig fornøiet til Hvile, som drømmer sig i Helvede, og vaagner, for at føle Umuligheden i at forandre sin Tilstand.

Saaledes lever jeg, saaledes har jeg levet i en Tid af 2 Aar. Her, hvor jeg, langt fra Stadens Uro, i Naturens

stille Skjød, har alle udvortes Behageligheder, Sundheden undtagen — pines mit Inderste i alle de Dieblikke, hvor min Sjæl er ene. Den Forestilling, at jeg er trukken frem til Lyset af Dig, at Du har fødet mig og opholdt mig, at Du har arbeidet for mig, at Du har med brændende Iver, med Venskabs allervarmeste Interesse anbefalet mig til dem, jeg skylder min Families Understøttelse, at Du, kort sagt, har givet mig Alt, meget paa Din egen Bekostning — og at jeg til Gjengjæld for Alt dette har forstyrret Din huuslige Glæde med evige, kjedsomme Klager, med et suurt Ansigt, med butte Svar, med Narrestreger, med Vrantenheder, med mig — af djævelsk Ladhed har undladt at gjøre Dig de ubetydeligste Smaatjenester, har endelig opført mig mod Dig som en Utaknemmelig — denne Forestilling, Pram! vinder sig om min Sjæl som Slangen om den lidende Laocoon. Men jeg maa upaatvivlelig være undskyldelig, trods alle disse Forbrydelser — de ere for store til at være Fostere af noget Andet end physisk Svaghed — jeg har raset — jeg har upaatvivlelig raset.

Imidlertid i Drømme eller vaagende, rasende eller med mine fem Sandser, syg eller sund — jeg har forbrudt mig mod Dig — og min Skjødesløshed er uopprettelig. Du har endeligen opdaget, at jeg ikke længere fortjente Tilgivelse. Du troer ikke mine Forsikkringer, jeg kan derfor paa ingen Maade undskylde mig. Velan! Jeg vil, da jeg ikke kan gjøre det engang Skeete godt igjen, derfor ikke fortsætte mine Fornærmelser — jeg vil flye Dig.

At komme mere for Dit Ansigt, efterat have narret Dig med Syvald, med Wessel, etc.*), vilde desuden være mig umu-

*) Pram ønskede Fortsættelsen af Fortællingen „Syvald" til Minerva; men denne blev ikke leveret. Ligeledes havde B., som Medudgiver af Wessels efterladte Skrifter, vel gjort sig skyldig i nogle Forsømmelser. Udg. Anm.

ligt, uden at gaae fra Dig i Daarekisten. Jeg gaaer maaskee til den; men jeg vil gaae en Omvei, for ikke at møde Dig, og ærgre Dig med mit Møde. Jeg reiser til Holsteen.

Naar Dit Huus er mig lukket, naar Du og Din Kone har forladt mig — saa ere alle mine øvrige Venner, min Familie, jeg selv mig Intet. Og uden Betænkning tilsidesætter jeg alle mine andre Pligter, da jeg engang har tilsidesat den første.

Baggesen.

Reise til Holsteen.

Den 27de Juli, tidlig om Morgenen, forlode Grev og Grevinde Reventlow Brahe-Trolleborg, for at besøge deres Slægtninger i Holsteen, og indbød B. at ledsage dem paa denne Reise. Endnu samme Dag ankom de til Kiel, efter en hurtig Fart med revede Seil fra Faaborg; og da Greven og Grevinden strax toge til det nærliggende Herresæde Knoop, men B. forblev i Kiel, indbød de ham at komme til Knoop den næste Dag, hvilken Indbydelse han ogsaa fulgte.

Knoop.

Den 28de Juli.

Jeg gik igjennem Kiel og Brunswick og over Landsbyen Wieck til Holtenauer Sluse, hvorfra der er en fortryllende Udsigt langs med Bredden af Canalen under overhængende Skove, hvor de høieste Bøge, maaskee i hele Europa, majestætisk frappere Øiet. Canalen dreier sig i Bugter mellem Høiene og Træerne. Pludselig overraskedes jeg ved Synet af et temmeligt stort Skib, som kom seilende ud mellem Træerne ligesom midt fra det Tykke i Skoven — et Syn, der maa sees og ikke beskrives. Det gleed sagtelig frem, ved Hjælp

af to Mænd, som gik, een paa hver Side af Canalen, med en Line fastbunden til Skibet. Jeg kom strax derpaa til det herlige Knoop; og ved at gaae over Slusen, gjennem Haven, saae jeg det første Viinbjerg. Da jeg erfarede paa Gaarden, at man allerede spiste, vilde jeg ikke gaae ind, men tog Rousseau op af min Lomme og gav mig til at spadsere ved Viinbjerget; men Tjeneren og Huushovmesteren kom for at hente mig. Jeg traadte ind i en brillant Sal, hvor det dækkede Bord var krandset med den holsteenske Adel. Ludvig Reventlow sprang mig i Møde, tog mig ved Haanden og presenterede mig for Grevinde Baudissin, hvorpaa jeg satte mig, og lod mig af ham fortælle, hvem de Alle vare. Lige overfor mig Grev Baudissin*), næst ham Sybille Reventlow, dernæst Frid. Leop. Stolberg**), Grevinde Frits Reventlow, Grev Frits Reventlow, den unge Grev Bernstorff, den unge Grevinde Baudissin, jeg, Ludvig Reventlow, Grevinde Baudissin, Christian Stolberg***), Comtesse Stolberg, Cajus Reventlow, Agnes Stolberg.

Med den Sidstnævnte talte jeg over Taffelet meget. Hun elsker usigelig vore danske Egne, især i Sjælland, og paastaaer, at de ere de skjønneste, hun har seet. Ogsaa talte jeg meget med Christian Stolberg, især om vort danske Sprog — som han foretrækker for de fleste andre Sprog — og om Ribers Oversættelse af Jamberne, Balders Død m. m.

Efter Taffelet gjorde vi Alle en Tour til Eckhof, hvis Besidder, Grev Holck, har givet sine Bønder Frihed.

Faa Dage i mit Liv vare mere rige paa Nydelse end denne.

---

*) Minister i Berlin, gift med Grevinde Schimmelmann.
**) gift med Agnes, født Grevinde Witzleben.
***) Amtmand i Tremsbüttel, gift med L. Reventlows Søster.

Den 29de Juli.

Efter Bordet gjorde vi en Tour gjennem Kiel til Düsternbrook. Baudissin og Fr. Leopold rede. Jeg sad i den ene af de tvende Vogne vis à vis d'Elle. Hvor følte jeg mig lykkelig. Agnes har noget blidt sorgmodigt i sit Ansigt og Væsen, som fortryller, og hun er udentvivl een af vor Jords Engle; men Sybille er ikke alene een af vor Jords, men tillige een af mine tre Engle. Jeg flyttede mig derfor til den Side af Vognen, hvor hun sad, for muligen med mine Fodder at kysse hendes.

Hele Veien fra Knoop til Kiel er fortryllende. Man seer afvexlende snart Skove, snart Landsbyer og snart Bugten, der her seer ud som en stor Flod, begrændset hiinside af Fiskerbyer, Skove og høie Klinter. Vi fore igjennem Kiel, ned om Academiet og Slottet, gjennem den yndige Allee ved Strandbredden, og derpaa gjennem Skoven til Planteskolen Düsternbrook, nær ved Toppen af en høi Klint, som er krandset med usædvanlig høie Træer. Her leirede vi os, efter at vi under Hirschfeldts Anviisning havde beseet hans Plantehave. Damerne sadde i Kanten af Skoven paa den høie over Bugten nedhængende Klint. Fr. Leop. Stollberg laae nærmest ved Randen og jeg tæt ved ham, ved Sybilles Fødder. Vi talte om Kysten af Sjælland langs med Sundet, om Hellebek, som han beskrev os med herlige Farver, om Vedbek og om Springforbi, som han sammenlignede med dette Punkt. Vi saae Paketbaaden glide med fulde Seil forbi os paa den stillebølgende Sø. Fra dette skjønne Sted seer man Mundingen af Kanalen, længere borte den lille Fæstning Friederichsort — derpaa den aabne Sø, og paa den anden Side af Bugten de skjønne, skovbevoxede Kyster. Det var smukt Veir. Selskabet var saa godt, som man rimeligviis kan finde det paa Jorden — og jeg nød denne min lykkelige Stilling med den gladeste Følelse.

Den 30te Juli.

Til Pram.

Ingen seer det, som er i Mennesket, siger Paulus, uden Menneskets Aand, som er i Mennesket! Hvor har han Ret! Alle de Omkringstaaende og Omkringgaaende, som saae mig i denne Tid ile fra eet Paradiis til et andet, i virkelig himmelsk Selskab, vilde skattere mig lyksalig, vilde misunde mig, og dog har jeg ikke Ondskab nok til at kunne ønske Nogen af disse mine omkringstaaende og omkringgaaende Brødre min Forfatning.

Jeg har deelt min Sjæl med Eder, bedste blandt de Dødelige! I To, til hvem jeg ikke bedre kan beskrive mit Forhold, end ved at sige, at om Gud gav mig Valget, af alle sine Mennesker at tage To til at dele Evigheden med, saa blev det Eder, jeg valgte. Jeg har deelt min Sjæl med Eder! Værer lykkelige! Som Nul i Skabningen har jeg ikke dette Ønske brændende for nogen Anden.

Vilde den Evige evig udslette mig og mit Minde af Tid og Evighed, og give Eder den Lyksalighed, der kunde uddeles til mit Væsen! Vilde han det! Er det en Drøm, at jeg kjedes ved Tanken om et tilkommende Liv, og Fortsættelsen af dette, saa er det en lang Drøm, og det lader til, at Gud aldrig vil ende den.

Sove I allerede i Forglemmelse af mig, saa gid Skibet synke, som bringer disse Linier over Havet, for at nedsænke dem til mit Minde i Intet! Men, træffe de Dig og vække Dig, saa lad dem i det Mindste ikke vække Din Kone! Brænd dem, og nævn aldrig Lyden Baggesen for hende! Jeg skal aldrig vække hende! Jeg skal paa ingen Maade forstyrre min fuldkomne Forglemmelse, den eneste Trøst, jeg har tilbage.

Den 31te Juli.

Om Aftenen hørte jeg Stolberg forelæse sine Idyller og fornøiede mig usigeligt herover. Jeg talte meget med ham, og skrev Oden til Fr. Leop. Stolberg *).

Den 1ste August.

Paa en Tour idag gjennem Skovene tog Chr. Stolberg mig til en Side, trykkede mig i Haanden og bad mig følge med til Tremsbüttel, for ret at see dette smukke Sted, Hamborg, Wandsbeck og andre Steder, for at gjøre Bekjendtskab med Klopstock, Claudius o. fl. Jeg undskyldte mig; han bad mig med Iver, og sagde, jeg kunde reise tilbage med Schimmelmann, og hvis ikke, med Grevinde Baudissin, naar hun tog tilbage til Knoop; men jeg bestemte mig ikke.

Vi vare i 2 Vogne. Caroline, Sybille, Agnes og Fr. Leopold i den første; og Louise Stolberg, Grev Baudissin, Ludvig Reventlow og jeg i den anden. Chr. Stolberg og Fr. Bernstorff rede. Vi kjørte uden om Vandet forbi Dyrehaugen gjennem den deilige Skov, Dänenhöft, hvor de skjønneste Marker og Enge smilede mellem omringende majestætiske Bøge. Grev Baudissin og Reventlow stege af, for at besee et Par Huse. Imidlertid blev jeg alene paa Vognen med Louise Stolberg. Hun beskrev mig Tremsbüttel som et fortryllende Ene-Sæde, langt fra Mennesker, og haabede, sagde hun, at jeg vilde finde mig vel der. Jeg talte meget med denne fortræffelige Kone, som henriver langsomt, men sikkert. Paa Tilbageveien kjørte vi forbi Altenholz. Det var det yndigste, stille Veir, man kan forestille sig. Den nedgangne Sols Straaler malede de, vellystigen paa den klare Himmel henstrøede, smaa Skyer

*) Formastelsen. Til Grev Fried. Leopold Stolberg. D. V. 2det Bind, S. 144.

med tusinde afvexlende Farver. Kom undertiden et eensomt, tyndt beløvet Træ derimellem, skuffedes Synet paa den behageligste Maade, som om dets Grene vare svangre med Rubiner, Amethyster, Smaragder, Jaspider. Vi fornøiede os Alle usigeligt ved dette Syn, men jeg tænkte paa den skjønne Aften i Trolleborg, da Sybille og jeg beundrede de skjønne Skyer udenfor Rantzausholm. Luften i det Hele var her skjønnere; men Skyerne der mere fortryllende. Jeg har aldrig seet Lige til denne herlige Aften.

Da vi vare komne hjem og stegne af Vognen, gik jeg med Baudissin og Ludvig Reventlow op til den gamle Slotsbygning. En lille Officeer kom os i Møde. „Baggesen!" raabte han, og fløi mig imøde, rystede min Haand og overbeviste mig ved et tordnende: „Hvor staaer det?" om, at det var den unge Christian Schimmelmann. Han var kommen ganske uformodentlig.

Vi drak Thee. Grevinde Baudissin sagde mig med mange Forbindtligheder, at hun haabede, at jeg blev her. — Grevinde Reventlow fik mig hen i Vinduet: „Hvor det fornøier mig usigeligt, at De er her. Jeg vidste det nok, at, naar man først lærte Dem at kjende, vilde man ikke slippe Dem." Vi talede længe sammen. Hendes Mand kom til. „Vi ville opoffre," sagde de, „den Glæde at have Dem for Deres større Forlystelse." Vi kom til Bordet. Grevinde Baudissin bad mig sidde hos sig. Hun lovede at sende mig sin Laura, og bad mig om mine Poesier. Hun lovede mig tillige, at skaffe i Fortrolighed Ernst's hemmelige Opsatser og afbrudte Digte. Vi talede om Feiden i Kjøbenhavn. „Det er sandt," sagde Christian Schimmelmann, som sad ved min anden Side, „vi ere dødelige Fiender," tog sin Kniv, jeg tog min, og havde Gratien Baudissin ikke været, havde vi maaskee gjennemboret hinandens — Manschetter. Vi vare særdeles mun-

tre alle tre, og bleve det efterhaanden mere. Jeg talede med hende om hendes Arbeider. „Det Bedste ved det er," sagde hun, „at Ingen kan hade dem mere, end jeg selv." Jeg troer hende. Det er den meest indtagende, brillante Dame, jeg har kjendt. Hun vilde glimre ved ethvert Hof — og i enhver Landsbyhytte.

Jeg sad længe oppe, for at reenskrive Oden til Fr. Stolberg.

Den 2den August.

Idag forøgede de Kielske Professorer, Weber og Cramer, Selskabet ved Bordet, og vi samtalede meget om Hollandsk, om Nationalfornærmelser, om Metastasio, som jeg glæder mig over, at Stolberg ikke ynder, om Quinault, om Boileau, om Voltaire. Cramer taler vel høit, vel souverainț, og vel meget — ved et Bord. Jeg undskylder ham imidlertid, som alle Professorer, heri, paa Grund af Vanen at holde Collegier.

Efter Bordet takkede Agnes og Christian Stolberg for min Ode, som Fr. Stolberg havde forelæst høit og strax oversat for dem. Sybille fortalte mig siden, at jeg ganske havde vundet Fr. Stolbergs Hjerte. „De kan," sagde hun, „ikke være gladere over at have lært at kjende ham, end han er over at have lært at kjende Dem."

Cramer indbød mig at spise til Middag hos sig i Kiel Dagen efter. Jeg kunde ikke afslaae det. Vi kjørte derpaa Alle, saa nær som Frøken Forster og de to Kielske Professorer, til Mundingen af Canalen, for at besee Holtenau Sluse, og drikke Thee hos Esmarck. Jeg sad hos Fr. Bernstorff, og var saa syg, at jeg neppe kunde gaae, staae eller tale af Mathed, da vi stege af Vognen. For derfor at komme i Aande igjen, tog jeg, tilligemed Bernstorff, en lille Baad og roede ud i Søen om Broen. Stolberg stod og raabte til mig, at jeg ikke maatte echauffere mig; men da Chr. Schim-

melmann bad os tage sig med, og holdt saa voldsomt Huus med Bølgerne paa sin Side, at jeg ikke turde lade dem paa min Side være rolige af Frygt for Undergang, blev jeg nødt til at roe af alle Kræfter. Vi seilede hen mellem Marmor-Støtterne i Mundingen, af hvilke een staaer i Søen, og een paa Landet, begge med Indskriften: patriæ et populo.

Da vi vare komne tilbage til Knoop, efter at Chr. Bernstorff og jeg havde spadseret ad den himmelske Vei langs med Canalen, mødte os Sybille, som sagde mig: „Jeg kan nu fortælle Dem Noget, som endnu mere kan lokke Dem til at blive her og gaae med til Tremsbüttel. Grev Fr. Leop. Stolberg indbyder Dem at blive hos sig Vinteren over i Neunburg." — „Det lokker mig ikke, jeg har bestemt mig, jeg gaaer tilbage til Trolleborg." Jeg klædte mig om, og maatte igjen om Aftenen udholde en Storm af Anmodninger om at gaae med til Tremsbüttel. Grev Baudissin og Linchen bade mig blive her paa Knoop. Chr. Stolberg sagde: „Ja saa tør jeg ikke vente Dem — men Pyrmonter-Brønden kan De drikke hos mig." — „Den kan De ogsaa drikke her," sagde Linchen, „lader os dele ham." — „Jeg skal nok sætte Ludvig Reventlow og hans Kone ud paa ham," sagde Stolberg, „jeg haaber endnu, at han omvender sig. Arbeide kan De her, ligesaavel som i Kjøbenhavn eller paa Trolleborg. I Tremsbüttel har jeg en temmelig god Bogsamling. Hamborg er tæt derved; hvilke Bøger, De vil have, skal De faae. De kan arbeide saameget De vil, og skal have den fuldkomneste Frihed. Naar De ikke finder Behag i at tale med mig og min Kone, eller spadsere med os, kan De lade være; naar De finder Behag deri, skal det være os kjært. De skal faae saa beqvemt et Værelse, som De kan ønske Dem. Kom! kom! om ikke for vor, saa for Klopstocks og Claudius's Skyld. Naar De vil, staaer en Hest sadlet, eller en Vogn færdig, for at gjøre

smaa Reiser til Hamborg, Wandsbeck, eller hvorhen De vil.“ Man overtalte mig med saa megen Oprigtighed og Venlighed; den skjønne, fortryllende Grevinde Baudissin anvendte saa megen lokkende Gratie — at — jeg næsten tvivlede — da jeg i det samme forestillede mig Prams og hans Kones mod mig udstrakte Arme. „Det er umuligt,“ raabte jeg, „jeg kan ikke nyde denne Lykke.“

Den lille Comtesse Sophia er syg af en Halsfeber; det smerter mig; thi det smerter hendes Moder.

Den 3die August.

Ludvig kom og besøgte mig. Jeg skrev hele Morgenen et Brev til min Moder og et til Pram. Jeg kom derpaa ned og talede længe med Agnes. Hun og hendes Mand skulde reise. Det bedrøvede mig. Grevinden tog sin Handske af sin lille, hvide Haand, som er endnu mindre end Sybilles, og rækkede mig den med den venligste Compliment; jeg trykkede den til mine Læber. Jeg bad hende aldrig glemme mig ganske, og forsikkrede, at Billedet af den Fryd, jeg havde nydt i deres Omgang, skulde gjemmes i min Sjæl, for at trøste mig i kummerfulde Øieblikke. Hun smilede, og bød mig over 7 Gange Farvel i Vognen. Fridrich Leopold kom hen til mig, tog min Haand og trykkede den, kyssede mig tre Gange, og forsikkrede mig for bestandig om sit Venskab. Jeg løb langt ud paa Dammen efter Vognen. Han sad paa Kudskesædet hos Kudsken, svingede med sin Hat og kyssede paa Fingeren til mig — og forsvandt. Jeg har kun omgaaedes denne Mand i 8 Dage, det vil sige i 8 Qvarteer, og dog løb Taarerne mig i Øinene, da han forsvandt.

Efter Bordet spurgte Grevinde Baudissin mig, om jeg vilde kjøre med til Kiel, for at besøge hendes to Smaa, som ere hos Professor Hegewisch af Frygt for Kopperne. Jeg

modtog med Glæde dette Tilbud. Det unge Menneske er ikke til, var han endog født Prinds, som det ikke vilde smigre, at kjøre med Grevinde Baudissin, som overalt er bekjendt for at være Holsteens Venus, og skjønnere end nogen Dame enten ved det berlinske eller danske Hof, som det er umuligt at see uden at fortrylles, umuligt at høre uden at henrykkes, — gjennem det gabende, hilsende, misundelige Kiel. Da vi vare komne i Vognen, satte hendes Broder, Chr. Schimmelmann, sig ind hos os. Det var ypperligt Veir. Veien er himmelsk; men jeg saae ikke det mindste, fordi jeg talede med hende og saae paa hende. Hun mindede mig 2, 3 Gange med et Slag af sin Vifte om at see Udsigten. Vi lynede gjennem Kiel over tordnende Brostene; thi Grev Baudissins Vogn trækkes af sex usædvanligt ypperlige Heste. Vi stege af hos Professor Hegewisch, og drak Thee. Jeg gik ud med Schimmelmann, for at spadsere en lille Tour i Slotshaven; men vi bleve opsnappede paa Gaden af Professor Weber, som bod os ind til sig. Det skal være en meget excellent Doctor.

Vi gik derfra tilbage til Hegewisch. Jeg blev snart bekjendt med denne, vistnok ligesaa brave, som lærde og fornuftige Mand. Jeg talede med ham om hans Historie, med min sædvanlige frække Dristighed, uagtet Gud veed, jeg har ikke læst 3 Linier i den. Jeg sagde ham, at vor Rothe agtede ham og elskede hans Historie, hvorover han var meget fornøiet. Vi kom derpaa i en vidtløftig Discurs om Minerva, som et Læseselskab i Kiel har begyndt at holde. Han kjendte mig deraf. Vi talede om Rothe, Suhm, Pram, om Sprogenes Forening o. s. v. Han bad mig besøge sig og at komme til Holsteen engang igjen. Han paastod, at jeg meget godt forklarede mig paa Tydsk. Forbi Vinduet gik en lang, Hübnersk, stiv, optoppet, naragtig Figur, som Grevinde Baudissin

fortalte mig var Forfatteren til „Roman meines Lebens.“ Det var for silde at besøge Cramer. Vi kjørte bort igjen. Grevinde Baudissin fortalte mig den falstaffiske Professor C—s Roman, da hendes Broder røbede mig, at han var dødeligen forlibt i hende. Denne gamle, magre, puklede, stygge, blege Pedant er ikke alene dødeligen forelsket i denne glimrende Gratie, men har endog skrevet hende sværmende Breve til Berlin. Hun fortalte mig en Deel morsomme Anecdoter i denne Anledning, og lovede, om hun kunde finde noget, at vise mig hans Breve. „Ja!“ sagde Schimmelmann, „forestil Dem engang“ — „Jeg kan saare let,“ afbrød jeg ham, „tilgive, at han er bleven forelsket i Grevinden; det kan den Bedste og den Værste; men, at han har ladet sig mærke dermed, er rigtignok utilgiveligt. Imidlertid viser han dog derved, at han ikke er fuldkommen et Nul; maaskee har man ikke mere end det samme Beviis herpaa.“ — „Han er gal,“ sagde Schimmelman, — „Nei! han er klog,“ sagde jeg, „men paa en gal Maade.“ Vi talte om Tetens, om Cramer. Hun gjentog sin Bøn, at jeg vilde blive her og følge med til Tremsbüttel. Jeg afslog det atter. „Hør nu,“ sagde hun til sin Broder, som ogsaa plagede mig, „lad ham nu reise, siden hans Seline, og hans Pligt, og hans Trolleborg, og hans Egensindighed byde det; — men tag ham med Dig i Januar, naar Du reiser til Holsteen, saa følges vi ad til Hamborg. — Vil De love os det?“ — Jeg lovede det.

Den 4de August.

Vi bleve enige om at læse Shakespeare. Vi vare kun 4. Hun, Sybille, Stolberg og jeg. Stolberg læste King Lear. Jeg sad ved hendes Side. Da han havde læst nogle Scener, læste de begge, han Lears og de Andres, hun Narrens og Kents Roller; — det var den behageligste Forelæsning, jeg

har hørt. Hverken i Himlen eller paa Jorden kan der gives en elskværdigere Nar. Naar hun sagde: „Men siig mig engang, hvorfor har Syvstjernen 7 Stjerner? Det er en snurrig Aarsag" — fore alle Amors Pile gjennem mit Hjerte. Vi fik blot den første Act, da de Andre kom, og vi maatte spise.

Den ømme Omsorg, den urolige Kummer, Grevinde Caroline bærer for sin syge Sophie, gjør mig hende endnu elskværdigere, end al hendes Skjønhed, Vittighed og Ynde. Det synes, som denne Kone er fuldkommen. Hun er en virkelig Skjonhed, hun har alle Gratiernes Miner og Lader, hendes Væsen er en uophørlig varieret Fortryllelse, hendes Tale er en Musik, hvori Forstand og Vittighed harmonere, hendes Gang er Majestæt, hendes Diekast lokkende Mildhed, hendes Hænder nydelige, hendes Fodder smaa; hun er den morsomste Vertinde og Selskaberske, den meest sværmeriske Veninde, den kjærligste Moder og uden Tvivl den fortræffeligste Kone — hun er en dydig Alcine, en kydsk Cleopatra, kort, som jeg tænker mig Aspasia, lige interessant for en gammel Socrates og en ung Alcibiades — og dog, hvoraf kommer det, at hun i mit Hjerte staaer under Grevinde Sybille? Fordi jeg er overbeviist om, at hun umuligt kan have et saa fromt Hjerte, som hun, fordi hun neppe har saa megen fruentimmerlig Hengivenhed og Taalmodighed, som hun, fordi hun ikke har dette matte, lidende Jesus Blik, som hun, fordi hun ikke har saa spæde, gjennemsigtige Engle-Hænder, som hun, fordi hun taler mere, end hun, fordi hun er ikke saa lille, som hun; fordi hun er neppe saa inderlig ydmyg, som hun; fordi hun er ikke saa undseelig, som hun; — fordi hun ikke ligner Zeline, det individuelle Ideal, jeg har dannet mig af qvindelig Elskværdighed, saa meget, som Sybille.

Professor Weber, Professor Hegewisch og Professor

Tetens vare ved Bordet. Jeg talte hele Tiden med Hegewisch om vort Academie, vore Skoler, vore Professorer o. s. v. Det bestyrtsede ham meget, at jeg fandt Professor Olivarius, som Skribent, fra Forstanden. Vi talte om Suhms Historie, som han finder ligesaa lidet Orden og Stiil i, som jeg. Der er omtrent 26 Professorer og 200 Studerende i Kiel, sagde han mig. Vi talte om Samsøe, som vi roste. Hegewisch behager mig meer og mere; men T— har en skrækkelig Maneer at trække sin Næse i Veiret paa, siger „usus, jeg mener Brugen,“ og sqvadronnerer som en halvstuderet Gascogner. Vi talte om Rahbek. Den hele Conversation varede kun lidet over tre Minuter, og dog forstod han i den Tid at ennuyere mig meget.

Grev Schimmelmann bad mig gjøre en Tour til Hest med sig. De Andre foresloge os at ride til Eckhof, hvortil jeg og omsider overtalte ham. Mens Hestene sadledes, sadlede jeg Bolgerne og roede ud paa Canalen. Jeg saae en Hukkert komme glidende paa Canalen, styrede til Land og foer op til Sybille, for at bede hende følge med og see den gaae igjennem Slusen. Hun fulgte mig øieblikkeligen, og takkede mig venligt, fordi jeg ved slige Leiligheder altid tænkte paa hende. Vi kom ned og stode paa Slusebroen. Noget efter kom Baudissin og Grevinde Stolberg, og Flere til. Den gled igjennem, og til Ære for Tilskuerne affyrede den lige for vore Næser fire Kanoner, som rystede Sybilles og mine Nerver fælt. Da Skibet var kommet igjennem, kom en Tjener med min Hest. Jeg bød Farvel til Damerne og fik en Ladning Hilsener med til den gode, skjøndt ikke smukke, Grevinde Holk, satte mig op, og reed i styrtende Galop efter Schimmelmann og Bernstorff, som vare noget i Forveien. Jeg indhentede dem ved Enden af Dyrehaugen. Vi kom til Eckhof og bleve modtagne paa det Venskabeligste, drak Thee, go

reed derpaa med Grev Holk forbi Pyramiden rundt om i den herlige Promenade, han har indrettet i Kanten af Skoven med Udsigt til Soen og Kysterne og de skjønneste Enge. Jeg styrtede med min Hest foran Grev Holk og Schimmelmann, men kom ikke til nogen Skade. Grev Holk fulgte os til Dänischenhagen, gjentog sin Indbydelse med Heftighed, og vi toge Afsked. Vi rede vild, og det blev Aften, forinden vi kom paa rette Vei igjen og hjem.

Den 5te August.

Man gjentog atter Anmodningerne om at reise med til Tremsbüttel. Den elskværdige, venlige Grev Stolberg gjorde sig saamegen Umage for at overtale mig, at jeg ikke længere kunde taale, han skulde spilde sin Veltalenhed, og vilde gaae. Men nu kom Sybille og Louise; Overtalelsen lykkedes; Dispotionen over mig er bleven taget.

Afreisen fra Knoop.

Den 6te August.

Jeg stod tidlig op og pakkede ind; kom ned og fandt Sybille. „Maa jeg følge Deres Naade til Mundingen?" — „Gud velsigne Dem! Skriv os til, Baggesen! De skal faae Efterretning fra os." Baaden kom. De fulgte os Alle ned til Slusen; jeg steeg i med, og stod ved hendes Side, medens vi glede gjennem Canalen. Jeg var taus; thi jeg var inderlig bedrøvet. Vi kom til Broen ved Mundingen; jeg tog hendes Haand, og trykkede den til mine Læber; Taarerne strømmede mig ned af Kinderne, jeg kyssede den endnu heftigere, vendte mig pludselig om, tog Reventlows Haand, rystede den, sprang i Land, og gik med Bernstorff tilbage.

Efter Maaltidet gjorde jeg den smertelige Opdagelse, at Vinden havde forandret sig. Grevinde Baudissin lagde Mærke til den Angest, dette forvoldte mig, og bad mig være rolig. Vi fik Landkaartene frem. „De vilde vist ønske nu, at De var paa Søen,“ sagde Grevinden; „Deres Sjæl er der, Baggesen!“ — Vi talte om Sybilles himmelske Blidhed, Yndighed og Fromhed; dette trøstede mig.

Hvor omhyggelig jeg studerer Vinden her under Linden! Aldrig har jeg før seet saa meget paa en Veirmølle, som paa denne lige for mig.

Vi kjørte fra Knoop Kl. 5½ gjennem smukke Skovegne, forbi Warleberg, til Broen over Canalen — „eine groote Meile“ fra Knoop; men denne Bro er ikke saa skjønt beliggende, som de to forrige. Vi kom derefter forbi „de groote Nortsee“ og „de kleene Nortsee“, to Herregaarde, hver ved sin Sø, af hvilke den ene kaldes stor, fordi den er lille, og den anden lille, fordi den er stor; derpaa forbi Bosee, en skjøn Gaard i en smuk Skovegn. Vi kjørte over skovbedækte Høie, fra hvis Brink vi gjennem Træer kunde see den dybt neden for os liggende Sø med Skov paa den anden Side. Stolberg og jeg, som sadde sammen inden i Vognen, fornøiede os meget herover. Vi talte om Plattydsk, og om de Personer, jeg nu snart skulde lære at kjende; kun Grevinden og jeg vare uenige om Bürger, som hun finder for fri, og langt under Hölty. Dette smertede mig. Jeg er en Nar, at jeg er ømmere over andre Forfatteres Ære, end over min egen.

Jeg blev urolig over de kjære Seilende, da der kom nogle Draaber Regn, som faldt mig gjennem Sjælen i Hjertet. Det blev mørkere og mørkere, indtil vi pludseligen befandt os paa Herregaarden Emckendorff, hvis udmærket store Bygning frapperede mig.

Vi kom strax op til den sengeliggende Grev Cajus Reventlow, der strax talte med mig om hans og min Sygdom, om Melancholie, Rousseaus Levemaade, Følgerne af Nattevaagen, og Kamp mod Naturen. Jeg gik bedrøvet fra ham (thi jeg leed med ham) til Bordet, og nogle Vindstød, Mørket, og den deraf følgende Angest for min Ludvig og Sybille gjorde mig til Steen. Jeg havde neppe Sands nok til at bemærke, at Smørret, Kirsebærrene og Vandet vare fortræffelige. Jeg blev anviist et lidet Værelse, som var fuldkommen efter min Smag, naar jeg undtager, at i Sengen vare Dyner, som jeg snart skal feie væk.

Jeg skrev Kl. 12 et forvirret Brev til Grevinde Reventlow, mat og bekymret. Af Mangel paa Signet maatte jeg forsegle det med en Ducat, som jeg ved Hjælp af en gloende Pennekniv med megen Umage forgjæves vilde give Præg af et Vaaben, da Lineamenterne af Kongens Ansigt trodsigen stak igjennem. Det stormede udenfor mine Vinduer, og først henimod Morgenstunden sov jeg omsider uroligt ind.

Emckendorf.

Den 8de August.

Jeg talte med Louise Stolberg om Latin, og spurgte hende, hvilken af Horats's Oder hun meest elskede; hun sagde: „Otium Divos rogat" og „Quid dedicatum." Hun holdt en Apologie for mig for Cicero, som hun elsker fortrinsviis. Aldrig har jeg hørt Nogen tale nettere og fornuftigere over en Materie som denne, og vilde ønske, jeg kunde afskrive den hele Samtale. „Hvad Dyden var for Socrates, hvad Christendommen var for Paulus og Johannes, det var Fædrenelandet for Cicero," sagde hun: „Fædrenelandet var det Object, han aldrig veeg fra." — „Det var intet Under," bemær-

kede hun, „at Hedninger overalt gjorde saa meget af Æren og et evigt Navn, da de have saa svage, vaklende Begreber om det tilkommende Liv."

Ved om Eftermiddagen at gjennemgaae med den unge Bernstorff vor Reise paa Danckwerths Kaart over Holsteen, var jeg paa Veien fra Tremsbüttel til Wandsbeck bleven temmelig munter, da en Tjener kom ind og bragte mig et Brev. Jeg kjendte Prams Haand paa Udskriften, og zittrede allerede, da jeg aabnede det, læste 3 Linier og sank tilbage paa Stolen i Afmagt. Bernstorff fik mig slæbt hen paa min Seng, og gjorde derpaa Alarm; Grevinde Stolberg, Grev Frits og Henrik Reventlow kom ind. Ved Hjælp af koldt Vand var jeg kommen lidet til mig selv igjen; men jeg var saa mat, at de i nogle Minuter slet ingen Puls kunde opdage. Greven hentede Julies Krampedraaber og gav mig deraf en halv Theekopfuld; de satte mig i heftig Bevægelse, min Afmagt tog af, men min Smerte voxede. Den syge Cajus kom selv ned til mig, beklagede og trøstede mig. Man viser den inderligste Deeltagelse for mig i alle sine Handlinger. Man raadte mig at gjøre en Tour i den frie Luft. Jeg gjorde saa, gik ud i den ubeskrivelig skjønne Skov, og foretog mig, efter at have spillet en Times Tid paa Floite, at læse disse kjære, virkelig altfor kjære Breve. Jeg blev inderlig vel tilmode, efterat have læst dem, og, uagtet pinefulde Krampedrag, lystig og glad. Jeg gik derfor atter op paa Slottet til de Andre, hvor Grevinde Stolberg tog mig til en Side, og sagde: „Baggesen! De maa love mig tre Ting, og jeg befaler Dem, som en Moder, at holde det: ingen Aften at være oppe efter Kl. 11, aldrig at sidde stille over en Time, og intet Sjæls-Arbeide foretage Dem. Gaae nu!"

Jeg satte mig imidlertid, for at skrive til Pram; men blev ogsaa syg paa ny, efterat have siddet en Time og piint

min Hukommelse for at erindre Navnet Philoctetes og det franske Ord quoique *).

Den 10de August.

Jeg var temmelig tidlig oppe om Morgenen, men af Mangel paa Søvn ubeskrivelig mat. Imidlertid fik jeg dog under idelige Krampedrag et Brev færdigt til Frue Pram; men betalte denne kjære Beskjæftigelse med den fuldkomneste Apathie. Jeg veed ikke, hvad jeg foretog mig; men uden at bestille det Mindste, svandt hele Formiddagen umærket fra mig, liig tre tomme Minuter, skjøndt jeg ikke sov. Jeg var i al denne Tid uden Tvivl fra mine fem Sind. Man lod mig kalde, og jeg var saa yderlig svag, at jeg med megen Møie zittrende vandt over Gaarden. „Min kjære Baggesen!“ sagde Grevinde Stolberg, „Blæk og Pen ere Dem fra dette Øieblik forbudne.“ Det var et Tordenslag i mine Øren. „Tag ligesaa gjerne mit Liv,“ raabte jeg. — Jeg fik Julie til at bede for mig, og erholdt Tilladelse, men med megen Indskrænkning.

Vi toge Afsked. Jeg kyssede den elskværdige Julies skjønne Haand med zittrende Fyrighed. Julie er een af de sjeldne Dødelige, som læse Menneskenes Hjerter ved den blotte Hjælp af Synet. Jeg har ikke sagt hende høit een eneste Compliment; men hun har uden Tvivl læst i mine Øine, hvad mine Læber dulgte. Hun sagde mig „Lèvvel“ med ubeskrivelig Venlighed, og jeg følte mig fuldkommen frisk i dette Øieblik. — Det var een af disse sjeldne Tidsprikker, hvori Sjæle berøre hinanden, og fuldkommen forstaae og kjende hinanden — een af disse sjeldne Tidsprikker, som ikke

*) Dette Brev, som er fortsat og sluttet den 9de August, er iblandt dem Udg. besidder in originale, og meddeles i Tillæg IX.

betales for dyrt med Uger af Lidelser — een af disse Tidsdraaber, som ere Stænk af Evighedens Vellyst-Ocean.

Intet kan stærkere bevise den menneskelige Sjæls udødelige Herlighed, end dens Følelsers umaalelige, utallige Grader. Det er ubegribeligt, hvor megen Vellyst den kan modtage; — endog her i Støvet kan den gjøre sig et Begreb om uforstørrelig Glæde, ved at sammenlægge slige Dieblikke; thi Dieblikke er det; — den, som troer, at himmelsk Fryd kan nydes i Støvet længere, har aldrig kjendt den. — Jeg var i det Dieblik saa lyksalig, som jeg da fandt mulig — og dog var jeg i det Dieblik, da Sybille paa Skibet venligen sagde mig Farvel, tusinde Gange lykkeligere.

Der er intet Maal, der er ingen Grændse for sjælelig Fryd! Ingen, der kan sige: Jeg er fuldkommen lykkelig, er sikker paa, ikke at føle det tusinddobbelt — og saa videre uden Ende; thi det er den salige Egenskab i den menneskelige Sjæl, at dens Evner voxe ved at bruges.

Den milde, i Alting virkende Skaber sendte mig et electriserende Tryk af Julies Haand, for at styrke mig; thi min Sjæl trængte til sligt et Dieblik. Den overvættes Glæde over de to modtagne Breve behovede en Modvægt, for ikke at have dræbende Følger; — men en Modvægt af Kummer vilde i disse Omstændigheder ogsaa have havt saadanne. En anden Glæde, som kunde holde Ligevægt med denne, uden at tilintetgjøre den, var den eneste Redning. Begge forenede sig nu, for at dæmpe den Uro, jeg endnu bestandig svævede i for de Bortseilede. Jeg udholdt derfor denne Reise, som ellers maaskee vilde have givet mig det sidste Knæk.

Vi forlode Emckendorf Kl. 12.

Tremsbüttel.

Den 20de August.

Til Pram.

Lieber, göttlicher Pylades!

— — — — — — —

Rundt om det dækkede Bord, efter fornøielig Trippen
Rings in dem lieblichen Wald, bei dem sützmurmelnden Bach,
Sadd' i venskabelig Kreds Tremsbüttels eensomme Trende,
Christian, Grækernes Tolk for den fortryllede Teut,
Holsteins Aspasia, Mynstret for alle Grevinder paa Jorden,
Ludvig Reventlows Schwester, mein' abbische Mutter und ich —
All' im vertrauten Gespräch' ganz auf der nehmlichen Weise,
Wie, wenn das Kleeblatt von uns, Vater und Mutter und Sohn
Schattet' ums freundliche Tischlein in Numero vierzig und neune
Einst — o! holdseeliger Blick in vergangenen Zeiten zurück!
Also sassen wir nun — und sprachen von Dir — denn Louise
Frug mir: welcher in Seeland wohl unter den Leuten, die ich
Kannte, der edelste war — See! da traadte Mercurius noster
Ind med en Sæk; af dens Bug ventede Breve sprang ud;
Tvende til mig, fra min Trolddronning eet, fra min Pylades Christen
(Rege potior!) eet, hurtig jeg aabnede det —
Forhen vred jeg mig øm og mat af rheumatiske Smerter
Bleg og prorsus omnino Baggo mularius; — men
Nu brød jeg ud i Hop! hop! af kildrende Glæde paa Sædet,
Læste, og læste igjen, smiled' og hopped' og loe. —
„Freudige Nachricht gewiß von irgend ein Freund," sagde Stolberg,
„Segne ihn Gott, wer er sey!" sagde hans Kone, „was wir
Wünschen nur, ausrichtet er, Sie, Lieber! fröhlich zu machen.
Segne ihn Gott!" — „Es ist Pram!" raabte jeg, „segnet nur ihn!

Er verdient es, verdient die Segen der edelsten Menschen —
Und er schreibt mir so gar Deutsch, und in Versen so gar,
Sie müssen's hören mit mir;" Tilgiv mig, du herlige Broder!
Hoit jeg læste dit Brev. — Stolberg gik ud af sig selv
Over den skjønne, naive, elskværdige, tydske Fortælling.

„Wenn Sie nun nicht Ihren Freund auch in deutschen Versen antworten, sollen Sie mit mir zu thun haben," sagde Grevinde Stolberg, min Lærerinde i Engelsk og Tydsk. Jeg har, som Du seer, begyndt paa at opfylde denne Befaling; men Gud og Du forbarme sig derover!

Det, Du fortæller mig, at Din Kone er mere frisk og munter end nogensinde før, fornøier mig ikke — men glæder mig ubeskriveligt. Jeg veed, at det vil have Indflydelse paa Din egen Munterhed, og Begges har en usigelig Indflydelse paa min. Gud lade mig altid faae slige Tidender fra Eder! Det bedrøver min Sjæl inderlig, ædle Pram! at Du med Dit uslukkelige, himmelske — — tys! — skal trykkes af de forbandede Cancellieforretninger — ikke Støv, men Stene — og de endnu mere forbandede Næringssorger — ikke Stene, men Klipper. Tab ikke Modet! Paa de vældigste Genier er fra Verdens Skabelse til nu de tungeste Byrder blevne lagte, fordi saadanne som Din og Dine faa Liges Sjæle have mere Elasticitet, end andre, til at hæve — til at afvælte dem. Tænk paa den betlende Homer, den blinde, fattige Milton, den fangne, armløse Cervantes! og skriv, skriv, Pram! ikke Handelsposten, eller deslige, men Stærkodder! gjør Vers for Himlens og Din egen Skyld. Gaae især ikke saa meget fra Forstanden i een Henseende, i at ringeagte Dig selv! vær ikke saa svag, at gaae over til den dumme, søvnige, kjedsommelige Pøbels Partie i at miskjende Dine Digtes Fortjenester. Den legende, sluddrende, fjantende Digter maa have Mængdens Bifald, men for den

høie, ædle, guddommelige Sanger er Plato unus instar omnium millium. Det vilde være Beviis nok for Din Stærkodders Maadelighed, om Mængden beundrede den. Det er Beviis paa dens Ypperlighed, at den ikke gjør det. Horats havde, mens han levede, usigelig faa Beundrere og Læsere i Rom — og dog var det i Rom, Pram! I Kjøbenhavn havde han ikke havt halv saa mange, som Du. — Nok prædiket for døve Øren! — Nu Noget om mig selv for Contrastens Skyld. Lykken søger mig med udstrakte Arme, vinker mig, som alle andre Æsler, fra alle Sider. Man interesserer sig for mig med uforklarlig Iver. Enhver kappes om at gjøre den bedste Plan til min Lykke. Man vil gjøre mig bekjendt med alle Europas Hoveder, man vil gjøre mig fuldkommen frisk, man vil bosætte mig i Altona, man vil skaffe mig Reisestipendium, man vil skaffe mig et roligt Embede, og man vil — gifte mig. At jeg slet ikke selv puster til denne Yndestflamme, at jeg afslaaer alle Tilbud, at jeg siger: „Jeg kan og vil ikke være nogen Anden mere forbunden, end jeg allerede er," at jeg, kort sagt, opfører mig med en romersk Cato-Stolthed, siger altid min Mening reent ud — og gaaer altid opreist — opflammer denne Ild endnu mere, fordi den brænder i virkelig Ædles Bryst. Jeg siger Dig her Ting, som blive mellem os — Du er min Ven, og til en saadan siger man Alt. Jeg har havt den Lykke at gjøre Fr. Leop. Stolberg interesseret for mig ved nogle Samtaler, hvori jeg har sagt ham min hele stive Tænkemaade. Jeg har havt den Lykke at behage Grevinde Baudissin og hendes Søster, de to Gratier, hvorom hele den Schimmelmann-Reventlow-Bernstorff-Stolbergske Familie dreier sig — man har fundet mit Muleri interessant, og nogle Bagateller, som jeg har skrevet, amusante. Jeg har, kort sagt, Gud veed hvorledes, behaget alle Damerne, og Damerne, som Du veed, bestyre Mændene.

Da der nu ere adskillige Gesandter i dette Selskab, faldt man paa, at ville gjøre mig til Legations=Secretair. Det nyttede lidet, at jeg indvendte Sprog=Mangel — Reiser vilde snart lære mig det, sagde man. Man spurgte mig, hvad jeg egentlig ønskede at være. Jeg sagde Bibliothekar med 300 Rdlr. aarlig hellere end enhver anden Ting med 3000 Rdlr. Ordet var neppe sagt, før alle Damerne, ved hvis Fødder jeg laae i Skoven, raabte: „Han er Bibliothekar ved Kongens Bibliothek! Pladsen er ledig! Han er det!“ — „Jeg tør ikke modsige saa mange velklingende Stemmer,“ sagde jeg, „jeg vil derfor gjerne troe, at det er virkeligt, men jeg paastaaer tillige, at det er umuligt.“ — „Hvorfor? Er ikke Eriksøn død?“ — „Det kan jeg ikke negte; det er heller ikke saa meget physisk, som moralsk umuligt.“ — „Det vil fornøie Cajus Reventlow! der er endnu Ingen udnævnt“ og „Cajus Reventlow har her Magtfuldkommenhed som en Konge,“ sagde Stolberg. „Rigtig!“ sagde jeg, „men ikke som en Despot!“ — „Hvad Despotisme er der i at gjøre Dem til Bibliothekar, istedetfor en anden Professor?“ spurgte Grevinde Baudissin. „Den,“ svarede jeg, „at fornærme ti værdigere Mænd, som søge det, og tusinde, som ikke søge det! Jeg vil troe, at Grev Reventlow kunde give mig denne Post; men han vilde være uretfærdig, gjøre mig ulykkelig, og give hele Danmark Ret til Oprør mod Regjeringen og Latter over mig.“ — „Baggesen har Ret,“ sagde L. Reventlow, „det vilde gjøre Opsigt; jeg bifalder Alt, hvad han siger; der ere Andre, som længe have været ved Bibliotheket.“ — „Dem gjør man til Birkedommere, eller Amtsforvaltere,“ sagde Stolberg. — „Det gaaer ikke an,“ vedblev Reventlow. — „Han bør heller ikke leve i Kjøbenhavn,“ tilføiede hans Kone, „og det var jo et evigt Fængsel der.“ Nu blev det altsaa afgjort, at jeg skulde være Legations=Secretair. „De gjør Dem dog

9*

vel ingen Samvittighed af at gaae en dum Kammerjunker i Forkjøbet," sagde Grevinde Baudissin, „oder so was."

Udslaget paa alle disse Planer beroer nu paa Ernst Schimmelmanns Ankomst hertil, som man noder mig til at oppebie. Han skal rydde alle Hindringer af Veien for Flugten til mit Udkommes Tempel og gjøre mine krumme Sager i Kjøbenhavn lige. Imidlertid skal jeg i 8 Dage være hos Doctor Hensler, for om muligt at læges; thi jeg er virkelig meget syg. Jeg maa for det meste holde Sengen, og sover sjelden mere end to Timer om Natten. Men — det gjør Intet til Sagen. Jeg er munter, fordi alle Mennesker elske mig, og især fordi Du elsker mig og bliver ved at elske mig — jeg elsker alle Mennesker igjen, og elsker Dig fortrinlig; det veed Gud! Men jeg skriver som et Dummerhoved, som Olivarius, som Reiser, som en Vanvittig.

Du kan ikke forestille Dig, hvor elskværdigt et Par Stolberg og hans Kone er; næsten som Du og Din Kone. Jeg lever hos Dem, som hos Eder; rider, naar jeg vil, gaaer, naar jeg vil, spiser og drikker, naar og hvad jeg vil. Hun lærer mig Engelsk — hun lærer mig Botanik og Bivæsenet — hun og jeg beseer Insecter efter Reaumur — og han og jeg Stjerner efter Herschel og Bode. Christian Stolberg er en Mand, som Du vilde blive rasende forelsket i, og som vilde blive rasende forelsket i Dig, om I kjendte hinanden. Det er den levende Fromhed i Videnskabs simple, attiske Dragt. Hun er saa vist den indsigtsfuldeste Dame paa Jorden, som Din Kone den elskværdigste og Sybille Reventlow den venligste. Disse tre skulle være mine Gratier i Elysium. Igaar fik hun et overmaade langt Brev fra den store Bonnet, som hun bestandig corresponderer med. Desuagtet er hun den huusligste Kone, man kan tænke sig. Hun har ubeskrivelig megen Forstand, Skjønsomhed og Vittighed. Hun

skriver sine sexten Breve en Postdag, uden at man kan mærke det, og skriver dem skjønne som Sévigné. Du maa ikke ærgre Dig over, at jeg lader mig gjøre en Stambog i Hamborg; thi hun sagde til mig i Dag: „Jeg maa skrive i Deres Stambog." — „Jeg har ingen," sagde jeg, „men jeg kunde faae Lyst til at lade mig gjøre en til det Samme." — „Det synes mig ogsaa," svarede hun. Warum nicht.

Vort danske Sprog har i ingen Indfødt nogen varmere Elsker end i Christian Stolberg og hans Broder Fr. Leopold. De forstaae det Begge, og have beviist mig saa klart, som to og tre er fem, at det er det skjønneste af alle levende Sprog, næst det tydske, som er mere „gebildet", men dog ikke saa velklingende, og uden Passivum. Skade! den fortræffelige Frederik Leopold er reist bort med sin yndige Agnes. Det var ogsaa et Par, comme il y en a très peu. Jeg behøver ikke at sige Dig, at Din yderst vittige Moral om tydske Nøgler og Øgler falder bort, hvad alle disse virkelig sjeldne, fortræffelige Mennesker angaaer. Jeg kan ikke gjøre for, at jeg ikke har truffet saa elskelige Mennesker i Danmark; det smerter mig; men jeg kan ikke andet end udraabe:

„Qvid mihi cum Dano? Germanus esse volo."

Jeg kan ikke bevise Dig, hvormegen Ret jeg har til at elske Holsteen; det vilde fordre for megen Tid, da hver Time her giver mig en ny Grund dertil. De eneste, jeg kan opvise mod disse, de eneste, mit Hjerte og mit Hoved kan ligne med disse Folk ere — Dig og Din Maria, og (totus erubesco) I ere fødte i Norge. Forlad mig Plum! forlad mig Hviid! I ere Danske! og Ludvig Reventlow — Du regner ham jo til de Tydske.

Man har sperret min Afreise; jeg kan ikke komme herfra før i September. Jeg fik Brev igaar fra Trolleborg, at Skibet venter mig i Knoop den 26de; men det nytter ikke

— det maa gaae tilbage uden Baggesen. Man har imidlertid forgjæves arbeidet paa at hilde mig, som Du kalder det, hele Vinteren. Jeg gjør det ikke; jeg maa see Dig sidst i September, levende eller død. Hvor Du bedrager Dig, om Du troer, at denne Levemaade generer mig! Disse Folk, maa jeg sige Dig, ere meget mere fornuftige end fornemme. De elske mig, fordi jeg har sagt, at

— — — „man kunde blive
Excellencer som en Bagatel,
Og velproportioneerte høie Naader,
Naar man kun eiede saa megen Sjæl,
Som var tilstrækkelig til Kroppen at oplive“ —

fordi de føle, at det ikke træffer dem, men Personer, som de foragte lige saa meget som jeg.

Misund mig alligevel ikke, Pram! Jeg har Yndest hos Grever og Grevinder — — men Du har Sundhed og en fortræffelig Kone!

Troe mig, Ingen byttede hellere med Dig, end Din

Baggesen.

Samtalen.

Mandag den 27de August.

Grevinde Louise. Nu maa De hoppe lidt omkring, spadsere i Haven, ved Bækken, eller hvor De vil, alene eller med mig, Kjære!

Jeg. Nei jeg vil ikke spadsere! jeg vil ikke hoppe! Jeg bekymrer mig om Intet, det nytter ikke, min Sygdom bliver værre og værre; varer det længe, vil det, Gud være lovet! snart være forbi —

Louise. Er det Dem, Baggesen! knurrer De, hvis Sjæl er Blodheden selv, mod Forsynet? Skam Dem! Kan den kjælenhjertede Digter være saa studs?

Jeg. Det er ikke Studshed, Grevinde! det er Ligegyldighed. — Naar jeg nu er overbeviist om, at det ikke nytter mig at spadsere?

Louise. Overbeviist derom? Om alle Jordens fornuftige Naturkyndige, om alle Læger vare her, vilde de paastaae med forenede Stemmer, at let Motion, en lille, morsom Spadseregang nødvendig vederqvæger en Nervesvag og Gigtsyg. Baggesen! De er utaalmodig, og denne Knurren er Dem uværdig.

Jeg. Jeg har erfaret, at det ikke nytter, og Erfaring er meer end alle Doctorer. — Desuden, jeg skjøtter ikke om at blive bedre, for at leve til Byrde for mig og Jorden — hellere svagere og svagere, for dog endelig at døe.

Louise. De kan ikke vide, hvad Forsynets Hensigt er med Deres nuværende Lidelser. Og overalt, man kan lide og være munter —.

Jeg. O ja! naar man seer Ende paa Lidelsen —

Louise. Baggesen! tænk paa min Mands Søster, Grevinde Bernstorff. Hun lider daglig, hun er ingen Time sikker for Afmagt, og dog —

Jeg. Det er en ganske anden Sag; Grevinde Bernstorff staaer paa et Trin i Livet —

Louise. Alle Trin ere her eens. Alle Jordens Rigdomme ere Intet for den Syge.

Jeg. Sandt! men hun kan dog ogsaa være Noget, hun kan være sin Mands Kone, sine Venners Veninde, de Fattiges Hjælp —

Louise. Bonnet, Baggesen! mistede sin Hørelse i sit 25de Aar, siden ogsaa sit Syn; han takker sin Ulykke for den Bane, han er ført paa — og hør mere! han elskede en deilig, dydig Pige — han giftede sig med hende — hun foer ilde — og har siden gaaet ved Krykke — og —

Jeg. Skrækkeligt! Skrækkeligt! Tusinde Gange værre end alle Sygdomme!

Louise. Og han er munter, som De seer, og priser Gud, og glæder sig over sin Tilværelse. Kjære! De har saa blid en Sjæl, som Nogen kan have; vær derfor ikke utilfreds! De er kommen saa elskværdig af Forsynets Haand, gjør Dem ikke det og Dem selv uværdig ved Deres Utilfredshed.

Jeg. Nei, bedste Grevinde! jeg er ikke utilfreds, jeg er glad! Jeg angrer, at jeg nogensinde kunde være utilfreds, da jeg dog har saa meget at takke Gud for.

Louise. Kom! Vi ville spadsere lidet, ogsaa læse sammen!

Om Aftenen.

Vi læste Young's Epistel on original composition, og begyndte paa Merians Omarbeidning eller rettere Udarbeidning af Lamberts lettres cosmologiques. Hvor hans Theorie om Kometerne henrykker mig, og Bonnets Raisonnement derover! Jeg talte med hende derom, Stolberg kom til, og vi gjorde nu en behagelig Tour til Heldal, forbi Møllesøen og hjem under Regnbuer. Jeg gik op paa mit Kammer, og besluttede, ikke at skrive Nogen til, før jeg fik Brev; jeg kunde desuden ikke af Mathed; men om Aftenen, da jeg kom ned, spurgte hun mig, om jeg ikke vilde fylde hendes Brev til Ludvig Reventlow. Jeg gjorde det og bad ham tale med Pram. — Hun gav mig sin hele Correspondance med Bonnet til Gjennemlæsning paa det Vilkaar, at jeg ikke vilde sidde oppe om Aftenen. Hun har paa en net Maade gjort mig bekjendt for Bonnet, og læste for mig, hvad hun havde skrevet til ham om mig i sit Brev, hvori hun recommendeerte min Ubetydelighed paa det varmeste. Bonnet agter hende ubeskriveligt. Intet kan mere bevise dette, end hans hyppige og

temmelig lange Breve til hende — da han ellers, som han selv erklærer i sin histoire des abeilles, er ingen Ven af Brevskrivning og har mange Ting i Hovedet.

Men hvo beundrer ikke denne fortræffelige Dame, som straaler med Spica's Glands frem mellem alle de lærde Damer, som Historien har gjort mig bekjendt med — og straaler fortryllende? Thi hun har vidst at klæde sin fruentimmerlige Fortræffelighed i Kundskabs lyse Dragt til sin Fordeel, og istedetfor at de fleste andre af vor Jords Athener stikke af i Lærdommens Fiskebeensskjørter, som Kattekillinger paa Prædikestole — viser hun sig som en Diamant i Guld, fordi hendes Sjæl har al den originale Skjønhed, som udfordres, for at taale Videnskabernes glimrende Indfatning. Jeg hadede forhen lærde Fruentimmer — men jeg havde dengang ikke seet lærde Engle.

Den 28de August.

Vi vandrede sammen gjennem Stjernerne; vi forlode Saturns og Uranus's bekjendte Landeveie, og streifede omkring paa Kometernes mangfoldige vildsomme Fodstier under Lamberts Veiviisning. Begge vare vi henrykte, Taarer trillede mig ned paa Kinderne ved Tankens ordentligere Flugt til Guds lysere Uendeligheds Helligdomme, og hun frydede sig ved min Henrykkelse, og nød, som hun sagde, hvad hun før havde nydt ved sig selv, ved mig. Jeg bibragte hende paa et Stykke Papiir Begreb om Ellipsens Overgang til Cirkel, om Orbiternes Inclination, som hun havde misforstaaet, om Hvirvlernes Tryk paa hinanden. Saaledes planter Spurven Roser i den frugtbare Jord. Denne Formiddag blev nydt af min Sjæl — jeg glemte Gigt og Kummer, og tabte mig med hende i det Ocean, hvor Solsystemer ere Draaber. „Lader os nu spadsere en lille Tour,“ sagde hun, „Jorden

bliver ellers altfor jaloux;" og nu gjorde vi en lille Vandring i hendes Tremsbüttelske Verden. „Baggesen!" sagde hun, „jeg gjør Alt, det vil jeg lade Dem vide, hvad jeg kan, for at exilere Dem fra Kjøbenhavn. Nu reiser De til Trolleborg, bliver der, til De kan komme tilbage til os med Schimmelmann og blive her i Vinter. Imidlertid har De forsynet Merian med Noter, og lærer mig Elementerne af Mathematiken." Hun forærede mig vor himmelske Veiviser, og jeg lovede til den Tid at fortolke hans Kunstord. „Jeg maa skrive til Pram, at han overlader os Dem," sagde hun.

Ebert er kommen med sin Kone. Det er en elskværdig, munter, lille, høitspringende, Socratisk Olding. Han sagde mig strax mange Venligheder, fortalte, at han allerede hos Voss i Correcturen af den sidste Musen-Almanach havde seet et Par Oversættelser af mig — og jeg var i mindre Tid end et Qvarteer ganske hans Ven, saa tilgængelig er hans Hjerte gjennem hans aabne, lyse, milde, venlige Væsen. Han trøstede mig i Henseende til min Svaghed, da han selv har været meget nervesyg. Ligesom Christian Stolberg er han et levende Jord-Sprog, og han sagde mig, at han endnu vil lære Dansk. Vi spadserede alle efter Maaltidet, og om Aftenen forelæste han os af Musen-Almanach, hvis første Ark han bragte med sig, iblandt Andet Sanders Oversættelser af mine to Bagateller. Stolberg og Louise paastode, at de havde tabt meget; — „de due altsaa slet Intet," tænkte jeg. Ebert læser godt, men saa yderst fortræffelig, som Grevinde Stolberg og Klopstock — der sige, at han er den første Anagnostes i Tydskland — paastaae, finder jeg ham ikke. Saavidt haaber jeg ogsaa at bringe det. Vi talte om Nicolai, Schiller og Matthisson, som han hjalp mig at recommandere. Man bestyrtes overalt over mit Bekjendtskab med den tydske Litteratur — sandt at sige, gaaer

det ogsaa temmelig vidt, videre maaskee end det burde, thi jeg har læst Revel og Krat. Ebert siger Grevinde Stolberg mange smukke Ting; men naar han sammenligner hende med Mad. Sévigné, holder jeg for, at han siger uendelig meget for lidet. Hans Kone har Intet af en Kylling uden Halsen og Stemmen, forresten en artig og, som det lader, fornuftig Kone. Den arme Pfeffel! Ebert fortalte mig, hvorledes han var bleven blind, og hans Fortælling trak Taarer af mine Øine.

Jeg fik mit lille, qvalificeerte Lys, som Louise giver mig hver Aften, og gik op.

Den 29de August.

Jeg gaaer med Ebert til Wandsbeck; Stolberg og Louise komme ikke med; det gjør mig ondt! Imidlertid har hun skrevet til Grevinde Schimmelmann, at hun skal passe paa mig.

Min Gigt bliver bestandig mere og mere utaalelig. Chr. Stolberg forelæste os sin Wilhelm Tell; men jeg maatte betale den Fryd, i to Timers uafbrudte Opmærksomhed at have glemt mine Smerter, med en fuldkommen Afmagt. Det regnede; vi kunde altsaa ikke spadsere. Ved Bordet gjorde Ebert mig Tiden temmelig lang med Nicolai, og sit uendelige Duestegsstykke, der syntes mig paa Tallerkenen, liigt Tity Hjerte under Griffens Næb, bestandig at voxe ufortærlig frem under hans sindige Gaffel. Jeg kunde ikke udholde det længere, og af Frygt for en Besvimelse stod jeg op fra Bordet, og forføiede mig til min Seng.

Om Aftenen hørte jeg det sidste af Wilhelm Tell, fuldkommen fornøiet med dette fortræffelige Stykke, som den ædle Forfatter vil dedicere til de 13 Cantoner. Jeg var meget syg, undslog mig fra at komme til Bords, og gik op i Seng. Efterat have slukket mit Lys, overlod jeg mig til mine Be-

tragtninger i Maaneskin. Mine Tanker bølgede sig i min bankende Hjerne saalænge, til jeg af Mathed sov ind efter 4 Timers Meditation.

Den 30te August.

Jeg kom ned og fandt, at Posten tredie Gang var kommen uden Brev til mig. Jeg begyndte allerede at zittre over mit hele Legeme, da den himmelske Louise sagde: „Der har De dog Noget," og gav mig Sybille Reventlows Brev til hende. Jeg gjennemlæste det tre Gange efter hinanden, og læste deri hendes hele himmelske Sjæl, som udgød sig i Anledning af hendes Ludvigs Afreise og hendes lille Ditlews Restitution.

Og mig havde hun ikke glemt, men værdiget den tredie Rolle i sit Brev i Selskab med sit Hjertes tvende Dyrebareste. Hvor inderlig glad blev jeg herover! Salig Vellyst strømmede med hver Linie gjennem mine zittrende Nerver, og gjorde mig saa frisk og munter som Morgenens lovsyngende Lærke. Jeg gik ind i den næste Stue og græd, og bad Gud, at jeg maatte bestandig blive disse Ædles Yndest værdig. Hun bad i sit Brev Louise takke mig for mine „kjære" Breve, og forsikkrede, at Intet uden hendes svage Dine kunde hindre hende fra den Fornøielse at besvare dem; desuagtet havde hun skrevet to Sider om mig alene.

Den 31te August.

Greven, Grevinden, Ebert, hans Kone og jeg sadde om Bordet. Posten kom. Stolberg rækkede mig først et Brev — fra Hviid — jeg blev rød af Glæde — derpaa eet — fra Pram — jeg zittrede af Fryd, og endelig rækkede Louise mig eet fra Trolleborgs himmelske Dronning, og jeg rasede af Henrykkelse. Jeg tog alle disse kjære Breve, foer op af

Stolen, trykkede dem til mit Hjerte, til mine Læber, glemte mig selv, sprang op og dandsede omkring paa Gulvet, og til Tilskuernes store Fornøielse gik paa den behageligste Maade fra Forstanden og ud i Haven. Maanen skinnede, Stjernerne tindrede, hele Naturen smilede — jeg tumlede mig i Engen, stødte Kolbøtter, sprang i Veiret for at kysse den nærmeste Stjerne, men kom langtfra ikke Halvveien, før jeg dumpede bus ned og kyssede Jorden. Jeg erindrer mig ikke nogensinde at have været mere tøileløs glad. Taarerne styrtede mig af Øinene, jeg slængte mig ned paa mine Knæe, og bad brændende til Gud, takkede ham i convulsiviske Haandslag, og blev efterhaanden mere rolig. Jeg laae paa mine Knæe med Hænderne mod Himlen, mine Blikke vilde flamme gjennem Stjernerne til hans Throne, jeg skjælvede ved at tabe mig i hans uendelige Storhed. „Store! Evige! Almægtige!“ stammede jeg, „nei! jeg tør ikke takke Dig“ — og en iiskold Taare rullede ned paa min glødende Kind. I det samme Øieblik smeltede min Sjæl i den saligste Følelse. „Fader! Fader! milde, kjærlige, gode Fader!“ raabte jeg og krampede mine sammenlagte Hænder stærkt i hinanden. „Jo! jeg tør, jeg vil takke Dig, men ikke med Bønner, ikke med Ord; med Glæde, med Jublen vil jeg takke Dig og med Dyd; ikke Bønner, men Retskaffenhed, ikke Lovsang, men et glad Sind er det, Du elsker;“ og nu foer jeg op, og sang og dandsede og velsignede Pram og Hviid, og Maria og Sybille og Louise og Stolberg og Charlotte og Julia og Ludvig, nævnede høit deres Navne — enhver af dem havde jeg nu villet redde fra en Times Smerte med mit Liv. Jeg saae mig om efter Noget — efter, jeg veed ikke selv hvad — efter Lidelse for disse Ædle, jeg følte en brændende Lyst til at smile dem Velsignelser imøde fra en Pinebænk; jeg følte, hvad Ord al-

drig kunne beskrive. „Algode Fader! Fader! jeg er for lykkelig. Lindre min Vellyst med Smerter.“ Han hørte mig! —

Stolberg kom ned i Haven til mig og rev mig op til Bordet. Jeg snappede hans Haand og trykkede den og sagde: „Jeg er glad, jeg er det lykkeligste af alle Mennesker! Veed De, at Gud er uendelig god? Ja! De veed det sikkert; men han er ogsaa min Fader, min Ven. Kjære, bedste, ædleste Stolberg! deel min Glæde! jeg er affindig af Glæde!“ — „Kjære!“ sagde han og kyssede mig, „De maa ikke behandle Dem selv saaledes; styr Dem dog for Himlens Skyld! De dræber Dem!“ — „Glæde dræber aldrig,“ afbrød jeg — „Glæde er Medicin, det er Philosophie, det er det Eneste, det er Alt.“

Jeg kom til Bordet. Louise skjændte paa mig, fordi et Brev kunde gjøre mig saa glad. — „For Guds Skyld! hvor var det muligt andet! See engang selv, hvor tykt Prams er! og see her Sybilles, o Gud! hvorledes kan jeg paa anden Maade betale dem!“ — „Ere de da saa særdeles skjønne, ere Efterretningerne saa forfærdelig glade?“ — „Jeg har endnu ikke aabnet dem,“ svarede jeg og drak mit Glas Mosel eller Madeira. Jeg stod strax igjen op fra Bordet, jeg kunde ikke spise det mindste, gik ind i Himmelstuen, fik et Lys med og satte mig ned, for at nyde mine Breve.

Længe vidste jeg ikke, hvilket jeg først skulde aabne — jeg tog Hviids, men forstod ikke et Muk af dets Hieroglypher. „Det maa vente til roligere Dieblikke,“ tænkte jeg, og tog Sybilles. Jeg læste det og græd heftigt. Jeg bad Gud med voldsomme Følelser af mit hele kogende Hjerte at velsigne hende og hendes uskatteerlige Ludvig. Nu tog jeg Prams, aabnede det, læste den første Side, og frydede mig og loe — læste den anden Side, og studsede — den tredie, og

ærgrede mig — den fjerde, og græmmede mig — den femte, og blev rasende — den sidste, og besvimede.

Jeg kom til mig selv igjen ved at brænde mit Hoved i Lyset, jeg sprang op, foer ud i Luften, gjennem Haven, over den vaade Eng og løb, indtil jeg styrtede i nogle Buske. Min Sjæl zittrer ved at erindre sig de Smerter, som den Gang rasede i dens Inderste. Længe blev jeg ved at skrige, vride mig paa Jorden og krampes i den vildeste Utaalmodighed. Jeg var upaatvivlelig omkommen i denne Tilstand, dersom ikke en Strøm af Taarer havde lettet mit bristende Hjerte.

Man var imidlertid bleven urolig over min Udeblivelse, og Stolberg med Ebert og hans Kone kom ned til mig. Jeg kunde ikke tale. Stolberg fik mig alene, tog mine Hænder, og spurgte mig med al sin fromme, paradisisk-uskyldige Trohjertighed: „Hvorledes er det med Dem, bedste Baggesen?" — „Jeg er meget ulykkelig," fik jeg endelig frembragt, „ubeskrivelig ulykkelig," og nu styrtede mine Taarer først med al den Voldsomhed, som disses Sluser kan udholde, uden at splittes. „Jeg kan ikke blive her længere! I Morgen reiser jeg! Jeg har tabt min Frihed! men jeg er Menneske, og et Menneske kan aldrig tabe hele sin Frihed! Gode Gud! hvorledes vil jeg kunne betale det? Alle de Glæder, de Velgjerninger, den Gjæld? Hvorledes vil jeg kunne betale det?" — „Hvad har De at betale, Kjære?" — „Stolberg! jeg veed det, De er ædel, een af de Ædleste under Solen. De er Menneske! min Broder! ikke sandt min Broder? Jeg vil aabne Dem mit Hjerte! Jeg har en Ven i Kjøbenhavn, ikke mindre ædel end De, een af Guds Æressøiler blandt Menneskene, Pram! Vi have elsket hinanden inderlig, elske endnu hinanden; aldrig have Dødelige elsket mere brændende, mere heftigt; han elsker mig tusinde Gange høiere end sig selv, og jeg døer med Glæde tusinde Gange for ham; men — han

har skrevet mig et Brev, han har havt den helvedes Redelighed at sige mig, at bevise mig, at jeg er den nederdrægtigste af alle Slaver. Ja! det er jeg! jeg nyder her Velgjerninger, Almisser! Gud! Gud! Almisser!" — „De nyder, De modtager ingen Almisser. De nyder her sandt, inderligt Venskab hos Venner, som elske dem, som kun ønske at see Dem lykkelig, som kun bestræbe sig for at gjøre Dem fornøiet; men De er en Tyran, som ikke vil unde Dem denne Glæde. Og hvad have vi gjort? Intet! Intet! Hvad have vi givet Dem? Intet! Vi ønske kun Alle, det veed Gud, at lette Dem Deres Kummer. Brødre maae jo dele med Brødre. Fordømte falske Delicatesse! den kjendte de Gamle ikke."

Han blev ved at tale med denne bølgende Henriven, hvormed Christian Stolberg udbruser sit ædle Hjerte, og ledsagede sin Tale med Taarer — han førte mig ind i Salen, jeg sagde God Nat! og gik; men han vinkede Grevinden og gik bort. „Baggesen!" raabte hun, tog mig ind i sit Cabinet og slog alle Dørene i.

Og nu stod hun der for mig i al sin himmelske Majestæt. En Taare trillede ned paa hendes Kind, og mig syntes, som hendes Ansigt allerede straalede, saa guddommelig stod Viisdommens støvklædte Gudinde for mig. Jeg taug og zittrede og kunde ikke græde. „Kjære, gode, alt for gode Yngling! kom til mig, og siig mig" — hun tog min Haand og holdt den i sin. „Ja! De er en sand Engel, naadige Grevinde! men lad mig gaae!" — „Rolig, Kjære!" — „Naadige Grevinde! De veed ikke, hvad jeg lider." Og nu sagde jeg med heftige Taarer Alt, hvad der nagede mig. Jeg bad hende have Medlidenhed med mig og ikke pine mig med sine Velgjerninger eller vikle mig ind i Andres. „De kjender os altsaa endnu ikke, Baggesen! hverken mig eller min Stolberg? Gud veed, jeg har ikke gjort Noget for Dem; men jeg vil

gjøre det, med Guds Hjælp vil jeg; thi De maa blive lykkelig, og hvorfor ikke ved mig? hvorfor vil de ikke som Barn modtage, hvad jeg som Moder, ganske som Moder, tilbyder Dem. Baggesen! De veed ikke hvor meget vi holde af Dem, ligesaa lidet, som hvor meget De fortjener det. De er os en Søn; Ernst, Charlotte, Sybille, Ludvig, Stolberg og jeg elske Dem som en Søn! Vær kun rolig! det er Deres Sygdom, Kjære!" — Hun aabnede en Æske med styrkende Pulver, tillavede et Glas og gav mig — „Men hør nu, Baggesen! hvad en Veninde, hvad en Moder raader Dem. Saasnart De føler saadanne tungsindige Anfald, saa tag Deres Tilflugt til Gud, han alene er den, der kan byde over Sjælens Storme, ligesom han byder over Oceanets; beed i saadanne Øieblik, og tænk paa, hvor kort dette Liv eller Ikkeliv er, og hvor lang, lang den kommende Evighed; da vil Deres Sjæl hæve sig høit over disse jordiske Bagateller. Hvad er dette Nu? Gud! Baggesen, Gud alene kan give. — Tag De Alt af ham, og vær overbeviist om, at det gaaer gjennem moderlige Hænder, naar han tillader, at vi maae lede Deres Skjebne, saaledes som vi Alle ønske det. Vær rolig! og forlad Dem lydig paa Forsynets Førelse. God Nat, Kjære, Sov vel!"

Klokken var 1. Jeg kunde ikke sove; og anvendte Tiden til Betragtninger over Guds synlige Faderhaand, og velsignede ham, som ved hver Lidelse lærte mig nøiere at kjende sig, mig selv, og sine ædleste Skabninger, og nu hende, Idealet af qvindelig Fuldkommenhed *).

---

*) Paa Manuscriptet, der meddeler denne Scene deels paa Dansk og deels paa Tydsk, har B. senere skrevet: „Il est certain, que les entretiens intéressants & sensés d'une femme de mérite sont plus propres à former un jeune homme, que toute la pedantesque philosophie des livres."

Udg. Anm.

Kl. 4 stod jeg op; hele Landet var bedækket med Jorddampe. Solen stod op, og de flygtede. De samme Phænomener foregik i min Sjæl. Jeg var nu munter og rolig, bad min Morgenbon, sang min Morgenpsalme og gik ned.

Hun modtog mig i Døren, og tog mig ind i sit Cabinet; beroligede mig der fuldkommen over alle mine Skrupler, og gjendrev alle mine Indvendinger. „Nu reiser De til Wandsbeck, Altona og Hamborg, og hvor De kommer hen, ville Alle bære Dem paa Hænderne! Glæd Dem endnu mere. Stolberg reiser med, for at passe paa Dem.“

Wandsbeck, Hamborg og Altona.
(Klopstock.)

Den 1ste September ankom Baggesen med Stolberg fra Tremsbüttel til Wandsbeck, hvor han blev gjestfri modtaget af Claudius, og hvorfra han gjorde flere Smaatoure fra 2–7de Septbr. til Hamborg, Altona og Poppenbüttel, især med sin tidligere omtalte Reisefælle, Olde. I Altona gjordes Bekjendtskab med Klopstock og Doctor Hensler.

Altona, d. 8de Septbr.

Jeg gik Kl. 6 fra „Stadt Copenhagen“ i Hamborg, rundt om Byen paa dens Volde og til Altona, hvor jeg paa mit Værelse skrev til Kl. 10; derpaa omtrent en Miil langs med Elben indtil det fortryllende Ottmarschen, et af de skjønneste Steder i Verden, hvor jeg satte mig under skyggende Boge paa Pynten af en høi, over den stille henstrommende Elb nedhængende Klint. Da jeg gik tilbage, skinnede Solen, og jeg glemte næsten min Mathed og min Krampe. Intet kan være skjønnere end denne Promenade paa Kanten af de med

Træer krandsede Klinter, hvor Elben flyder nedenunder med alle sine blide Scener. Jeg gik overalt og tegnede med Blyant, og beklagede, at jeg ikke kunde copiere alle disse Mirakler.

Til Altona kom jeg Kl. 2, spiste hos Hensler, og læste et Brev fra Pram, som laae der til mig. Kl. 4 kjørte vi til Pinneberg, halvtredie Miil i halvanden Time, talte sammen og sov sammen. Jeg var overmaade mat, men spadserede dog gjennem Byen. Det er en netbygget Flekke, som ligger overmaade skjønt; tæt ved en nydelig Skov. Det besynderligste, jeg fandt der, var en overmaade prægtig og smagfuld Gabestok, som stod paa en fiirkantet Forhøining midt i Gaden. Paa Hjemveien besaae jeg nøiere den prægtige Rotunda i Landsbyen Rellingen, talte med Hensler om Kronprindsen, Grevinde Stolberg, min Sygdom, min Bestemmelse, „allgemeine Menschenliebe", og mange andre Ting. Vi kom til Altona om Aftenen; jeg gik op paa mit Kammer, og skrev til Grevinde Stolberg; men maatte gaae i Seng af Mathed allerede Kl. 9.

Søndag, den 9de Septbr.

Efter endnu et Anfald af min Sygdom om Natten, sad jeg om Morgenen mat og elendig og skrev paa Breve til Plum, Pram og Louise, da Henslers Tjener kom op til mig med Niels Klim, og bad mig, at følge sig til sin Herre. Vi kjørte gjennem Hamborg, udaf Damporten, gjennem de skjønne Alleer til Böckmanns Plantehave, hvor han besøgte en Patient. Imidlertid spadserede jeg gjennem Ege-Alleen ned til Alsteren, og satte mig siden i Vognen til at skrive. Hamborg presenterer sig meget skjønt fra Alsteren. Vi kjørte derfra gjennem Byen til Stadt London i Jungfernstieg, hvor der er overmaade smukt. En lang Strækning skjønne Huse

paa den ene Side, og paa den anden Side et stort Bassin af Alsteren, hvori mangfoldige Gondoler svømme. Medens Hensler besøgte sin Patient, spadserede jeg op og ned i Linde-Alleen, som udgjør den anden Side af Gaden, indtil en Pladskregn jog mig ind i Vognen, hvor jeg, medens to meget smukke Damer af og til tittede ud af Vinduet til mig, ganske philosophisk sad og skrev med Blyant et Brev til Pram. Jeg blev afbrudt af Hensler, som kom tilbage, og nu kjørte vi under behagelige Samtaler og inddyssende Eventyr til Wandsbeck. Jeg steeg af hos Claudius, og gik derpaa op paa Slottet, hvor jeg uformodet mødte Grev L. Stolberg. Han tog mig under Armen og førte mig ind i et Gemak, hvor jeg endnu mere uformodet fandt Grevinden. Hun tog moderlig venlig og glad imod mig, ligesom jeg paa min Side var henrykt over at see hende igjen. Jeg blev hos hende og Stolberg i halvanden Time, og gik derpaa op at spise. Grevinde Schimmelmann var min Dame, og jeg kom til at sidde imellem hende og Louise Stolberg, hvilket bidrog sit til at gjøre mig meget oprømt. Grevinde Schimmelmann bad mig at kjøbe hende et Exemplar af Stolbergs Oder til Sybille. „Han glemmer det," sagde Louise. „Nei! han glemmer det vist ikke, det er til min Søster!" sagde Charlotte, og aldrig har Grevinde Schimmelmann sagt mig noget kjærere.

Efter Bordet blev jeg syg. Frue v. W. kom, og jeg blev hende presenteret. Hun behagede mig ikke, og jeg behagede uden Tvivl hende ligesaa lidet; thi jeg var syg, forvirret og talte ikke over 3 Ord. For atter at komme i en bedre Stemning gik jeg ned til Broder Claudius, legede der med Børnene, som alle ynde mig ret af Hjertet og hoppe af Glæde, hvergang jeg kommer, og lod ham spille og synge for mig. Om Aftenen tog jeg derpaa Afsked med Stolbergs, som bad mig følge med Klopstock til Tremsbüttel.

Den 10de Septbr.

Om Morgenen var jeg saa slet, at jeg tvivlede paa at kunne opfylde Louises Ønske at besøge Klopstock, da jeg pludselig kaldte mine Kræfter sammen, stod op, og kjørte i en stor Vogn, tilligemed en spansk Kjøbmand, gjennem Haverne ved Hamm, ind til Hamborg. Jeg fandt, veiledet af det Kaart, Claudius havde tegnet mig, op til Klopstock, og denne tog imod mig med en Venlighed og Glæde, som om jeg var en tilbagevendende Søn af Huset. Efter at have talt Noget om adskillige ligegyldige Ting, fik jeg mig en Pibe Tobak, og han forelæste mig sin originale, tydske Grammatik, som han arbeider paa og efterlader sig som et posthumum. Denne hans Grammatik, eller rettere Raisonnements over det tydske Sprog, er dramatisk indrettet. De handlende Personer ere f. Ex. Harmosis, Wortfügung, Synthesis, Pallisotie, die Hieroglyphen, die Aussprache, die Buchstaben; der er endog en Knude i det Hele, som Sprogets Genius ved sin Ankomst henimod Enden løser. Det er saaledes behandlet, at man under Morskab og Latter paa den behageligste Maade faaer de tydeligste og fineste Begreber om denne i sig selv tørre Materie. Fiin, spottende Vittighed hersker overalt i disse lucianske Samtaler. Jeg fornøiede mig ret meget derover, og han var igjen fornøiet med mig som Tilhører; ofte, naar jeg gjorde en Bemærkning, straalede hans Ansigt, han greb min Haand, trykkede den og sagde: „Es ist eine wahre Freude zu lesen, wenn man solche Zuhörer hat." Saaledes fløi Tiden, deels under Læsen, deels under Samtaler om Riden, Skøiteløben og hundrede andre Ting, hvorom han talte med ungdommelig Interesse, indtil vi bleve kaldte ned for at spise. Ved Bordet forførte han mig til en større Nydelse af Viin og Snuustobak, end jeg i nogen Tid har tilladt mig — men man drikker og snuser ikke hver Dag

med Klopstock. Fru v. W. behagede mig mere i Dag end igaar, men jeg veed ikke selv — der er Noget i hendes Ansigt, der altid ennuyerer mig, og som gjør mig det ubegribeligt, at Nogen kan finde hende smuk. Hun er imidlertid meget artig. To ganske unge Damer vare endvidere ved Bordet; men jeg erindrer ikke, hvordan de saae ud. Manden, som stod op og gik, efterat han havde talt en Deel om Bulbidere, lod til at være, hvad man kalder et godt Skind. Vi bleve længe siddende ved Bordet, og legede med den lille, morsomme Semiramis, som løb bultrende om mellem Tallerkenerne, spiste Pærer og Blommer, drak Viin, gnavede paa Nødder, og knurrede skrækkeligt, naar Klopstock napsede hende i Halen.

Vi gik op igjen paa hans lille Museum, der, naar jeg undtager, at det er meget mindre, seer accurat ud som Prams, og stoppede vore Piber. Han fik et Par Flasker frem og tillavede en Nectar af stærkt Øl og „Braunschweiger-Mumme", som smagte mig bedst af Alt, hvad jeg har drukket i Verden, med Undtagelse af Cypernviin og Vand. Han gav mig de tre Sange af Voss's Iliade i Manuscript, til Gjennemlæsning. Det meste af min Historie kjendte han allerede, og vidste endog mange smaa Omstændigheder deri. Vi kom paa Tale om mine første Forsøg i Poesien, om Hans Jensen *), om mine komiske Fortællinger, om Emma, om mine Forsøg paa at gjøre riimfrie Vers. Han bad mig om at sende sig mine Digte, og paalagde mig, med det første at bringe ham i det mindste nogle af dem. Vi kom herpaa i en lang Samtale om Stavelsemaal, Hexametrer, Declamation og deslige. Han opmuntrede mig til at give Danmark et Hexameter, som vi bleve enige om, hverken kunde være det

*) Et poetisk Forsøg under denne Titel er Udgiveren ubekjendt.

græske, eller latinske, eller tydske, da man ved at danne en saadan Verseart maatte see hen til Sprogets Natur. Jeg yttrede min Forundring over, at han aldrig har brugt den Sapphiske Verseart; men han sagde, at det var ikke muligt i det Tydske. Vi talte om Grevinde Stolberg, om Brødrene Stolberg, Reventlowerne og Sybille; ogsaa om Evald og Rothe, som han meget agter og elsker. Schröder holder han for den første Skuespiller i Verden, og Klingmann roste han meget. Den ubeskrivelige, varme Interesse, hvormed han taler om de mindste Ting, den Munterhed og Venlighed, som bestandig morgenrøder hans blide Ansigt, den Menneskekjærlighed, som hans hele Væsen aander, gjør ham til den elskværdigste, selskabeligste Olding, man kan tænke sig. Det syntes mig, som kun een Time var bortfløiet, da vi fandt, at Klokken var 6½. Vi toge Afsked; han bad mig besøge sig ofte, naar og saalænge jeg vilde.

Paa Veien til Altona maatte jeg trænge mig igjennem en Vrimmel af Mennesker, hvis Mage jeg aldrig har tænkt mig, og som fornemmelig var foraarsaget deels af Markedet i Altona og deels af Portens Lukkelse. Jeg kom hjem under Alarm af Slagsmaal og Trompeter, og skrev strax til Grevinde Stolberg en Beretning om mit Besøg.

Den 11te Sept.

Om Formiddagen Kl. 9 gik jeg atter ud af Altona, langs med Elben over Klinten til Høiene ved Blankenese, 2 Mile fra Hamborg, og kom efter lang Omstreifen Kl. 4 tilbage til det prægtige Værtshuus tæt udenfor Altona, hvor jeg spiste paa Brinken, mens utallige Skibe og Baade seilede mig forbi. Om Aftenen spiste jeg med Löcke og hans Kone, og satte mig derpaa, udmattet som jeg var, til at skrive til Pram, blev endnu mattere, og havde en skrækkelig Nat.

Den 12te Sept.

Halvdød skrev jeg om Formiddagen til Plum*), Pram og Hviid, og gik om Eftermiddagen til Hamborg, for at see „die Jäger“.

Alt hvad jeg hidtil har seet paa en Skueplads er Intet imod „die Jäger“. Schröder spiller „der Oberförster“ yderst fortræffeligt; men jeg glemte Schröder selv over den mageløse Madame Stark, „die Oberförsterinn“. Klingmann spillede Sønnen og Elskeren næsten til Fuldkommenhed. Jeg kom til Klopstock med forgrædte Øine, og var endnu ikke kommen ret til mig selv. Vi aftalte vor Reise til Tremsbüttel i Morgen, og han paatog sig at skaffe mig en Hest. Jeg var mere fornøiet med Frue v. W. i Aften. Klopstock vilde, at hans Tjener skulde vaage hos mig i Nat, men jeg afslog det. Frue v. W. gav mig et Udkast til en haard Seng, som jeg fulgte og befandt mig vel ved. Klopstock forærede mig sit eget Exemplar af sine Oder, som ikke ere at faae.

Den 13de Sept.

Kl. 5 stod jeg op, drak min Chocolade og spadserede til Altona. Jeg var meget munter, thi det var smukt Veir; jeg havde befundet mig vel om Natten, og jeg skulde nu ride 4 Miil med den store Klopstock til det elskede Tremsbüttel. Da jeg havde forrettet mine Ærinder i Altona, gik jeg tilbage til Hamborg, og Kl. var 12, da jeg kom til Klopstock; men han havde havt Svindel om Formiddagen og turde ikke ride i Dag. Jeg blev der til Middag, og hørte om Eftermiddagen Frue v. W. spille og synge. Hun har en mageløs skjøn

*) Under 8de September havde denne Ven tilskrevet B. et Brev, som meddeles, udtogsviis, i Tillæg X. især fordi den i dette Brev forekommende Yttring om „Tryllelyren“ efter omtrent 30 Aars Forløb tiente til at modbevise Beskyldningen om Plagiat med Hensyn til Trylleharpen. Udg. Anm.

Stemme, men kunde bruge den med mere Delicatesse. Hun spillede og sang Kunzens geistliche Lieder, Noget af Schulz, og Noget af Händels Messias for mig. Jeg fornøiede mig uendelig meget; Musik rører mig dog meest af Alt paa Jorden; og mine Taarer takkede hende. Nu kan jeg tusinde Gange bedre lide Frue v. W. Jeg spadserede hen til Bohns Kl. 5, opholdt mig der i den prægtige Boglade, mens min Schiller blev indbunden, og gik derfra gjennem Jungfernstieg hen til Skuespilhuset, for at see Don Karlos.

Alle Logerne og Parterret vrimlede; man spillede temmelig smukke Symphonier, og Dækket gik endelig op. Det varede temmelig længe, inden jeg blev indvendig varm, og strax i Begyndelsen gav Klingmann-Karlos mig et slet Omen ved falsk at declamere disse Linier:*)

„Ich will es Dir vergeben, wenn nur er es ist.
Er ist 's nicht! hör'es grosse Vorsehung!
Er ist 's nicht!“ — —

men jeg troer, det var den eneste Feil, i det mindste den mærkeligste, han begik; thi det hele Stykke igjennem spillede han siden fortræffeligt. Zuccarini-Posa henrev mig. Begge disse virkelig mesterlige Skuespillere, Klingmann og Zuccarini, fordunklede aldeles Schröder, som trods hans ganske Philipske Skikkelse og Anstand spillede denne Rolle ligesaa maadelig, som hans Kone Dronningens. Det Skud, som skeer i sidste Act, og som man hører, uden at vide hvorfor eller hvorfra, og rammer Marquis Posa, er slet anbragt. For Resten tager Don Karlos sig bedre ud paa Skuepladsen, end jeg havde troet; men der er ingen Sammenligning mellem at see det og „die Jäger“.

*) Da disse Linier ikke findes i Udgaven af Schillers Don Karlos, vare de sandsynligviis tilføiede af Klingmann.

Udg. Anm.

Jeg gik tilbage til Klopstock og spiste der om Aftenen. Om Natten laae jeg atter saa godt som paa bare Brœder i „Stadt Copenhagen", hvor jeg indtil Kl. 1 havde Besøg af Verten, en meget artig Mand, der talte om Skuepladsen med megen sund Dommekraft.

Den 14de Sept.

Om Morgenen gik jeg atter op til Klopstock, hvor jeg gjorde Bekjendtskab med hans Broder, Kjøbmand Victor og dennes Kone, en ganske synderlig, plattydsk Spirrevip-Kone. Jeg røg atter Tobak og drak „Mumme" med Klopstock, hørte mere af Afhandlingen om det tydske Sprog, og spiste ene med ham et lidet, hurtigt Middagsmaaltid Kl. 12. Kl. 1 stode vore Heste færdige. Vi sadde op og capriolerede for Damerne gjennem „die Königsstraße". Jeg skjalv hvert Øieblik for den paa sin vælige Harald Haarfager (saa hedder hans Hest) uforsigtigt galopperende „ewige Jüngling". Vi kom, laus Deo pro sua gratia! lykkelig gjennem Gaderne, som vrimlede af Jøder, Heste, Vogne ꝛc., udaf Stein-Porten.

Nu rede vi snart i Galop, snart i Skridt — thi Klopstock kjender ingen Middelvei — videre og videre frem. Hans Hest var munter og sky, den fløi hvert Øieblik til Siden med ham; min derimod, en gammel, sindig, men meget stærk og skjøn Hoppe, gik saa anstændig, at det var en Lyst. Den havde tilforn været Klopstocks Ridehest, og han brystede sig ret af dens Artighed. Vi kom endelig forbi det evige Wandsbecker-Thurm efter mange tappre Forsøg, og Klopstock kronede Seiren ved at give mig en Priis Tobak af en uhyre Daase, som han havde laant, „um auch Baggesen versorgen zu können." Vi reed under lystige Samtaler; det var et fortryllende Veir, og ved Solens Nedgang kom vi gaaende med vore Heste til Tremsbüttel. Vi listede os ubemærkede lige

ind i Havesalen, hvor Grev Fritz Reventlow (Ministeren i London), klein Julchen (Chanoinessen i Valloe), Grevinde Kätchen, Mumsen, Stolberg og Louise modtoge os med Frydeskrig. I den guddommelige Louises Ansigt læste jeg den oprigtigste Fornøielse over igjen at see mig. Hun takkede mig saa inderlig for mine Breve, og fortalte mig, at der laae to fra hende til mig i Altona, som en Begyndelse til deres Besvarelse. Vi vare overmaade muntre. Klopstock og jeg laae i to Sideværelser ovenpaa, hvor vi om Aftenen, før vi gik i Seng, holdt lange Conferencer og trak hinandens Støvler af i et meget oprømt Lune.

Tilbagereisen.

Den 1ste October afreiste Grev og Grevinde Ernst og Charlotte Schimmelmann fra Ahrensburg, og ledsagedes af Baggesen, der forinden havde gjort flere Smaatoure til Wandsbeck, Altona og Hamborg, og fra sidste Sted medbragte en Stambog, han betitlede: „Aevi Decorûm, Sapientia, Virtute, Scientia excellentium *Memoriae* sacrat Janus Baggesen, Danus. Die *Carolinae*, d 29. Septembris MDCCLXXXVII", og indviede med efterfølgende Linier:

„Naar Erobreren tæller sine Seire,
Naar den Rige beregner sine Skatte,
Naar Adelsmanden overtænker sine Ahner,
Naar Kunstneren beskuer Billed-Gallerier,
Naar Astronomen opdager nye Stjerner,
Naar Philosophen studerer Naturens Underværker —
Gjennemblader jeg disse Blade,
Møder mit Øie de Navne, som pryde dem,
Erindrer min Sjæl sig de Edle, som skrev disse,
Stoltere, rigere, gladere end hine."

I denne Stambog har næsten enhver af Digterens nærmere Venner og Bekjendte, i Tidsrummet fra 17:7-

1797, prydet et Blad, hvorved der er fremstaaet en riig Samling af interessante Erindringstegn. Nogle enkelte iblandt disse, som ere nedskrevne af saadanne Personer, der enten stode i et nær Forhold til Digteren, eller have erhvervet sig et berømt Navn, troer Udgiveren at turde successive meddele iblandt Tillæggene *).

Louisenlund.

Den 4de October, Kl. 10 om Aftenen.

Drømmer jeg? eller er virkelig Alting fortryllet rundt om mig? Jeg kjører ud af det kjedsomme Rendsborg, kommer et Par Miil derfra igjennem øde Heder imod Aften ind i en meget tyk Skov, som man fortæller mig er berygtet for Røvere, stiger af Vognen og gaaer ind i et Møllehuus, hvor tre unge, smukke, venlige, plattydske Møllerpiger med Forskrækkelse spørge mig, om jeg har hørt de fæle Skrig henne i Skoven, som deres Mandfolk ere ilede hen til for at undersøge — raadslaaer om at lade Geværerne paa vor Vogn, tænder en Lygte og nedslaaer Dækselet — kjører dybere ind i Skoven, og — kommer ud af den igjen, uden at finde mere Røver end bag paa min Haand til at øve min Tapperhed paa, trøster den zittrende Jomfru T....., ryger en Pibe Tobak, tager mig en Priis — og ruller længere frem, kommer i Fare for at vælte hvert Øieblik, er endog i Begreb med det — mærker, at Kudsken ikke veed Veien, faaer i et Huus en Veiviser, som heller ikke veed den, og kommer endelig efter mange blinde Eventyr, halv sovende, halv vaagende til en meget nydelig Plads med meget høie Træer paa den ene og et Vand paa den anden Side, hvor der staaer nogle netbyggede Huse, som man kalder Louisenlund — stiger af, da Vognen holder stille udenfor et af disse, gaaer ind i

---

*) See Tillæg XI.

et Slags Peristyle, hvor en bræmmet Person møder mig med et Lys i Haanden, og fører mig op paa en smuk Sal, spørgende mig bukkende, hvad jeg befalede at spise. Jeg svarer: „Suppe og Gemüse“, fordi jeg har hørt, at man bør ingen Complimenter gjøre for Aander — og strax staaer Suppe og Gemüse paa det dækkede Bord. Livree-Gespenstet spørger mig atter, hvad Viin jeg befaler at drikke — jeg svarer med nysmeldte Korthed: „Øl!“ — vips! giver Proppen et Knald af den sprudlende Flaske. Geisten bliver ved at spørge hvad jeg meer har at befale, jeg svarer: „Pen og Blæk!“ og pludselig aabnes et nyt Mahognie-Chatol med alle mulige Skrivematerialier i saa yndig en Orden, at Haarene løfte sig paa mit Hoved. Geisten forsvinder. Med en Melchior af Bremens Mod sætter jeg mig ned ved det dækkede Bord, spiser mig mæt og drikker mig slukt. Enhver anden havde nu maaskee smuttet bort, medens det var Tid — men nei! jeg aabner en Dør og finder der et andet Værelse, hvori der staaer en Seng med Silke-Madratser og Silke-Omhæng, et Vandbord og et andet ligesaa nødvendigt Meubel. Jeg gaaer ind igjen, sætter mig ned ved Chatollet og begynder at skrive med en Pen, som er saa fortræffelig, at ingen Pen, ikke engang selv den, kan beskrive det. Da Geisten atter lader sig tilsyne, spørger jeg den i høflig Stiil: „Wer bist Du?“ og faaer til Svar med en huul Stemme: „Der Printz von Hessen ist mein Herr! Was befehlen Sie morgen früh, Thee, Caffee oder Chocolade?“

Drømmer jeg? eller er virkelig Alting fortryllet rundt omkring mig?

Nu begriber jeg først, hvorfor der gaaer saamegen Snak om Prinds Carls Mysterier, Alchymie og Trolddomskunster.

„Thee!“ sagde jeg. „Wo wohnt sein Herr, der Printz?“ — „Dort — im andern Hause.“

— „Und hier sind ja mehrere Printzen, wo wohnen die?“ —

— „Hier, in den nächsten Stuben!“

Potz Slapperment! hvilke fornemme Contubernaler! tænkte jeg. „Nein! hier ist ganz gewiß der Regents nicht!“

— „O ja! im Sommer!“ svarede han, og troede, jeg meente die Residentz.

— „Ja so!“ —

Den 5te Octbr.

Jeg stod tidlig op, befandt mig temmelig vel, drak Thee og klædte mig paa. Solen ilede frem over Slien paa sin Ildvogn og bragte paa Millioner Guldstraaler Naturen den skjønneste Dag. Da jeg kom ned, fandt jeg Ernst og Charlotte i Negligée. De vilde møde Prindsen i Haven og bade mig spadsere med. Vi gik omkring i den lidt vel kunstige, men for Resten meget skjønne Have, og beundrede Udsigten over Slien, Skovene paa begge Sider og de skjønne Acacia-Træer, som i lange Rækker spillede Incognito bag Terrasserne; jeg plukkede Stedmodersblomster til hende, og fortalte vor eventyrlige Reise gjennem Roverskoven, da Prindsen kom ilende hen imod os, og bød os en naturlig, venskabelig Godmorgen. Grevinde Schimmelmann presenterede mig med et: „C'est Mr. Baggesen de Copenhague.” — „Ah! mum — hm — mummum hm!” mumlede han og bukkede sig meget dybt for mig. — „Eh! mummum! hmm! mum! hm, hm!” svarede jeg og bukkede mig igjen. — „Erlauben Sie, daß ich Sie spatziren führe?“ sagde han til Grevinden og bød hende sin Arm. Schimmelmann og jeg gik bag efter et Par Minuter. Da jeg aldrig gider gaaet saa, bad jeg om Orlov for at opvarte Frue Witzleben, forrige Comtesse Stolberg. Jeg dreiede altsaa af og mødte en Dame, som jeg strax bemær-

kede maatte være en Grevinde Stolberg. Nærmende mig til hende, havde jeg neppe erkyndiget mig om hendes Virkelighed, før hun gjettede, at jeg var Baggesen. Vi spadserede et Qvarteers Tid sammen i den nydelige Have og beundrede det mirakelskjønne, varme Veir. Hun forundrede sig meget over, at jeg saa færdig talte Tydsk. Vi vare meget snart bekjendte. Hun er smukkere end de to andre Søstre, og har liig Kätchen et meget naturligt, men endnu mere behageligt Væsen.

Vendt tilbage paa mit Værelse modtog jeg et Besøg af Kammerjunker v. Witzleben, en overmaade artig, naturlig og fromladende Mand, som sagde mig mange Venskabeligheder, recommandeerte mig Prindsernes Hovmester, Hr. Schlemmer, der er en særdeles agtværdig Mand, med hvem jeg skulde besee Billedsalen, og underholdt mig en halv Time ret behageligt, uden mindste Hof-Ceremonie. Han roste, som Alle, Prindsen ret med Varme, og Alt, hvad jeg øiner her, giver mig et ret skjønt og fordeelagtigt Begreb om denne Herre. Han forlod mig, og strax efter blev jeg kaldt ned til Ernst og Charlotte, som bade mig at gaae til Prindsen. „Jeg begriber ikke,“ sagde jeg, „hvad vi to kan have at sige hinanden.“ — „O! De maa endelig tale med ham, han ønskede det, og beklagede, at han kun fik sagt Dem kortelig Godmorgen.“ Jeg fulgtes altsaa med Geisten op til ham. Hans Durchlauchtighed kom mig imode i Døren, og førte mig ind i sin Stue, et ganske simpelt Værelse, ikke engang saa stort som det, jeg logerer i, hvor der stod et Chatol, ganske som det, hvorved jeg sidder og skriver. „Det er mig en sand Fornøielse,“ sagde han, „at gjøre Deres Bekjendtskab, Hr. Baggesen! De er saa afholdt her i Holsteen, og jeg veed saa meget Godt og Skjønt om Dem, at jeg ret har ønsket at see Dem. De har skrevet nydelige Digte — der staaer

nogle i Minerva — jeg vilde ønske, at jeg kunde faae dem alle. Jeg skal lade dem hente." o. s. v.

„Det er mig en sand Glæde at nyde den Ære, mundtligen at takke Deres Durchlauchtighed for de skjønne Timer, jeg allerede har oplevet her i Deres Paradiis. De lever her i Naturens Skjød og forstaae fuldkommen, som jeg har bemærket, den sjeldne Kunst at være lykkelig."

Dette og meget mere af den Sort, sagde vi hinanden i Førstningen, og jeg har aldrig i min Levetid været mindre undseelig og forlegen. Han roste mig for den Færdighed, hvormed jeg udtrykte mig paa Tydsk, som han vidste, jeg nylig havde begyndt at tale. Han spurgte mig, hvorledes Holsteen anstod mig, og begreb, at jeg havde havt et meget behageligt Ophold der, da jeg havde lært at kjende Stolbergerne og Klopstock. Jeg fortalte ham, hvor lykkelig deres Omgang havde gjort mig. Vi talte om mit svage Helbred, om Hensler, om Tremsbüttel, og Egnene i Holsteen.

Hidindtil havde vi talt Tydsk, men, da han sagde mig, at han kunde tale lidt Dansk, men ikke vovede det med mig, tiltalte jeg ham i mit Modersmaal, og han viste mig den Høflighed hele Tiden siden at forklare sig med Besværlighed, men ret godt paa Dansk. Vi bleve staaende en halv Time ved Vinduet og talte om Danmarks Forfatning, om Videnskaberne der, om Fordomme, om det danske Sprog, om Louisenlund, som for 16 Aar siden var øde, om hans Lykke med sin Gemalinde og Børn, og især om Kronprindsen. Der var saa megen sund Fornuft, Naturlighed, Blidhed og Høflighed i Alt, hvad han sagde, at han ret rev mig til sig, og det som er sjeldent i fyrstelige Entretiens, vi talte en halv Time sammen uden et eneste tomt Minut. Vi talte om, hvor beklageligt det var, at Danmark havde for faa Undersaatter til at kunne holde sig et saa skjønt Sprog for egen Regning —

han spurgte mig, om jeg ikke havde været i Norge, som han holdt meget af, og raadede mig engang at reise did, for at see de store Natur-Scener der. I den Anledning talte vi om Schweitz, som det forundrede mig, at han ikke havde seet. Han roste sine Prindsers Hovmester Hr. Schlemmer for mig, og sagde, at han skulde vise mig hans Malerier. Vi talte om, hvor lykkelig Danmark kunde være, naar Nationen mere vilde benytte fremmede Fordele, om Bøndernes Frihed, om Kronprindsens Lyst til at gjøre Landet lykkeligt, og forenede os i Berømmelser over denne unge Herres Uskyldighed, Fasthed, Velvillie og Utrættelighed. Jeg sagde ham, at jeg med Fornøielse havde læst „Thronfolgeren i Gondar"; han fortalte mig, at han ogsaa havde læst den og fornøiet sig derover. Han bad mig besøge sig oftere, naar jeg vilde, og, da jeg sagde ham, at jeg uden Tvivl var saa lykkelig at komme tilbage for at tilbringe Vinteren i det paradisiske Tremsbüttel, bad han mig ret med Varme at komme til Schleswig. Han forsikkrede mig om sin Agtelse og ønskede at give mig Prøver derpaa, forsikkrende mig, at Alt, hvori han kunde tjene mig, vilde han med største Fornøielse gjøre, og bad mig, at jeg vilde henvende mig til ham, om der var Noget, hvori dette var ham muligt.

Prinds Carl af Hessen har et meget fordeelagtigt Udvortes, og hans Væsen er saa mildt, naturligt, venskabeligt og trohjertet, at man aldeles glemmer Prindsen, naar man taler med ham. De fleste Justitsraader, ja Byfogeder maatte ønske, de havde saadant Væsen. Jeg forlod ham med megen Høiagtelse i mit Hjerte, som voxede ved hans Samtale saa meget desto stærkere, som jeg havde gjort mig et maadeligt Begreb om ham.

Jeg gik derfra ned til Witzlebens. Grevinden kom ind og forærede mig 5 Violer, som hun havde fundet i Haven,

og som lugtede fortryllende. Baade hun og hendes Mand tegne fortræffeligt. Jeg maatte forelæse dem min: „Da jeg var lille"; Schimmelmann kom til; her kunde jeg snart blive hjemme.

Fra Louisenlund til Löitmark.

Den 6te Octbr.

Det var det skjønneste Sommerveir, som man nogensinde kan have i Juli Maaned. Luften var reen og mild, intet Løv rørte sig, den vellystige, aromatiske Duft, som Naturen i sin Morgen-Negligée spreder om sig, opfyldte Luften. Efteraars Fuglene syntes at have vækket de hensovede Sommerfugle, for ogsaa at besynge den usædvanlig skjønne Dag, og smaa, tynde, hvide Skystænk laae let henkastede over Horizonten. I denne, saa meget mere fortryllende, som uventede, skjønne Morgenstund forlode vi det behagelige Louisenlund. Over grønne, med Blomster endnu rigt pyntede Enge, gjennem spraglede Skove, forbi venlige smaa Landsbyer, kjørte jeg langs med den yndige Slie med stedse voxende Henrykkelse fra et Elysium til et andet, og beklagede kun, at jeg alene, og ikke alle gode Mennesker nøde den uskyldige Fryd at tabe sig i disse den milde Skabers yndige Mirakler. I Førstningen saae jeg fra Høiene, hvorover vi kjørte, 5 smaa Skibe for fulde Seil ile frem imellem Landsbyer, Møller, Kirker og Trægrupper, som det syntes, over de smilende Enge. Snart forsvandt de, ligesom vi kjørte mellem Lundene og bag Høiene, snart kom de frem igjen mellem Tagene af de adspredte Landhuse. Hvor beklagede jeg ved disse uophørlig afverlende Scener, at jeg ikke var en Rosa eller Thomson — jeg Ulykkelige! min Sjæl hensmelter saa ganske ved slige Leiligheder i Tingen, at den intet Sind har for Copien, enhver af dens Evner taber sig i convulsivisk, graadig Ny-

delse, og jeg føler bestandig for heftig til at kunne male min Følelse. O! Maleren og Digteren maae være kolde! Hvor utaalelig er den sneglesene Gang igjennem Details for den vellystbevingede Sjæl! Udgav den sine Følelser med samme lynende „Pludselighed", som den modtager dem, ja! kunde den henkaste det harmoniske Hele paa eengang i et Nu, ligesom den fatter det; men, ak! vor Evne til at meddele er ligesaa indskrænket og svag, som vor Evne til at modtage er vidtløftig og vældig — hiin er for Skaberen, denne for hans Skabninger. Vi ere mere dannede til Nydelse end til Given her i Støvet. Og dog er Lysten til det sidste mere brændende i vore Sjæle end Lysten til det første, fordi vi Daarer altid ønske det heftigst, som ligger længst fra os, foragtende alt det, vi mageligen kunne gribe — Daarer! — og dog er denne Egenskab den skjønneste, den ædleste, den guddommeligste i vort Væsen — kun at vi vilde vide at henføre den til sit Sted og sin Tid, og ikke ønske at luxuriere her med de unge Udødeligheds Spirer, som kun ere bestemte til at blomstre og modnes i fuldkomnere Planeter.

Ja! jeg veed det, algode Skaber! med Overbeviisning veed min Sjæl, at denne Lyst skal tilfredsstilles. Vor nu ringe Evne til at give, til at meddele, til at udsprede, til at frembringe, skal efterhaanden voxe, uophørlig voxe, saa nær som muligt Din Almagt, i evigt paa hinanden følgende Evigheder. Den Svage, som her i Støvet neppe skaber saa megen Lyksalighed, som Du giver een af Dine mindste Skabninger i et nydende Nu, skal engang meddele Vellyst til Millioner, til nydende Verdener! — — — —

Noget efter saae vi endelig Slien, som saa længe blot havde fremviist sin hvide Manke, de flydende Skibe, liig en hvid Hest, der op til Halsen iler gjennem Buske eller Ax. Nu laae den der med sine yndige Bredder; Himmelen, Sko-

vene, Landhusene, Møllerne fordobledes i dette lyse Chrystal. Køerne, som kjølede sig deri, syntes sammenvoxede Tvillinger i forskjellige Grupper.

Den 7de Octbr.

Fra Löitmark om Morgenen Kl. 8 til Cappeln i Taage, gjennem det skjønne Landskab Angeln, forbi Grumtoft, fra hvis Kirke der er en fortræffelig Udsigt, og forbi Lundsgaard, over Kroen Jordan, der ligger i den skjønneste Egn, man kan tænke sig.

Det afvexlede med Solskin og tyk Taage, som forhindrede, at jeg ikke ret kunde see de her overalt fortræffelige Udsigter. Imidlertid saae jeg dog i et lyst Øieblik det yndigt liggende Glücksborg. Endelig kom vi til Holnæs Færgested, hvor vi med megen Besværlighed fik Kareten, med Grevinden, paa tværs i en Baad over til Sundewitt. Fra et Teglbrænderi ved Kysten kom vi over høie Bakker forbi den tospirede Landsbykirke Broacker til det venlige Sønderborg, hvor jeg, halv knuust af min eventyrlige Vagfart, betragtede ved Hjælp af Mars, Jupiter, Lyra, Pleiaderne og et Par andre Stjerner det gamle, ubeboede Slot, hvor Christian den Anden i flere Aar sad fangen. Fra Postgaarden, hvis Postmester, Døttre, Aviser, Thee, Snuustobak, Billedgallerie og besynderlige Tvebakker tiltrak sig min Opmærksomhed, kjørte jeg paa Bukken 2½ Miil forbi Augustenborg i Stjerneskin, under smaabitte Dialoger med Grevinde Schimmelmann om hvordan det gik, til det berømmelige Fyhnshaff, hvor vi stege af Kl. 11½ og forefandt paa een af de nydeligste Jordpletter et smukt Huus med en Vert, som havde endnu mindre de quoi vivre end savoir vivre, og endnu mindre Menneskeforstand end begge Dele.

Fyhushaff.

Den 8de Octbr.

Steenstoppede Senge — honnet Skipper — fortryllende Veir. Jeg besaae dette fortryllende Sted i Morgenstunden, og drak Thee under Samtaler om vor Vert, som Grevinden troede vilde doe af Dumhed.

Vi gik ombord Kl. 9. Grev Ernst Schimmelmann laae foran paa Dækket, Grevinde Charlotte sad i Vognen, og jeg stod ved Siden og fortalte hende min hele Historie. Hun udlokkede hele min nærværende Forfatning af mig, og paalagde mig at overlade hende og hendes Mand at arrangere alle mine Sager. Hun opmuntrede mig til mere Ordentlighed med mine Ting, talte meget om Pram og hans Kone, om hvem jeg gav hende et ganske andet Begreb, end hun for havde. Imidlertid stod jeg paa den skraae Skibsbund, og snart tog mig en Priis Tobak, snart gled ned under Kareten midt i mine Orationer. Vi ankom efter 4 Timers særdeles behagelige Seilads til det med Krigsskibe bedækkede, hvidtaarnede Faaborg.

Vinterophold paa Trolleborg.

Den 8de October vendte Baggesen tilbage fra sin holsteenske Reise til det venlige Trolleborg, og forefandt der sin yngre Broder, Hans Peter, for hvis Confirmation og fremtidige Emplacement den Reventlow-Schimmelmannske Familie havde, af Godhed for Digteren og uden dennes Vidende, overtaget at have Omsorg. Stor var hans Glæde ved atter at skue det ham saa kjære Opholdsted, og en ubeskrivelig Fryd gjennemstrømmede ham, i det Dieblik Sybilles hvide Gestalt modte hans Oie; men da Ludvig Reventlow var i Kjobenhavn, og B. i flere Henseender onskede at reise derhen tilbage, om og kun paa en kort Tid, forlod han Trolleborg alle-

rede den næste Dag, ledsagende Grev og Grevinde Ernst Schimmelmann til Kjøbenhavn, hvor han ankom d. 11te, og ilede fra det Schimmelmannske Palais i „flyvende Galop“ ned til Prams paa Vandkonsten, hvor han — ikke fandt nogen hjemme.

Den 27de October forlod han derpaa atter Kjøbenhavn, og ledsagede Grev Ludvig Reventlow tilbage til Trolleborg, over Løvenborg, hvor de tilbragte den 28de; og det er denne Tilbagereise*) samt dette korte Ophold paa Løvenborg, der findes omtalt i Riimbrevet „Reisen til Korsøer“ (Danske Værker, 5te Bind).

Paa Trolleborg tilbragte B. derpaa Vinteren indtil den 23de Januar, da han i Selskab med dets elskelige Beboere vendte tilbage til Kjøbenhavn, efter atter at have tilbragt en Dag paa Løvenborg hos Geheimeraadinde Løvenskjold.

Under Vinteropholdet paa Trolleborg var Digterens Interesse og hovedsagelige Beskjæftigelse deelt i en dobbelt Retning. Deels var det naturligt, at Grev Ludvig Reventlows ligesaa utrættelige som frugtbringende Bestræbelser for at lykkeliggjøre sine Bønder, og for ved gavnlige Indretninger og Anlæg paa sit Gods at forbedre dette, vandt B.s enthusiastiske Beundring og Deeltagelse, og deels fandt hans især under Opholdet i Tremsbüttel opstaaede Lyst til at blive nærmere bekjendt med de mathematiske, astronomiske og naturhistoriske Videnskaber, rigelig Næring ved den Omstændighed, at han for sine Bemærkninger og smaa herhenhørende Udarbeidelser stedse fandt opmærksomme Tilhørere i Grevinde Sybille og i „den elskeligste Datters elskeligste Moder“ Frue Schubart.

B.s paabegyndte poetiske Arbeider, navnligen Tryllelyren, Sywald og Oversættelsen af Holbergs Niels Klim, maatte staae tilbage for Studiet af Bonnets contemplation de la nature, nogle mathematiske Lære-

---

*) Altsaa Tilbagereisen til Trolleborg i 1787, og ikke den endelige Tilbagereise til Kjøbenhavn i 1788, saaledes som, ved en Forvexling, er anført S. 82.

Udg. Anm

bøger, som han forsynede med Noter, og Læsningen af Herder, Lavater og Hamsterhuis. En Afhandling over hvad Solen fornuftigviis bør antages for at være, og som findes i Manuscript iblandt B.s efterladte Papirer fra denne Periode, er sandsynligviis ogsaa udarbeidet i denne Vinter.

De tvende efterfølgende Scener ere uddragne af den førte Dagbog.

Den 4de Jan. 1788.

Efter at have skrevet nogle Noter til Systeme du Monde, læste jeg en Deel i Bonnets Principes philosophiques. Louise Stolberg har vel Ret, naar hun kalder les oeuvres de Bonnet le livre des livres; thi den sikkre, rolige Gang, hvormed Sjælen ledes, ved at følge Bonnets grundige Ideer, fra Sandhed til Sandhed i den lyseste Orden, er ikke alene overmaade behagelig, men yder tillige det Fortrin, endog frem for mange Bøger i den hellige Skrift, at Bogen kan læses med Nytte i alle Luner.

Posten ventedes hvert Øieblik; men jeg ventede slet ingen Breve med den, og havde aldeles slaaet mig til Taals i denne Overbeviisning, da Postsækken kom. Hvilken pludselig Fryd, da Ludvig rakte mig ikke alene et Brev, men et tykt Brev. Velsignet være dit Støv, gode Keiser Maximilian, eller hvo det var, der først bragte Posten i Gang her paa Kloden! Det er een af de første jordiske Glæder at modtage et Brev, og min Fryd er næsten altid convulsivisk ved en saadan Leilighed. Brevet var fra min elskede Hviid og hans Mariuccia, og foruden dette meddeelte Sybille mig Louise Stolbergs Brev, der omtalte mig meget. Louise havde i dette Brev recapituleret hendes vigtigste Lecture fra ifjor: Bonnet, Cicero, Herder, med sædvanlige vise Betragtninger. Denne Kone er dog uden Tvivl den første blandt alle videnskabelig dannede og fornuftige Damer paa Jorden. O! at

jeg engang kunde samle den Skat, som ligger i hendes herlige Breve! Og denne Kone, som alle, endog de fornuftige Fyrster paa Jorden maatte gjøre sig en Ære af at kjende, elsker mig usle Bagatel med moderlig Ømhed, tænker i det mindste et Par Gange om Ugen paa mig, som hendes Breve vidne, skriver mig ofte til, indbyder mig til ordentlig Correspondance med sig paa samme Tid, som Grever og Grevinder, endog af hendes egen Familie, maae undvære den. — Hvad har hun bemærket hos mig Ubetydelige, for at værdige mig denne dyrebare Velvillighed? — Intet! Men dog ynder og elsker hun mig, og ynde og elske de mig alle! Hvorfor? Fordi Du, Zeline, ynder mig.

Du gav mig dette bløde, kjelne Hjerte,
Som bløder ved den Usles Hændevrid!
Din Aand! Dit Vid, Dig elsker man i mig!

Om Eftermiddagen spadserede vi til Fabriket og Meieriet, prisende den ædle Ludvigs mangfoldige vise, nyttige, Fryd udbredende, ypperlige Indretninger. Paa Hjemveien talte vi meget om Lavaters Sværmerier, i hvilken Anledning Frue Schubart fortalte Eventyret med den Dame, der tilbad ham i den Grad, at da han paa sin Reise besøgte hende, udbad hun sig af ham, at han vilde kysse hendes Haand, som han og gjorde, og hvorpaa hun lovede ham — og holdt det — aldrig at toe den Haand!

Den 19de Jan.

Over Bordet havde jeg havt en arithmetisk Tvist med Lieut. Arctander og Ludvig Reventlow i Anledning af Tallet 5040, som Plato anfører. Jeg paastod, at man kunde finde dette let, og end mere, at man kunde finde Opgangstallet fra 1 til 100. Sybille tog Deel i Striden og holdt med mig, og da hun veed, at jeg over Intet bedre kan glemme mig og

hele Verden end over mathematiske Opgaver, da jeg elsker Mathematik og Tal, flyttede hun sin Stol hen til mig og hjalp mig at udfinde x Tallet. Vi regnede og regnede; men da det gik op i Billioner, blev det hende for talrigt, og nu hjalp hun mig kun at revidere mine Multiplicationer af de tre Factorer til Tallet, hvori alle de første 100 Tal skal gaae op. Da Sybille imidlertid havde revideret falsk, maatte jeg regne hele Tingen om igjen, hvilket beskjæftigede mig til Kl. $2\frac{1}{2}$ om Natten.

Den 21de Jan.

Jeg læste og excerpeerte Bonnet, da Posten kom, med hvilken Ingen af os ventede Breve; men da jeg lukkede Postsækken op, halede jeg med convulsivisk Henrykkelse et Brev til Frue Schubart fra hendes Søn, et til Sybille fra Louise Stolberg og to til mig, nemlig et nydeligt Brev fra den unge Bernstorff i Tremsbüttel, og et yderst fortræffeligt fra min Plum, hvori han fortæller mig sin Attestats Endelse og mange andre skjønne Ting. Jeg forelæste Sybille og hendes Moder dette Brev, og de hjalp mig med at henrykkes over den nette Prosa, hvori Plum overgaaer alle danske Skribenter. Men hvor studsede jeg, da jeg læste mod Enden, at min gode Ven Sir Charles Lykke havde — hængt sig i Hamborg. Jeg blev mere bedøvet end bestyrtset ved denne Tidende, thi det forundrede slet ikke mig, der kjendte ham og hans Principer. I de sidste Samtaler, jeg havde med denne danske Beverland, denne besynderlige, elskværdige Vellystning, sagde han mig flere Gange, at han udentvivl om kort Tid dræbte sig selv. Jeg har vel distraheret ham et Par Gange i denne Beslutning, men han har altsaa dog tilsidst udført den.

Den 22de Jan. Kl. 10. Aften.

Det er altsaa den sidste Aften, for denne Gang, i Jordens elskeligste Elysium!

Da jeg netop om Morgenen havde pakket mine Sager sammen, fik jeg den Tidende, at Præsten Bredsdorff med sin Fader og Broder vare komne for at besøge Grevens og mig, for vi reiste. Intet kunde være sandere Beviis paa den herlige Ludvigs og hans herlige Sybilles Sjæles inderlige Venskab for mig, end den Glædesyttring, hvormed disse virkelig ellers for Dieblikket meget ubeleiligt kommende Gjester bleve modtagne og tvungne til at blive. Aldrig skal jeg glemme det. Enhver Artighed, de vise mine Venner, er en dobbelt, en tredobbelt Artighed mod mig — og hvo i Verden kunde modtage Bredsdorff venligere og forekommende mildere end dette Englepar. Jeg blev ogsaa usædvanlig opromt og munter. Om Aftenen morede vi os meget ved Talen om mine Calculer, om min Hypothesis angaaende de samlede synlige Verdenssystemers Skal, om Tællen fra 1 til Billio, som Adam ikke var bleven færdig med at tælle, hvis han havde levet fra Verdens Skabelse indtil nu og talt i hvert Minut tigange fra 1 til 20; om Tallet Cunctillion (hvilket jeg forestiller mig som en Talmasse af Størrelse som Globus af den øverste synlige Melkeveistjernes Peripherie, naar den tænkes at gaae rundt om Jorden), hvis første Tal er Centrum, og alle øvrige deromkring multipliceerte med hinanden dog ikke formaae at udtrykke et Tal tjenligt til at maale Evighed.

Løvenborg, den 25de Jan.

Ludvig Reventlow forelæste Geheimeraadinden sit Brev til Bernstorff i Anledning af hans Begjering om Afsked fra Commerce-Collegiet og fra slige offentlige Betjeninger — et Brev, som man ikke kunde høre læse uden inderlig Beundring

over den mageløse Retskaffenhed og sande dydige Tænkemaade, det aandede. Hvor sand stor er Ludvig Reventlow! og hvilket kildrende Beviis paa hans dybtskattede Venskab og Fortrolighed, at han tillod mig at høre det, da det saa nøie skildrede ham selv og hans Omstændigheder.

Efter Maaltidet sang Frøken Bertouch, som synger nydeligt, for os alle mine Viser iblandt Klubsangene, og jeg forelæste dem derpaa nogle af mine smaa Udarbeidelser, af hvilke især Tønne Blocks Biographie *) meget morede dem. Efter om Aftenen at have taget Afsked og være kommen op paa mit Værelse, slog Tanken, at jeg maaskee aldrig mere saae den tilbedelige Geheimeraadinde, mig saa stærkt, at, da mine Øine i det samme faldt paa min Stambog, greb jeg en gammel Pen, dyppede den i noget endnu ældre Blæk, rev et Blad af Stambogen og malede sans façon paa dette:

Til Geheimeraadinde Løvenskjold.

„Tre Paradiser lærte jeg at kiende
Paa denne vores sørgelige Jord:
Det Sted, hvor Rolighed omgjerder Hende **),
Det Sted, hvor Ludvig og Sybille boer —
Og dette, som mit hele Hjerte gjetter
Maa være Plantehaven blandt de tre —
For sødt at slumre bort den tredie
Og ak! maaskee den sidste her blandt Nætter.
Lad Deres inderlig tilbedte Navn
I denne Bog erstatte mig dets Savn!"

---

*) Haves endnu i Manuscript; men ansees ikke for passende til en trykt Meddelelse. Udg. Anm.

**) Med Hende mener jeg, som Andre, Louise Stolberg. Forf. Anm.

og skyndte mig ned med den endnu vaade Lap indlagt i min Stambog. Snurrepiberiet behagede hende, og hun nedskrev strax disse tre mig stedse hellige Linier:

„Bei Pflicht und Fleiß sich Gott ergeben,
Ein künftig Glück in Hoffnung sehn —
Das ist der Weg zur Ruh' im Leben!“

Jeg gik op, efter endnu engang at have taget en rørende Afsked med den livsalige Frue Schubart, og læste to Capitler i Paulus og to Psalmer af David, som svarte besynderligen vel til det, Frue Løvenskjold havde skrevet.

Altsaa seer jeg nu imorgen, med Guds Hjælp, atter Pram og hans Marie. Hallelujah!

Femte Afsnit.

1788—1789.

Ophold i Kjøbenhavn fra Jan. 1788 til Mai 1789. — Oversættelsen af Holbergs Niels Klim. — Operaen Holger Danske.

Niels Klim.

Ved at betragte Baggesens Liv og literaire Virksomhed i de foregaaende Afsnit har Læseren allerede havt tilstrækkelig Anledning til at bemærke, hvor tidligen Digterens Sands for det Komiske og Lunefulde, det Ironiske og Satiren udvikledes, og man vil ved fremdeles at følge ham paa hans Digterbane erkjende, at denne Sands vedligeholdt sin sjeldne Styrke i usvækket Kraft indtil i den døende Digters sidste Øieblikke. Vel antog han selv og Andre ofte, at det var hans Digterkald fortrinsviis at hylde den alvorlige Muse, og hans levende Phantasie, let bevægede og begeistrede Følelser, i Forbindelse med hans sjeldne Talent til at kunne tolke sine Phantasier og Følelser, under en høi poetisk Flugt, i rene, lyriske Toner, berettigede til denne Antagelse. Ogsaa blev den i høi Grad subjective Digter i sit meget bevægede Liv saa ofte hjemsøgt og greben af alvorlige Momenter, at han sjelden savnede Anledning til i en alvorlig Stemning at tolke virkelig følte Savn, Sorger og Smerter. Men selv under den alvorligste Tænkning, i de mørkeste Øieblikke og ved de høitideligste Udbrud af dybt bevægede Følelser, veeg ikke den komiske

Muse fra hans Side og opklarede ofte ved sit Smiil hans taareblændede Øie. Baggesen var nemlig humoristisk Digter. Haand i Haand med den alvorlige og med den komiske Muse vandrede han ad sin æsthetiske Bane; og naar han paa denne ofte blev misforstaaet, eller betragtet af sig selv og Andre som gaadefuld, hidrørte dette for største Delen derfra, at Betragteren ikke tilstrækkeligen bemærkede den nøie Forbindelse, der fandt Sted imellem Digterens literaire Frembringelser og hans borgerlige Livs Tænken og Handlen. Begge Virksomheder vare, om og ofte i forskjellige Retninger, Yttringer af een og den samme poetiske Aand, der i en sjelden høi Grad beherskede hans hele Individualitet. Men denne Aands Stræben gik allerede tidligen ud paa, at forbinde Hjertets poetiske Elementer med Hovedets philosophiske, og derved udvikledes Sandsen for det Humoristiske, der charakteriserer Digterens betydeligste Arbeider, i hvilke alle han ofte smiler bag Taarer og skjuler dyb Alvor bag skjemtsomme Yttringer.

Udgiveren af J. Baggesens Biographie, der har sat sig den Opgave, efter Evne at bidrage til en rigtig Opfattelse ikke blot af Digterens Liv og Personlighed, men og af Forbindelsen imellem hans Livs Begivenheder, hans individuelle Personlighed og hans literaire Virksomhed, føler sig foranlediget til at forudsende disse Bemærkninger ved Beskrivelsen af det korte Afsnit, der laae imellem hans første indenlandske og hans første udenlandske Reise, og i hvilket han fuldendte sin Oversættelse af Niels Klim, samt saae sin første Opera opført.

Endskjøndt B. paa sin i det foregaaende Afsnit beskrevne Reise var bleven personligen nøie bekjendt med Digterne Klopstock, Christian og Fr. Leopold Stolberg, og de høie, alvorlige Toner af disses Lyrer havde fundet Gjenklang i hans Indre, opfordrende ham til efterlignende poetiske

Forsøg — endskjøndt han ved en hyppig Brevverling med den aandrige Grevinde Louise Stolberg og ved Deeltagelsen i dennes Correspondance med den lærde Naturforsker, Genferen Bonnet, var bleven ledet til en stadig, alvorlig Beskjæftigelse med mathematiske og philosophiske Studier — og endskjøndt flere dybt følte Savn i hans nærmeste Omgangskreds*), i Forbindelse med en vedvarende meget sygelig Tilstand, syntes at maatte, om end ikke udelukkende saa dog overveiende, stemme hans Sind for den alvorlige Poesie, see vi ham dog i denne Periode netop fortrinsviis beskjæftiget med Oversættelsen af et Skrift, der — som Literaten Abrahamson, i sin Recension over Oversættelsen, ligesaa kort som udtryksfuldt bemærker — indeholdt „Angreb paa statistiske, politiske, theologiske, philosophiske og literaire Daarligheder, hvori Satirikeren fægtede mod hele sluttede Corps“, nemlig med Oversættelsen af Holbergs Klimii Iter Subterraneum, og det paa en Maade, der viser hvor ganske han havde opfattet og tilegnet sig dette mesterlige Vittighedsværk.

Det er Udgiveren imidlertid ubekjendt, om udelukkende indre Sympathie har bragt den unge Digter til at oversætte den latinske Original for det danske Publicum paa en værdigere Maade end i den første danske Oversættelse af Hagerup, fra 1743, eller om ikke tillige en ydre Tilskyndelse har opmuntret ham til dette Foretagende. Den med vor Literaturhistorie saa nøie fortrolige Lærde, der har meddeelt Bibliographiske Noticer om dette Værk**), omtaler ingen saadan ydre Tilskyndelse, og af den i 1787 udstedte Subscriptionsplan sees kun, „at for at sætte Mesterværket af en Mand,

---

*) Navnligen ved A. C. Hwiids Død.

**) See de historiske og literariske Oplysninger af E. C. Werlauff, der ledsage N. V. Dorphs Udgave af Niels Klim i 1841.

hvis Arbeider ere ligesaa mange Monumenter til Danmarks Ære og hvis sjeldne Værd Europas Dom alt længe har fastsat, i et fordeelagtigere Lys, end det hidindtil har staaet i for danske Læsere, har et Selskab foretaget sig at udgive det, oversat i Nationens Sprog, i Qvartformat, paa godt Papiir, med skjønne latinske Bogstaver, og prydet med Kobbere og Vignetter." Fremdeles bemærkes, at "Oversættelsen bliver af J. Baggesen, Kobberne malede af N. Abildgaard, stukne af F. Clemens og Trykken af N. Møller*)," og det synes som om disse Mænd have ene dannet "Selskabet", der haabede at see sig "af Publicum understøttet i dette Foretagende." Men da Baggesen anfører i et Brev fra Novbr. 1789, ved at omtale sin literaire Virksomhed i den her omhandlede Tid, at foruden flere periodiske Meddelelser i literaire Tidsskrifter, beskjæftigede ham et større Værk, nemlig "Oversættelsen af Holbergs Klimii Iter Subterraneum, der blev udgivet paa Kongelig Bekostning med megen typographisk Pomp, som et Monument for Holberg," saa har sandsynligviis "Selskabet" tillige havt en Understøttelse fra samme Kilde som den, der omtrent til samme Tid tilflod Rahbek, for at han kunde udgive Holbergs Comedier.**)

Oversættelsen er recenseret af Abrahamson i Kbhvns. lærde Efterretninger for 1789, Nr. 23. Den roses i det Hele taget, fordi B. "har de allerfleste Steder gjort, som den gode Oversætter bør gjøre: tænkt sig klart hvad Originalen siger, og da udtrykt det, som den gode danske Forfatter vilde udtrykt i Tanken eller Tingen, hvis han selv havde

---

*) Værket er iøvrigt bleven trykt hos J. F. Schultz, og ikke hos N. Møller.

**) Af Rahbeks "Erindringer" 3die Deel, S. 351 sees, at han havde oppebaaret 800 Rigsdaler af Kongehuset til dette Foretagende.

tænkt dem.“ Hvad Versene angaaer, da erkjendes, at disses „Skjønhed maa undskylde den Frihed, Digteren har taget sig med sin Original, ved at udmale i fire Gange saa mange Vers hvad hiin kun udtrykte ved nogle Faa.“ Imidlertid gjøres ogsaa mange Indvendinger og dadlende Bemærkninger mod enkelte Ord og Udtryk, ligesom og til Slutning Abildgaards Tegninger underkastes en meget skarp Kritik. I en anden Recension, som findes i Kritik og Antikritik 7de Hefte, dadler en Anonym (efter Werlauff maaskee J. C. Tode) med kjendelig Partiskhed og Bitterhed baade Oversættelsen, Kobberne og Trykken. Digteren selv ansaae stedse dette sit Arbeide for et af sine bedste, og efter over et halvt Seculums Forløb findes i de allerede anførte bibliographiske Noticer af Werlauff følgende hæderlige Dom over samme: „Den flydende og aandfulde Oversættelse, i stilistisk Henseende et erkjendt Kunstværk, den elegante Versification, Kobbernes Udførelse fra Penslens og Gravstikkens Side, samt det typographiske Udstyr ville altid gjøre denne danske N. Klim til en Prydelse for vor Literatur, hvortil neppe endnu haves Mage. Denne Berømmelse fragaaer intet væsentligt derved, at Oversættelsen i det Hele er mere frie og omskrivende end troe, og at flere af Tegningerne staae i Modsigelse til selve Bogens Indhold.“

Hvad de senere Udgaver af denne Oversættelse*) angaaer, henvises til Tillæg XII.

---

*) Oversættelsens fuldstændige Titel er:

Niels Klims underjordiske Reise ved Ludvig Holberg. Oversat efter den latinske Original af Jens Baggesen. Kjöbenhavn. Trykt hos J. F. Schultz, Universitets-Bogtrykker. 1789. 394 S. 4.

Foran ethvert af Værkets 16 Capitler findes et Kobber.

12.

I Ribers anden og tredie Samling af Poesier, paa J. F. Schultz's Forlag, og af hvilke den sidste Samling udkom i 1788, findes flere i Danske Værkers andet Bind optagne Elegier, der høre til den Cyclus af Digte til Seline, som allerede er omtalt i det Foregaaende, S. 67. Af disse er Elegien: „Ved Selines Bortreise“ i de senere Udgaver deelt i de tvende „Da hun skulde reise“ og „Da hun var bortreist“ og Elegien: „Til et Exemplar af Zadig“ er senere bleven end mere forandret. Da Digteren nemlig i en noget sildigere Periode blev mere fortrolig med den engelske Literatur og samtidigen nedstemmedes i sin Enthusiasmus for Voltaire, maatte dennes Zadig vige Pladsen for Richardsons Clarissa, og saaledes blev den ældre til den franske Roman henvendte Strophe:

Dig skal jeg tidt med mine Taarer væde!
O! disse være din Forfatters Løn!
Naar Zadig og Astarte med mig græde,
Jeg mindes skal Apollos bedste Søn,
Og som min Skytsaand offre ham til Ære,
Den sidste Taare, som faldt ned paa Dig:
„Sov sødt i Graven, himmelske Voltaire,
„Fordi din fromme Bog nu trøster mig!“

i senere Udgaver forandret til:

„Ei Dig omsonst min faldne Taare væder,
O! dette være din Forfatters Løn!
Naar Richardsons Seline med mig græder,
Min Veemod ei misunder Glædens Søn.“

Til de andre Smaadigte høre de ligeledes i D. V. 2det Bind optagne Poesier: Til Hanna Braem (i hendes Stambog); Trolleborg (i den første Udgave Ludvigslund); Formastelsen (tidligere Fristelsen. En Ode til Grev Fried. Leopold Stol-

berg*); samt det i 4de Bind optagne Epigram „Til Danmark ved Gerners Liig." Da denne især ved sin Forbedring af Dokken hæderligst bekjendte og i sin Tid i en sjelden Grad almeen yndede Søofficeer døde den 27de Decbr. 1787, og B. først retournerede til Kjøbenhavn den 21de Jan. 1788, kunde han ikke personligen tage Deel i den store Sorgeskare af udmærkede og patriotisk sindede Mænd, der ledsagede Gerners Liig og som ved Ord og i Gjerning hædrede den formeentlig forurettede Afdøde, paa en Maade, der gjorde, at denne Jordefærd til den Tid spillede en høist betydningsfuld Rolle**). At B. imidlertid ikke blot deelte Folkets og flere af dets ædleste Repræsentanters Følelser, men paa den ham eiendommelige Maade forstod at tolke disse med faa Ord, beviser noksom dette Epigram, som i sin første Udgave betegnedes med et X. og lyder:

Din Graad var bitter, naar en ædel Mand
Fra dig til Lønnens lyse Tempel iilte;
Meer lindrende den flød, mit Fødeland!
Hvis og, imens han levede, du smiilte.

Holger Danske.

Den 31te Marts 1789 opførtes paa det kongelige Theater for første Gang Holger Danske, Opera i tre

---

*) Jvfr. i det Foregaaende S. 113.

**) Jvfr. Rahbeks „Erindringer" 3 D. S. 136—146, hvorefter Gerners høitidelige Jordefærd til den Tid endog betragtedes som den Begivenhed, da anden Gang „Folket handlede som af egen Drift, og hævdede Menneskehedens Rettigheder", og derfor sattes ved Siden af den formeentlig første lignende Begivenhed, nemlig da den 18de October 1660 „Adelsaaget blev brudt over Konge og Folk."

Acter, sat i Musik af Kunzen. Til denne Opera havde B. taget Stoffet af Wielands Oberon, om hvilket skjønne Digt han i sin Forerindring til det trykte Drama siger, „alle Muser og Gratier have forenet sig om, at uddanne dette til Germaniens Ære og deres Yndlings Udødelighed.“ Imidlertid havde B., maaskee af en forfeilet patriotisk Følelse, tilladt sig at forandre Helten i Wielands Digt: Hyon af Guienne, til Holger Danske. Han ansaae det for tilstrækkeligt, at „de efter Fabelen begge havde været Riddere i Karl den Stores Tjeneste, begge dræbt (?) hans uværdige Søn, begge havt at bestille med Tyrker, og især — begge været dydige, uforskrækkede Helte.“ Hans Maal var at fremstille i et for Øiet og Øret skjønt Billede to Elskende, som trods alle Farer, Fristelser og Forførelser bleve hinanden troe til Døden; og om dette Arbeide anfører han iøvrigt selv ved dets første Fremtræden, at „det er et Forsøg, hvis Skjæbne, ved Opførelsen, vil bestemme om han skal qvæle eller nære sin Lyst til at arbeide for Skuepladsen, da Publicum, og ikke han, har alene Ret til at dømme, hvorvidt hans unge Thalia, paaklædt af Polyhymnia og fremledet af Terpsichore, fortjener Opmuntring eller Ydmygelse.“ Under Stykkets sex Gange for fuldt Huus gjentagne Forestilling*) vandt det meget Bifald, og under 6te April anføres (i Dramatiske Tillæg Nr. 19): „Holger Danskes Skjæbne er bestemt; Stykket gjør unegtelig saa herlig en Virkning paa Theatret, som nogen anden Oper, Musikken roses af Læg og Lærd; baade Hr. Kunzens og Hr. Baggesens Arbeid har lykkeligen staaet sine Prøver.“ Dog dette var ingenlunde Tilfældet med den Sidstnævntes Arbeide, forsaavidt som dette

---

*) Jvfr. Tillæg XIII.

ikke blev ene betragtet og bedømt som en sædvanlig Operatext, men tillige af flere Kunstdommere paa det strengeste kritiseret som et selvstændigt dramatisk Arbeide; ligesom om Operaens Forfatter havde gjort Fordring paa at denne skulde i samme Grad tilfredsstille under dens Læsning, som ved dens Opførelse.

En samtidig Recensent bemærker*), at intet dramatisk Produkt har hidtil „gjort saa stærk en Sensation hos os, har givet Anledning til saa megen, deels uædel Bevægelse i den belletristiske Verden og til saa langt udstrakte Raisonnements, har indviklet saa mange navngivne og ubenævnte Personer i Feide, som denne Opera.“ Man vil imidlertid lettere kunne forklare sig dette, naar man gjøres opmærksom paa, at følgende tvende Strids-Elementer væsentligen — og maaskee fornemmeligen — opflammede og bidrog til at vedligeholde denne Feide. For det Første nærede til den Tid mange af Ordførerne i den belletristiske Republik stor Frygt for, at Operaen skulde erholde en alt for høi Stilling paa den danske Skueplads og vinde for mange Yndere iblandt dennes Besøgere. Nogle Uger, forinden Holger Danske opførtes, var Operaen Aline, Dronning af Golconda, ligesom Holger Danske pragtfuld udstyret, fem Gange opført og modtaget med stort Bifald; og saadanne Stykkers Opførelse dadledes i oeconomisk, moralsk og æsthetisk Henseende. De fleste Recensenter vare enige om, at to saa store nye Skuespil som Aline og Holger Danske syntes at være for meget paa vort Theater for een Vinter. I en Recension**) føres Anke over, „at

*) I „Dramatiske Tillæg“ Nr. 23, den 15de Mai 1789.

**) Jvfr. Kbhvns. lærde Efterr. Nr. 41. I denne Rec. bemærkes iøvrigt tillige, at „for en stor Deel Læsere, der ikke have Leilighed til at besøge Skuepladsen, er det altid en Ulyst, naar en god Digter, en

Operaen fordærver Smagen og Sæderne, og er en altfor kostbar Luxus; thi i Operen er det fremherskende, der virker paa Sandserne og Følelsen; og det kan vel ikke negtes, at Menneskets Fordærvelse reiser sig af den Overmagt, som man lader Sandserne faae over Fornuften, samt af den Letsindighed, der lader Mennesket være ubekymret om Sandsernes Tyrannie; og da Operen tillige ødelægger hvad der af Mange ansees for det Vigtigste, Penge — er det af disse Grunde klart nok, at den absolute Nødvendighed ikke kan godtgjøres, hvorfor just et sligt Drama i dyre Domme skal fremelskes hos os, der ikke er den allerrigeste Nation i Europa, og heller ikke den, som ved Ressourcernes Mængde længst kunde modstaae den ved Sædernes Fordærvelse uundgaaelige Undergang." K. L. Rahbek, den betydeligste Ordfører i et literairt Parti af Venner, der, ved en daglig Omgang i Klublivets Kredse tætsammenknyttede, dannede en Slags belletristisk Phalanx, antog*), at Smagen paa „saadanne Spektakler" som de, der i en af ham lovpriist Afhandling (af T. Rothe) benævnes Farce, Syngespil, Opera, Decoration, Ballet og kunstig Lynild, gjorde „en ubodelig og uberegnelig Skade paa Smagen for sand Konst og Skuespil, baade for dem, der udøve, og dem, der nyde disse."

Baggesen f. Ex., digter et Værk, som vanskeligen behager under Læsningen, hvilket er Tilfældet med Holger Danske, der har fundet Bifald paa Skuepladsen, men lader Læseren kold, naar man undtager faa Steder." Recensenten anfører derpaa en heel Deel Momenter, der, efter hans Anskuelse, gjør det begribeligt, hvorfor Stykket ikke har gjort den Virkning paa Læseren som paa Tilskueren; men derefter anfører han ogsaa en Mængde „virkelige Skjønheder, som det var ubilligt at miskjende."

*) Jvfr. Rahbeks „Erindringer" 3 D. S. 85 og fl. St.

Det andet Strids-Element i Holger-Feiden fremkaldtes og næredes ved Prof. C. F. Cramers taktløse og ukaldede Fremtræden som tydsk Konstdommer over dansk Literatur. Han oversatte nemlig strax Holger Danske paa Tydsk*), og vedføiede sin Oversættelse Bemærkninger, der paa en overdreven og derved ubillig Maade fremhævede B.'s poetiske Talent paa andre Digteres Bekostning.**) Da dertil kom, at Prof. Cramer allerede tidligere havde fældet en ubetænksom Dom over danske Digtere i et Skrift imod sal. Prof. Hwiid, at man til den Tid befrygtede Cramer vilde blive ansat ved Universitetet i Kjøbenhavn, og at mange danske Embedsmænd, vel-

*) Holger Danske. Eine Oper. Nach dem Dänischen von Carl Friedrich Cramer. Die Musik vom Herrn Kunzen. Kiel 1789. Im Verlage des Verfassers. Gedruckt zu Copenhagen bey dem Königl. Hof- u. Univ.-Buchd. J. F. Schultz. 106 S. in 8vo. Rec. i Kbhvns. lærde Efterr. for 1789 Nr. 42 og i Kritik og Antikritik Nr. 36 af Tode.

**) Han bemærker saaledes ved at omtale B.'s Stiil: „Die große Korrektheit und Präcision seines Styls unterscheidet ihn merklich, und hebt ihn in meinen Augen sehr weit über den von Manchem der Nation zu sehr vergötterten Ewald, der viel, aber oft wilden Genius hatte, nicht genugsam durch Studium und Kenntnisse gezüchtigten Geistes war, und aufsprühende Feuerflammen oft in verdunkelnde Dampfwolken hüllte." Om dette Sted bemærker hans Recensent: „Det er nu igjen en Germanismus, som tillader den enkelte Mand, at lære vort Folk, hvad Værdie dets mageløse Digter havde." Cramer har derimod i sin Oversættelse af B.'s Labyrinth, 3 Aar senere, gjentaget sin Dom over Baggesen overhovedet og in specie hvad den anførte Correcthed angaaer, med Tilføiende: „Dieses meine Urtheil, welches ich damals vor der Vorstellung des Holger gefällt, fälle ich, nachdem der Spruch vieler Kenner, vornehmlich des trefflichen critischen Kopfes (Grönlands), der die lange und gedachte Recension des Kunzisch-Baggesenischen Meisterstückes in Reichardts Musicalischer Monatsschrift (Julius 1792, S. 6 sqq.) gemacht, und der Beyfall des größern unbefangenen Theiles des dänischen Publicums, den meinigen bestätigt hat, auch noch jetzt."

ikke ganske uden Grund, følte sig tilsidesatte for tydske, saa er det begribeligt, at Cramers tildeels overdrevne Roes var for Mange en Spore til en lignende Dadel.

Feiden begyndte med nogle af Rahbek forfattede bittre men ingenlunde vittige Epigrammer over Holger Danske, der (dog uden Forfatterens Vidende) vare indrykkede i det kun lidet anseete Blad: Aftenposten. I Anledning heraf udgav B., under 22de April, et lille Flyveskrift „Til det virkelige Publicum i Anledning af Hr. Rahbeks Epigrammer", hvilket frembragte et Svar fra Rahbek (i Kritik og Antikritik Nr. 6) og et Gjensvar fra Baggesen. Nu blandede sig flere i Feiden, navnligen C. F. Cramer, P. A. Heiberg, J. C. Tode, og Striden blev stedse heftigere og heftigere. Da imidlertid det literaire Udbytte af denne Feide er altfor ringe, vil Udgiveren af denne Biographie ikkun for saavidt omtale samme, som den greb forstyrrende ind i Digterens personlige Forhold.*)

Angrebet af Vennen Rahbek afficerede i høi Grad den ved sin Aands Bevægelighed og sit Legemes sygelige Tilstand let irriterede B. Efter offentlig at have erklæret: „Ingen

---

*) Dog kan Udg. ikke undlade her at meddele følgende, som han troer, hidtil ubekjendte Facta: Til de anonyme Deeltagere i Holger-Feiden hørte de tvende Fættere Schack v. Staffeldt og O. D. v. Staffeldt, der hver kæmpede ivrigen for sit Parti. Den Førstnævnte, dengang Lieutenant i Landetaten, senere Forfatter af nogle faa men fortræffelige lyriske Digte, var imod Operaer overhovedet, og meget opbragt paa Cramer over hans „Ausrufungen", imod hvilke han udgav en særskilt Brochure: „Om den Ting, kaldet Ausrufungen og andre Ting." Den Sidstnævnte, dengang Hofjunker og Forfatter af flere Digte i Minerva, senere Amtmand, var imod Rahbeks Anskuelse af Operaernes skadelige Indflydelse paa Publicums Smag og paa Theatrets Fond, og er Forfatteren af den i Dramatiske Tillæg Nr. 22 og 23 indførte „Skrivelse". Et venskabeligt Brev fra den Sidstnævnte til B., af 23de Mai 1789, angiver dette.

indseer og erkjender meer end jeg selv mit Forsøgs Ufuldkommenhed; men saa overbeviist, som jeg er om, at det har Feil, saa overbeviist er jeg ogsaa om, at disse Feil ikke ere moralske" — bemærker han vel: "Indtil man beviser det modsatte, er jeg meget rolig, og moerer mig imidlertid over en Allarm, som foruroliger dem meest, der opvække den — i det sikkre Haab at min Rolighed skal vedvare, naar dette Moerskab er forbi." Men det stred formeget imod hans Individualitet at kunne i Virkeligheden vedligeholde denne Sinds-Rolighed; og hans Erklæring til Rahbek: "Jeg har aldrig holdt Dig for Mand af Smag; men jeg har holdt Dig for Mand af Hjerte. Jeg har indtil Holger Danskes Opførelse troet Dig veltænkende, ædel, endog i høi Grad, som Menneske og Ven — men (og dette alene smerter mig) jeg kan ikke troe det længer" — overbeviser os om, at han langtfra følte sig rolig og munter, saalænge han ansaae sig forurettet af Vennen. Dennes senere Erklæring, ikke at have givet sit Samtykke til at hans Epigrammer bleve trykte, tilfredsstillede ikke B., og da ingen mundtlig Forklaring hævede de forudgaaede og efterfølgende Misforstaaelser, fjernede Vennerne sig stedse mere og mere fra hinanden, uden senere i Livet atter at mødes saaledes som i deres Ungdoms Dage.*)

---

*) Efter 35 Aars Forløb har Rahbek i sine "Erindringer" (3die Deel 1825) udtalt sig over sit tidligere Forhold til B. og over sin Deeltagelse i Holger-Feiden paa en for hans Aand og især for hans Hjerte meget hæderfuld Maade. Han udtalte dette, medens B. endnu levede; men denne var fjern fra Fædrelandet, og skuede aldrig den Vennehaand, der raktes ham paany. Udgiveren af hans Biographie, der, som Dreng og som Yngling, ofte personligen nød Beviser paa Rahbeks godmodige Sindelag, anseer det imidlertid som en ham kjær Pligt, at meddele netop i Baggesens Biographie Rahbeks oplysende Forklaringer af de her berørte tidligere Misforstaaelser. See Tillæg XIV.

(Pag. 63)

Om sit Forhold til C. F. Cramer og dennes Deeltagelse i Holger=Feiden har B., kort efter at Feiden var endt, udtalt sig i Labyrinthen*). Deraf sees, at da Prof. Cramer i Begyndelsen af 1789 besøgte B. i Kjøbenhavn, gjengjældte Digteren hans Høflighed med fornærmende Uartighed paa Grund af Cramers Sarcasmer mod Prof. Hwiid (i Anledning af dennes Yttringer over Klopstock og den tydske Nation). Men da B. kort efter faldt i en stærk og, som det lod, dødelig Sygdom, og Cramer i denne besøgte ham paany, med umiskjendelig Deeltagelse ivrigen greb enhver Leilighed til at gjøre B. Tjenester, og overbeviste denne om, at Angrebet paa Hwiid var begrundet paa en Misforstaaelse o. s. v., bleve de hjertelige Venner. Men hvad Oversættelsen af Holger Danske og Fortalen til samme angaaer, da erklærer B., at begge, saavelsom det derpaa følgende Fragment, bleve til uden hans Vidende og tildeels imod hans Villie. „Og her" — tilføier han — „maa jeg aflægge en oprigtig Bekjendelse — det gjør mig ondt, at maatte aflægge den — Intet af Alt, hvad der er hændet mig i min lille Kreds af Verden, har været mig saa modbydeligt, Intet har græmmet mig saa inderligt, Intet saa ubehageligen forstyrret den Smule Roe, jeg af og til nød — og Intet (for at sammenfatte Alt i eet Udtryk) har gjort mig hiin ellers noksom tornede Vei saa forhadt, som den Viraks=Skye, hvori jeg her med Bestyrtelse pludselig saae mit Navn indhyllet." I sin commentarrige tydske Oversættelse af Labyrinthen har Cramer i Anledning af dette Sted (i Juli 1794) gjort opmærksom paa, at hvis hans Roes har været B. ubehagelig med Hensyn til det danske Publicum, beklager B. dog neppe, at være ved ham bleven det tydske literaire

*) Jvfr. Danske Værker 8de Bind, S. 223—230.

Publicum fordeelagtigen bekjendt. Dette var vistnok ei heller Tilfældet; thi dette sidste maatte naturligviis være B. behageligt, især paa hans snart paafulgte Reise i Tydskland, og navnligen med Hensyn til en af Tydsklands til den og enhver Tid betydeligste Digtere, den af ham saa høit skattede Wieland.

Af Holger Danske er Tilegnelsen (til Kronprindsesse Louisa Augusta) samt sem Sange, under Navn af Elskovs Smerte, Titanias Klage, Titanias Haab, Almansaris Sang til Holger og Holger til Almansaris, optagne i Danske Værker, andet Bind. Holger Danske er derimod ikke bleven optaget i Udgaven af B.'s danske Værker i sin Heelhed. Dette er imidlertid undladt aldeles uden Hensyn til Holger-Feiden og ene fordi Forfatteren selv havde erklæret, at denne Opera var et Forsøg, hvis Ufuldkommenhed han erkjendte, og som navnligen ikkun kunde tilfredsstille Publicum ved Opførelsen. J. Baggesens danske Værker ere ei heller hans samlede Værker, og der findes derfor saavel en urigtig Præmisse som en urigtig Conclusion i C. Molbechs Dom over Indflydelsen af Holger-Feiden paa Digtets senere Udgivelse, naar han siger*): „Nogle slette Epigrammer kunde Holger Danske vel have udholdt; men P. A. Heiberg greb ham an med vægtigere Vaaben, og gav ham i sin Parodie: Holger Tydske et dødeligt Saar, der saa alvorligt skillede ham fra Livet, at han ikke engang i Udgaven af Baggesens samlede Værker har kunnet opnaae en fuldkommen Opstandelse." Efter Udgiverens Formening dømmer en samtidig Kunstdommer langt rigtigere om Holger-Feiden og Forholdet imellem Holger Danske og Holger Tydske ved at anføre**): „Den Ani-

---

*) Jvfr. Dansk Anthologie ved C. Molbech. Kbhvn. 1832. Anden Deel S. 366.

**) I Kritik og Antikritik for 1789, Side 423, høistsandsynligen af Tode, der langtfra var partisk sindet for Baggesen.

mositet, som man har viist mod B., fremfor mod Andre, har unegteligen sin Grund udenfor hans Stykke. Det er ikke urimeligt at Holger Danske lastes for sin Autors og Autor for sin Vens Skyld. Holger Danske er intet Mesterstykke, fordi Cramer har ophøiet det; og heller ikke er det slet, fordi Heiberg har parodieret det."

Ligesaa lidet kan Udgiveren erkjende Rigtigheden af Molbechs og Müllers*) Bemærkninger, forsaavidt disse tyde hen paa, som om Holger-Feiden (der unegteligen allerede i sin Begyndelse var den unge Digter, som hidtil havde været vant til den meest opmuntrende offentlige og private Hyldning, ubehagelig) nærmest foranledigede hans paafølgende Reise. Ene og alene hans vedvarende Sygelighed gjorde en Badereise ønskelig, ja vel endog aldeles nødvendig, og til at foretage en saadan sattes han i Stand ved hans høie Beskytters, den ædle Prinds Friedrich Christian af Augustenborgs Yndest og Regjeringens Understøttelse, uden Hensyn til Holger-Feiden, der først tiltog i Heftighed efter hans Afreise d. 24de Mai.

B. har i et Brev, skrevet paa Tydsk i Novbr. 1789, selv yttret sig om Anledningen til hans Reise og dennes Betingelser saaledes:

"Vendt tilbage til Kjøbenhavn levede jeg meest i den Schimmelmannske, Bernstorffske og Reventlovske Families Kredse, deels i Byen og deels paa Landet, og i disse tænkte man alvorlig paa min tilkommende Bestemmelse, ligesom jeg selv følte, at det var Tid jeg kom til en Slags Roe. Men min Sygelighed og den literaire Lykke, jeg dengang gjorde, bevirkede at jeg ikke iilte dermed. Imidlertid blev det paatænkt af Universitetets Patron, Prindsen af Augustenborg, at op-

*) Jvfr. P. E. Müllers Necrolog i Dansk Litteratur-Tidende for 1826, Nr. 45.

rette et Professorat i de skjønne Videnskaber, og en Dag blev jeg ganske uventet i en Billet fra Grevinde Schimmelmann gratuleret som Professor. Prindsen af Augustenborg og hendes Gemal havde nemlig bestemt mig for en saadan Post, og hun vidste at denne vilde den Dag blive i Statsraadet foreslaaet besat. Jeg blev imidlertid ingenlunde glad over, at man saaledes uden mit Vidende arrangerede mig en Post, især da en Ven af mig (Rahbek), der var langt ældre Literator end jeg, ventede at udnævnes dertil. Jeg beroligedes imidlertid snart; thi Ministeren Bernstorf havde i Statsraadet sat sig derimod, med den Forsikkring, at jeg ikke vilde modtage Embedet. Senere erfarede jeg, at han begrundede dette paa en Meddelelse fra hans Svigerinde, Grevinde Louise Stolberg, som af al Magt ønskede, at jeg skulde gjøre en Reise. Min Ven erholdt iøvrigt ei heller Professoratet, som forblev ubesat. Han var den eneste Concurrent og er for nærværende Tid — som jeg erfarer af Breve fra Danmark — reist til Tydskland. Prindsen af Augustenborg stod paa, at Posten skulde opbevares mig. Han udvirkede, at jeg kom til at reise paa kongelig Bekostning under følgende behagelige Betingelser: 1. Jeg kunde reise hvorhen jeg vilde. 2. Kunde opholde mig kort eller længe paa hvilket Sted jeg ønskede. 3. Erholdt 200 Rdlr. gode Penge hvert Fjerdingaar — 4. med den Forsikkring, at naar jeg kom hjem, efter et, to eller tre Aars Forløb, skulde mit fremtidige Udkomme blive mig fuldkommen sikret. Da Prindsen derefter spurgte min Læge, Livmedicus Berger, om ikke en Reise til Pyrmont kunde være mig gavnlig, svarede denne, at en saadan maaskee kunde være ret god, men bedre var det, naar jeg vilde og kunde — gifte mig. Da nu Prindsen spurgte mig om mit Sindelag i saa Henseende, forsikkrende mig, at han vilde sørge for Midler til at jeg kunde etablere mig paa en

fast Fod, sagde jeg ham, at jeg endnu aldrig havde tænkt eller kunde tænke paa sligt — vilde derimod gjerne reise til Pyrmont og efter nogle Maaneders Fraværelse vende tilbage, forat besørge mine literaire Forretninger i Hjemmet*); og vi bleve saaledes enige om, at jeg først skulde reise til Badet Pyrmont, derpaa gjøre en længere Reise, og vende tilbage om et halvt Aar. Sørg blot for Deres Sundhed og Munterhed — sagde den ædle Prinds — jeg vil sørge for alt det Øvrige."

Nogle Øieblikke forinden sin Afreise til Tydskland, modtog B. et ham vistnok ligesaa uventet som behageligt Beviis paa, at hans Muse allerede var bekjendt dybt inde i dette Land. Han erholdt nemlig tilsendt fra Erlangen et Exemplar af Gräters „Blumen", med en meget smigrende Tilskrift fra Forfatteren. Denne var da endnu meget ung (21 Aar) og sandsynligviis B., ligesom den største Deel af det danske literaire Publicum, aldeles ubekjendt; men han er senere bleven hæderligst bekjendt, som en god Digter, der især ivrigen interesserede sig for den nordiske Literatur, og helligede denne et eget Tidsskrift: Braga og Bragur. Da Brevet til Baggesen formeentligen har en literair-historisk Interesse, meddeles det i Tillæg XV.

---

*) B. havde da allerede fuldendt Texten til Erik Eiegod, hvilken Opera Kapelmester Schulz forsøgte at componere under hans Fraværelse

Sjette Afsnit.

Labyrinthen.*)

Reise til Pyrmont og derfra til Basel.

(Fra den 24de Mai til den 6te Aug. 1789.)

Forudsendt Bemærkning.

Den Deel af Digterens første udenlandske Reise, som er Gjenstand for dette Afsnit, er af ham selv beskreven og udgivet under Navn af Labyrinthen, eller Reise gjennem Tydskland, Schweitz og Frankrig. I-II Deel. Kbhvn. 1792—1793, og optaget i Udgaven af Danske Værker, hele ottende Bind samt niende Bind indtil S. 320. Det er derfor naturligt, at Udgi-

---

*) „Baggesen begab sich im Lenz 1789 zu einer Dichterreise von Copenhagen aus auf den Weg. Entrinnend manchem Kreuz des Lobes und mancher Glorie der Critik, eilte er fort; vergaß seinen Paß; landete in Kiel; schwärmte in Holstein herum; ward von Klopstock, von Lavater, von Wieland, von Reinhold geliebt; trank Stahlwasser in Pyrmont; durchkletterte die Schweitz; sah, hörte, genoß; dichtete, beobachtete, empfand; fuhr — der Glückliche! — nach Paris, hin und zurück; erklomm die Alpen, und tanzte auf den Bastilletrümmern einen Tanz; ging darauf wieder nach Bern — und — denn wer's Glück hat, führt die Braut heim! — Sophie! Alpina! Hallers Enkelin, die Lieblichste der Töchter der Schweitz, die Liebenswürdigste ihres Geschlechts, ward sein.... Loos! ward sein Weib! —— Es ist eine wahre Reiseepopee! Gesund an Seele und Leib kehrte er (Octbr. 1790) wieder nach Haus."

(C. F. Cramer i hans "Avantpropos" til Labyrinthens Oversættelse.)

veren, med Hensyn til denne Reises detaillerede Beskrivelse og de paa samme udførligen nedskrevne Bemærkninger, henviser til det anførte Værk, der er almindelig anerkjendt som et af Digterens fortræffeligste Arbeider, og her ikkun fremstiller, i et kort og sammenhængende Overblik, Labyrinthens biographiske Momenter, samt udpeger eller fremhæver de Steder, der vidne om det aandige Udviklingstrin, paa hvilket Digteren til den Tid befandt sig, og til hvilke Steder Udgiveren troer at maatte fortrinsviis henregne B.'s Domme over de betydningsfulde Personer, der mødte ham paa denne hans første Digtervandring.

Kiel.

Paa en smuk Maimorgen, den 26de, seilede Paquetten fra Kjøbenhavn ind i Kielerfjord, overførende iblandt sine Passagerer, foruden Baggesen, dennes Ven, Prof. Cramer, og den ham allerede dengang venskabeligst sindede Frue Frederikke Brun, født Münter, hvilken sidste, ligesom B., agtede sig til Badet i Pyrmont og ledsagedes af dennes Søster.*)

I hvilken piinlig Stilling Digteren blev forsat ved først i kort Tid, forinden Paquetten skulde afseile, at erfare, at han havde forsømt at forsyne sig med — et Pas, og med hvilken varm Deeltagelse han, selv lykkelig ankommen ombord, følte en kjøn lille holsteensk Piges Tab af „al sin Tyg", har han paa den lunefuldeste Maade beskrevet i de første Afsnit af Labyrinthen, og derved strax bragt Læseren ind i den Stem-

---

*) B.'s ældste Søster, Marie, som ledsagede Frue Brun, der senere erhvervede sig et hæderligt Navn i den tydske Literatur, til Pyrmont, og paa en paafølgende større Reise, blev kort derefter gift med Toldcontrolleur Klena i Wilster, hvor vi, i et af de sidste Afsnit af B.'s Liv, vil gjenfinde hende som en sjelden jovialsk og almindelig elsket og agtet Huusmoder, i Spidsen for en talrig Familie.

ning, med hvilken han ønskede at foretage sin Reise og at ledsages af sin Læser paa denne.

Med inderlig Fornøielse hilste B. igjen det skjønne Land, i hvis Lunde Fuglene for to Aar siden henqviddrede saa mange af hans Lidelser, og glad tilbragte han nogle behagelige Dage i Kiel, omsværmende med hans venlige Vert og Vertinde, Prof. Cramer og Kone, i denne Stads smukke Omegn, navnligen ved Bordesholm, Schirensee og Schrevenborn. Paa en Lysttour til det sidstnævnte Sted gjorde han Bekjendtskab med en ung, talentfuld, tydsk Lærd, Spatzier, med hvem han senere oftere stødte venskabeligen sammen paa sine Reiser.

Hvad han efter sit flygtige Ophold i Kiel havde at sige om Studenterne der, var „snart sagt." Ved at see dem vandre i deres store Kanonenstiefeln syntes de ham „at fordybe sig mere i Støvler end i Folianter."*) Dette skal være — tilføier han — „Tilfældet ved de fleste Universiteter. Ved vores der hjemme gaaer man heri, som i Alting, Middelveien, og fordyber sig hverken i det ene eller det andet."

Frue Brun foretrak at tage den nærmeste Vei til Hamborg, men da B. allerede havde havt nok af to Gange at være bleven slæbt igjennem den kjedsomme Midte af Holsteen, valgte han en Omvei over Ploen, Eutin, Lübeck og Tremsbüttel, ledsaget paa denne af Prof. Cramer.

Johann Heinrich Voß.
(D. 3die Juni.)

Ankommen i Eutin iilte B. og Cr. at besøge Voß, om hvis Udvortes B. ikke havde gjort sig noget synderligt Begreb. Han vidste, at Voß var Rector og udgav Virgilii

---

*) Forfatterens senere Retteise. Tidligere stod: Betragtninger.

Georgica cum annotationibus, og han havde derfor i sin Indbildning tænkt sig en Mand, som meer eller mindre lignede en Grammatik, samt forestillet sig Kjød- og Beenhuset, hvori Luises og Idyllernes Muse boede, gothisk, gammeldags og endog lidt forfaldet. Men han blev modtaget af en Mand, høi og slank, med apollonisk Anstand, med Vaarens eget Smiil paa sin aabne Pande — og da denne nu, trykkende hans Haand, bød ham venligen velkommen, forekom han ham een af de skjønneste Mænd, han havde seet i Verden. „Mine Dine — skriver han — havde neppe mødt hans Blik, før jeg var hans personlige Ven.“

Der blev snart indledet en lang Samtale om literaire Gjenstande, især om Hexametrer, i hvilken Versart Voß — efter B.'s allerede da fældede Dom — „upaatvivleligen har samme fortrinlige Rang iblandt de tydske, som Virgil fordum iblandt de romerske Digtere.“ Conrector Boie i Eutin havde gjort Voß opmærksom paa den danske Literatur, og det kildrede B. ikke lidet, at Voß fandt de fleste af de Hexametrer, der hist og her ere indstrøede i Oversættelsen af N. Klim, rigtige, og ved sit afgjørende Bifald aldeles bestyrkede hans Theorie om denne Versart.

Paa de besøgende Venners forenede Bønner forelæste Voß dem et Afsnit af sin Luise, om hvilket „homeriske Mesterstykke“ B. bemærker, at af alle Stykker af lige Længde, Muserne nogensinde har udklækket i en Digters Hjerne, gad hans Hjerte ligesaa bestemt helst have skrevet dette, som hans Hoved die Künstler af Schiller.*)

*) Om Schiller yttrer B., et Par Dage senere, i Anledning af det her anførte Digt: „Med hvilken voxende Herlighed stiger denne nye Stjerne paa Tydsklands glimrende Digter-Horizont! Fra Stykke til Stykke hidindtil har hvert Skridt

B. fandt, at den grundige Lærdom, som i Voß's Sjæl var parret med Digteraand, Smag og Uskyldighed, burde straale til Andres Nytte fra et høiere Catheder end Rectorens i Eutin, og nedskrev iøvrigt efter dette hans første Besøg følgende korte Charakteristik af Voß: „Som Blidhed, Uskyldighed, livelig practisk Philosophie, og overhovedet landlig Naturlighed, forbunden med en usædvanlig Peenhed, er fremstikkende i alle hans Digte, saa synes det og at udgjøre Hovedtrækkene i hans Charakteristik som Menneske. Han hader alt det Overdrevne, Svulstige, og stærkt Afstikkende. Hans Smag afskyer de mørke Contraster, og hans Konst har lært at undvære dem, for at sætte det Skjønne i stærkere Lys — en beundringsværdig Egenskab, som charakteriserer især hans idylliske Epos."

„Om nogle Uger er Du der igjen!" tænkte B., da han foer ud af det stille Eutin. Han havde lovet, at tage fra Pyrmont samme Vei tilbage og opholde sig der i det mindste et Par Uger, for at studere Hexametriken. Skjebnen bestemte det anderledes. Der hengik en langt længere Tid, forinden B. atter samledes med Voß; men da blev Venskabsbaandet mellem begge knyttet end fastere, og for hele Livet.

I Lübeck, hvis republicanske Forfatning og eiendommelige Physiognomie, B. fandt, adskiller denne Stad fra alle de forskjellige Byer, der i et Rige, under samme Regjering, ere bragte til eens Benævning, og hvis tilbageblevne Skelet af fordums Magt indjager endnu en Slags Ærbødighed for Alderdommens gothiske Energie, stødte han paa den første af

været et Kjæmpeskridt! Hvad vil Schiller engang blive i sin Meridian."

alle Tydskere, han hidtil havde lært at kjende, som lod haant om det danske Sprog. Denne var Syndicus Buchholz, en før, sat, jovialsk Hanseater, der modtog ham og Cramer midt i sin Familie med ægte tvanglos Gjestfrihed, og gjorde dem i tre Minuter saa fortrolige med sin Tænkemaade, at de allerede i det fjerde indbildte sig til yderste Skuffen, de vare hjemme. Hanseaterens Hovedargumenter mod det danske Sprog vare, at det havde en altfor stor Lighed med Dyrenes ved at mangle al Articulation, at det var saa dyndblødt og — at det taltes af Ingen, da han ved at tale forstod at articulere. Medens B., der ikke var belavet paa at gjendrive den sidste Indvending og frygtede at røbe for megen Forlegenhed ved at gaae tilbage til de andre, betænkte sig paa et Krigspuds, styrtede paa eengang Cramer med Cavalleriet af sin hele Veltalenhed over alle tre Hovedgeleder saa vældigen, at de lübske Indvendinger pludselig ikke syntes saa meget at flygte, som reent at sønderträdes under Forsvarsgrundenes Fødder. „Sandelig, det var at ønske" — tilføier B. — „enhver tydsk General med lige Held anførte danske Tropper. Jeg saae med inderlig Fornøielse paa Nederlaget — uagtet jeg selv ingen Deel havde deri; men hvad min Egenkjærlighed tabte ved det sidste, vandt min Patriotismus ved det første." Fredstraktaten blev sluttet med Eutinsk Øl, og B. havde vel erfaret, at der vare Tydske, som lade haant om det Danske; men da han ogsaa maatte tilstaae, at der fandtes Danske, der lade haant om det Tydske — meente han, at begge disse Misforstaaelser kunde gaae op mod hinanden.

En Dag, da slet Veir og slet Befindende forbød B. at gaae ud, blev han hjemme og — skrev „et Capitel for Professorer de communi præcepto legis naturalis" — hvilken yderst vittige og satiriske Afhandling er stilet imod de Viden-

skabsmænd i Almindelighed og de iblandt Kjøbenhavns Universitets grundlærde Professorer i Særdeleshed, som lide af en aandelig Obstruction, fordi de ikke tilstrækkeligen sørge for Sjælens Afføringer, der ere ligesaa vigtige for den Studerende, som Jagttagelsen af den Salernitanske Skoles Regler *) for den Digererende. Han bemærker imod Slutningen af sin Satire: „De største Naturkyndige ere for længe siden enige om, at et Menneske, der en Tid lang har havt total Mangel paa alle physiske Secretioner, fra de største personlige Epopeer af til de mindste materielle Epigrammer, virkelig er uden Legeme. Skulde de bedste Psychologer, naar de alvorligen og grundigen gave sig til at pønse derpaa, ikke ligeledes blive enige om, at den, der i lang Tid har havt Mangel paa alle mulige aandelige Uddunstninger, fra de fuldbaarneste Hjernefostre af til de mindste forulykkede Bonmots — var uden Sjæl? Mig synes, der er ingen Tvivl om. De ere begge døde, hiin legemlig og denne aandelig. Hvad siger jeg? De ere reent døde, saa døde, som man kan være det; thi det er en uimodsigelig Sandhed, at Døden ligesaavel bestaaer i Legemets Mangel paa Sjæl, som i Sjælens Mangel paa Legeme.“ — · —

Ved saaledes i den foranførte Afhandling at have givet et Vink om en Videnskabsmands naturlige Pligter, har B. med det samme forsvaret den Sædvane, han havde, at „holde en Dagbog paa sin Reise, uden hvilken den nærværende og alle de følgende Afhandlinger, til saa mange Hundredes mulige Tidsfordriv, aldrig var bleven til.“

---

*) Udgivne paa dansk af Lægen, Skribenten og Recensenten Tode, i dennes Skrifter.

Ankommen til Tremsbüttel traadte B. med bankende Hjerte ind i „dette Athenes Tempel“, hvor han for to Aar siden i Kredsen af Muser og Gratier henbragte den didindtil nyttigste og behageligste af alle sit Livs Perioder.*) Han skildrer i sin Labyrinth med levende Farver dette Sted, der, beliggende i en øde Egn, ved dets ædle Besiddere, Christian og Louise Stolberg, var forvandlet til et Elysium, hvor han under sit tidligere Ophold for første Gang, selv uden Sundhed, følte sig lykkelig, og hvor nu hans Phantasie bemægtigedes af en vellystfuld Ahnelse ved i Louises Værelse at skue den ærværdige Bonnets skjønne Buste, samt et Landskab med Udsigt over Thunersøen. „O! hvi kan jeg ikke reise til Genthod, for at høre Naturens Betragter — og til Thunersøen, for at see Naturen selv!“ — udbrød han, og phantaseerte sig dybere og dybere ind i en Drøm, der snart skulde gaae i Opfyldelse.

Mindre end et Øieblik forekom ham det korte Ophold i Tremsbüttel, og ledsaget af den fortræffelige Grevinde Louises bedste Ønsker, iilte han over Poppenbüttel til Hamborg.

Iblandt de mange elskelige og interessante qvindelige Væsener, der med et venligt Sindelag og en velgjørende Deeltagelse mødte Digteren B. i hans Livs Labyrinth, indtager Grevinde Louise Stolberg**) een af de første Pladse. Ældre end den unge Digter, begavet med en sjelden dannet Aand, og i Besiddelse af mange qvindelige Dyder, indvirkede hun med varm og gavnlig Interesse paa B.'s indre og ydre Vel. Herom vidner umiskjendeligen hendes mange aandrige Breve, skrevne til B. under en Brevverling, der især førtes

---

*) Jvfr. Fjerde Afsnit S. 128—146.

**) Født Grevinde Reventlau og, forinden hendes Ægteskab med Grev Christian Stolberg, Enke efter Hofjægermester v. Gramm.

stadigen i 1787—1790, og som vel fornemmeligen angik Bonnets, Kants og Herders til den Tid udkomne Skrifter, men som tillige indeholder mange fortræffelige Vink og Bemærkninger, der egnede sig godt til at øve en velgjørende Indflydelse paa den unge Mands Moralitet og hans Virksomhed i det praktiske Liv.

Friedr. Gottlieb Klopstock.

Denne store Digters høist interessante Personlighed skildres udførligen i Labyrinthen (D. V. 8de Bind, S. 150—169), efterat B. under sit andet Ophold i Hamborg havde lært Klopstock end nøiere at kjende; og det er af denne Skildring at det Efterfølgende udhæves:

"Homo est, nil humani a se alienum putat!"*)

„Det er i een Linie det meest Charakteristiske, jeg veed at sige om denne Germaniens Homer — det er Hovedtrækket i hans hele Væsen, den herskende Følelse, som gjennemstrømmer Hjertet ved hans Underholdning, og Resultatet, hvormed Forstanden forlader hans personlige Omgang.

Saa kjendelig den øverste Himmel er i hans Digte, saa ganske fremlyser det bedste af Jorden i hans Væsen. Klopstock lever, som Mand, aldeles paa Jorden — som Digter er han paa hiin Side Uranus. Hans Sjæl er opstanden, før hans Legeme døde. Det simpleste Menneske er den meest poetiske Sanger.

Heraf reiser sig den besynderlige Blanding af Majestæt og Barnlighed — af Selsomhed og Sædvanlighed i hans Træk, Anstand og Gebærder, som gjør det næsten umuligt at

---

*) Det er et Menneske; alt Menneskeligt ligger ham paa Hjertet.

afgjøre, om der er meer Naivt end Hoitideligt, meer Barnligt end Helteligt i hans Væsen. Han synes ikke mindre skikket til Anførselen af en Hob Rollinger i Gimmerom paa en Juleaften, end til Rollen i Spidsen af Frankrigs Friheds-Helte. Hans Arbeide er disses og hans Hvile hines.“ — — — — „Han taler fornemmelig med Begeistring om store Anførere, Grækernes, Romernes og de gamle Nordiske Folkeslags Bedrifter, alle energiske, især republikanske Foretagender, og fremfor Alt om Ypperligheden af det Sprog, som han i egentligste Forstand kan kalde sit. Om alt Andet taler han med Vennens, eller Barnets, om dette med Faderens Deeltagelse. For nærværende Tid er Revolutionen i Frankrig hans Sjæls anden Messiade. Og har det første af disse Vehikler hævet hans Aand til Himlens, saa hæver dette nærværende den med ikke mindre gloende Forspand til Jordens Himmel, den ikke blot alle Muser og Engle, men alle Prosaister og Mennesker hellige Frihed. Neppe nævner man Gallien, før hans Ansigt ved den blotte Lyd forklares, som om det gjennemstraalte Frihedens Morgenrode. Aviserne ere blevne ham interessantere end Thucidides, Plutark og Tacitus — hans Alder er bleven muntrere end hans Ungdom. Den vaagnende Frihed har vakt ham til et nyt Liv — og friskere, end han i lang Tid har været, synes han selv en dalende Stjerne, at standse i sit Livs Aften, for heel at beskue Herligheden af denne Sols Opgang.“ — — —

I Anledning af at Rochefoucauld havde forgjæves givet sig megen Umage, for at oversætte en af Klopstocks Oder*) paa Fransk, bemærker B.: „Herr Rochefoucauld er at undskylde. Klopstocks Oder lade sig ikke opløse i Tale-

*) Oversat af B. paa Dansk i Labyrinthen. Jvfr. D. V. 8de B. S. 160 og 161.

maader. Det franske Sprog er af alle det fattigste paa poetiske Udtryk — af alle det rigeste paa rhetoriske Vendinger. Med det Tydske gjælder dette omvendt. Forgjæves forsøger den germaniske Muse at nedlade sig til den simple Lethed i hiins fortræffelige Memoires, og omsonst bestræber den galliske sig for at naae den høie Flugt i dennes lyriske Sange." — — „Mit Modersmaals Genius har saa meget af det franske Sprogs flydende Lethed og af det Tydskes vældige Kraft, at man skulde troe samme et Foster af Begges Forening." — — „Uden at have al det Franskes Lethed og alt det Tydskes Kraft, besidder det nok af begge, for i Oversættelser, eller Efterligninger, at berige sit Folk med begges Velsignelser." — — „Klopstock talte med Beundring og Varme om Evald, som han i egentligste Forstand aflokkede den fortræffelige Rolf Krake; men vor Prams, vor Rahbeks og vor Todes Fortjenester vare ham fast aldeles ubekjendte." — — Foranlediget derved kom B. til at reflectere over, hvor underligt, for ikke at sige ubilligt, det var, at Klopstock, der fornemmeligen levede som dansk Pensionair af Danmark, ikke paa mindste Maade levede enten i eller for dette Land. Han levede ikke i Danmark; thi intet Sted paa Jorden, fandt B., ligger mindre i dette Land end netop Hamborg. Han arbeidede ei heller for Danmark, undtagen for saavidt han arbeidede for hele Verden. — — „Havde Klopstock udarbeidet et eneste Æmne af den danske Historie, havde han forevigет hiin eller denne Tildragelse deraf blot i en Ode — vilde man Intet savne i denne Henseende; men omsonst leder man i alle hans udødelige Værker om Spor af egentlig dansk Begeistring; thi hvad Elegien Rothschilds Gräber angaaer, da røber Titelen noksom dens hele Udenlandskhed. — — Med alt det er og bliver det en Sag, som gjør mit Fødeland og dets Regjering Ære, at Tydsklands Homer skylder det sit

Udkomme. Ogsaa føler den i alle Henseender værdige Mand dette med inderlig og varm Taknemmelighed.“ — — „I en af vore Underholdninger over det danske Sprog, om hvis sjeldne Værd det lykkedes mig at overtyde Klopstock, kom vi paa Tale om Hexametrer, en Versart, som, uagtet et Par priselige Forsøg af Pram, Plum og Rahbek, dog endnu ikke er til hos os; og meente han, at den i Dansk, som i ethvert andet Hovedsprog, burde have sin særegne Beskaffenhed. Hexametret hos os bør hverken være det latinske eller det tydske — men det danske. Ethvert af de andre vilde udentvivl være lige saa umuligt i vort Sprog, som den ægte Sapphiske Strophe er det i det Tydske.“ — — „Mange behagelige Timer har jeg tilbragt i denne store Digters og eiegode Mands moersomme Selskab; men ingen behageligere end dem til Hest, naar han paa Ryggen af sin „Harald Haarfager“ overlod sig til sin hele ungdommelige Munterhed. Ofte blev imidlertid min Fornøielse afbrudt af Angst, da han rider med en mageløs Forvovenhed, og hans Hest er saa vælig, at den hvert Dieblik truer at afkaste sin poetiske Rytter. Paa sit Studerekammer, hvor han tilbringer hele Formiddagen, er han bestandig indhyllet i Støv af Snuus- og Skyer af Røgtobak. Det er uvist, hvori han meest udmærker sig: i Heltedigten, Riden, Skøiteløben eller Tobaksbrugen.“

Schröder, som Kong Lear.

Den anden Gjenstand, som hovedsageligen fængslede B.'s Opmærksomhed under dette hans Ophold i Hamborg, var Skuespiller Schröder, som han saae udføre Kong Lears Rolle og derpaa lærte personligen at kjende. Ogsaa herom udtaler han sig udførligen i Labyrinthen og bemærker: „Jeg

har læst og atter læst, gjennemfølt og gjennemtænkt, skattet, beundret og tilbedet den guddommelige Shakespear; jeg har erkjendt i hans majestætiske Genius Digternes Konge, Phantasiens Fyrste; men aldrig har jeg kjendt hans hele Værd, før jeg saae — Schröder, som Kong Lear. Det var Skuespilkonstens Mesterstykke, fremført i Skuespillerkonstens Triumph! Den menneskelige Natur i dens Allerinderste, hengiven til Nydelse for Fornuften og Følelsen i Smagens Ideal; en menneskelig Handling, med Aarsag og Virkning, stod der, saa at sige, levende for Tilskuernes Øine, og hans tryllende Hjerte beundrede det synlige Forsyn i hver dens mindste Bevægelse." — — „Neppe kan der gives nogen høiere Grad af Forstandens og Følelsens harmoniske Tilfredsstillelse, af egentlig menneskelig Forlystelse end den, jeg nød under den mageløse Opførelse af dette yderst fortræffelige Sørgespil. Min Henrykkelse var saa stor, at jeg er tilbøielig til at troe, den hverken kunde have steget høiere, eller varet længere, uden at tabe.

Men hvad var det da egentlig, som frembragte denne overvættes Virkning paa mit Hoved og Hjerte? Hvad var det især, som hævede min Nydelse af denne Forestilling saa uendelig over alt Lignende, hvad jeg nogensinde har nydt ved Musernes Høitidstaffel?

Tre særskilte Hovedkilder samlede sig til denne mægtige Vellyststrøm: Stykkets eget fortrinlige Værd for alle de Skuespils, jeg har seet, og næsten for alle dem, jeg kjender — Hovedrollens mageløs ypperlige Udførelse, eller Schröders uforlignelige Mesterspil og — Harmonien i det Hele, den vor Skueplads endnu aldeles manglende Forbindelse af dramatiske Dele til et dramatiskt Heelt.

Kong Lear er i mine Tanker Shakespears mesterligste Tragedie. Digteren synes, i dette mønsterskjønne Stykke,

at have udtømt hele Melpomenes hjertegribende, skrækkende, rørende Trolddom. I intet mig bekjendt Skuespil findes saa aldeles Alt samlet, hvad der opvækker Nysgjerrigheden, anspænder Forventningen, vedligeholder Opmærksomheden, og i stedse tiltagende Interesse hvirvler Gemyttet af een Lidenskab i en anden. — — Til Udvikling af de mangfoldige enkelte Skjønheder, de nye og stærke Tanker, de end nyere og stærkere Udtryk, de livagtige Malerier, levende Vittigheder og skarpsindige Bemærkninger, der ligesom gjennemlyne Stykkets høitidelige Nat, fordres et eget Værk af tredobbelt Størrelse. Det Hele er fra Begyndelsen til Enden Naturen i Oprør. Gemyttet seer det ikke, hører det ikke; men er midt deri, en Bold for Angest, Uvillie, Medynk, Raserie, Haab og Fortvivlelse.

I faa Stykker er Hoved-Rollen saa aldeles den vigtigste, som i Kong Lear: med dens Udførelse maa det staae eller falde; og jeg tvivler paa, at Skuespillerkonsten har nogensinde havt, har, eller kan have noget fuldkomnere at opvise, end Schröders Udførelse af denne Rolle.“ — —

„Men — for at udmærke alle de Repliker, Schröder sagde til yderste Fuldkommenhed, og ledsagede med et Gebærdespil, hvis skuffende Sandhed man umulig kan forestille sig, uden at have seet ham — maatte jeg udskrive hele Rollen. Mine Taarer strømmede uophørligt i fuldeste Beundring. Og dog troede jeg intet Øieblik at see Schröder, saa aldeles led jeg med Lear.“ — — —

Den næste Dag, som Baggesen tilbragte hos Schröder, steeg derfor ogsaa hiins Forundring til Studsen, da Schröder forsikkrede ham, at hans Spil var langtfra forbunden med Lyst eller Begeistring for sin Konst, selv ved at forestille Kong Lear. „De er altsaa, bemærkede B., ikke Kong Lear selv, imedens De er paa Skuepladsen, ikke selv skuffet,

idet De skuffer Andre? — Troer De, svarte han, at det vilde lykkes mig, at faae Tilskuerne til at glemme Schröder, hvis jeg et Dieblik selv var Lear — eller indbilde dem, at de see Kong Lear, hvis jeg noget Dieblik glemte Schröder? — De er altsaa under Spillet bestandig kold? — Saa kold, at jeg imellem Scenerne og Acterne varetager Directeurens Forretninger, som om jeg bestandig havde staaet i Coulisserne. Min Varme er physisk og ikke aandelig, det er Anstrengelsens og ikke Begeistringens. — Sandelig! udbrød B., jeg havde ikke troet, at der var en saadan Liighed imellem at gjøre Vers, og skuespille. Rigtignok kjender jeg intet koldere, tørrere Slidarbeide, end det første; men deels havde jeg troet, at det sidste, formedelst den dermed forbundne sandselige Bevægelse, maatte være af en anden Beskaffenhed, deels, at der manglede mig til hiin Arbeidet ledsagende Lyst kun Evnen til at arbeide mesterlig. Versemageren træller, kun Digteren leger, tænkte jeg. Min eneste Trost, naar jeg hørte tale om den Henrykkelse, hvormed den ægte Begeistring henhvirvler Poeten midt under hans Arbeide ved Praasen under Loftstaget mellem Muser og Gratier paa elysiske Enge, i paphiske Lunde, ja selv Gud veed hvor mange Siriusmile hen iblandt Himlens yderste Stjerner; og jeg i slige Omstændigheder fornam saa lidet af alt dette, at Musene tvertimod ofte foruroligede mig med deres Kraslen og Piben, medens Fødderne frøs paa det kolde Gulv, og alle de Stjerner, jeg opdagede, vare de, jeg af og til selv tegnede paa Papiret over hver ny Strophe — min eneste Trost i denne ydmygende Sammenligning var Bemærkningen af Lessing, at hans varmeste Scene har kostet ham den største Kulde." — —

„Schröder er altsaa ikke Skuespiller af Tilbøielighed, og spiller ikke con amore. Schröder spiller med Ulyst, og dog hedder det: Lysten driver Værket. Men det er

stundom Lysten til Frugten af Arbeidet, og ikke til Arbeidet selv, som driver. Sulte og torste, slaae og lade sig slaae ihjel, pidske og skamskjænde sig, er upaatvivlelig i sig selv ingen Fornøielse. Imidlertid seer man adskillige Personer, uden at være tvungne dertil, give sig af med deslige Forretninger — og det er her, meer end i noget andet Tilfælde, Lysten, som driver Værket. Men hvilken Lyst? Hos den Første Lysten til Guld, hos den Anden Lysten til Ære, hos den Tredie Lysten til Himmeriges Rige. Lysten driver Værket hos Konstneren: men hvad egentlig Fornøielse er der i at staae Dag ud og Dag ind, og stryge Farver an og slette dem ud igjen paa Vordug? Hvad Fornøielse er der i at hugge med Meisel i en Steenblok? og hvori bestaaer den Fryd, i gjennemvaagede Nætter at skrive lange og korte Linier paa et Stykke Papiir, som, naar efter hundrede Udstrygninger og Forandringer, de lange ere blevne korte, og de korte lange nok, see ud som en Stiil i Tredielectie? Og naar nu Konstneren, som almindeligst, er fattig, og (hvad man her i vort kolde Norden, i det mindste om Vinteren, sikkert kan gjøre Regning paa) med forfrosne Fingre maa stryge, og hugge, og smøre — sandelig! lad endog Konstbegeistringen være nok saa varm, der hører dog virkelig næsten ligesaa meget til, zittrende af Kulde at kaste sig deri, som til med koldt Blod at springe ned i Ætnas brændende Hule! Horaz forklarer os imidlertid det sidste Særsyn:

— For Navn af Gud engang at vinde
Empedocles sprang kold i Ætnas Ild."

I Altona besøgte B. den fra mange Sider høist interessante Digter „Gerstenberg, hvis Ugolino, kritiske Breve og „Tändeleyen" (en Urtekost, hvori de fleste Blom-

ster synes, plukke paa attisk Grund, at dufte Grækenlands yndigste Friskhed) have givet ham en udmærket Plads paa Tydsklands Parnas, hvor det imidlertid lader, som om Ingen bemærkede ham." — — Faa Mennesker havde han hørt saa modsat bedømme, som denne Mand. Men, bemærker han, „hvor Dommene ere yderst forskjellige, tager man sikkerlig mindst feil af Sandheden ved at holde sig til de fordeelagtige; thi uagtet begge vore ved Rygtet, er der dog ingen Sammenligning mellem Forøgelsen af det Gode og Tildigtelsen af det Slette. Hiint spirer langsomt, liigt den helbredende Plante; dette skyder op i en Hast, og udbreder sig, som skadeligt Ukrud. Hvor sjeldne ere de Urtegaardsmænd, som luge Beddet, og vande de tilsynekomne Planter."

Fra Hamborg vendte Cramer tilbage til Kiel, og B. fortsatte Reisen, i Selskab med Frue Brun, over Lüneborg og Celle til Hannover. Paa det førstnævnte Sted besøgte de Componisten Schulz's gamle Fader, en ærværdig, graahærdet Olding, og da denne, ligesom og den gamle Moder, bleve inderligen glade over de modtagne venlige Hilsener fra den dem kjære Søn*), forsatte dette første Besøg og Bekjendtskab hiin-

*) Kapelmester Schulz hørte den Tid til en af B.'s nærmeste Venner i Kjøbenhavn, og forsøgte under B.'s Fraværelse at componere Erik Eiegod, hvis Text B. havde afleveret til Schulz faa Dage efter Holger Danskes første Opførelse. Af et Brev fra Schulz til B. af 16de Juli 1789 sees imidlertid, at denne Composition slet ingen Fremgang havde. Endskjøndt der var bleven indrømmet Schulz et Værelse paa Bernstorf, for at han kunde uforstyrret arbeide paa Compositionen af Erik Eiegod, og endskjøndt han under 4—5 Ugers Ophold der, om Dagen og Natten kun havde Erik Eiegod i Tanker, havde hans Arbeide trods al Anstrengelse og Møie ingen Fremgang. Han tilskriver dette en

side Elben B. i en livelig Stemning, han ikke kunde andet end ansee som det lykkeligste Varsel for hans følgende Vandring.

Underveis til Celle, paa den store Lüneborger Hede, som B.'s Phantasie ved Hjælp af lukkede Oine omskabte til et fortryllende Landskab, gjorde han det af ham i Labyrinthen høist interessant beskrevne Bekjendtskab med Hr. Gaillard, der, endskjøndt en Mand af Erfaring, Smag og Kundskaber og i Besiddelse af Sundhed, Rigdom, Frihed, Huusfred og en god Samvittighed, følte sig ulykkelig; thi han kjendte kun eet Savn, manglede kun een Behagelighed, og dette ene Savn, denne ene Mangel hindrede ham i at nyde alle Livets øvrige Goder. „Hvad nytter det mig altsammen til?" sagde han, „Caffee, som jeg elsker til Raserie — Caffee er mig aldeles forbuden!"

„Lee, hvo som vil, herover!" tilføier B. „For saavidt Alting i denne Verden, fra en vis Synspunkt, er tragisk, vilde det være undskyldeligt, om man græd — men for saavidt Alt, fra en anden Synspunkt, er komisk, kan man ikke heller tage en Smule Latter ilde op. Kun tage man sig iagt for at lee med en vis Haan over det Suk, hvormed min lykkelige Mand fremførte hine Ord; thi det kunde let være, at man, i det man udleer ham, tillige udleer sig selv, sin Fader, sin Bedstefader, sin Oldefader, sin Tipoldefader, og saaledes sin hele Familie opad til Adam. Om man, ved at belee en saadan Unøisomhed, tillige beleer i Forveien sin Søn, Sønnesøns Søn, og saa videre sin hele Familie nedad til den sidste Descendent — vil jeg ikke afgjøre. Det vil komme an paa den Vei, Menneskeheden engang vælger. Bliver den ved

---

sort, menneskefiendsk Melancholie, der indvirkede forstyrrende paa hans Imagination samt alle øvrige Sjæleevner.

at gaae frem paa den nærværende Sti — vil et eller andet Caffee-Savn bestandig bestroe den med Torne. — — —

„Hvad nytter det mig altsammen?“ — sagde *Adam*, og saae sig rundt om i Eden, og saae den opgaaende Sol, og den rødmende Høi, og den lysnende Skov, og det glimrende Vandfald, og de mange bugnende Frugttræer, og, hvad der var skjønnere end Alt, den vaagnende, smilende Mandinde — „hvad nytter det mig altsammen til, da jeg dog ikke tør smage denne — Caffebønne?“ — — —

„Hiin Erobrer græd, da han ingen flere Lande fandt at undertvinge. Den, der harmer sig over Savnet af en Verden, og den, der græmmer sig over Savnet af Caffee — er i mine Tanker lige afsindig — og lige tilgivelig. Lysten til en Kop Caffee og Lysten til en Krone — Higen efter Smagen eller blot Røgen af hiin, og Higen efter Udødelighed ere lige rasende, og lige — *menneskelige*.“

I Celle forøgedes Reiseselskabet endmere med *Spatzier*, ved hvem B. blev bekjendt med *Bernh. Ans. Weber*, dengang Musikdirector ved den *Großmannske* Truppe, og i Begreb med at componere *Menoezeus*, hvoraf W. forespillede nogle Chore, som efter B.'s Yttring „syntes at opvække de fordeelagtigste Forventninger.“

Det hele Reiseselskab besøgte Mausoleet, hvori Støvet af den ulykkelige Caroline Mathilde opbevares; og den særdeles Deeltagelse, som B. følte for denne Dronning, han i sin Labyrinth kalder sin „nyfødte Phantasies Gudinde, *Cypria Mater*“, og hvis „Martyriums Erindring har kostet ham saa mange blodige Taarer“, forklares ved en af Digteren i hans tidligste Barndom oplevet Begivenhed, hvori denne Dronning spillede en paa hans Phantasie betydelig indvirkende Rolle.*)

---

*) See Tillæg XVI.

Pyrmont.

Over Hannover, hvor B. gjorde Bekjendtskab med Baron Knigge, ankom han til Pyrmonter-Badet den 26de Juni. Hans hele Væsen hensank der i en dødelig Apathie; hans Existenz var blot physisk, og for at fylde Maalet paa denne hans ulykkelige Forfatning udeblev de Breve, han ventede fra Kjøbenhavn, og den Vexel, der skulde sendes ham af Olde.*)

Der behøvedes et overordentligt electrisk Stød, for at sætte hans Livsaander igjen i Bevægelse; men hans gode Genius lod ikke dette udeblive længe. Da han en Morgen slentrede fordybet i sine taagede Betragtninger ned ad den store Allee, mødte ham den unge Greve Adam v. Moltke, netop den blandt alle hans elskede Venner, som i det Øieblik var meest skikket til at kalde hans Interesse for Livet og med den Livet selv tilbage. I en Tid af flere Aar havde de ikke seet hinanden, og Indbildningen om Vennens Død havde de to sidste Aar hos B. allerede ældet til egentlig Glemsel. Nu stod Vennen der — om just ikke frisk, saa dog levende for ham; en forunderlig Følelse gjennemfoer, liig en Lynstraale, hans Væsen og antændte hans Hjerte ved dette uformodede Gjensyn. Begge vare de saa henrykte af Glæde, som om de i hinanden havde fundet Alt hvad der manglede dem. Den allerede forud bestemte Harmonie mellem deres Sjæle voxte efterhaanden ved gjensidig Meddelelse til Sympathiens høieste Enthusiasmus, og de svore hinanden i forenet Henrykkelse evig ubrydeligt Venskab.

Hvad Ynglingerne svore, holdt de som Mænd; og naar

---

*) Denne brave Gamle (jvfr. S. 73) havde overtaget hans Pengeaffairer paa denne Reise, men døde faa Dage, forinden B. ankom til Pyrmont.

efter over et halvt Aarhundredes Forløb den endnu tilbageblevne af disse, som Olding, skuer tilbage paa sin Ungdoms Liv, vil Erindringen om dette hans Møde og paafulgte Samliv med den ham længst forudgangne Ven vistnok endnu tilsmile ham venligen paa hans Livs Aften.

Moltke og Baggesen vege ikke fra hinandens Side, og bleve ogsaa af de andre Badegjester kaldte de Uadskillelige. Deres Cirkel var een og den samme, og den Enes Bekjendtskab blev umiddelbart eller middelbart den Andens.

Den betydeligste Personlighed blandt Badegjesterne var Geheimeraad F. H. Jacobi fra Dysseldorf. Hvad der nogle Aar senere blev til et inderligt og varigt Venskab var dengang kun et Bade-Bekjendtskab, men som B. allerede dengang skattede saa høit, at det alene vilde have været nok til at forsone ham med alle Pyrmonts Ubehageligheder. Forfatteren af Allwills Papirer, Woldemar, Etwas, das Lessing gesagt hat, Briefe über Spinoza &c., forekom ham en rank, overmaade velskabt, aasynskjøn, og i Væsen ubeskrivelig behagelig Mand, hvis store og gode Aand fremlyste i ethvert Træk af hans Ansigt. Med inderlig Glæde og Taknemmelighed erindrer B. sig hver Spadseregang med denne Ædle, hver Underholdning, hvori han skjenkede ham styrkende Sjælenydelse og qvægende Trøst. Men en vis beskeden Stolthed tilbageholdt ham ved hans Ophold i Pyrmont fra alt for meget at nærme sig de Personer, der vandt hans fortrinlige Agtelse. Imidlertid lykkedes det lidt efter lidt i det fortræffelige Selskab, hvis Solglands og Varme dagligen forøgedes, at smelte den Iis, som bandt hans Levestrøm, og det varede ikke længe, før den, trods al hans Sygdom, Mangel paa Breve og Penge, henflød i virkelig Munterhed. Et af de virksomste Midler til denne nye Stemning var en B. hidtil aldeles fremmed Nydelse i Omgang med en yderst origi-

nal, rig og vild Engellænder: Hr. Jeffryes, en naturlig Søn af den rige Hastings i London, der med et lille aarligt Reisestipendium paa 20,000 Rdlr., var i Et og Alt den livagtige Spleen i egen Person, og kedede sig med engelsk Umaadelighed. Bekjendtskabet voxte snart til Fortrolighed og til en meer eller mindre uundværlig Omgang. B. forklarer dette ved at bemærke, at der i visse Omstændigheder næsten er ligesaa stor Fornøielse i at træffe sit fuldkomne Modbillede, som i at finde et, man i en Hast kunde tage for et andet Exemplar af sig selv. — — „To unge Brøndgjester i Pyrmont, den ene med omtrent 60, den anden med omtrent 2000 Rigsdalers maanedlige Indtægter — den sidste med to Vogne, tre Maitresser og fem Rideheste; den første uden noget af alt dette — den ene brugende Badet mod Følgerne af en overdreven Umaadelighed, den anden imod Følgerne af en alt for stor Afholdenhed — og omsider, for at krone dette pudseerlige Forhold, den Rige tungsindig og den Fattige overgiven munter!" Disse vare vel tvende Contraster. Men Engellænderens plagende Overflod satte B.'s Armod i et saa fortryllende Lys, at han, saa at sige, forelskede sig deri, og inderlig takkede Forsynet for denne meget nyttigere og morsommere Ledsagerinde gjennem Livet. Hans Sorg over Mangel paa Verler tabte sig efterhaanden i denne behagelige Følelse; og havde han ligesaa let kunnet druknet sin Mangel paa Efterretninger fra Danmark deri, vilde han have været fuldkommen rolig.

Den Kreds af Badegjester, til hvilken B. og Moltke hørte, forstørredes efterhaanden til fælleds Fornøielse; men tilsidst „falot en Comet, en vis Herr Kotzebue*), deri, som

*) Om Aug. v Kotzebue anfører B. i en Bemærkning til en senere Udgave af Labyrinthen: „K. er den siden saa berygtede Forfatter af eet maadeligt og adskillige slette Skuespil, af en yderst forulykket

aldeles forstyrrede Harmonien." Kotzebue havde, som det syntes B., "sat sig for at spille Jean Jaques i Pyrmont; men spilte denne Rolle elendigere, end nogen Lygte kan spille Maanens. Han vilde see ud som lutter Følelse, og saae ud som ankommet Folerie; han lod haant om hele Verden undtagen om sig selv, og troede ved suur Mumlen at overtyde Alle om sin skarpe Forstand. Han havde et vist jeg veed ei hvad i sin Mine, i sin Tone, i sit hele Væsen, som gjorde ham baade for mig og Moltke til den modbydeligste blandt alle Brøndgjesterne. Med alt det lod han ikke til at være ilde lidt af Damerne. Den ene Deel tryllede han uden Tvivl ved samme Arcanum, som Yoriks Betler*) — den anden Deel var for uskyldig og godtroende til at drømme om hans uophørlige Maske." Naar han imellem gik ved Siden af Jacobi, maatte B. sige sig: "der ere dog to Personer i Alleen, som mindre ligne hinanden, end du og din Engellænder."

Iblandt de Excursioner, som B. og Moltke foretoge i Omegnen af Pyrmont, var den op til Arminiusburg paa Hermannsbjerget den betydeligste og betydningsfuldeste. Udførligen har B. i sin Labyrinth tolket de Følelser, der bemægtigede sig ham paa dette Sted, hvor Tydsklands Hannibal, den navnkundige Friheds-Helt Hermann, havde sin faste Borg. I danske lyriske Udbrud bringer han Tydskland og det

---

Reise, og af en Pasqvil, som jeg ikke engang gider nævne." Denne Pasqvil var upaatvivleligen Bahrdt mit der eisernen Stirne som K. dengang havde udgivet under Knigges Navn. Den Modbydelighed, som B. følte imod Kotzebue i 1789, svækkedes ikke, saalænge han levede, og det er Udg. ubekjendt, at B. har udtalt sig om nogen Skribent med den Foragt som om Kotzebue.

*) Ved forstilt Tilbageholdenhed.

tydske Folk sin Hylding, og synger med Begeistringens varme Følelser Slutnings-Stropherne:

„Tydske! ædle Tydske!
Her, paa Toppen af Hermanns Bjerg,
I Skyggen af Hermanns Eeg,
Modtager min Lov! min Beundring! min signende Tak!

Fra Germaniens Skove gik Friheden ud!
Gik, med renere Tro, med en dybere Viden,
Med Fakler, som oplyste Himlen og Jorden,
Og Menneskets Guddom, Oplysningen ud!
Omtonet af Musernes yndigste Sange
I himmelnedhentede nye Melodier.

Broderen agte sin Broder i Staten!
Staten agte sin Nabostat!
Broderen elske sin Broder i Landet!
Landet elske sit Naboland!“ — —

„Ingensteds — udbryder han — havde jeg hidindtil følt mig mere fri, mere Nordborger, mere Broder i den store Familie paa denne Side Alperne, end her paa Toppen af den gamle Cheruskerskov, hvor Sydens Styrke førstegang bugnede under Nordens Kraft. Jeg saae Europas Friheds Fødsel i Hermanns Erindring og forfulgte med glædedrukne Blik dens Solgang mod Vesten. Den gik med Angelsaxerne til Albion, med Frankerne til Gallien. Sympathetisk vaagnede hist Holland og her Schweitz. Men paa hiin Side Rhinen skjulte Tordenskyer længe dens Straaler. Nu frembrød den med dobbelt Glands i Frankrigs Europa bestyrtsende Rigsdag.

Jeg var ikke længer National-Slave — jeg var Tydsker, jeg var Franke, jeg var Britte, jeg var Belgier, jeg var Schweitzer, jeg var Skandinaver. Mit Hjerte slog lige hoit for Broderen her og for Broderen

hist. Kun tre Kjæder — men lige saa ubrydelige, som skjønne — bandt mit Væsen tættere og fastere til Danmark: Venskab — Sproget — og min Barndoms Erindring. Den første tryllede mit Hjerte i nærmere Forbindtlighed, den anden ledte mig til min naturligste Virkekreds, den sidste fastholdt mig til min første Plads.

Men Du var mit Vidne, Nationernes Fader! at mit Hjerte aldrig slog varmere for mit Fødeland, end i det Øieblik det slog heftigt for alle hine!"

Efter et Par Ugers Forløb erklærede B.'s Læge Dr. Marcard ham, at Brønden ikke vilde være ham længere til nogen Nytte, men derimod Bevægelse, Adspredelse og Munterhed. Han foreslog ham derfor en større Reise, og paa B.'s Spørgsmaal: om det vilde være godt, at foretage denne til Schweitz, svarede han: „Dette er det Bedste, De kan gjøre." Han havde selv været i Schweitz og bad at hilse Alperne. B., som især i de Reventlowske og Stolbergske Kredse havde saa ofte hørt Alpelandet omtale med Beundring, og som allerede længe havde følt Længsel efter dets Bjerge, Vandfald og Frihed, ilede til sin Ven og forkyndte denne sin fattede Beslutning at reise til Schweitz, spørgende, om han vilde følge med. Moltke var strax villig, Reisen besluttedes, og B. meldte dette i et Brev til Prindsen af Augustenborg. Men endnu manglede Midlerne — endnu stedse udebleve de længselfuld ventede Breve, og B. skrev i sin Mismod: „Jeg har endnu intet Begreb om den Lyksalighed, man maa besidde i Livet, for ikke at længes efter Dødens Komme."

Dog, naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. Een Post bragte B. Breve fra Fædrelandet; en anden Post Hr. Agent Brun tilbage fra Rusland; denne tilbød sig

at paatage B.'s Finantsers Bestyrelse, samt forstrakte ham med de fornødne Penge; og — nu havde Bjergene skjønnere Former, Dalen et blidere Udseende; nu vrimlede Alleen af venligere Brødre og Søstre — Kotzebue selv var bleven mindre modbydelig.

Tvende Dage senere skrev B.: „Den navnkundige og aldrig noksom berømte Ridder af Mancha kan ikke i sødere Sværmerier have listet sig ud af sin Hønsegaards Bagdør, eller med mere tryllende prophetiske Følelser galloperet over Montiels Marker, end vi*), da vi kjørte ud af Pyrmont. Det var den skjønneste Morgen — vi følte Frihedens og Uafhængighedens hele Vellyst; — da vi naaede Toppen af Bjerget, laae hele Jordkloden udbredt for os — og vi ahnede alle, at vor egentlige Reise, den, af hvilken vore Skjebner for bestandig vilde bestemmes, her begyndte."

Göttingen og G. A. Bürger.

„Dersom jeg", bemærker B., „reiste i videnskabelig Henseende, og dersom jeg ikke bestandig var i fuld Fart med Døden i Hælene, vilde jeg vist ikke forsømme de egentlige Mærkværdigheder her i Göttingen — og udentvivl vilde jeg, ved at opsøge dem, tillige støde paa saa mange andre interessante Ting, at dette Sted tilsidst maaskee blev mig ligesaa kjært, som noget andet. Upaatvivleligen gives der iblandt Professorerne adskillige virkelig store Mænd i deres Fag;

---

*) Nemlig Baggesen, Moltke og Spatzier; thi den Sidstnævnte havde ønsket at følge med til Basel. Afreisen tiltraadtes den 16de Juli i Moltkes Vogn, der var bleven sat i Stand til at optage alle tre Venner derved, at dens Eier havde ladet alle sine Overflødigheder blive tilbage med sin Tjener og sin Grevetitel.

iblandt Studenterne kjender jeg allerede nogle, som kunde gjøre mig det længste Ophold behageligt, og i enhver nok saa lille By, end sige Göttingen, gives der sikkerlig gode og elskværdige Mennesker nok, for at udsone alle mulige Mangler. Bibliotheket alene kunde fastholde enhver Videnskabsven. Kun med Maaden at studere paa, og det almindelige Studenterliv, vilde jeg neppe nogensinde forsones."

Af de faa Timer, som de Reisende tilbragte i Göttingen, henfløi imidlertid for B. de tre under et ham meget tilfredsstillende Besøg hos Lenores Digter: Bürger, om hvem han iblandt mere yttrer: „I Bürgers hele Anstand, Udseende og Adfærd var ikke det mindste, som røbede Digteren, men vel Vennen af Digtere. Han syntes mere at elske, end at dyrke Muserne. I det Hele havde hans Person den samme Tone som hans Arbeider. Da jeg sagde ham, at jeg havde oversat hans Lenardo og Blandine, lod dette til at fornøie ham meget, og derved dreiede sig Samtalen til Almuesang overhovedet. Viser, Romancer, og fornemmelig Ballader ere Bürgers Livdigte; om denne, som han kaldte den, egentlige Poesie, hans Yndlings-Sag, talte han med særdeles Varme. Om vore danske Kjæmpeviser talte han med Henrykkelse; de faa, han havde lært at kjende af Oversættelser, havde gjort ham usigelig begjerlig efter flere; og han gad lært Dansk, alene for at nyde dem i Grundsproget. Tullin og Ewald kjendte og skattede han, og ved at høre Dansk synge, havde han fundet det sødt, smeltende, og fortryllende blødt."

Iøvrigt levede Bürger, endskjøndt Docent ved Universitetet, saa godt som ubekjendt i dets Baggrund, da „Politik og Jurisprudenz opslugte Alt, hvad der kunde tale og høre, skrive og læse."

Den franske Revolutions Udbrud.

„Ja! i Frankrig seer det forskrækkeligt ud!" sagde Postmesteren (i Friedberg) — „man har nedrevet Bastillen, og myrdet mange tusinde Mennesker."

„Nedrevet Bastillen?" raabte Moltke —

„Nedrevet Bastillen?" raabte Spatzier —

„Nedrevet Bastillen?" raabte Baggesen —

og alle Tre glemte for et Øieblik det blodige Tillæg. „Ret! Retfærdigt! Herligt! Klink med, Hr. Postmester: Ned med alle Bastiller!" „Gud frie os!" sukkede hans Kone. Den yndige Datter og hendes Søster saae bange ud — dog klinkede de med. Det er alt for naturligt, at klinke over faldne Bastiller. „Var kun ikke den forbandede Mirabeau med i Spillet!" meldte en middelaldrende Mand, som sad med ved Bordet. „Skulde han virkelig være saa forbandelsesværdig, som han har Ord for?" spurgte B.; „han har jo dog skrevet Brevet til den nye Konge af Preussen?*)" „Men og den afskyelige Pasquil over det berlinske „Hof, som efter Fortjeneste er bleven brændt af Bøddelen i „Paris! Hans ondskabsfulde, nederdrægtige og lumpne Cha„rakteer, hans liderlige Levnet, hans skamløse Mordbrænder„Bedrivter ere desuden bekjendte nok. Jeg er ikke overtroisk, „og vilde just ikke døe paa, at der er en Djævel til; men er „der virkelig een, saa er det den almindelige Spion, Oprører „og Forræder, Grev Mirabeau." Fruentimmerne korsede sig, og Manden blev ved: „Nationer overhovedet have noget „Salpeteragtigt, og den franske Nation i Besynder-

---

*) B. har i en senere Bemærkning tilføiet her, at han dengang kun kjendte lidet til Mirabeau, og hørte ham saa længe forbandes overalt og af Alle, at han tilsidst ret hjerteligen forbandede ham elv, i Følge de evige Regler for Klafferens Pestgang.

„lighed er reent Krudt —" Alle beklappede hans Bemærkning og dens Indklædning — „Grev Mirabeau er en „gloende Brand, eller om de heller vil, en brændende Begkrands, som er falden i den franske Nationalforsamling; og „see kun til, om det hele Monarchie ikke med det første springer „i Luften!" — Nu, Monarchiet — — bemærkede Moltke. „Og med det hele Folket!" brød han ud med Heftighed. „Frankrig kan før undvære Alting end en Konge!" Men falder da Kongen med Bastillen? mumledes. „Alting fal„der, hvis Mirabeau staaer" — svarede Manden — „Necker er allerede borte —"

„Necker borte!" raabte Alle — og zittrede. Den ivrige Middelaldersmand blev ved, men hørtes ikke mere; thi hans tidligere Tilhøreres Bevidsthed tabte sig i nye, mageløse Rørelser ved Læsningen af den trettende og fjortende Julius's Optrin i Paris.

* * *

„Revolution! Frankrig! — Tilforn var det blot Gjæring — hist og her Opløb — nu..... hvilket brusende, stormende, flammende Chaos!

„De tre Stænder have forenet sig til een Folkeforsamling! Alt er udrustet til Krig mellem Frihed og Slaverie, Folkelov og Despotismus! Det rædsomme Anarkie, denne mørke, vildsomme, helvedlige Labyrinth, hvorigjennem Veien løber fra Tyrannie til Nomarkie*) har taget sin Begyndelse. Europas største politiske Krudttaarn, Paris, er antændt. De oplyste Friheds-Venner kæmpe; Undertrykkerne snyse; den bange, forvirrede, opbragte Pøbel raser.

„Despotismen har opstillet henved fyrretyve Tusinde besoldede Mordere mod de zittrende Borgere. Men deres Zit-

---

*) Lovregjering.

tren gaaer over i convulsivisk Anstrengelse. Hundrede Tusinde Borgere reise sig — i Stormklokkers og Stormtrommers Bulder skingrer Fortvivlelsens Raab: Til Vaaben! Til Vaaben! og i et Dieblik ere de mange Tusinde bevæbnede. Fængslerne opbrækkes, Forbrydere loslades, Huse antændes, Theatrene lukkes. Trehundrede af de Tusinde vove med et Mod, som Fortvivlelse alene giver, at bestorme den uovervindelige Bastille; og i tre Timer er den Uovervindelige erobret. Nu strømmer Blodet i de mylrende Gader, Blod for den hellige Frihed! Blod for Tyranner! men ak! tillige Blod for vanhellige Lidenskaber, Blod for Helvedes Mordlyst; Blod af Uskyldige!

„Hele Paris er i gyseligt Oprør, et Rov for gjensidig Had, Hevn og Fortvivlelse. Ingen er tryg, Alt er i Fare. Mellem Flammer og Blod gjenlyder i Klokkers, Trommers, og Kanoners hule Dundren: Mord! Mord! — Brand! Brand! fra alle Kanter. Modrenes Hylen og Børnenes Skrig tabe sig i den døvende Larm — og, liig Rystelsen i det bragende Ætnas fjerneste Klipperødder, udbreder sig Hovedstadens Oprør i alle indtil de længst bortliggende Provindser. —

„Hvor bankede Hjertet af Rædsel, og — midt i den kolde Gysen — af brændende Henrykkelse ved de Tings Forventelse, som skulde komme over Jorderige!"

Jødegaden i Frankfurt.

Intet tiltrak sig i denne Fristat i høiere Grad B.'s Opmærksomhed og Deeltagelse end Gjennemvandringen af Jødegaden og Synet af dens Jammerscener. Han fandt nemlig allerede dengang, at „næst den almindelige Almuetrykkelse, den umenneskelige Slavehandel, og den afskyelige Freds-

soldatering (i Fredstid at bevæbne Landets Børn for at sælge disse til fremmede krigførende Magter), havde Europas nyere meer end barbariske Politik neppe udklækket nogen helvedligere Uhyrlighed end Jødernes borgerlige Forfatning." Denne forekom ham saa aldeles den sunde Fornuft modstridende, den almindelige Lov i alle Menneskers Hjerter saa trodsende, at Ingen burde tage i Betænkning offentlig at anklage den for hele Jordens Domstol — og da Ligegyldigheden derover er saa indgroet med Vanen, kunde Menneskevennen ikke høit nok hæve sin enkelte Røst derimod, for om muligt at vække andre Samvittigheder til denne Indretnings virksomme Overveielse.

De syvtusinde Israeliters Tilstand i Frankfurt var ham i det Lille et temmeligt nøiagtigt Billede paa hele Folkets Existenz i Europa. „Man kan i den eneste mørke, trange, smudsige, stinkende, saa godt som overalt tilspærrede Peer-Madsens-Gang, de beboe, og ene tør beboe, studere hele Nationens Statistik.*) Hvo der, trods alle Puf, Snyderier og Ækelheder, efter at have gjennemvandret den, ikke ynkes over disse sine syvtusinde undertrykte og sammentrykte Brødre — og hvo der af dette Lillebillede ikke røres til Medlidenhed med alle de andres, under en meer eller mindre gyselig Skjebne Sukkendes Forfatning, ham feiler sikkerlig Noget enten i Hovedet eller Hjertet."

Med mesterlige Træk har B. i sin Labyrinth fremstillet et Malerie af hiin Gades Indvortes, samt gjengivet sine i den Anledning anstillede Betragtninger; men derved lod han

*) Man kan efter et halvt Aarhundredes Forløb dette endnu; thi vel har Jødegaden i Frankfurt forbedret sit Physiognomie i Forhold til den Forbedring, Jødernes borgerlige Tilstand i flere Stater udenfor denne Fristat har erholdt — men ogsaa kun i Forhold hertil.

det ikke beroe. Det Indtryk, hiint forhaante Folks Elendighed havde gjort paa hans unge Sjæl i Jødegaden i Frankfurt, var ligesaa uudsletteligt af hans Hjerte, som Indtrykket, dette samme Folks ældgamle Digteres Hymner, og den mosaiske, efter hans Anskuelse, af ingen sildigere Fremstilling naaede end sige overtrufne Fortælling om Skabelsen langt tidligere havde gjort paa hans barnlige Phantasie, var uudsletteligt af hans Hoved. Derom vidne mange Yttringer og mange Handlinger i B.'s paafølgende Liv*), der ei heller have været tabte, men bidraget til at forskaffe Jøderne den Forbedring i deres borgerlige Stilling, der siden den Tid er bleven dem til Deel, navnligen i Danmark.

Amors Copier.

Istedetfor som nu i lynende Fart at hensuse ad en Jernbane fra Frankfurt til Mainz, henglede dengang B. og Moltke ad Flodveien paa Maynstrømmen, indbordede paa et Torveskib, hvis henved 200 Passagerer, bestaaende af begge Kjøn, af forskjellige Folkeslag, alleslags Stænder og allehaande Religioner, vare sammenputtede hultertilbulter imellem Kaal, Ærter, Roer og alle Slags Frugter. Men hvad de Reisende tabte i Tid vandt de rigelig i Tidsfordriv, især adspredtes den unge Digters Tungsindighed aldeles paa denne Tour, da Kjærligheds-Magneten, hvis Kraft han ingensteds og ingensinde følte ganske uvirksom, ogsaa i Torveskibet lod ham finde en Seline.

„Om Original-Gjenstanden" — skriver han —

*) For Ex. hans Forslag 1798 i Aarau, i Henseende til Jødernes ansøgte Nedsættelse i Schweitz, og 15 Aar senere, hans ivrige Deeltagelse i Jødefeiden her i Fædrelandet.

„er i Himlen eller paa Jorden, veed jeg ikke; men at den er, føler jeg! Saae jeg den engang, var det vist blot i Drømme; thi hvorledes skulde den ellers have forladt mig? o! evig ufravigelig vilde den have krampet sig fast til mit Hjerte; og jeg vilde aldrig, end sige altid, føle mig halv — men Copierne finder jeg stedse overalt; hele Naturen vrimler af meer eller mindre magnetiske Aftryk — hvor der ikke ere Burggrevinder eller Postmesterdøttre*), ere Børn; hvor der ikke ere smaa uskyldige Glutter, ere Roser og Lilier; hvor disse ikke findes, voxer dog vel i det mindste en Hedeblomst; overalt er den stjernefulde Himmel — og kort, der er vel intet saa skummelt Fængsel paa Jorden, hvor ikke en enkelt Solstraale skulde indliste sig."

Den nærværende Copie af hans Kjærligheds ukjendte Original var en moderlig yndig Pyrenæerinde, med et smukt lille Barn paa Skjødet, lyttende til en Harpes Toner. Ved hendes Side var et meer end almindeligt beqvemt Sæde, som hendes Mand havde forladt, og da denne sagde til B.: „Ayez la bonté, Monsieur!" pegende derpaa, medens hendes hvide Arm udstrakte sig for at lave det endnu beqvemmere,

*) Spadserende i Burggrevens Slotshave ved Friedberg saae den unge Digter en langsomt fremskridende Dame i Alleen. Hans Øie faldt først paa Burggrevindens hvide flagrende Kjole, steg derfra til det — han veed ikke om grønne, blaae, gule eller røde Bælte — derfra til det glimrende Guldkors paa hendes Bryst — men, inden det naaede hendes Ansigt, laae hans Hjerte allerede for hendes Fødder. Om hun tog det op, veed han ikke; thi han skyndte sig ud af Haven, for ikke at tabe meer i den forvirrede Balladeforfatning, han var i. Hjemkommen til hans Vert, Postmesteren, satte sig dennes yngste Datter lige over for ham ved Bordet, og hendes Ansigt var af den Beskaffenhed, at han tabte Skeen af den ene Haand, og Avisen af den anden. De tvende Appetiter maatte give Plads for en tredie, den, at drukne Blikket i hendes uskyldige Øine.

fandt den magnetiserede unge Digter dette Tilbud uimodstaaeligt — og sank med den sidste døende Harpetone ned ved hendes Side. Samtalen var snart aabnet og Bekjendtskabet sluttet, og havde det unge Ægtepars Maal ikke ligget for langt af B.'s Vei, havde han fulgt dem længere end til Höchst.

I Mainz gik han med en Procession, den store Pantaleon til Ære, af den ene Kirke i den anden, af det ene Kloster i det andet, med Hatten i Haanden, endog medens det regnede, syngende høit og mumlende sagte, og paa det hele Optog, gjennem alle Gaderne, i alle Kirkerne, gik ikke een eneste af de Romersk-Katholskes skjønne Døttre hans andægtige Opmærksomhed forbi — indtil han træt og aandeløs kom ind i den store Domkirke, mellem hvis Marmorer og sex og tyve Altere hans Andagt fik sit sidste electriske Stød ved Synet af den Skjønneste iblandt de Skjønne, der imellem tre Gratier knælede lige over for ham. Han saae sig omgiven af en fortryllende „Vrimmel af Sole, Maaner, Nympher, Halv- og Heel- og Huld-Gudinder i dette paa Jorden nedflyttede Olymp!

„Olymp? nei det, og Gulistan og Gimle,
Valhalla, Paradiis, Elysium;
Kronions, Odins, Mahoms, Allahs Himle
Var' samled' alle her i salig Sum!
Hist en Valkyrie! — her en Charite! —
En Nymphe her! — en Houris hist! —
Og mellem alle disse, først og sidst:
Costhime*)-Venus-Aphrodite!"

Allerede tidligere havde han seet denne Huld-Gudinde, — allerede tidligere havde hans Øie, blendet af Glands og

*) Denne sødtsmilende Gudinde havde Pantaleon, den katholske Kjærligheds Gud, ført over den syngende Rhinstrøm fra Costheim til Mayences nympherige Kyst.

beruset af Ynde, mødt hende?, der, som truffne af Lynet, blufærdigen neddalede paa de lykkeligere Perler — i Rosenkrandsen .... nu saae han hende atter, og under hele Messen saae han kun hende. Hun forsvandt; men den ham gunstige Pantaleon lod ham atter møde hende udenfor Kirken tvende Gange, og da han holdt det sidste Møde for et Vink af den omtalte Helgen, besluttede han at vove Alt, for at løse Knuden paa dette Drama. Med tvende Ledsagerinder iilte hun ned til Rhinen. For der at naae en lille Sluppe, maatte hun gaae over en af svømmende Planker sammensat Flaade. Den første af Ledsagerinderne hoppede lykkeligen hen ad denne, den anden faldt paa de runde vaklende Planker, og Cypris lod lidt frygtsom for en lige Skjebne. Hvad var naturligere, end at Digteren tilbød hende sin Arm og sin Understøttelse. „Jeg havde alt længe frygtet denne Vanskelighed“, sagde han — „Men i denne Regn“, sagde hun ..... „I dette Solskin“ — afbrød han, og saae hende i de smilende Øine — „De er altfor artig!“ sagde hun venligen, og gav ham sin Arm — „Alt for lykkelig!“ raabte han, og trykte den til sin høire Side, ærgerlig over, at Hjertet sad i den venstre. Broen var over et halvhundrede Planker, og det blev nødvendigt tilsidst halv at bære den Skjønne ombord i Sluppen. Hver Planke, hvert Trin var et langt og saligt Samliv — alle tilsammen, som det længste Liv ved Enden, et Øieblik! Hun satte sig paa Kanten af det bageste Sæde i Sluppen, som om hun vilde sige: Her er Plads for En endnu — „Gud velsigne Dig!“ stammede B. — og Sluppen gled fra Broen.

Sluppen gled fra Broen — og B. blev staaende. Han begreb i det Øieblik ikke, hvi han ei gik med. Paa Bredden af Thunersøen begreb han dette.

Aug. Wilh. Iffland.

B. forlod i Manheim sit Følge, for at besøge Iffland, som han fandt at være — „en middelmaadig Statur, temmelig fyldig, med en let, naturlig, meget behagelig Anstand, og et Blik, hvori Tanke og Velvillighed næsten skjulede Satyren.“ Jægerne var eet af de Skuespil, som meest havde rørt B. ved Læsningen, og det, som af alle i sit Slags fuldeligst havde tilfredsstillet ham paa Theatret. Han nærmede sig derfor med inderlig Følelse af Taknemmelighed dets Forfatter, og frydede sig over at finde hans Person saa liig det Ideal, hans Indbildning havde dannet sig. Hans Væsen svarede til hans Udvortes. Indtagende Venlighed, Fiinhed og Urbanitet udmærkede det.

Samtalen var fornemmelig om Skuespil og Skuespillere, om det Kjøbenhavnske, Hamborgske og Manheimske Theater. Uagtet Iffland ikke synger, holdt han dog Operen ikke blot for tilladelig og tjenlig, men endog for nødvendig i Dramatiken. Der kan upaatvivleligen siges Meget for og imod, især hvad dens Anbringelse eller Vedligeholdelse hos os angaaer. Dog meente han, at vort Theater maatte regnes iblandt de fuldstændige. At angribe dette Skuespil i sig selv, som Konstværk, syntes ham uoverlagt. B. beundrede den Varme, hvormed han tog Deel i B.'s overordentlige Høiagtelse for Schröder, uagtet han selv var Iffland. „Efter Reglen — tilføier B. — burde den første være meest skinsyg over den sidste, som Forfatter — og den sidste over den første, som Forestiller; men jeg fandt det ikke saaledes. Forholdet mellem begge disse Mestere — upaatvivlelig de første i deres dobbelte Fag i Tydskland — er i mine Tanker ikke et Parallel- men et Kryds-Forhold. Jeg troer, at de gaae fuldkommen op imod hinanden saaledes, at Iffland er netop ligesaa langt over Skuespildigteren Schröder,

som Schröder er langt over Skuespilleren Iffland. Er den enes Værd noget større, saa er den andens meget sjeldnere. Jeg veed for min Part ikke, hvem jeg skulde tildele Prisen — og tildeler den dem begge."

Billedgalleriet i Manheim, til den Tid et af Tydsklands betydeligste, tiltrak sig naturligviis B.'s hele Opmærksomhed; men da Malerierne vare ophængte uden Plan og Orden: Italienere, Nederlændere, Franske og Tydske mellem hinanden, og da han med Rette fandt, at den Nydelse, som Betragtningen af Konstens Værker skjenker os, let kan forstyrres, hvis den ikke langsomt, ordentligen og med fuld Bevidsthed inddrikkes, hvis den i Hast nedslurkes, og saaledes beruser og overvælder, istedetfor at qvæge og tilfredsstille, forlod han Galleriet sandsetræt og tankeforvirret, efter i tre Timer at have gjennemvandret dets ni Sale.

„Billedgallerier — saaledes som de hidindtil ere indrettede — bidrage mere, troer jeg", bemærker B., „til Afsmag, end til Smag for Konsten. Hvad kan der vel komme ud af at gjennemløbe, skete det end nok saa ofte, nogle hundrede aldeles forskjellige Billeder, hvoraf intet sees, som det bør sees: alene; hvoraf hvert er indfattet i en al Virkning fordærvende, Øiet blændende og svækkende Ramme; hvoraf de færreste have den rigtige Dag, Maleriet udfordrer, og de fleste sees i den unaturligste Forkortning? Det er deels paa eengang, deels umiddelbar ovenpaa hinanden at høre de forskjelligste Musiker — og, kunde man, vilde det ikke være meget urimeligere at gjennemblade alle Nationers Epopeer og Tragedier paa een Dag, end at besee et saadant Billedgallerie i tre Timer."

Manheims snorlige Gader, i et høist regelmæssigt Anlæg, mishagede Digteren meget, og gav ham Anledning til

det udforlige Capitel i hans Labyrinth, der er overskrevet: Staden paa Vers, og forsaavidt som i samme findes nogle Anskuelser udtalte, der charakterisere Digterens æsthetiske Smag, ansees det passende her at meddele disse.

„En Stad i solut Stiil lover ikke meer end den kan holde, dens Conversation er liig den daglige Tale; sund Forstand og hist og her et godt Indfald er Alt, hvad man forlanger af den; men en Stad som Manheim i bunden Stiil, ligesom maalte Linier og Riim i en Bog, sætter sig i Lave, rommer sig, og begynder at declamere — vee den, hvis den ikke opfylder alle Fordringer in arte poetica.

Guder, Mennesker og Recensenter have til ingen Tid taget det ilde op, at man i Prosa fremkom med dagligdags Bemærkninger, med Tanker, som de fleste Folk kunde have dem, med simpel Menneskesands uden mindste seraphiskt eller sataniskt Genie; men Guder, Mennesker og Recensenter have til alle Tider strengeligen forbudt alle indtil de mindste Stænk af Maadelighed i Vers. Enhver Poet er det paalagt, under Straf paa Ære, Liv og Gods, at see hvad ingen Anden seer, tænke hvad ingen Anden tænker, og fra Begyndelsen til Enden ikke at gaae, som gemene Folk; men at fremgaae som en Brudgom af sit Kammer, som en Helt til Seiersslaget, som Solen fra Østen til Vesten, bestandig straalende, bestandig den høie, den herlige, den samme! Uden at skeie til Hoire eller Venstre, end sige, som Loths overmaade prosaiske Hustrue, at vende sig reent om, maa han spanke, fremtrine, taktskride — efter Omstændighederne vel og trave, gallopere, ja! selv flyve — ligefrem, kun ligefrem, bestandig ligefrem, som den lybske Hingst, som Lysstraalen, som det træffende Lyn, som Stormen, som Ørnen, og som hans hele øvrige Familie. Engel eller Djævel maa han være — kun ikke blot Menneske!

Det samme gjælder om Stæder. I ubundne Gader og riimfrie Qvarterer tager man til Takke med Huse — i de bundne og rimede derimod forlanger man lutter Paladser. Thi hvorfor gav man sig ellers den Umage at binde og rime dem. — — —

Antages ogsaa, at den bundne Stiil virkelig bør regnes iblandt Konsterne — saa følger dog neppe deraf, at man har Ret i at anlægge Stæder med snorlige Gader i ordentlig afmaalte Qvarterer; thi en heel By kan neppe nogensinde være en Gjenstand for Konsten. Den Eenhed, som bringes i dens Bygningers Mangfoldighed, kan ikke være Skjønheds; thi en Stad kan ikke fattes i et Moment. I en enkelt Bygning, eller i en Samling af saadanne, der paa eengang falder i Øiet, har vel Symmetrien hjemme, som den øverste Betingelse for Gjenstande, som fattes i Rummet; men Afvexling er den høieste Lov for dem, som alene kunne sammenfattes i Tiden. Den smukkeste By vilde altsaa være den, som bestod af lutter forskjelligen symmetriske Bygninger i bestandigen afvexlende Gader, eller rettere Pladse." — — I sine fortsatte Reflexioner over denne Gjenstand indrømmer Digteren, at det maaskee ogsaa hemmelig bidrager til hans Afsky for en tilskaaren og tilspidset Stads rette Linier, Qvadrater og Tærninger, at al Varme, al Bevægelse, al Kjærlighed er rund, eller i det mindste oval, spiral, eller paa een og anden Maade bugtende, medens det Kolde, det Ubevægelige, det Ligegyldige, og selv det Hadefulde er snorlige og kantet. — — „Livet er rundt, og Døden er kantet. Vi komme runde og bugtende til Verden, og gaae kantede og stive derfra. De nyeste Vugger ere ovale — en skjøn Opfindelse! thi det voxende Liv bevæger sig deri; vore Liigkister derimod ere fiirkantede. En Stad i Manheims Smag passer for Døde — eller i det høieste for dem, som dræbe.

Dens Bygninger burde være Mausoleer eller Barakker. I en saadan geometrisk, rimet, stiv, kantet og dødelig By seer man Despotismens Befalinger i Lapidarstiil. Man seer bosiddende Borgere med Huus og Hjem behandlede som Buxbom, Soldater, Kegler og deslige Ting — og ægrer sig, hvis man har mindste Høiagtelse for Guds Billede." — — Han følte, at hans Gemyt i den korte Tid, han opholdt sig der, allerede tvertimod sin bugtende Natur, begyndte temmelig at kante sig. Saaledes bliver Vandet i et Par ret kolde Vinternætter til Iis. Han gyste ved at tænke paa de Gemytter, som bestandig ere og blive der, og fandt kun for disse den eneste Trost, at de ventelig tilbringe deres halve Tid paa Landet, hvis overordentlige, virkelig paradisiske Rundhed formodentlig gjør det godt igjen, og smelter hvad Byen styrknede.

Den dengang splinternye Slotsby Carlsruhes Anlæg, der er endnu langt lineal- og vinkelrettere end Manheims, forekom B. „meer end abderitisk." Han bemærker: „Den er ikke blot rimet, som et almindeligt Knittelvers, men figurrimet i den skjønne Smag, hvori man har Psalmer i Form af Kors, Elegier i Skikkelse af Flaggermuus og Epigrammer i Figur af en Øxe eller et tveegget Sværd. Den hører i alle Henseender til den falske Smags og den forvendte Konsts barnagtigste Spilleværker. Den er nemlig anlagt i Figur af en Vifte, i hvis Spidse Slottet ligger; fra dets Façade seer man lige ud gjennem alle dens ni fuldkommen lige og fra hinanden aldeles uskjelnelige Hovedgader. To og tredive snorlige Alleer gaae fra Slotspladsen og Haven i uafseelig Vidde gjennem den store, til den Ende udhuggede Hartskov, hvoraf de ni fortsætte Gaderne."

B.'s og Moltkes meget angrebne Tilstand forhindrede dem vel ikke i at beskue med berusende Glæde den skjønne

Egn, de gjennemreiste fra Manheim til Straßburg; men tillod dem ikke noget blivende Ophold underveis, hvilket B. især beklagede i Heidelberg. For at ikke deres Livsuhre skulde gaae reent i Staae og saaledes for tidligen ende deres jordiske Reise, greb de til det fortvivlede Lægemiddel, haardnakket at behandle sig selv som friske, og istedetfor at hvile og qvæge sig, at anstrenge sig ved den evige Bevægelse og Skumplen, fastsurrede paa Bukken af deres Vogn.

De fandt Lægemidlet probat, og en Aften i det stille, klare, herlige Maaneskin hilste de Straßburgs høie Münster-Spiir.

Straßburg.

„Vær hilset, Erwins høie Pyramide,
Du Gothers Styrkes Svimmel-Monument!
Fra hvis ugjennemtrængelige Side
Den vrede Himmels Flammepile glide,
Som Bomben, dig engang blev sendt!
Hvis Sp'ir, det høieste blandt Konstens Graner,
Mens Jorden bæver rundt derom,
I Krampehvirvelen af Himmelens Orkaner
Stolt trodser alle Tordners Dom!
Vær hilset, Stad, som slynger dig om Foden
Af denne Skyen splittende Colos,
Du gjemmer i din Old, om Spiren ei, dog Roden
Til Kundskabstræet, som velsigner os!
Vær hilset, Frankrig! Du, som hist bag Rhinen vækkes,
Nedtrykte, store Hob! mit Bryst,
Mens alle Slaver og Tyranner skrækkes,
Mens end din Friheds Morgenhimmel dækkes;
Har Mod til Delen af din Lyst! —
Farvel Germania, din Søster vinker!
Med ny, med underlig Magie —
See! Straalen i det aabne Øie blinker!
O Smiil! o Haab! o Tryllerie!"

Saa sang B. dandsende over Rhinbroen til Straßburg om Morgenen den fjerde August. Med det første Trin paa de franske Grændser befandt han sig i en ganske ny Verden. Taarnet, Bogtrykkerkonsten, og Revolutionen be-

mægtigede sig hans hele Phantasie. Han saae tilbage til Tydskland, som den Opstandne til sin forladte Grav, som den Himmelfarende seer ned paa den synkende Klode. Som hans Væsen Aftenen i Forveien havde været i en bestandig behagelig Synken, under en Forsmag paa Døden, saa var det derimod nu i Morgenstunden i en uophørlig enthusiastisk Stigen til et fornyet Liv.

Kathedralkirken med dens majestætiske Spiir var Maalet for Digterens første Vandring i Straßburg; men han lod sig ikke nøie med at besee Udsiden af Kirken — dette uhyre Epos af Stene, hvis talløse Piller, og Buer, og Pyramider i deres dristige, eventyrlige, ufattelige Forbindelser, med en Mylren af groteske, burleske og phantastiske i Steen udhugne Figurer og Zirater, allerede trætte det beundrende Øie — ei heller var det ham nok, at træde ind i Kirken, og i dennes overalt herskende Skumring gysende at betragte de der endnu i hellig Hævd opbevarede Levninger af Middelalderens Barbarie — det var ham endog ikke nok at indaande en renere Luft paa Toppen af Taarnet, eller paa dettes Plateform — han vilde stige saa høit som muligt, og han besteeg den svimlende Spidse af Spiret.

Paa Plateformen bemærkede Ledsageren: „Man kunde saa let brække Halsen øverst oppe, og saae dog ikke mere" — „men dybere" tilføiede B. „Øverst op gaae kun Schweitzere (blev Ledsageren ved), Blytækkere, Muursvende og unge Engellændere." „De kan herefter føie til denne Liste: de Danske! Kan jeg og ikke komme frem overalt, hvor en Blytækker kan komme frem, saa kan jeg dog vel gaae ligesaavidt som en Engellænder" — endte B.

Han steeg, ledsaget af Moltke, op til Galleriet om Foden af Spiret, Taarnbestigernes sædvanlige Non plus ul-

tra*), og nu begyndte en saare møisommelig, samt temmelig farlig Stigen op ad den trange Snegletrappe mellem de tynde Piller. Ved Enden af denne Himmelstige kunde Moltke, trods sin Enthusiasmus og voldsomme Anstrengelse, ikke mere. Han blev, saa at sige, hængende, ikke langt fra Toppen, i Steen, Jern og Beundring; men Udsigten, Oversigten og Nedsigten herfra var allerede saa viid, vidtløftig og dyb, at nogle Favne meer i Høiden umuligen kunde forøge Virkningen mærkelig. B. var selv ikke i en meget stærkere Forfatning, gloende heed, magtesløs, aandeløs, med saa bankende Hjerte, som om det sidste Suk var ikke langt borte. Med alt det — alle gode og onde Særheder i hans Individ forenede sig til at give ham i Kraft, hvad der manglede ham i Styrke. Han var allerede over den øverste Krands, høit over Lygten — der var ingen Trappe mere, blotte Stænger, han maatte slynge sig i egentligste Forstand udenom Spiirspidsen i fri Luft — et eneste Feiltrin af hans klavrende Fod, en pludselig Slapning i hans Stangen gribende Haand — og han var styrtet ned i Luften, død før han naaede Jorden.

Han maatte vel gyse ved at tænke tilbage derpaa; men han havde i det daværende Moment ikke Tid til at gyse. Han var i for voldsom convulsivisk Bevægelse til at zittre, for rædselfyldt til at være bange. Hans hele Sjæl var Iver, hans Legeme Krampe.

Triumph! han havde endt den møisomme og farlige Vei til Selvtilfredshed! han stod paa Spirets høieste Spidse, nær, som ham syntes, de smaa Skyspætter i den blaae Himmel over hans Isse!

„Hvilken gyselig Allarm af de neden under rullende Vogne, de rørte Trommer, de stigende Hammerslag, de døvende Klok-

*) Ogsaa Udgiverens, 27 Aar derefter.

kers vorende Dundren!" udbryder den triumpherende Digter. "Hæver sig Taarnet, eller Kronen jeg staaer i, af det opfarende Bulder? Løfter mig Lyden nærmere Zenith? Lettes min bævende Fod fra Tippen af Høiden, den rører? Bortfører mig ikke den vingede Sky, som nærmer sig piilsnar mit Standpunkt? Jeg Fjær! jeg Fnug — paa Spidsen af denne svimmelhøie Colossus! Hvorved skal jeg holde mig fast? ved den glatte Steen? ved det afslebne Jern? ved den strømmende Luft? — Hvormed skal jeg krampe mig fast? med den bævende Fod? med den zittrende Haand? — O! der er den! der er den! den hvirvlende Sky! den svøber mig ind i sin foldende Favn! jeg lettes — jeg løftes — den suser mig bort fra det svindende Standpunkt i Himmelens Ørken ....

Underlige, rædselfulde, himmelfarende Følelse! Nei! aldrig fornam jeg saa vældigt det Høie! Sandser jeg endnu? jeg seer Intet! jeg hører Intet! jeg fornemmer Intet! jeg berører Intet! Alt er tomt omkring mig — Alt er uendeligt Rum, et ufatteligt Øde ..... Gud! .... Gud! — ja her vilde Spotteren selv andægtigen udraabe: Gud! — Dit Navn toner fuldest i Taushed! Din Almagt er vældigst i Tomhed! og hvor Intet er, Høie! er Du!

Er det Lyst eller Smerte, jeg føler i denne svimlende Tilstand? er jeg Livet eller Døden nærmere paa denne støvløse Pynt? Jeg vorder og ophører — skabes og tilintetgjøres — triumpherer og daaner i een og samme Fornemmelse! — —

Jeg glemte tilsidst hele Jorden paa denne himmelske Spidse. Min Phantasie sværmede saa let, saa frit, saa ubekymret, trods mit umagelige og farlige Standpunkt, som om jeg havde Ørnens Vinger — det faldt mig ikke ind at tænke. Jeg var blot aandelig Følelse, Andagt og Tilbedelse. Min Sjæl syntes at dreie sig om sit Middelpunkt i evig Uendelighed — i Almagtens Hvirvel — i Gud!

Foer Blikket op til Dig, Uendelige!
Hvor lille var jeg da?
Jeg ledte om mig selv — men stort, men uden Lige,
Men høit, men fuldt af Dig, Unævnelige!
Var mit Halleluja!"

Morgenen, den 6te August.

Mellem Schwarzwalds Bjerge paa den ene, og Lothringens Fjelde paa den anden Side, øinede de trende reisende Venner ligefor dem den blaanende Jura, hvis nærmere Fortryllelser de allerede følte forud i de høitideligste Ahnelser. „Uforglemmelige Morgen!" udbrød Baggesen. „O! jeg har aldrig nydt Naturen som i denne Dagbrækning — indeni, udenom mig var den umalelig! Min Andagt var fuldere, var liveligere, var gladere her end paa Pynten af Himmelspiret. Hist stod jeg afsondret, ene; her var jeg mellem tvende fortrolige, med mig henrykte Venner, og det forekom mig, som om min hele talløse-Familie her tilbad med mig. Hist var jeg løftet af Konsten over Naturen og over Jorden — her løftedes jeg i Naturens Arme med den hele Jord op til Himmelen." — — —

— — „Indblikket i Schweitz, i en lille halv Miils Afstand fra Basel, og Udsigten rundt omkring paa denne og den anden Side Rhinen, henrykte os alle tre meer, end noget andet Naturmalerie hidtil havde henrykt os. Tegningen, Hovedtrækkene deri vare saa ganske nye, og Coloritens Liv og Varme overtraf saa langt Alt, hvad vi tilforn havde beundret, at vi her fandt Naturen ikke blot forandret men forvandlet. Det forekom os, som om den yndige med frugtbare Høie bugnende Slette, hvori Schweitzerporten i dette Hjørne af Alperne, Basel, ligger, havde en vis Friskhed, Rhinen,

som gjennemstrømmer den, og her ikke fyldes af Smaaøer, en vis Frihed, den her ophørende, ligesom for Alperne tilbagevigende Schwarzwald en vis Melancholie, den lidt efter lidt sig med Toppe bag Toppe høiere hævende Jura en vis Kraft, og det Alt tilhobe en vis Harmonie, hvortil Alt, hvad vi paa vor øvrige Reise havde seet af Ynde, Skjønhed og Høihed, var et blot Forspil." — — —

— — "Dybt, inderlig dybt følte jeg, at en Revolution var mit Liv, min Aand, mit Hjerte nær — inderligen følte jeg, at det vigtigste, om ikke det sidste Blad i min jordiske Skjebnes Bog vilde opslaaes for mig paa et af hiint Tempels Altere. Tre Gange har jeg med fuld Bevidsthed troet mig paa Gravens Bred og seet Dødens Engel i Begreb med at slukke den vendte Fakkel; men aldrig var min Stemning høitideligere. Haabets hele Henrykkelse og Erindringens hele Veemod afvexlede uophørlig med hinanden i mit bankende Hjerte." — —

— — "Jeg zittrede — thi jeg ansaae Jorden i dette høitidsfulde Nu ikke som Menneskenes Bolig, men som Guddommens Fødskammel — og hvo zittrer ikke ved at nærme sig den?" —

"Og dog — jeg var alt paa schweitzersk Grund. — — Vi rullede ind i Basel."

Syvende Afsnit.

Labyrinthen II.

Reiser i Schweitz, til Savoyen og til Paris, samt Hjemreise fra Bern til Kjøbenhavn.

(Fra Aug. 1789 til Octbr. 1790.)

Forudsendt Bemærkning.

Denne Deel af Digterens første udenlandske Reise, eller Labyrinthens Fortsættelse og Slutning, som er optaget i Udgaven af Danske Værker, niende Bind fra S. 320, hele tiende Bind og ellevte Bind indtil S. 206, er vel beskreven af Digteren selv, men ikke af ham selv samlet og redigeret til Trykken. Ikkun nogle faa Fragmenter vare allerede tidligere trykte*), da de Danske Værkers Medudgiver, Digteren C. J. Boye, overtog at redigere de efterladte til dette Afsnit henhørende Dagbøger, der sædvanligen ere førte paa selve Stedet, ofte endog kun med Blyant, og stundom maatte suppleres ved Hjælp af de forefundne Breve fra B., som denne i sin Tid har erholdt tilbageleverede, sandsynligviis for at kunne afbenytte dem ved en af ham selv paatænkt, men destoværre aldrig udført Udgave af denne Labyrinthens Fortsættelse.

I biographisk Henseende er dette Afsnit et af de vigtigste i Digterens Liv, og Udgiveren har derfor ogsaa

*) Navnligen Fragmenterne: Brevene og Arlesheim (D. V. 9de B. S. 320—350), trykte i „Søndagen“ 1814; Rousseaus Øe (D. V. 9de B. S. 360—382) og Marias Tempel i Einsideln (D. V. 11te B. S. 84—97), begge sidstnævnte trykte i Minerva 1791.

hovedsageligen bestræbt sig for, ved at meddele en kort Udsigt over de til samme henhørende labyrinthiske Vandringer, samtidigen at fremhæve de biographiske Data, der tjene til at supplere og forbinde de i den udførligere trykte Reisebeskrivelse stundom isoleret staaende Fragmenter.

Vandringer i det nordlige Schweitz.

Den henrykte Stemning, med hvilken B. hilste Alpernes Forgaard og rullede ind i Basel, maatte snart vige for Indvirkningen af hans lidenskabelige Sværmerie for hans Velyndere, Venner og Veninder i Fædrenelandet. Den elskværdige Olding Andreä, i Hannover, havde medgivet ham en Adresse til Herr Stadssecretair Merian i Basel, og til denne vare alle de Breve sendte, som han ventede fra Hjemmet. En ubeskrivelig Angst bemægtigede sig ham ved Tanken om, at der muligen ingen Breve vare; og hvad var ham da Schweitz med alle sine Herligheder? „Et Chaos af Helvedklipper, fra hvis døde Huler tifold Angst vilde gjenlyde af hans haabløse Skrig“ — svarede ham hans Angst.

Han har selv meddeelt denne sin Angst — sin paafulgte Glædesruus ved af den venlige Merian at modtage tre tykke Pakker af Breve — sin Taknemmeligheds Sværmerie ved hjemme at aabne dem, og indtil langt ud efter Midnat, trods den tredie søvnløse Nat, langsomt at nippe til disse Vellystens Bægere — sin Beslutning at læse dem den næste Dag, paa det smukkeste Sted i Arlesheims skjønne Have, hvorhen Herr Merian vilde føre ham og Moltke — sin Henrykkelse, da han ved Geßners Monument, efter en nydelsesrig Vandring, vilde udfolde sine Skatte og i lange Træk inddrikke den Salighed, han spaaede sig i disse Breves Læsning — og endeligen det usynlige Lyn, den uhørelige Torden, der slog ned fra Himlen

i hans Hjerte, da — Brevtasken med dens hele Fylde var tabt!

Udgiveren af hans Biographie har kun at tilføie, at denne af ham selv 25 Aar derefter skildrede Begivenhed ikke er digtet, men bogstavelig sand. Tvende Originalbreve*), som ere opbevarede og i Udgiverens Hænder, vidne iblandt mere derom. Af disse fremgaaer, at al Umage var forgjæves for at gjenfinde de for en stor Deel ulæste og for stedse tabte Breve; at B. tvende Gange skuffedes ved den falske Efterretning at de vare gjenfundne, og at derved hans Fortvivlelse næsten steeg til — Raserie; at, da denne Forfatning havde varet i fire Timer, mildnedes den derved, at B. uvilkaarligen tog en Dagen i Forveien kjøbt Bog**) i Haanden, og idet han for første Gang aabnede den, med sine vilde Øine traf paa følgende Sted: „Dieu est juste! il veut que je souffre et il sait que je suis innocent. Voilà le motif de confiance, mon coeur et ma raison me crient, qu'elle ne me trompera pas!" B. tilføier: „Dette Sted, som saa synderlig af sig selv faldt mig i Øinene — frappeerte mig. Det frappeerte mig, som et Styrtebad, eller et electrisk Stød — det styrkede mig. Denne min elskeligste blandt alle døde, personlig ukjendte Venner, mit Hjertes nærmeste J. Jacques har ofte beroliget mig,

---

*) Skrevne i Basel d. 6te, 7de og 8de Aug. og adresserede til Vennerne Grønland og Cramer, resp. paa 24 og 19 Octav-Sider. Efter disse maatte de tabte Breves Antal udgjøre i det mindste 13, hvoriblandt Breve fra Grevinde Schimmelmann, Prindsen af Augustenborgs Secretair, Pram og hans Kone, Cramer, Schulz og tre fra Grønland. Denne sidstnævnte, af B. inderlig høiagtede Ven, var paa denne Reise hans Hovedcorrespondent, til hvem tillige alle B.'s Breve til Hjemmet bleve adresserede, og igjennem hvem de fleste fra Kjøbenhavn bleve ham tilstillede.

**) Les Promenades de Jean Jacques Rousseau.

og fra dette Øieblik ere selv hans „Promenades“ blevne mig dyrebare. Jeg skal om faa Dage takke hans hellige Skygge herfor i St. Pierres yndige Lunde, i Bielersøens Favn. Der, hvor han glemte sin Kummer —— o gid jeg og der maatte kunne glemme min! Dog, det er for meget fordret — gid jeg blot maatte finde den lindret der! Og det haaber jeg!“

Og dette Haab opfyldtes. Nogle Dage senere paa den yndigt beliggende St. Petersøe, kom et Havblik i hans Sjæl, som om alle Lidenskabers Storme for bestandig havde lagt sig. Hans Hjerte blev roligt, og al Bekymring forglemt, og han følte sig frisk paany, efter en mild Dags Vederqvægelse i aandeligt Selskab med Rousseau, der, efter at lidenskabelig Natur- og Menneskekjærlighed, bestandig gjengjældt med Had, Foragt og Forfølgelse, havde gjort ham menneskesky, her, i rosom Afsondring fra den øvrige Verden, tilbragte sit Livs tvende lyksaligste Maaneder. „Den Mand, som Frankrigs Philosophie skylder sin første Moral, som det franske Sprog har at takke for sin størst udviklede Kraft og meest hjerterørende Ynde, hvis Emil Europa skylder en bedre Opdragelse, og hvis Social-Contract Politiken skylder sin almindelige Revolution — den Mand, som i sine Bekjendelser og i sin Heloise første Gang har skjenket Verden, fornegtende sig selv, et fuldstændigt Malerie af et Menneske, som det er intus & in cute, og som derved alene har bidraget mere til den vigtigste af alle Kundskaber, end hundrede andre berømte Forfattere tilsammentagne — den Mand, som trods alle sine virkelige og paadigtede Lyder og Paradoxer, i sine Skrifter har lært Frankrig mere Sundt og Sandt, end alle dens øvrige Philosopher — som først forsøgte at indsætte den af Konsten undertrykte Natur, den af Klogskab og Hoflighed undertrykte Moral, og den af Regjeringsretten undertrykte Folkeret, i sine gamle Rettigheder; — den Mand endelig,

hvis henrivende Veltalenhed opflammer i alle ufordærvede Hjerter en inderligere Kjærlighed til Frihed, Dyd og sædelig Nydelse — og hvis langsomme Hæder derfor allerede stiger og stedse vil stige — medens den ihast og almindelig forgudede Voltaires Hæder allerede nu begynder at dale." *)

Med blid og stille Veemod tog B. Afsked fra den paradisiske St. Petersøe — men Aanden af den, som fordum beboede dette Paradiis, fulgte ham; — „thi Rousseaus Aand er ikke fængslet paa St. Petersøen — den stormede vældigen foran Galliens vaagnede Helte — den aander mildt fra den diende Moders Læber — overalt høres stærkere eller svagere dens Vingers harmoniske Susen."

Fra Basel, igjennem den fortryllende Münsterdal til Bielersøen, reiste ikkun B. og Moltke, da Spatzier havde valgt en anden Route fra det forstnævnte Sted. De tvende Venner fortsatte deres Vandring, B. for det meste til Fods, over Solothurn og Aarau — hvor Digteren især morede sig med at undersøge Gangen af Følelserne og Tankerne i nogle syttenaarige Pige-Hjerter og Hoveder — til Zürich, af B. betegnet som Schweitzes Athen.

Underveis har han i et Brev til Grønland **) yttret om

---

*) Det Fragment af Labyrinthens Fortsættelse, som findes optaget i Minerva 1791, og i Danske Værker under Navn af Rousseaus Øe, var stedse et af B.'s kjæreste Arbeider; og da Udg. i Bern, 1824, begyndte at udarbeide Labyrinthens Fortsættelse paa Tydsk, under sin Faders Tilsyn, var det dette Fragment, paa hvilket denne fortrinsviis lagde den sidste Haand. Derved er den her, efter denne Omarbeidelse, anførte Passus noget afvigende fra den i D. V. 9de B. S. 368 og 369 optagne, der er overeensstemmende med den i det ældre trykte Fragment, og som i 1830 tilfældigviis var alene ved Haanden.

**) Dat. Olten den 16de August.

denne Vandring: „Jeg har her kun Følelse for Gud, Naturen og Mennesket. Componisten Schulz har jeg ligesaalidet Rum til i mit af tusinde andre Gjenstande gjennemstrømte Hoved, som jeg har Rum til Versemageren Baggesen eller Prosaisten Cramer. Holger Danske, dens Oversættelse og Opførelse, Erik Eiegod og dens Composition, Holgeriana og Erikiana, kort Alt hvad der hedder Konst, er saa uendelig langt fra mig, er saa aldeles druknet i Henrykkelsen af den store Opera, Naturens Herre har skrevet i Schweitz, Naturen selv sat Musik til, og som Sôlen dagligen opfører og Maanen natligen, at jeg kun erindrer mig som en Vuggedrøm at have kjendt noget sligt.

Saalænge jeg endnu var paa Reisen igjennem Tydskland og hist og her saae noget Lignende, selv igjennem Elsas, fulgte Mindet om disse Sager mig. Og endnu paa Grændserne af Schweitz sang jeg Arier af Aline og Holger — „Titania!" „Titania!" „Titania!" fulgte mig endog til Foden af Jura; men jeg veed ikke hvorledes det gik til — ved Synet af de første Sneebjerge — paa Isle de St. Pierre (som jeg har omdøbt til Isle de St. Jacques) — i Bielersøens dyssende Arme har jeg glemt det Alt — og erindrer det vist ikke tydeligen igjen før i Genf og Lyon, indtil jeg endelig i Paris med Sjæl og Krop kommer aldeles paany ind deri.

Men ligesom mine Venners Kunzens, Cramers, Schulzes skrivende, spillende, componerende Minde er svundet af mit Hoved, saaledes er deres tænkende, følende, handlende Erindring voxet i mit Hjerte — mit Venskab for mine Venner, min Sympathie med disse, er, saa at sige, renere, stærkere her i Naturens Hovedstad, hvor ingen anden Fyrste end Gud residerer, end hjemme i Kjøbenhavn — fordi det er her aldeles frit for al Egennytte."

I Zürich besøgte B., i Selskab med Russeren Karamsin*), den berømte Physiognomiker Lavater, der modtog ham med inderlig Hjertelighed. Han tilbragte vel den største Deel af Dagen hos denne interessante Mand, hvis Tolerance han fandt at være ubeskrivelig stor og ædel; men det var dog først paa et sildigere Ophold i Zürich at det nøie Venskab sluttedes, som i det sidste Decennium af Lavaters Liv bragte denne i nøie Forbindelse med B.

Til B. og Moltke sluttede sig i Zürich deres Landsmand Hr. G. Becker**), og alle tre bleve snart enige om at fortsætte Reisen i Fællesskab. Dog, forinden den egentlige Alpereise skulde tiltrædes, besluttede de en Vandring til Rhinfaldet ved Schaffhausen, hvor B., der her saae det første Vandfald, lod sig med tillukkede Øine føre ud paa Altanen, der er bygget ud under Cataracten — og nu stod forstenet ved dette, alle Sandser overvældende Skuespil! „Saaledes opvaagner man — ikke i Himmerige, ikke heller i Helvede, men i begge paa eengang. Skjønhed og Skræk er her blandet; det Skjønne er saa forfærdeligt, og det Forfærdelige saa skjønt, at Sjælen paa eengang flyver ind deri og tilbagestødes. Man zittrer paa den rystende Træbygning (der synes at skjælve tilligemed hele Jorden) ved hundrede Tordener, ved den overstyrtende Vand-Ild, ved den fnysende Afgrund — og dog fristes man til af den henrivende Skjønhed i dette skræk-

---

*) Denne aandrige Forfatter til „Briefe eines reisenden Russen". 5 Bändchen (oversatte af J. Richter 1799—1801), reiste i Schweitz og Frankrig oftere sammen med B.'s Landsmand, den unge Hr. Becker, og efter hvis mundtlige Relation Karamsin har fortalt i sine Breve hvorledes B. fandt sin Sophie.

**) I D. V. 9de B. S. 405—443 staaer af en Forseelse paa flere Steder: Sparzet og Spatzier istedetfor Becker — den endnu levende Olding: Etatsraad og Hofapotheker Becker i Kjøbenhavn.

fulde Hellige at styrte sig i Svælget, og henlynes, hentordnes, henstormes i dets Smaragdbarm."

Den næste Morgen badede B. sig virkelig i dette Vandhelvede.

Den første Alpevandring.

Efter at være vendt tilbage til Zürich, reiste de tre Pilgrime den 23de Aug. over Albisbjerget til Lucern, og derfra paa "Vierwaldstätter"-Søen til Flüelen nærved Altorf, landende underveis ved Gersau, for at bestige det steile Föhnbjerg, og ved Wilhelm Tells Capel*), paa hvis Altar B. ved Solens Nedgang begyndte et Brev til Grev Ludvig Reventlow paa Brahetrolleborg. I de ti paafølgende Dage vandrede, steeg, klavrede, jublede og triumpherede de trende Reisende, B. og Becker tilfods, Moltke tilhest, ledsagede af tvende brave Gemsejægere, Ambrosius og Bonifacius, mellem de høie Alper.

Fra Wasen gik Vandringen over Djævlebroen og igjennem "Urner-Loch" til Andermatt; derfra op paa St. Gotthards høieste Spidse, hvor B. (den 28de Aug.) drak Duus med Becker i Sneeviin, og nød, efter sin Dagbog, "den saligste Dag i sit Liv." Fra Hospital, hvorhen de vare vendte tilbage, stege de den paafølgende Dag op paa Toppen af Furka, derfra til Rhone-Gletscheren, og efter den didindtil meest udmattende, farligste og rædsomste Vandring i B.'s Livs Labyrinth, kom de over Oberwald ned i Walliserdalen til Obergesteln; derfra op til Grimsel Spital, hvor de indsneede forbleve en heel Dag over. Den 1ste Septbr. vandrede de ned ad

---

*) Nemlig Capellet paa "Tells Platte" og ikke ved Küsnach.

Grimselen, forbi det prægtige Aarfald ved „Handeck" til „im Hof" i Haslidalen, hvor pludseligen Spazier floi B. i Armene. Han kom fra Thun, for at besøe Rhone-Gletscheren fra Grimsel, og Vennerne satte hinanden et Stævnemøde i Thun.

Fra den prægtige Cascade, som „Reichenbach" danner lige over for Meiringen, gik Vandringen over Scheideck til Grindelwald, og over Wengern-Alp, igjennem Lauterbrunnen-Dal til „Untersee n".

Det er paa denne sidstnævnte Vandring, hvor B. førstegang betraadte de Egne og førstegang beskuede de majestætiske Naturskjønheder, som han nogle Aar senere saa mesterligen besang med tydske Toner i sit idylliske Epos: Parthenais, og hvorved han erhvervede sig en hæderlig Plads iblandt Tydsklands Digtere. Men har han og paa denne sin første Vandring imellem de høie Alper ikkun i Prosa tolket sine af de ham omgivende Fortryllelser berusede Følelser, saa ere dog de i „Danske Værker" uforandret optagne Dagbøger, der ere førte i Modersmaalet paa selve Stedet, tildeels under aaben Himmel, og som ikke have været underkastede nogen senere Forbedring i Tanke og Fremstilling, ikke mindre sikkre Kjendetegn paa den sande, fødte Digter, end de ved Skriverbordet afrundede Poesier.

Vel sandt Digteren, at „ligesaalidet som nogen Pensel formaaer at male de evigen afvexlende Tryllerier af Lysets og Skyggens Skatteringer, hvormed den over Klippen dalende Sol opliver et Landskab; — thi Naturens hemmelige Skjønheder, Naturens fine Yndigheder, Naturen i det Hele, Naturen, som den er, som den udsprang af Skaberens Tanke, lader sig ikke silhouettere, end sige male med Konstens Farve — ligesaalidet lader Naturen sig aftage med Pennen i Bogstaver, som en Skygge med Storkesnabelen", og udraaber:

„O! til Naturens underlige,
Ufattelige, skjønne Bliv,
For hvilket alle Konstens vige,
Har ingen Støvets Farve Liv!
Natur! din Helligdom befaler,
Som Isis, Taushed af din Ven!
Hvo den beskriver, hvo den maler,
Hvor skjønt han tegner, eller taler,
Besmitter den!“

men at dog kun Faa mere værdigen og mere tro end B. skildrede Naturens Skjønheder og Majestæt og dens Indtryk paa den modtagelige Beskuer, derom vidne mange af hans Digte og ikke mindre hans efterladte Dagbøger, Haandtegninger*) og Breve.

Paa Pynten af Scheideck udbryder han triumpherende: „Held mig, at jeg fra denne Standpunkt kan see de Mirakler samlede, som, hver for sig, fylde Naturens Ven med Henrykkelse! Jeg seer meer paa denne Pynt, end den meest digteriske Indbildningskraft kan see gjennem alle de Slør, som de hundrede Reisebeskrivere, og de hundrede Malere, og de hundrede Kobberstikkere, og de tusinde Fortællere have kastet over Schweitzes Mirakler!“

„Held mig, at jeg havde Mod og Standhaftighed nok til at slæbe mit svage Legeme op til dette Tempel, hvorfra man tilbeder Gud med tusindfold Andagt i hvert Blik hen paa Virkningerne af hans Bliv! Min Sjæl drukner i een eneste Følelse, efterat den længe har beruset sig i tusinde forskjellige mindre, i den eneste store Følelse: Gud!“

B. kalder sit Legeme „svagt“, og vel ogsaa med Hen-

---

*) Endskjøndt B. ikke besad nogen konstfærdig Øvelse i Frihaandstegning, gjengive dog mange i hans Dagbøger udkastede Skitser de aftegnede Naturgjenstande med en usædvanlig Troskab.

syn til dets ofte sygelige Tilstand saaledes med Rette; men det var stærkt, forsaavidt som det beherskedes af en stærk Aand og en kraftfuld Villie. Ogsaa bestod den sygelige Tilstand meest i en nerveus Slaphed af Legemets Muskler, der convulsivisk strammedes, naar Aanden virkede. Desuden var Hovedet sædvanligt frit for Smerte, og Brystet stedse sundt og stærkt. Derved forklares ogsaa, naar han paa det anførte Sted bemærker: „Efter den meest udmattende Møie, naar jeg har troet at maatte styrte ved det sidste Skridt mod Toppen, er jeg ved første Skridt derpaa, som nyfødt, som opstanden fra de Døde — og saa aldeles er al Mathed glemt, at jeg efter nogle Minuter ønsker en ny Høide for mig, for at opklavre derpaa! O! hvor saligt engang at hoppe fra Spidsen af Montblanc til Maanen! fra Maanen til Solen! fra Solen til Sirius! og saa fort igjennem alle Evigheder opad! opad! opad til Foden af den Eviges Throne!!!“

Og her kan Udgiveren, som gjennemvandrede disse Egne med sin Fader, da denne, 35 Aar senere, for sidste Gang betraadte dem, og som, især paa en ikke ganske farefri Vandring op over Staubbachs Fald til Mürren, ofte maatte beundre den i Dalen afkræftede, men paa Bjergene kraftfulde Digters sikkre Fodtrin, ikke undlade at tilføie følgende Bemærkning, som Bidrag til hans Charakteristik. Saa vist som det er, at Digteren i enhver aandelig Henseende alt for let bevægedes af sit i høi Grad følsomme Hjerte og sin under daglige Forhold for levende Phantasie, til at han ikke skulde troe sig enten i en Himmel eller i et Helvede, og sjelden under Livets forskjellige Tilskikkelser formaaede at betragte disse med et uhildet Øie i deres sande Lys, men sædvanligen forledededes til at betragte dem igjennem Digterens farvede Glas — saa vist er det ogsaa, at, hvor Aanden brugte Legemet til en kraft-

fuld Livsyttring, svigtede dette ikke, og vare begge Dele, Aand og Legeme, i en saa ønskelig Harmonie, at de netop vare der, hvor de i physisk Henseende skulde være, nemlig paa — Jorden. Hvad Poeter sjelden antages at være, praktiske ved Udførelsen af en kraftfuld Daad i farefulde Øieblikke, var B. i høi Grad. Paa Havet i Storm maalte han sig med den søvante Matros — omgiven af en rasende Pøbel eller en tøilesløs Soldatesque imponerede han med en Befalingsmands høirøstede Stemme og bydende Blik, og imellem Bjergenes Skrænter og Blokke, nær ved de dybeste Afgrunde, gik og klavrede han med en Gemsejægers Sikkerhed og Mod. Digteren, som ved Hjælp af sin rige Phantasie forstod at skildre Svimmelens Rædsler med saa levende Farver, at disse bragte Læseren til at svimle*), traadte selv med sikkert Fodfæste hen til den steileste Afgrund og skuede ned i denne, uden endog at gyse.

Mange Momenter i hans bevægede Liv bevise dette. Men B.'s Liv var ikke blot meget bevæget; det var tillige rigt paa eventyrlige Forhold, usædvanlige Sammenstød af Begivenheder og mærkelige Tilfældigheder, der netop stemple hans Liv og Levnet til et sandt poetisk.

Til en saadan mærkelig Tilfældighed henregner Udg. den charakteristiske og halsbrækkende Maade, paa hvilken Digteren netop den første og den sidste Gang han var paa Wengern-Alp (efter i Mellemtiden at have været mange Gange paa denne) kom ad sammes Skraaning ned i Lauterbrunnen-Dal. Om den første Nedfart meddeler han i sin Dagbog: „Nedstigningen begyndte meget trættende, og syntes at blive uop-

---

*) Jean Paul (Fr. Richter) har navnligen forsikkret Udg., at dette havde været Tilfældet med ham selv, naar han læste deslige Skildringer i B.'s Skrifter.

hørlig. Det er bedrøveligt, at Legemets Virksomhed har saa snevre Grændser! Al Marven og alt Blodet syntes at synke ned i vore stivnende Knæe. Veien rullede ned med smaa spidse Stene i den bratteste Zikzak; og hvor man troede den havde Ende, var Dalen, man formodede, blot en ny Terrasse. Vi havde tilsat næsten alle Kræfter paa Vandringen i sex Timer opad denne Høide; vi havde anvendt de sidste paa at springe om paa Toppene, og de nye, vi havde samlet paa vort ætheroverstrømte Standpunkt, begyndte aldeles at adsprede sig. Vi havde ikke nydt Andet, siden om Morgenen, end lidt Melk; og den nedløbende Vei blev besværligere og besværligere. I denne Forlegenhed greb jeg til et forvovent Middel, for at komme hurtigere ned. Jeg lænede mig, som Gemsejægerne, tilbage paa min Alpestok, og lod mig nedlyne over de bratte Pynter paa de rullende Smaastene. Becker fulgte mit Exempel. Da det lykkedes, og jeg var bleven gloende heed af den overordentlige Bevægelse, det foraarsagede i Blodet, gik jeg videre i min Vovsomhed, og yttrede min Idee for Becker, paa denne Maade at nedskie af en aldeles brat, græsklædt Brink ned i Dybden. Han skreg, og bad mig, for Guds Skyld, lade dette Forsæt fare; men jeg stolede paa min Færdighed, lagde mig tilbage paa Stokken, og styrtede ned med en Fart, hvormed mit Legeme aldrig før er bleven flyttet fra Sted til andet — uden at lide mindste Skade derved; kun at jeg kom i en saa brændende Bevægelse, at, da jeg befandt mig i den virkelige Dal, syntes min hele Krop at være een eneste hidsig Puls."

Da B. for sidste Gang, i Sommeren 1824, besteg Wengern-Alp og havde opholdt sig længere paa dette herlige Standpunkt, ligeoverfor Foden af „die Jungfrau", end hans medreisende Selskab, der ventede ham nede i Lauterbrunnen-Dal, overtalte han, for at forkorte sig Veien og

Moien ved Nedstigningen, en med Hoslet beskjæftiget ung Alpebeboer til at tilstede ham at sætte sig ovenpaa en lille Høstak, der, fastsurret paa en Slæde og styret med Kraft og Behændighed, derpaa lynede ned i Dalen, hoiststandsynlig ad den samme ovenfor omtalte hoie og steile, græsklædte Fjeldvæg eller Brink, til stor Forundring, Skræk og Glæde for Selskabet.

Sophie Haller.

„Intet i Schweitz overgaaer Dalene med alle deres ubeskrivelige Fortryllelser, naar man undtager Bjergene med deres flydende Krystaller; disse overgaaer Intet, undtagen Himmelen, hvis Skyers Tryllespil overgaaer Alt, saa nær som Mændene, der boe i disse Dale mellem disse Bjerge, drikke af disse Bække, indaande denne Luft, og ikke overtræffes af Noget paa Jorden, undtagen af Fruentimmerne — og blandt disse straaler med aldeles fordunklende Glands Frøken Sophie Haller,

— — velut inter ignes
Luna minores —*).

„Efterat have gjennemvandret, bestandig til Fods, de mindre Cantoner, besteget Spidsen af St. Gotthard, Spidsen af Furka, vandret over Grimselen og igjennem Oberhasli, Grindelwald og Lauterbrunnen — efterat have gjennemseilet Vierwaldstättersøen og Thunersøen — efterat have lært at kjende adskillige ædle Schweitzere fra Lavater i Zürich til Gemsejægeren paa Scheideck — efterat have seet Münsterdalen, Rhinfaldet, Zürichersøen,

---

*) Ligesom Maanen imellem de mindre Stjerner.

Djævlebroen, Rhonens, Reußens og Aarens Udspring, Furka-Gletscheren, Reichenbachfald, Staubbach, og hundrede mindre bekjendte, men ikke mindre fortryllende Mirakler — befinder jeg mig her i Bern, som Roland paa Alcines Øe; men med den Forskjel, at den Alcine, som her tryllebinder mig, er ligesaa meget Uskyldighedens, som Skjønhedens Mønster. Det er en Datterdatter af den store Haller, den skjønneste Pige, jeg har seet, den forstandigste Pige, jeg har talt med, den bedste Pige, jeg har lært at kjende — og dog er hendes Familie, hendes Gestalt, hendes Hoved og hendes Hjerte hendes mindste Fortjeneste i mine Øine — ved hende er jeg bleven gjennemtrængt af den Følelse: Denne Jord er Intet værd! jeg har lært at kjende dens høieste, reneste, meest himmelnærmende Fortryllelser, for at fatte, at denne Jord — dette Liv er Intet værd!

Triumph! Dig ingen jordisk Fryd opveier,
O blodige med Hjertet kjøbte Seier!
Triumph! Din Vellyst modnes i mit Bryst!
Skal Thoralds Sjæl i Glædens Taage svimle?
Nei! den fik Vinger op til Sorgens Himle —
Og Kraft til Taarens Lyst!"

Saaledes begyndte B., den 10de September om Morgenen, i en høist mismodig Stemning et Flyvebrev til flere af sine elskede Venner i Hjemmet. Thi han havde paa Veien mellem Unterseen og Thunersøen fundet sin Kjærligheds Original, da han førstegang saae sin elskede Sophie — han havde været indbordet med hende i samme Baad paa Thunersøen og var bleven vugged af dens Bølger i Vellystens Favn — han havde ved hendes Side, beskyttende hende mod en velsignet Regn, oplevet sit hidtil lykkeligste Eventyr; thi „hvad var Pyrenæerinden med Barnet, hvad var Costheimerinden selv mod hende! Det var en ny Iris, fremledt af

fortuna pluvia, hvis Yndighed overgik alle de Andre" — han havde havt det Held at lære den i Bern hoist anseete Familie Haller*) at kjende og at blive optaget i denne paa den venligste Maade — han havde i flere Dage tilbragt mange lykkelige Timer i hendes Selskab — han havde allerede flere Gange havt Leilighed til at bemærke, hvorledes den hos ham voxende Kjærlighed gjengjældtes af hende — han havde allerede glædedrukken kunnet nedskrive:

"— Og gaaer jeg — banker hendes Hjerte,
Som om det vilde følge med,
Som om den hele Sjæl begjerte,
At ile til mit Opholdssted;
Og kommer jeg — o! hvilken Glæde
Opfylder da det kjælne Bryst!
Som om en Gud fra Lysets Sæde
Til hende steeg med al sin Lyst" —

og han havde allerede havt umiskjendelige Beviser paa, at den hele dem, de Elskende, omgivende Verden fandt, at deres

---

*) Fra de geistlige Herrer Berthold og Johannes Haller, som begge vare ivrige Befordrere af Reformationen i Bern, og hvoraf den Sidstnævnte faldt i Slaget ved Cappel 1531, ved Siden af sin Ven Zwingli, nedstammede Albrecht von Haller, stor som Lærd, Anatom, Botaniker og Digter. Dennes ældste Datter, af det tredie Ægteskab, var Frue Amalie von Haller, gift med sin Fætter Landfoged v. Haller og Moder til Sophie v. Haller. En yngre Datter af Albrecht v. Haller var Frue v. Braun, gift med den storbrittaniske Resident i Bern, tidligere Oberst i Ostindien og dengang Eier af Sandrein, nær ved Bern. En anden yngre Datter var gift med Banquier og Raadsherre v. Zeerleder, og Sophies Morbroder var Emanuel v. Haller, Banquier i Paris, og under Napoleon Generalintendant for den italienske Armee. En Søster af Sophie var gift med den ældste Søn af Schultheiß (Landamtmand) von Sinner, den hæderlige gamle Herre, i hvis Selskab B. gjorde sin Sophies Bekjendtskab, og ved hvem han og hans medreisende Venner bleve introducerede i den hallerske Familie.

Følelser, Ideer og Meninger" sympathetisk smeltede i hinanden liig Regnbuens Farver — at Alle med Fornøielse saae dette, at Alle med Omhu indhegnede deres Kjærligheds spæde Sammenvært, og at Alle beskyttede den"; — men — han følte sig dog ulykkelig, skjøndt han „triumpherede over at have lært, at Jorden er Intet værd"! Hans Bevidsthed sagde ham, at han ikke havde nogen selvstændig borgerlig Stilling, og han havde endnu ikke tilfulde erkjendt sin ædle Velgjørers velmeente Sindelag; han hentrylledes af Kjærligheds Følelser til Palmine, og samtidigen pinede ham hans lidenskabelige Sværmerie for Seline med den Tanke, at han forbrød sig imod Venskabs hellige Pagt ved at elske et andet jordisk Væsen høiere end denne af ham med platonisk Kjærlighed tilbedte Veninde. Inderligen følte han sig tiltrukken af sin Sophie, — kjærligen mødte hendes Hjerte hans, og venligen behandledes han af Alle; men i hans Indre rasede en raadvild Kamp, og denne forstørredes derved, at han saavel i de lykkelige som i de ulykkelige Momenter forudsaae en nærforestaaende Skilsmisse fra den elskede Gjenstand.

B.'s Dagbog, ført fra 5te til 16de Septr., og optagen i ordret Udtog i „Danske Værker" 10de Bind (S. 58—192), paaviser nærmere hans Kjærligheds Opvaagnen, samt giver udførlig Underretning om de til den Tid i Bern oplevede lykkelige og ulykkelige Timer; men om hans lidenskabelige og raadvilde Kamp imellem den sande Kjærlighed til sin fundne Palmine og det drømmende Sværmerie for den „lidende Seline" vidne end mere de til Hjemmet skrevne Breve, netop i den Tid, da ingen Dagbog førtes.

I Mellemtiden fra den 16de Septbr. indtil den 9de Octbr., da B. og Moltke tiltraadte den lille 14 Dages Reise, som efter B.'s Dagbog findes beskreven i „Danske Værker", førte B. derimod (saaledes som han oftere pleiede at gjøre

dette) en Journal over sin Lecture, ledsaget af nogle korte Bemærkninger; og da disse formeentligen charakterisere paa en ikke uinteressant Maade Digterens æsthetiske Smag og Dommekraft, meddeles et Udtog af samme iblandt de efterfølgende Tillæg.*) Ligeledes meddeles iblandt disse et Udtog af nogle af de under det daværende Ophold i Bern til Hjemmet skrevne Breve**), af hvilke de, der ere henvendte nærmest til Vennerne Cramer og Grønland, med Føie ere daterede fra „Charybdis."

Den i „Danske Værker" 10de Bind fra S. 192 til S. 271 beskrevne Reise til Savoyen (egentlig kun til Pays de Vaud) førte over Murten og Moudon til Vevai, og langs med Genfersøen over Villeneuve til Meillerie; derpaa til Lausanne, og over Yverdon, Stäffis og Freiburg tilbage til Bern. B. kom altsaa paa denne Reise hverken til Montblanc, eller til Bonnet paa Genthod ved Genf. For at naae det første Maal manglede de dertil fornødne Ressourcer, og da B. havde erfaret, at Bonnet var saa syg, at han Ingen modtog, opsatte han Reisen til Genf til en sildigere Tid.

Baggesen havde, forinden denne Reise tiltraadtes, erholdt Tilladelse af Sophies ligesaa godmodige, som aandrige og høist originale Moder, til at oversende Døttrene, Sophie, Emilie og Henriette, Udskrifter af hans Reise-Dagbog, og han indledede denne Tilsendelse med følgende Tilskrift til Frøken Sophie H., fra Moudon den 12te Octbr., der altsaa er det første Brev til hans Elskede.

---

*) See Tillæg XVII.
**) See Tillæg XVIII.

„O! wunderschön ist Gottes Erde!
Und werth darauf vergnügt zu sein!
D'rum will ich, bis ich Asche werde,
Mich dieser schönen Erde freu'n!

Sie, mein Fräulein, waren die erste Person, der ich einige von meinen Ideen und Empfindungen bei dem näheren Anblick von Gottes Größe und Milde, in den Alpengegenden, mittheilte — Ihnen widmete ich die erste zerstückelte Erzählung von den Wundern, die ich gesehen hatte — Ihnen plauderte ich zum erstenmal etwas von dem vor, was sonst nur in meinem Tagebuch und in meinem Herzen geschrieben stand — und Sie waren die Erste, nicht nur unter den Bernern, sondern unter allen, die eine Idee davon erhielten, wie sich Baggesen auf seiner Alpenreise gefreuet hatte.

Ich kann Ihnen auch nicht sagen, wie überaus angenehm es mir war, als ich auf dem Thuner See, nach dem ewigen Hinauf- und Hinabsteigen in eine Art von Ruhe kam, jemanden zu finden, dem ich nicht bloß etwas von dem, was ich genossen hatte, erzählen konnte, sondern die zugleich das, was ich erzählte (einige Ströme von Sternenschaum u. d. gl. ausgenommen) vollkommen mitzuempfinden vermochte. Es war mir, als wenn ich dadurch das, was ich gesehen hatte, erst ganz genoß. Für mich ist überhaupt kein wahrer Genuß da, wenn ich ihn nicht mitzutheilen vermag. Mein Freund Moltke war mir in dieser Rücksicht nicht genug; denn er hatte selbst gesehen, selbst genossen — und mit ihm etwas zu theilen ist im Grunde nur mit mir selbst es zu thun.

Sie, mein Fräulein, haben durch die Freude, die Ihr Gespräch mir auf den schaukelnden Wellen damals schenkte, eine Art von Vorrecht erlangt, meine Schweitzer Begebenheiten zu erfahren — wenn Sie auch nicht dadurch, daß Ihr glückliches Begegnen in Gesellschaft mit dem Hrn. Schultheiß

alle unsere Bernische Bekanntschaften und die daraus entstandenen Annehmlichkeiten nach sich gezogen, dies Vorrecht besäßen.

Nehmen Sie also die kurzen Nachrichten von meiner Reise durch Pays de Vaud als eine Art Dank für die Geduld an, womit Sie meine noch kürzeren Nachrichten von der Scheideck, Furka u. s. w. angehört haben. Um aber nicht gar zu schrecklich getäuscht zu werden, sehen Sie alles, was ich Ihnen mittheile, als eine Fortsetzung meines Plauderns auf dem Thunersee an — und träumen Sie ja nicht davon, daß es mehr als Plaudern wird. Sie werden nicht das mindeste Bizeli Brösamli*) von Professorischer Philosophie darin finden, aber auch keine Professorische Arroganz und Katheder-Autorität. Ich reise nicht um die Natur zu anatomiren, sondern um sie zu beobachten, und, wo möglich, ihr ihre Wahrheit, Güte und Unschuld abzulernen. Ich durchwandere die Schweitz nicht so sehr um gelehrter als um besser zu werden. Ich bin zwischen den Alpen, wie ein Kind in einem Blumengarten:

ich will mich jeder kleinen Gabe,
die mir der Himmel giebt, erfreu'n —
ich will den Weg, den ich zu laufen habe,
mit Unschulds-Blumen mir bestreu'n!

Ihr Schweitzer-Däne.

* * *

Flere Læsere vil det forekomme paafaldende, at den unge Digter, som saa let forsattes i en lidenskabelig, eller og i en sværmerisk Stemning, og i en saadan tolkede sine Følelser i dertil svarende Udbrud, nedskrev det første Brev til sin Elskede med den Rolighed, som det meddeelte Brev umiskjendeligen synes at vidne om. Men B.'s Kjærlighed til hans

*) Smule Brødkrumme.

elskede Sophie var hverken lidenskabelig, eller sværmerisk. Om den ogsaa var fremstaaet og pleiet under ganske særegne romantiske Forhold, var den dog ingenlunde mere poetisk, end enhver naturlig, oprigtig og med Gjenkjærlighed lønnet Elskov stedse er det i Ordets skjønneste Betydning. Denne hans Kjærlighed adskilte sig fra enhver tidligere og sildigere følt Tilboielighed af lignende Natur derved, at den næsten stedse i milde Straaler tilsmilede Digteren Sindsro og Livslykke, og kun forsatte ham i en lidenskabelig Stemning ved Tanken om det mulige Tab af den elskede Gjenstand og ved det altfor tidlige virkelige Tab af denne.

Imidlertid var denne elskede Gjenstands Besiddelse et Ønske, der maatte forekomme selv en mindre rolig reflecterende Elsker, end Digteren, i Begyndelsen for uopnaaeligt, og derfor vedblev ogsaa hans mismodige Stemning, efter Tilbagekomsten fra Reisen til Savoyen, i Bern, endskjøndt han der blev med sin Ven Moltke modtaget paa det venligste af den Hallerske Familie.

Med Rette sang han fem Aar sildigere: *)

— — — — „Himmel! Heil und Glück
Lacht ihm in's Herz, Alpina! dein Blick,
Aber es war, troß allem Juchhei,
Anfangs ein wenig Hölle dabei!
Denn — den Himmel sehen,
Und hineinzugehen —
Ist nicht immer einerlei!“

---

*) „Des Scheerenschleifers Kieler-Hochzeit oder Lied an seinem eignen Geburtstage, 1794“ (Poetische Werke in deutscher Sprache, 2ter Theil. S. 190.)

Endnu i et Brev af 4de Novbr. oversendte han til Grevinde Charlotte Schimmelmann Digtet: „Den visnende Maiblomst“*), hvori han med taknemmelig Anerkjendelse af hans ædle Velgjørerindes Sindelag mod den mellem Torne fødte Blomst, ved at henbære den til Solens Skin og derved at opfriske dens Blade, dog troer at maatte visne paa Glassets Rand, og det nu med forøget Smerte, da det ikke mere skeer paa Blomstens vante Plads, ved dens Velgjørerindes Fod.

Anden Dagen derefter tilskrev B. atter Grevinde Schimmelmann følgende Brev:

„Jeg veed ikke hvilken Dæmon, der indblæser mig de rædsomme Forestillinger, Ahnelser og Drømme, hvormed jeg nu i fire lange Breve efter hinanden plager den Aglaja, der kun burde modtage Sange, som Himmelens gladeste Muse lærte sin Digter. Jeg troer, det er den samme forfærdelige Adramelek, som steeg op af Helvede, for at indaande den slumrende Kain sit brodermyrdende Forsæt i Forestillingen om hans Afkoms Elendighed. Dog nei! det er en Muse; den samme Muse, som indgav mig mine første Vers, indgiver mig nu min kjedsomme, klagende Prosa: Mangel. Denne, mange endog store Digteres fortroligste og troeste Muse begeistrer mig i denne Tid overordentlig —

Tag, Phoebus, atter fra mig denne Gave,
Du vred mig skjenkede!
Thi Musen steeg til mig fra mørke Grave,
Som Engel ei; men ak! som Furie!

og der er fast Intet kjedsommeligere, end en saadan Begeistring.

---

*) Danske Værker 2det Bind S. 185. Denne Romance, hvis oprindelige Overskrift er: „Det visnende Maiblomst i Blomsterglasset“, er et af Digterens meest subjective Digte, og henføres af Molbech urigtigen til 1791.

Jeg bærer mig imidlertid ad som Hjob, før han fik det sidste Stød: jeg signer Gud og døer; thi midt i min Kummer og Uro digter jeg Oder og Lovsange til den Evige. Deri gjør jeg meget vel; thi saa længe det varer, glemmer jeg aldeles mig selv.

Jeg ærgrer mig stundom over min philosophiske Redelighed og min redelige Philosophie i Pyrmont. Man troede mig i dette Æskulaps Tempe — der, saa skjønt Dr. Marcard og beskriver det, ikke er tiende Parten saa skjønt, som det mindst skjønne Tempe mellem Alperne — meer, end jeg var. Den unge Oberst Imhoff-Hastings, en naturlig Søn af Indiens Ex-Konge, levede, eller rettere: reed, spadseerte, spilte, paa samme Tid i Pyrmont med 20,000 Rd. aarlige Reisepenge. Da han ikke godt kunde komme ud dermed, havde han i en Tid af 3 Aar gjort 80,000 Rd.'s Gjæld. Han kjørte i en Phaëton, der halv bestod af Sølv, holdt 6 Rideheste, tabte hver Aften 100 Louisd'orer i Basset, drak Brønden og — ennuyeerte sig. Af Fortvivlelse søgte han mit Bekjendtskab. Jeg skjøttede først ikke om det — og nu vilde han gjøre det. Jeg lagde hans Fordærvelse paa den ene og hans Originalitet paa den anden Vægtskaal, og vi bleve, som man kalder det, gode Venner. Mit Venskab bestod i at gjøre ham opmærksom paa, hvor megen Nydelse han tabte, ved at ville nyde Alt, og dette desennuyeerte ham — den største Velgjerning, man kan bevise en riig Engellænder. Han troede at have havt meer Fornøielse af min Omgang, end af de 20,000 Rd., han tabte i Spil — og da han hørte jeg vilde gjøre en Reise, men var ikke fuldt bestemt hvorhen, af Mangel paa Midler, tilbød han mig et Laan af 2000 Louisd'orer, med samme Lethed, som man tilbyder Laanet af en Paraplui. „Men sæt, at De aldrig fik dem igjen!" sagde jeg. — „O!" svarede han, „for det første haster det ikke, og

for det andet maa der snart komme en Tid, da De let kan betale en saadan Bagatel, med det Hoved, De har!" — "Med Hovedet", indvendte jeg ham, „gjør man ingen Louisd'orer i Danmark — det eneste, man kan gjøre dermed, er Banco-Sedler, og saa taber man det!" Jeg afslog Tilbudet. Imidlertid var det virkelig en Fristelse. Olde var død i de samme Dage, og jeg var i betydelig Forlegenhed. Men heller undvære Penge, tænkte jeg, end forkaste et af dine faste Principer. Jeg havde Uret; thi de bedste Principer gjælder ikke saa meget i Europa, som de sletteste Louisd'orer. Jeg havde Ret; thi med alle Verdens Louisd'orer kjøber man ikke Deres Agtelse og Yndest, Grevinde! Det er kun i et enkelt Øieblik, jeg ærgrer mig over mit Afslag.

Et saadant er det nærværende, da min Stilling er meget ubehagelig. Jeg lever for alle menneskelige Øine, der kun see det Udvortes og det Nærværende, misundelig vel. Jeg har Otium til Arbeide, en himmelsk Udsigt fra mit lille Værelse, en uskatteerlig Ven, endnu uskatteerligere Veninder; man agter og elsker mig; alle mine Ugedage ere besatte med Indbydelser til de bedste Familier; man ønsker at beholde mig bestandig; man beviser mig stedse flere og flere Artigheder; de stolteste Ønsker, min reisende Forfængelighed udklækkede, ere opfyldte. Herr Fellenberg, denne kundskabsrige og forretningsdygtige Raadsherre, opoffrer mig med kjendelig Fornøielse alle sine Fritimer. Jeg lever daglig med den yderst fortræffelige Frue Haller (Enke efter den store Haller), som kjender Bonnet og Alt hvad Bonnets er, fast ligesaa godt, som Haller og Alt hvad Hallers er. Jeg har paa Landet et lille Solyst, ved Bredden af Aarfloden, hos Oberst v. Braun, hvis Kone er ikke blot en Datter af den vise Haller, men fast ligesaa viis, som han selv. Kort: Forsynet har plantet mig mellem lutter Roser, Amaranther og Lilier i den Hallerske

Familie, og den er med alt det dog Urtepotten, hvori jeg visner; thi jeg seer ikke hvad Enden skal blive. Var jeg mindre fornuftig, havde jeg ikke omsider engang lært i det Nærværende at tænke paa det Tilkommende — ja! saa levede jeg mine Dage hen uden videre Bekymring; men jeg føler, at jeg er bleven Mand mellem Alperne, og Barnets Sorgløshed, Ynglingens Tillid til Lykken — er forsvundet. Saa glimrende altsaa min Tilstand synes udenom mig, saa bitter er den i mit Inderste; thi, sandelig! det er tungt at være i en Forfatning, hvori man fristes til det Ønske, at kunne sælge Halvdelen af sine Dage, Halvdelen af sin Indbildningskraft, Halvdelen af sin Følelse og Halvdelen af sin Smule Anseelse for 1000 Rigsdalers aarlige Indkomster.

Tilgiv mig, naadige Grevinde, at jeg taler saa uendelig meget om mig selv; men det er min Pligt, og jeg maatte tale endnu meget mere, for at bevise Dem dette.

Jeg opfyldte gjerne Deres Ønske og fortalte Dem meer om Lavaters Datter; men jeg kan ikke. Jeg bemærkede hende blot. Det er en fyrigskjøn, lille, levende Brunette, med meget Udtryk i sit Ansigt; men hendes Faders personificeerte Religion tog mig aldeles i Beslag. Jeg saae intet Levende, hvor han var, uden ham selv. Lavater er den eneste Mand, jeg kjender, der fra denne Side gjør Indgreb i Damernes Rettigheder. Jeg saae paa ham undertiden, næsten, som man seer paa Dem, Grevinde!"

Imidlertid knyttedes Baandet stedse fastere og fastere imellem de tvende Elskende ved daglig Omgang og mangen Tilskrift fra Digterens Side, som dertil benyttede enhver given Anledning. Som et Exempel paa Indholdet og Tonen af disse sidste meddeles en Billet med Oversendelsen af et Exem-

plar af Klopstocks Oder*), skreven Dagen forinden det foranførte Brev til Grevinde Schimmelmann.

Ikkun faa Uger derefter havde Sophies Forældre og nærmeste Paarørende, endskjøndt hørende til en patricisk Familie i en ultra-aristokratisk Stad, samtykket i B.'s Forbindelse med hans elskede Sophie, og med Glæde optaget som Søn og Broder i deres Midte den unge Fremmede, som de kun kjendte af Hoved og Hjerte. Det var Kjærligheds Triumph over de conventionelle Forhold!

Den 29de Novbr. skrev B. til Grevinde Schimmelmann:

„O! at jeg i dette Øieblik kunde styrte hen for Deres Fødder, yndige, milde, himmelskgode Velgjørerinde! og i Taarer tolke Dem den nye, uvante, roligsalige Fryd, som overvælder mit Hjerte! Den eviggode Fader, som dannede mit Væsen til Lidelse og Lyksalighed, som førte mig mellem enkelte Roser over utallige Torne og spidse Stene til taalmodig Erkjendelse af dette Livs Ubetydelighed og barnlig Hengivenhed i Forsynets Villie — denne eviggode Fader vinkede mig i mit 25de Aar til Rolighed, Haab, Fryd, Sundhed og al mit Væsen mulig Lyksalighed imellem Alperne. Deel min Ro, min Glæde, mit salige Haab, De, mit Livs vigtigste Beskytterinde! De, den lyse Himmels skjønne Datter, som Ernst elsker under Navn af Charlotte, og som jeg, og Tusinde, beundre under Navn af Grevinde Schimmelmann. O, deel den nye paradisiske Følelse, hvis Morgenrøde vækker min Sjæl! Deel den første Ro, mit Hjerte har nydt i tyve kummerfulde Vintre!

Baggesen er ikke længer den syge, svage, urolige, fortvivlende, haabløse, lidende, halvvisnede, hendøende Yngling — Baggesen er sund, stærk, rolig, tillidsfuld, munter, blomstrende, med alle Livets Evner levende Mand! Enhver Blods-

---

*) See Tillæg XIX. (Pag. 95.)

aare, som før isnede i Mishaab, skynder sig nu med Glædens egen Velsignelse at udbrede Varme i hans fornyede Legeme — enhver Nerve, som før zittrede i convulsivisk Angst, spændes nu af Haabets egen Kraft til med mandig Fasthed at modtage hvert Tankeslag af hans Sjæl i Virksomheds salige Harmonie.

Hun er min! Den udødelige Hallers Datterdatter, Kjærnen af hendes fortræffelige Familie, Alpernes yndigste Lilie, Frihedshavens skjønneste Rose, Sophie Haller er min — — — Hun, som alle Jordens Fyrster forgjæves havde stræbt at udrive af sin frie, ædelstolte Families rolige Skjød, er min — er min paa den skjønneste, ærefuldeste Maade, hvorpaa nogen Adams Søn har tilvundet sig en Evadatter — er min med hele sin ædle Families Samtykke! Som en 25aarig Dansk, der i en Tid af nogle Maaneder har tilvundet sig alle de frie Schweitzeres Høiagtelse og Kjærlighed, der har lært at kjende ham, fra den Uriske Gemsejægers af til den Berniske Præsidents, som en 25aarig Dansk, der efter adskillige Ædles Vidnesbyrd har gjort sit Fædreland Ære — som en 25aarig Dansk, man tiltroer ikke at mangle noget Talent, fordi han ikke endnu har blottet sin Uvidenhed i nogen Samtale — som en 25aarig Dansk, man agter og elsker her paa den meest udmærkede Maade — har man skjenket mig Purpurrosen i Alperigets første Familie-Kreds.

Tilgiv mig, at jeg i min Triumphs fulde Begeistring føler mig et Øieblik ophøiet over al konstlet Beskedenhed — og synger meer end taler i en Tone, der, uagtet den bruser i nogen Sandhed, vilde i ethvert andet Øieblik, under enhver anden Omstændighed, være det utaaleligste Pralerie. Det er mit Fødelands, mine Venners og mine Velynderes Ære, der begeistrer mig — ikke, som Baggesen, men som dansk Borger, som Deres og mange ædle Danskes Ven! Der ere

visse Dieblikke i Livet, hvori selv den ringeste blandt Jordborgerne føler sig meer end Fyrste, føler sig vigtigt og sandt adeligt Menneske, føler i Hjertets varme Vor Guddommens Præg — og tryller sig i denne salige Følelse ind i Fyrstens, Menneskets og Guddommens Stolthed.

De vil see hende, høre hende, lære at kjende hende, elske hende, n. G., og begribe denne Stolthed. Uden at være beruset af sværmende, fortvivlende Tilbedelse, hvis Fölelser Danmarks og Holsteens Uranier forlængst aldeles have bemægtiget sig, blander sig ikke mindste Glimt af Digterflamme i den Farve, hvormed min kolde Fornuft maler hende, naar jeg siger Dem, at hun er det smukkeste Fruentimmer, jeg har seet udenfor Danmark. Hun sad, for nogle Aar siden, for min Phantasie i Kjøbenhavn, da jeg malte min Lydia:

Skjøn og yndig, som Cythere,
Hvid og mild, som Cynthia,
Let som Hebe, rank som Here,
Er min unge Lydia

Elskovs-Guder rundt omkrandse
Hendes mørkebrune Haar;
Alle Gratierne dandse
Om den Skjønne, hvor hun gaaer.

Som en Straale fra det Høie,
Som et kjærligt Bliv fra Gud,
Munterhed i Hendes Die
Liv og Vellyst spreder ud.

Roser spire, hvor hun træder,
Under hendes lette Fod;
Taus Beundring, Held og Hæder
Ile hendes Skridt imod.

Fordømt af den strenge Skjebne til Beundring uden Eiendom, sang jeg dengang i Fortvivlelse:

Men een Feil har dog min Pige,
Som det Alt fordunkle vil:
Ak! den Uforlignelige
Er desværre ikke til.

Hvor kunde jeg drømme, at den eneste, der var til for mig, var i Schweitz. Forsynet, Prindsen af Augustenborgs Velgjerning og Deres Vink, viste mig Veien til Alperne — og jeg fandt hende.

Men hendes Udvortes, uagtet dette er saa skjønt, at jeg i hendes Selskab vist aldrig er uden Muse og end mindre uden Gratie, var ikke det, der bandt mit Hjerte til hendes. Hendes Uskyldighed, Naivetet, dyrkede Forstand og naturlige Munterhed, opelsket i den fortræffeligste Omgivelse — og fremfor Alt hendes Væsens, Tales, Ideers og Tilbøieligheders sympathetiske Overeensstemmelse med mine, henrev mig til hende, som til min egen tabte, gjenfundne Sjæl.

Kunde jeg sende Dem min hemmelige Dagbog — fra det Dieblik af, jeg mødte hende første Gang paa Veien fra Lauterbrunnen til Unterseen, i Selskab med hendes Onkel, Herr Schultheiß Sinner — til nu, vilde De deri see den Kamp, Uro, Lidelse, Sygdom og Mod, denne meer end Belgradske Erobring har kostet mig. Ikke Kjærlighed alene, men Gud har gjort mig den mulig. I mine dengang fortvivlede Omstændigheder, som jeg skjulte for Alle, undtagen en eneste af mine Correspondenter, førte Gud mig paa den besynderligste Maade ind i den Hallerske Familie. Her fandt jeg den fortryllende Udsigt, jeg i et af mine forrige Breve har malt Dem — og standsede i Løbet til Død og Tilintetgjørelse. Jeg saae Sundhed, og med den Liv og Glæde, dandse mig imøde. Dens Morgenrøde straaler allerede med oplivende Glands om mit haabende Væsen. Det hænger nu af Deres Ernst og

Prindsen af Augustenborg, om jeg skal blive det lykkeligste, eller ulykkeligste af alle Mennesker.

Jeg troer ikke at have været en af de overhængende Clienter. Mine Velyndere have aldeles selv Skylden og Fortjenesten af al den Lykke, de have skjenket mig; thi de have skjenket mig den utigget. Jeg kan ikke betle, og jeg vilde fornærme Prindsen af A. og Deres Ernst ved at betle.

Men i denne mit hele Liv, Væsen og Lykke bestemmende Periode behøver jeg Deres Gemals og Prindsens virksomme Understøttelse — og De kunne stadfæste mit Held blot ved et Par Linier. Om disse beder jeg — som om mit Liv, og bønfalder Dem, min n. G., om at forene Deres Bøn med min.

Frøken Sophie von Haller af Wilstenstein-Schenkenberg blev ikke aldeles uden alle Betingelser overgivet mig. Jeg havde imidlertid i dette stolte, strenge, ceremonielle Aristokratie, som aldeles fremmed, uden anden Adresse og Recommendation end min egen Person og Opførsel, ventet mig flere og vanskeligere; og studsede paa den behageligste Maade ved at finde alle Vanskeligheder indskrænkede til een eneste Betingelse, der har sin Grund i Sædvanen, Indretningen og den herværende Statsforfatning. Hendes Fader nemlig, en 77aarig, streng Republicaner, Raadsherre og Landfoged af Schenkenberg, forlangte, i Overeensstemmelse med Lovene her, et Beviis for, at hans Datter i Tilfælde af min Død ikke skulde lide Mangel i et fremmed Land, saa langt fra sin Familie. Han forestillede mig, at det var hans graae Haars Stolthed, hans største Glæde, efterat have mistet sin eneste Søn (et yderst haabefuldt ungt Menneske, der i sit 25de Aar var Doctor i Göttingen), og bad mig at tilgive ham, som Fader, denne Forsigtighed. Jeg kunde ikke andet end finde den billig — og spurgte ham, hvormeget han fordrede hende bestemt.

Skulde 400 Rd. være for meget? sagde han. Det var mig umuligt, at finde 400 Rd. aarlig for min Enke for meget, og jeg svarte ham altsaa, at jeg vel ikke saae mig istand til at give noget Beviis for en bestemt Pension, som en Ting, der i Danmark moduleertes efter Embedet og Omstændighederne — men at jeg, for at betrygge ham i denne Henseende, vilde tilveiebringe Attest for, saasnart jeg kom tilbage til Danmark, at faae et anstændigt Embede, formodentlig som Professor — og Caution for, at jeg besørgede for hende en Sum sat i Enkekassen, hvoraf Udkommet efter min Død kunde complettere den Pension, hun ellers kunde vente sig, til 400 Rd. Indtil denne Forsikkring indløb, vilde jeg ansee Forbindelsen med hans Datter som brydelig og magtesløs, og for i denne Mellemtid at distrahere mig, gjøre en Reise i Frankrig. Fornøiet med disse Vilkaar, for hvis sikkre Opfyldelse jeg beroligede ham, forsikkrede han mig, at han ansaae fra alle Sider Forbindelsen mellem mig og hans Datter som hans og hele Familiens fortrinlige Glæde.

Saaledes, n. G., staae mine Sager her i Bern. Dersom Gud ikke umiddelbar indgav mig en usædvanlig, mig ganske ny og ubegribelig rolig Tillid, vilde jeg i denne Mellemtid, indtil jeg faaer Svar paa dette Brev, paa et til Deres Gemal og paa et til Prindsen af Augustenborg, være intet mindre end lykkelig; men Forsynet har for tydelig viist sin Finger i denne Tildragelse, til at jeg skulde kunne tvivle om et heldigt Udfald — jeg er derfor roligere end nogentid før i mit Liv, og min Sundhed voxer Dag fra Dag paa denne stille Roligheds Grund.

Mit Brev er allerede for langt, n. G.; men jeg har troet det min Pligt at aflægge Dem et nogenlunde nøiagtigt Regnskab for min Forfatning; jeg har troet at glæde Dem, ved at fortælle Dem min nære Lykke; jeg har troet at takke

Dem ved at vise Dem min grændselose Tillid. Glem derfor ikke Deres Maiblomst. Den vovede halvrisnet at dufte i pieriske Dufte omkring Dem. De taalte dengang dens svage Duft — De læste dengang mine ubetydelige Sange — o! naar den engang blomstrer, blomstrer modnet af Sommerens mildeste Vestenvinde, blomstrer opelsket af Dem i Deres Have — da vil De maaskee ynde den Duft, De fordum taalte. Ynder den ædle Prinds af A. mig endnu, er det Dem, jeg skylder det. Himlens og alle uraniske Musers Velsignelse lønne Dem det!" — — —

„Læs, n. G., dette Brev, om De vil, for Deres Saladin.*) Han vil ikke kjedes derved, naar De forelæser ham det. Men hvo skal forelæse det for Dem, for at gjøre Dem det taaleligt? Deres ædle, ømme, deeltagende Hjerte. Det Hjerte, som med Moderømhed kan dele Andres Lidelser — det Hjerte, som med en Engels Fryd kan føle sig ind i fremmed Lyksalighed. Dette Hjerte forstaae, læse og minde sin Maiblomst."

B.'s tvende Breve til Prindsen af A. og Grev Schimmelmann ere naturligviis af et lignende Indhold som det foranførte; kun er det første af disse Breve, som er skreven paa Tydsk, affattet med en kjendelig Uro over Uvisheden om Prindsens Sindelag, da B. endnu til den Tid ikke havde modtaget noget Svar paa Meldingen fra Pyrmont, om at ville tiltræde en Reise til Schweitz (s. Pag. 217). Men da nu endeligen Prindsens Brev af 2den Septbr., som forgjæves havde ventet paa B. i Genf, og derfra var sendt tilbage til Zürich og Basel, kom ham til Hænde den 8de Decbr., føiede

---

*) Dette Navn findes ofte brugt, for at betegne Grev Ernst Schimmelmann.

han, glædedrukken over dets Indhold*), en Efterskrift paa Dansk til sit Brev, hvori han iblandt mere anfører: „Mit Væsen oplivedes, forædledes og styrkedes i Naturens Almagts ophøiede Favn paa Alpernes Toppe; men inderligere gjennemtrænges det af sin Skabers Godhed i Beskuelsen af en Sjæl, som den, jeg har læst i Deres fadergode, brodermilde Brev. Hvad er alle Naturens Phænomener mod en ædel Mand! og hvad er Virkningen af alle Fjeldes Pragt og Majestæt mod den Menneskefryd, en ædel Mand kan udbrede! En ædel Mand nær ved Thronen, med Indflydelse paa Tusindes Vel og gjennem disse paa kommende Slægter, er een af Menneskehedens vigtigste Støtter. Det er ikke Smiger, Prinds! naar jeg siger Dem, at mit Hoved og Hjerte, saavidt samme have nærmet sig Deres Durchl., erkjender denne ædle og vigtige Mand i Dem. De er kaldet til at være Danmarks Literaturs ædleste Skytspatron — og dette Kald er et yderst vig-

*) Denne ædle Velgjører svarede B.: „Ich billige Ihre Reise nach der Schweitz recht sehr; nur wünschte ich, daß Sie den Gedanken, dort Materialien zu einer Reisebeschreibung zu sammeln, aufgeben wollten. Dies würde Arbeit werden, und zur Wiederherstellung Ihrer Gesundheit müssen Sie alle Arbeit vermeiden. Sie können mir keine bessere Rechenschaft von der zweckmässigen Anwendung der Reisekosten geben, als wenn Sie ein gesundes und frohes Gesicht zurückbringen. Eine jede andere Rechenschaft, zu welcher Sie den Kopf und die Feder gebrauchen müssen, würde mir nicht angenehm seyn. Vergessen Sie doch ja nicht, daß Vermeidung aller Arbeit, aller Anstrengung des Geistes, für Sie durchaus nothwendig ist, und setzen Sie doch nicht die Wohlfahrt Ihres ganzen künftigen Lebens durch ein entgegengesetztes Betragen aufs Spiel. Sie würden Sich dadurch weit eher von dem großen Ziele Ihrer menschlichen Bestimmung entfernen, als sich demselben nähern; und es würde nur eine geistige Sinnlichkeit und wenig Weisheit, aber viel Schwäche verrathen. Nehmen Sie mir diese Offenherzigkeit nicht übel. Ich würde sie mir nicht erlauben, wenn ich Sie nicht sehr achtete und von Ihnen große Erwartungen hegte.“ — —

tigt; thi upaatvivleligen har i de nyere Tider Videnskabernes Forfatning en Indflydelse paa Staternes Lykke, som intet andet opveier. Med sand patriotisk Glæde fryder jeg mig over, at De fik denne skjønne Virkekreds, og Slutningen af Deres Brev, som jeg er tillidsfuld nok til at forstaae lige efter Bogstaverne, har indgydet mig det Haab, engang i en mindre Kreds at kunne virke inden i Deres."

De tvende ædle Velynderes Svar*) paa B.'s Breve vidne om, med hvilken Iver de antoge sig den unge Digter, og hvor fuldt de vare berettigede til at besidde hans hele Tillid. Med Grev Schimmelmanns Brev fulgte hans fuldstændige Forpligtelse til at staae inde for, at der ved Forbindelsen imellem B. og Frøken Haller vilde blive indsat i Enkekassen en Capital, der tilsikkrede den Sidstnævnte, som Enke, en aarlig Pension af 400 Rd. dansk Courant, og Hindringen for denne Forbindelse var derved hævet.

Da Svaret paa et Brev fra Bern til Kjøbenhavn til den Tid sædvanligen først kunde indtræffe efter otte Ugers Forløb, havde B., som allerede bemærket, fattet den Beslutning, i den piinlige Mellemtid at gjøre en Reise i Frankrig, hvor især Assemblée nationale i Paris vinkede ham og hans trofaste Ven, Grev Moltke. Denne, der ved at dele Vennens Begeistring, Fortvivlelse, Haab, Fryd og Uro, fandt en Lindring i de Sorger, der dengang rigeligen hjemsøgte ham selv, havde besluttet saa længe som muligt at forblive sammen med B. Imidlertid forhindredes begge Venner, deels ved Sygdom, deels ved Mangel paa Penge og deels ved deres Berner-Venners Fastholden, i at tiltræde deres Reise forinden den 2den Januar 1790.

Nytaarsaftenen har B. nedskrevet i sin Dagbog:

---

*) See Tillæggene XX og XXI.

95 97

„Gud være evig lovet! Dette sidste Aar er forbi! Det har været langt, rigt paa Kummer og rigt paa Glæde; fuldt af Forandringer, Hændelser og Handlinger. Jeg har i intet Aar lidt saa megen Smerte, i intet nydt saa megen Glæde. Jeg har i intet Aar seet saa meget, følt saa meget, tænkt saa meget, nydt saa meget og arbeidet saa meget. Min Sygdom har raset til sin yderste Grad, og min Sundhed har nærmet sig med uvant Styrke. Selines levende Apotheosis, Grevinde Schimmelmanns Motto, Ernst Schimmelmanns Venskab, Opførelsen af Holger Danske, Udarbeidelsen af Erik Eiegod og Planen til Terpander*), Moltkes, Voßes, Jflands og Lavaters Bekjendtskab, Assemblée nationale i Frankrig, Bondernes Frihed i Danmark, Nederlandenes Opstand, Reisen med Cramer i Holsteen, King Lear, Reisen i Tydskland, Reisen mellem Alperne, Reisen i Pays de Vaud, Bekjendtskabet med den Hallerske Familie, Sophie — har Alt samlet gjort mig dette Aar til det vigtigste af alle Aarene fra 1764 til 1790 for mig."

„Dig, de korte Jordaars evige Udmaaler! alle Omverlingers, Handlingers og Hændelsers almægtige og vise Aarsag, min og alle Væsners elskende Fader! Dig takker min tilbageskuende Sjæl for dette Aar, for enhver Fryd, for enhver Lidelse deri! Evig, evig, evig være Du takket for hvert Minut, hvori jeg i dette Aar sovende eller vaagnende, med Besværlighed eller Lethed har draget Aande! Evig være Du takket for hvert Glimt af Haab, for hver Angst, for hver kildrende Nydelse, for hver nagende Smerte! men især for min Sophie, i hvis rene, skjønne, uskyldige Sjæl Du aabnede mig aldeles Din Himmel her paa Jorden! Tag mit Liv, min Fader, i denne Nat, og jeg vil takke Dig! Ikke Tusindedelen

*) Terpander: Helten i Arions Lyre eller Trylleharpen.

af dette Aars Velgjerninger har jeg fortjent; men Tak Dig, Altings og min Skaber, jeg er bleven bedre."

Første Reise til Paris.

I Grev Moltkes engelske Equipage og med Tjener paa Bukken, men med ikkun nogle faa Louisd'orer i Lommen, forlode de tvende Venner Bern, midt i en streng Vinter, og reiste over Besançon, Langres, Troyes og Provins til Paris, hvor de først ankom efter elleve Dages Forløb, den 13de Januar. Efter 16 Dages Ophold i denne gjærende Hovedstad, vendte de tilbage over Nevers, Lyon og Genf til Bern, hvor de atter indtraf den 21de Februar.

I „Danske Værker" 10de Bind, Side 271—446 er denne Reise beskreven, deels efter nogle Fragmenter af den paa samme førte Dagbog og deels efter nogle paa samme skrevne Breve. Af disse ere de fleste skrevne til den Elskede*); men de skildre fornemmeligen Elskerens Følelser og forbigaae næsten ganske at omtale det bevægede Liv, der omgav de Reisende. At disse imidlertid ikke vare uimodtagelige for de Indtryk, som de hidtil ukjendte Gjenstande og interessante Forhold frembragte, vil vistnok antages, selv om ikke de allerede trykte Meddelelser i Labyrinthen afgave Beviser herpaa. Men i B.'s Nydelse af denne Reise indgreb forstyrrende den Angst og Uro, han ofte følte ved Tanken paa Indholdet af de hans fremtidige Skjebne afgjørende Breve fra Fædrelandet, som han vilde forefinde ved sin Tilbagekomst i Bern.

---

*) De fleste af disse Breve, i det Hele ikke mindre end 23, ere skrevne paa Fransk; imidlertid er et af dem skrevet paa Toppen af Jura i Digterens Modersmaal, „i hans Hjertes nærmeste Sprog, med de Toner, hvori han først lærte at tænke", hvilket Brev findes udtogsviis anført i D. V. 10de B. S. 277.

I Brevene til hans Sophie findes vel ikke det mindste Spor til denne Uro; men han havde ogsaa forinden sin Afreise fra Bern, med Anmodningen om at turde skrive til sin Sophie, erklæret Moderen: „Ich werde ihr keine andere Briefe schreiben, als solche, von denen ihr Schutzengel, wenn er in dieselben hineinblicken sollte, sein himmlisches Gesicht nicht wegwenden würde. Ich liebe die Unschuldige zu sehr, um ihren Engel zu betrüben — und ich werde mich bestreben so zu handeln, daß dieser Engel einst mir sein schützendes Amt, ohne Zittern, überlassen kann.“ Derimod tolkede han sin Angst i sine Breve til Hjemmet og især i et Brev til Grønland, dateret „Ingensteds, i Januar“ og i et Brev til Grevinde Schimmelmann, skrevet i Bar-sur-Aube, den 9de Januar. Langt mindre nedbøiede den trykkende oeconomiske Forfatning, hvori de Reisende for Øieblikket befandt sig, hans Sind. B. betragtede denne Forlegenhed fra den komiske Side, og nedskrev allerede paa Henreisen i sin Dagbog: „Undertiden — især efter at have betalt 8 Livres for et Maaltid Kartofler med Brød og salt Vand til — er jeg færdig at lee mig ihjel af Fortvivlelse over denne pudseerlige Tilstand. Jeg har ogsaa besluttet, i Paris at sammenkalde en assemblée nationale, naar Carl*) udgiver sin compte rendu — for at sætte mit Riges Finantser paa bedre Fod. Maa dette kun lykkes! Jeg vil ganske og aldeles tage Frankrig til Mønster. Jeg har allerede begyndt at indskrænke mit clergé, ɔ: den ædende og drikkende Deel af min Reise-Stat. I visse Maader har det og sin store Beqvemmelighed, at reise saaledes med kun 3 Louisd'orer. Man er saa let, saa tryg, saa angstløs for Røvere etc.; man spilder ikke Tiden med at udregne, hvilke Ting man først skal kjøbe i næste Kjøbstad; man

*) Grev Moltkes Tjener.

18.

er ikke, ved hver Udstigning, i Frygt for Tabet af Pengekassen — og man styrkes i sin Tillid og Tilflugt til Forsynet. Dog vil jeg ikke raade Enhver til at søge denne Behagelighed, hvis den ikke tilbyder sig af sig selv; thi ikke alle Been ere stærke nok til at bære dette Slags gode Dage. Det er ikke ethvert Gemyt givet, at see bestandig den eneste gode Side af en Ubehageligheds Octogon, og at more sig derover med ligesaa megen Sorgloshed, som om alle øvrige syv Sider vare Mage til denne."

Ankommen til Paris var den hele Reisekasse tom paa 1 Ecuneuf nær, som Carl havde sammensparet. Med denne ilede Vennerne til Théatre national, hvor en Pariserne dengang enthusiasmerende Tragodie, Charles IX, skulde opføres den fire og tyvende Gang. Men, o Qval! alle Billetter vare borte, saa nær som de til første Plads i Parterre noble — og disse kostede 2 store Dalere. Ingen af Vennerne vilde gaae ene for deres eneste Daler; "men", sagde B., „der er Middel mod Alt, uden mod Døden! Jeg vil see dette Stykke, skal jeg og lade min Kjole trække af! Venez!" M. fulgte nedslagen, og Leietjeneren bag efter. Tæt ved Comediehuset havde B. bemærket en stor Tracteur-Sal. Han gik ind med en Millionairs Raskhed — de Andre fulgte. „To Kopper Chocolade!" forlangte han og satte sig ved Siden af den velmægtige, glimrende Vertinde, som domineerte et Bord i Midten af Salen. Chocoladen kom — de drak — M. taug og stirrede paa Gulvet. „Laan mig dit Uhr", sagde B., og — M. gav ham det. "Madame!" udbrød B. "J'ai eu le malheur, d'oublier ma bourse chez moi; la pièce, qu'on va donner, m'intéresse infiniment — je ne connois personne ici; voilà ma montre! Ayez la complaisance de m'y prêter un Louis jusqu'à demain!" — "Très volontiers, Monsieur! avec beaucoup de plaisir," svarede Vertinden, tog Uhret, og

gav en Louisd'or. "Voilà pour le Chocolat!" sagde B. og rakte hende den store Daler. "Demain matin j'envoyerai mon Domestique", og triumpherende iilte de Reisende hen for at løse to Parquet=Billetter. „Men hvorledes vil det gaae i Morgen", bemærkede M. „Lad mig sørge derfor!" svarede B. De gik ind. Foruden Charles IX opførtes det lille Lyst=stykke: L'impatient; og saa styrket, frydet, oplivet og moret, som det er muligt at blive det her i Støvet i tre Timer, forlod B. Skuepladsen, med den meest brændende Beundring og Høiagtelse for den og dens Vrimmel.

Den næste Dag kom Carl tilbage fra Posthuset uden Breve, og altsaa uden nogen Meddelelse fra den elskede Sophie i Bern, hvilken B. med Vished havde ventet sig, og uden nogen Verel fra Hr. Agent Brun i Kjøbenhavn, hvilken B. havde ønsket. Den første feilslagne Forventning bragte ham i et slet Lune, som først erholdt Luft i et elegisk Brev; men den sidstnævnte Ubehagelighed bragte ham ikke ud af hans Fatning, og ved Hjælp af en Anbefaling fra Hr. Raadsherre Fellenberg i Bern til en Banquier i Paris, forskaffede han de fornødne Penge. Den 26de Januar tilskrev B. sin kjære Hr. Agent, Banquier, Skatmester og Kasse=Director Brun:

„Meine Finanzen sind fast in einer ebenso verzweifelten Lage, als die des Landes, worin ich lebe. Ich habe les états généraux de ma tête, d. h. alle meine Ideen, zusammenberufen, um herausbringen zu können, wie dem Dinge am besten zu helfen sey — ich habe die Güter meines clergé confiscirt, d. h. ich habe die Revenüen meines Magens und Gaumens so sehr eingeschränckt als möglich, crucifixi corpus meum in omni abstinentia — ich habe gleichfalls meine noblesse sehr in die Enge getrieben, d. h. alles was Pracht und angenehme aisance genannt zu werden pflegt, gänzlich abgeschafft; kurz, ich bin gewissenhaft den Spuren der Operationen in Frankreich

gefolgt — aber damit ist dem Dinge noch nicht recht geholfen. Mit den dons de charité, auch wenn man sie dons patriotiques nennt, ist es so eine eigene Sache — ein ganzer Staat hat darin weniger Gewissenhaftigkeit und Delicatesse, als ein kleiner Mensch. Ich bin nicht Frankreich in allen möglichen Dingen gleich; denn ich bin nicht Frankreich selber, wie Sie schon daraus schließen können, daß ich Ihnen Deutsch schreibe. Spaß bei Seite — ich bin sehr unglücklich darin, daß ich stets am meisten spaße, wenn ich am wenigsten dazu Ursache, oder Gelegenheit, oder Zeit habe — ich weine sehr oft, wo andre Menschen lachen, und lache, wo andre Menschen weinen, z. B. beim Anblick der sterbenden Mlle. St. Val in der Tragodie Tancrède von Voltaire, und beim Schreiben dieses Briefes. In allem Ernste muß ich Ihnen sagen, daß ich, wenn ich nicht die 300 Thlr., die ich noch zu gute habe, am 15ten Februar in Bern vorfinde, in Verzweiflung gerathe; denn nur bis dahin vermag ich von französischer Luft, Politik, Freiheit, Enthusiasmus und Hoffnung zu leben."

Men allerede den næste Dag modtog han en Vexel, sendt fra Hr. Brun, paa L. 1200, og dermed var den oeconomiske Forlegenhed aldeles hævet.

Under Opholdet i Paris tiltrak sig fornemmeligen B.'s Opmærksomhed og Interesse: Bastillens Ruiner, Nationaltheatret, l'académie royale de Musique, og fremfor Alt l'assemblée nationale.

Paa Bastillens Ruiner, som endnu ikke vare ganske nedknuste, trods de Mangfoldige, der siden et halvt Aar arbeidede derpaa, dandsede B., i alle Omvrimlendes Paasyn og til disses kjendelige Fornøielse over dette Indfald, der „ikke faldt paa blotte Stene — da et Indfald i Paris altid falder i god Jord."

Paa Nationaltheatret saae han med ukjølnet Enthusiasme gjentagne Gange Opførelsen af Charles IX, men denne Opførelse var ham et ligesaa isoleret Særsyn paa National-Skuepladsen, som Glucks Alceste i l'académie royale. Næsten alle de øvrige franske Tragødier og Operaer, som han saae og hørte, mishagede ham i høi Grad, og især Tancrède, om hvis Opførelse han paastaaer, aldrig at have i sin hele Levetid kedet, ærgret, æklet sig mere, end i den afskyelige Evighed, dette Stykke varede. Mademoiselle St. Vals Spil var ham, bemærker han, helved-væmmelig, og denne Djævel (thi hun var ikke fruentimmerlig nok, til at fortjene Navn af Djævelinde) beundrede man!! Det samme Publicum, som hører i Nationalforsamlingen en Bailly og en Sieyes, beundrede hende!!! Ubegribelige Menneskehed! Endnu ubegribeligere Gallier — sublimeste og fadeste Nation paa Jorden! Dog — det Fade forsvinder; det Sublime bliver tilbage!"

I Anledning af Glucks Alceste indeholder Dagbogen*):

"Af Alt, hvad jeg har beundret i Paris, har Intet saa uendelig overtruffet min Forventning, som Operaen. Min Studsen og Henrykkelse var ubeskrivelig. Man tvivler intet Øieblik om, at man er i Verdens første Hovedstad. De skuffende Decorationer, som med saa megen skjult Konst efterligner de frygteligste og blideste Naturscener, den overvættes Pragt i Dragter og alt didhenhørende — den Hær af Chorsangere og Figuranter, hvis Antal undertiden stiger til to, tre, fire Hundrede — og til alt dette — eller rettere alt dette til Glucks Musik! Hvo der ikke henrives her til Henrykkelse, har hverken Øie, Øre, Hjerte, Smag, eller Følelse.

---

*) For Størstedelen nedskrevet den 16de og 17de Januar med Blyant; men endnu fuldkommen læseligt.

Skynd Dig hid! Du her kan fatte
Samlet Værd af Phoebi Skatte,
Skjønheds, Sandheds, Glædens Ven!"

„Jeg har hørt Alceste! Hvilken guddommelig, prægtig ophøiet Simplicitet i den høitidelige Ouverture! Hvilke herlige Chor! Hvilken yderst fortræffelig fremstilt Gudstjeneste i Begyndelsen af 2den Act. Mlle. Maillards (Alceste) stærke, rene, klare, fyldige, sonore, umaniereerte, kun lidt vel mandige Stemme henrev mig ganske. Jeg lagde min Minonas Ord under Alcestes tungsindige og min hele Sjæl gjennemklingende Arie — midt under den glade Dands. Men hvad er dog Alt mod den store rørende Scene mellem Alceste og hendes Gemal, da han opdager, at det er hende, som vil døe for ham! Nei det er ikke muligt, at nyde i Støvet en større Salighed end den, at høre denne Musik."

„Hoved-Fortræffeligheden i de franske Skuespilleres Sang er iøvrigt den tydelige Udtale af Bogstaverne, saa at man, hvor man og er paa Skuepladsen, med et sundt Øre hører hvert Ord. Deres Spillemaade, Gang, Gebærder i Operaen er langt fra ikke saa god, som vores, og ligesaa upaatvivleligt som det er, at Aline og Holger Danske blev sunget langt fra saaledes som Alceste her, saa vist er det, at hine Operaer hos os spilles bedre, end man her vilde kunne spille dem. Skjønheden af deres Skuespillerinder er ogsaa kun ubetydelig. Der findes for Tiden paa Skuepladsen i Paris ligesaa lidt Mage til Madame Preisler, Møller, Nordhorst, som til Bjørn, Stuart eller Krag. Men hvad der overgaaer al Beskrivelse er Orchestret, Chorenes Udførelse og Dandsen. Kunde jeg udarbeide min Arions Lyre*) paa

*) Arions Lyre eller Trylleharpen. Dette er et af de mange Beviser for, at den 28 Aar derefter, mod Digteren i hans Fædreland,

Fransk, vilde den gjøre mere Lykke her, end Holger, der er alt for fuldproppet af Handling. Da jeg saae Alceste, syntes mig at see et Stykke af mig selv — Intet gjør let mere Virkning i dette Stykke end Offer-Scenen — ogsaa derfor er min A. L. min bedste Oper-Plan. Den bestaaer af Offer og Opoffrelse fra Begyndelsen til Enden. Her skulde Kuntzen være!"

I Assemblée nationale hørte han oftere Taler af Robespierre og Mirabeau, om hvilken sidste han i et Brev til Kjøbenhavn bemærker, at han saae ligesaa satanisk ud, som han havde forestilt sig ham. „Han taler" — tilføier han — „langtfra godt, trods Alt, hvad Rygtet siger. Han taler med stor Kundskab og uendelig Spidsfindighed, det er sandt; men han har hverken sand Declamation, eller skjøn Stemme. Han er friseert som en „Pickelhering" og har liig Oldfux en sort Klap over det ene Øie. Med det andet seer han igjennem en Kikkert. Hans Tale lyder som et fedt Menneskes Snorken; men assemblée nationale er en Forsamling af 1200 Konger. De danne Stats-Loven, og Ludvig XVI er og bliver dens allerunderdanigste Tjener."

„Paa intet Sted har jeg fundet — og uden Tvivl findes ingensteds — Menneskeligheden, fra dens tænkende Side, i større Masser, med stærkere Træk contrastere med sig selv, end i Paris — paa National-Forsamlingspladsen, og paa National-Skuepladsen. Paa hiin seer man Folket i sin hele værdige Herlighed, og paa denne det samme Folk i sin hele latterlige Daarskab. I National-Forsamlingen troer man at være i Athen, i dens ædleste Periode — og i Skuespillene troer man sig stundom forflyttet

---

gjorte Beskyldning for Plagiat var ligesaa ugrundet, som urimelig og overilet. Udg. Anm.

til Abdera. Jeg troer sandelig ikke at overdrive, naar jeg siger, at i assemblée nationale finder Tænkeren i tre Timer den størst mulige Masse af Fornuft, og i hvert af Skuespillene den størst mulige Masse af Galenskab, der nogensteds paa Jorden indsluttes mellem fire Vægge. Det er sjelden muligt at forlade Séance i National-Forsamlingen, uden at finde sig begeistret af den varmeste Beundring og Høiagtelse for de Deputerede og deres Tilhørere — og det er sjelden muligt at forlade Skuepladsen efter Opførelsen af en Tragødie, uden at føle sig gjennemtrængt af Foragt for baade Skuespillerne og Tilskuerne. Paa det første Sted udraaber man: hvilken Samling af Vise, paa det andet: hvilken Samling af Narre. Misanthropen undrer sig meer over det første; Menneskevennen meer over det sidste."

Allerede efter et Ophold af otte Dage i Paris nedskrev B. i sin Dagbog:

„Med hvilken hurtig Langsomhed — med hvilken langsom Hurtighed ere disse otte Dage henfløine! Og, naar min Sjæl i dette Øieblik skuer tilbage paa Massen af de Objecter, de viste mig, de Ideer, som derved opstode i min Hjerne, og de Følelser, de fremkaldte i mit Hjerte, er Summen deraf den eneste Idee: jeg har været i Paris. Hvad har jeg tænkt, hvad har jeg følt, hvad har jeg lært i disse otte Dage?"

Ved videre at reflectere herover, kommer han til det Resultat, at han „har seet, hørt, lugtet, smagt, fornummet for meget i disse otte Dage", at hvis han levede i andre otte paa selvsamme Maade, vilde hans Tænkekraft døe af Indigestion, og for at forebygge den altfor skadelige Indflydelse af det allerede Nydte, griber han til det for Sjælen i slige Tilfælde opfundne Lægemiddel — Pen og Blæk, nedskri-

vende en lunefuld Allegorie over Frankrig og Paris, i Begyndelsen af Aaret 1790.*)

Vel bemærkede B. den 21de i sin Dagbog: „Her i Paris maatte man være Hollænder, for at kunne holde en ordentlig Dagbog. Jeg holder det ikke længer ud. Her er for meget at bemærke til at kunne optegne.“ Imidlertid findes allerede den 22de optegnet: „Denne Dag har været meget urolig og stormende. I National-Forsamlingen var Heftigheden, Bulderen og Larmen stærkere, end den hidtil nogentid har været. Anledningen var en Tale af l'Abbé Maury, som havde hele det Mirabeauske Parti imod sig. Jeg kommer i dette Dieblik (Aften Kl. 9) fra Palais Royal og Café de Foy, hvor Alting var i Oprør. Jeg havde Umage med at trænge mig ind i Caffeehuset, og man standsedes hvert Dieblik af myldrende Grupper. 3000 Mennesker vare sammenstormede i rue Dauphine, for at fange en vild Marat, lumpen Forfatter af et Blad: l'ami du peuple, og som i Almindelighed kaldes med det mere passende Navn: l'ennemi de la nation. Vagterne ere fordoblede. Alt er iøvrigt Vagt — car la France compte actuellement autant de soldats que d'habitans, même les femmes y comprises. Paris er ikke længer blot fransk — det er .... Navnet herpaa har man ikke endnu; thi græsk, romersk, engelsk er Intet derimod. Intet kan lignes med den Frihed, Borgerlighed og Liighed, som hersker her. Ikkun Geistligheden er her i en ubehagelig Stilling — for første Gang in Ecclesia pressa. Adelen er for det meste forsvunden: 150,000 Aristokrater have forladt Byen.“

Han slutter sine Optegnelser i Paris med følgende Bemærkning:

---

*) See Tillæg XXII.

„Revolutionen er en Tildragelse, som ikke har sin Lige hverken i den gamle, eller nyere Histories Aarboger. Den, som veed alle Jordens Begivenheder udenad, leder forgjæves om noget Lignende i sin Hukommelse — og lykonsker sig med at have oplevet den. Den indtræffer mod Enden af det attende Aarhundrede, paa en Tid, da Menneskeheden synes at have fuldtaarnet sin Masse af Materialier til — i det mindste — Grunden for Frihedens Tempel. Hvo kan med koldt Blod, med philosophisk, politisk eller moralsk Ligegyldighed, lige langt fra Haab og Frygt, uden Medvirken og uden Deeltagelse, være Vidne til denne Omskiftelse? Hvilken Fornuftig kan gaae dens udbrydende Flammer uopmærksom forbi? og, hvilken Opmærksom kan vel staae stille derved, uden at beaandes af det nye Bliv, dens chaotiske Stod forkynder? Ingen! Den, der nær ved, eller langt fra, har fornummet eller fornemmer denne nye Skabelses Udvikling, og ikke opvaagner ved dens hoitidelige Bulder til dobbelt Liv, til anstrengt Opmærksomhed, til dybere Ransagning — den, som ikke føler sit Hjerte udvidet, svulme af Angst eller Tillid, af Kummer eller Fryd, af Misfornøielse eller Beundring — den, som ikke føler sin Hjerne svanger med nye Ideer, kort, den, hvis hele Væsen ikke føler mindste Stød af dette meest electriske Slag, Oplysningens Ild nogensinde har givet Jorden — han kan være Jurist, Læge, Theolog, Versemager, Physiker, Metaphysiker, Historiker, Politiker, Almuesmand, Adelsmand, Hofmand, Bisp, Konge — hvad man vil, og hvad man ikke vil — men han maa afstaae Navn af Menneske: Homo non est, humanum quidque a se alienum putat.

Ogsaa — om end ikke overalt alle svage 60aarige Mænd ved dette electriske Slag gives nyt foryngt Liv, eller alle raske 20aarige Ynglinge, midt i deres Ungdoms muntre Foraar, derved tabe det — sporer man dog, hvorhen man

vender sig, fra Syden til Norden, fra Østen til Vesten, i større eller mindre Grad, hos hele Folkeslag eller enkelte Aander, gjennem alle Levealdere og alle Stænder, dets Rystelser."

Paa Tilbagereisen fornam Vennerne et svagt Stød af Revolutionens Rystelser ved den lille Stad Cosne; dog blev dette for dem kun til et moersomt Eventyr. Medens nemlig den slet bespændte Vogn opholdtes ved en Smedie i Byen, havde de tvende Reisende i den fredeligste Hensigt af Verden taget den Beslutning, at gaae et Stykke i Forveien, og ved at spadsere igjennem Forstaden havde B. tilfældigviis raabt til Moltke: "Voilà le fauxbourg!" og vendt sig i det samme, for at læse den prægtige Inscription paa et lille jammerligt Huus: "Au grand Monarque, bon logis à Pied, à Cheval et en cabane." Men snart derefter saae de sig paa Landeveien omringede af en Hær, deels tungt, deels let bevæbnede Helte, der vare ledsagede af en Mængde Koner og Born, og af hvis Kreds en glubsk Ajax, med en Anstand, Udseende og Rustning, som forkyndte Anføreren, traadte frem, greb B. i Skulderen og med en tordnende Bas tilkjendegav, at de vare Fanger og kunde vente at skydes paa Øieblikket.*)

Da B. saae sig om, og i den hele Armee kun opdagede eet eneste Skydegevær — de øvrige Vaaben bestode af tykke Stokke, smaa Prygle, Hammere og Hesteskoe — spurgte han Anføreren med et Smiil: hvorfor? Næsten hele Armeen svarte paa eengang i et vildt Raab, hvoraf der kun var at udbringe: "Espions! maudits Aristocrates! — voilà le fauxbourg! regardez partout — sans voiture! f*****! aux armes!"

Længe forsøgte begge de Angrebne at tysse disse Skrig,

---

*) "Vous voilà pris, sacre D***! Vous n'échapperez pas! on vous brulera les têtes, f*****! dans l'instant!"

da ved hvert begeistrende Udraab af den drabelige Grovsmed de Øvrige bleve som rasende og gjorde de meest truende Bevægelser; men da det tilsidst især lykkedes B. at overbevise Angriberne om, at de vare uskyldige Fremmede, som blot vare komne til Frankrig for at beundre den franske Patriotisme, sluttedes Freden, og da denne beseglcdes au grand Saint Louis, under Klang af 6 Bouteiller Viin, endtes Eventyret med Frydeskrigene: "Vive les Etrangers honnêtes! vive les deux amis! vive la générosité!"*)

Ved at passere over Bjergkjæden Vesten for Lyon, ved den lille By Tarare, nedskrev B., hvilende sig paa et Fjeldstykke, i sin Dagbog:

„Dersom der i Maanen er et Schweitz — og det er efter de nyeste Die-Reiser i denne Planet meget troligt — saa maa det aldeles være som denne Egn. Man finder her Bjerge, nogne Steenklipper, Sneefjelde, Floder, Strømme, Cataracter, henstrøede Huse, kort: Alt, hvad man finder i Schweitz i samme Forhold af Størrelse til dette Land, som Maanens til Jorden.

Vi og vor Eqvipage er det eneste, som ikke passer sig hertil; men —

Der var en Tid, da jeg var meget lille —
Min hele Krop var kun en Alen lang —

var jeg saaledes endnu, vilde jeg tage denne Egn for Alpernes.

Uendelige Forandring i Skabningen. Saaledes gaaer Alting gradeviis frem. Alt, hvad der er i det Store, synes

---

*) Dette Eventyr, i Forbindelse med nogle andre Smaascener, findes udførligen meddeelt af Dagbogen i D. V. 10de B. S. 369—392. Det omtales ogsaa i et Brev til Grevinde Schimmelmann, skrevet paa Fransk.

og at være til i det Lille, og omvendt. Men Naturen vilde heller ikke fremvise en uendelig Forandring, hvis ikke alle de talløse Former vare til i utallige Størrelser. O, Hav! i hvis Bølger Ideen om den hele mærkelige Skabning svinder som en Draabe! Naar jeg tænker mig et Schweitz i Jupiter! Et Skrækhorn i en af Sirius's øverste Planeter — Støvgran, hvad er det Alt tilhobe mod et Sandkorn i hiin Verden, hvor en Moder engang paa Himmelmarkedet kjøber vort hele Solsystem, som Dukkestads for sin lille Datter? Hun tager det i sin varme Haand — det forandrer kun Plads, men alle Elementer sammenblande sig, og vi smaa Kryb troe, idet vi knuses, at Jorden brænder, og at det er Verdens Ende!"

Da de Reisende ankom til Lyon, den 7de Februar om Aftenen, var der Oprør i Staden; — overalt vrimlede det af Pøbel, som allerede havde angrebet Arsenalet, og "deres Hjerter bankede af Fornøielse over at komme paa saa beleilig en Tid." Den halve Stad var illumineret; men før Urolighederne endtes, var et Par Mennesker dræbte og nogle saarede. Paa Skuepladsen saae B. i Mademoiselle Girardin "fra Top til Taa Naturens yndigste Datter i Konstens skjønneste Slør." Synet af denne virkelige, levende, udigtede Cypris — som han med brændende Følelse af Alt, hvad der er fuldkomment i Naturen og Konsten, beskriver med sin ætheriskt bevingede Pen*) — og adskillige andre lignende Gjenstande gjorde, at han fandt Lyon langt skjønnere end Paris, og ugjerne efter trende Dages Forløb forlod den førstnævnte Stad. Men i Genf vinkede ham den herlige Bonnet og i Bern hans elskede Sophie, til hvem han underveis, i Meximieux, skrev i sit Modersmaals kjælne Toner et Flyvebrev,

---

*) See D. V. 10de B. S. 427—433.

som han senere omarbeidede til en poetisk Epistel*), der slutter med følgende Linier:

„Modtag med Smiil og venlig Mine,
Din Elskers Toner i et Sprog,
Hvori ham syntes Nattergalen slog,
Og Lærken trilled, selv ved Siden af Palmine,
Langt borte fra hans eget Hjem!
Maaskee Gallina flagre kan, trods dem;
Maaskee paa stærkere, maaskee paa flere Vinger,
Teutona høiere sig over Alper svinger;
Men Lærkens Dirren, Nattergalens Suk,
Og Turtelduens dybe, kjælne Kluk,
Er ikke tydske, meget mindre franske.
Palmine! læs, hvad qviddrende jeg skrev
I dette fuglelige Flyvebrev;
Og lad det ane Dig, at hine Toners Svæv,
Hvis Nyn og Suk i Lunden Dig henrev,
Er danske!"

Ligesom Kjærligheds Provesteen er Ægteskabet — saaledes er Venskabs Provesteen en længere Reise med hverandre, selvanden. Ogsaa de uadskillelige Venner B. og M. maatte erkjende dette. Den sidste Dag i Paris og den sidste Dag i Lyon havde fremkaldt Skyer paa deres Venskabs Himmel, og da Solen efter deres Afreise fra Lyon var gaaet tre Gange op og ned uden at klare denne, antog B. det som en smertelig Sandhed, at de ikke vare stemte til at leve med hinanden. Han skrev dette til Vennen, efter et Par Dages gjensidig Taushed, og tilføiede: „Det er i Grunden en Bagatel, der er imellem os; men vor individuelle Charakteer paa begge Sider gjør af den mindste Bagatel et Bjerg, der

---

*) See Flyvebrevet i D. V. 10de B. S. 434—441 og Epistelen i 5te B. S. 59—71.

vældigere skiller os ad, end Jura skiller Schweitz fra Frankrig. Det være langt fra mig at paastaae, at Du i vor Misforstaaelse har ene Skyld — jeg har sikkerlig ligesaa megen og maaskee mere." — — —

Paa dette Brev fulgte et udførligt Svar og en derved foranlediget Opklaring af de formørkede Forhold, fornemmeligen fremkaldt ved et Brev fra B. af 14de Febr., hvori denne ikke blot udtrykker sin Glæde over Venskabets fornyede Pagt, men tillige fremstiller sine Anskuelser over Venskabs Fordringer imellem Mænd, samt anklager sig selv for at være behersket af: Stolthed, i en Retning mod de Mænd, der stode over ham i Rang og Stand.*)

Sin Fødselsdag, den 15de, festligholdt B. paa Genthod, hvor den elskværdige Naturforsker og Philosoph, Oldingen Charles Bonnet boede.

Den udførlige Beretning over dette interessante Besøg, meddeelt i et Brev til Grevinde Louise Stolberg, mangler; men det findes omtalt i Breve til Palmine og Seline, samt i et Brev til Grevinde Schimmelmann.**) Ifølge disse Breve havde B. paa sin hele Reise ikke tre Gange været lykkeligere, end i de to Dage, han tilbragte hos Bonnet, der havde været en fortrolig Ven af Albrecht Haller og med Hjertelighed lyste sin Velsignelse over hans nær forestaaende Forbindelse med dennes Datterdatter. Han ansaae ogsaa dette Ophold paa Genthod som en Forberedelse til den Lyksalighed, der muligen ventede ham i Bern; og ved den vise Bonnets faderlige Venskab, Opmuntring og Deeltagelse vaagnede hos ham, til fuld Bevidsthed, den Tillid til sig selv, der er saa nødvendig for den fuld-

*) See Udtoget af dette Brev i Tillæg XXIII.

**) See D. V. 11te B. S. 7—11.

modne Mand, men som længe havde slumret indhyllet i en overdreven og skadelig Egen-Ringeagtelse.

Han skildrer, i et kort Omrids, Bonnets Udseende, Omgang og Væsen som en yderst fortryllende Sammensætning af Ernst Schimmelmanns sublime Uskyldighed, Fritz Stolbergs levende Begeistring, Klopstocks barnlige Majestæt, Christian Stolbergs tillidindskydende Hjertelighed, Ludvig Reventlows over al Konst ophoiede brave Naturlighed og Lavaters christelige Venlighed, og da han altsaa i Bonnets Selskab omgikkes med alle disse Sjæle, maatte hans egen Sjæl, der af Himmelen var skjenket den Evne at kunne tilfulde skatte hines Fortrin, allerede af den Grund føle sig i et Himmerig, eller idetmindste i Lyksalighedens Forgaard.

Vendt tilbage til Bern forefandt B. de hans Skjebne saa gunstig afgjørende Breve (see Tillæg XX og XXI), og i sin Tak for disse beder han om at tilgive en Mistillid, som reiste sig af den vovede Catastrophes usædvanlige Vigtighed. „Man hænger — tilfoier han — aldrig rolig, selv i den saligste Kjæde, mellem Himmelen og Helvedet. Den menneskelige Sjæl er svimmel paa saa gyselig en Hoide over et svælgende Dyb, og zittrer paa den fasteste Demant-Grund. Det falder ikke Vandreren ind, der svimler paa Tindpynten af Furka over Rhonens Afgrund, at denne tusindaarige urokkelige Granitklippe, hvorpaa han staaer, skulde ikke kunne bære ham — og dog skjælver han for at falde — ved det nære Syn af den tusinddobbelte Død, der aabner sin Strube under hans Fødder. Det faldt mig ikke ind at tvivle paa de dybtkjendte Ædles Evne og Villie, hvoraf min Lyksalighed hænger — men det nær svævende Billed af min Fortvivlelse, hvis denne Himmelkjæde brast, hvis disse De-

mantklipper sank — omtaagede min Sjæl, og jeg zittrede, som den trygge Vandrer."

Nyt Ophold og nye Vandringer i Schweitz.

Enhver Hindring for B.'s Forbindelse med hans elskede Sophie var bortryddet ved de i Bern ankomne Breve fra Fædrelandet, og jublende takkede han sine ædle Velgjørere. Iblandt disse spillede, til den Tid, Grevinde Charlotte Schimmelmann en Hovedrolle, og til hende skrev han den 3die Marts*):

„De, Deres Gemal og Prindsen af Augustenborg have henhvirvlet mig fra et Hav af Kummer til et Ocean af Glæde. Det sidstes stormende Bølger ere endnu mere overvældende end det førstes — og kommer dertil, at jeg er indviklet i vidtløftige Beskjæftigelser, saa maae De tilgive mig, om jeg i disse Dage nedsynker i Svælget af Brudgoms-Handeler, og for Deres Øine synes reent at forsvinde. Den pludselige Forandring af Tilstand og Tilværen i alle mulige Henseender; de Anstalter, som dermed ere forbundne; de mange Breve, jeg har havt og har at besvare; de Nødvendigheder, jeg har havt og har at anskaffe; de nye Bekjendtskaber, jeg har havt at gjøre; de mangfoldige Besøg, jeg in pontificalibus har maattet aflægge med min ærværdige 78aarige Svigerfader; de evige Gratulations-Visiter, jeg maa modtage, og som De vil erholde en lille Idee om, naar jeg forsikkrer, at de i Gaar beløb sig til 37 — alle disse nye og uvante Actioner og Passioner opsluge mig næsten aldeles. Jeg har ved denne lyksalige Forening tillige faaet en Familie af Oncler, Tanter,

---

*) Et tidligere Brev af 22de Febr., fortsat den 24de, findes aftrykt i D. V. 11te B. S. 3—12.

19.

Cousins og Cousiner, Tantiner og Cousinetter, som er uden Ende. De to Tredicdele af Staden og Republiken Bern er pludselig bleven mig beslægtet — og næsten den hele By kalder mig Fætter. Dersom ikke den største Deel af denne Vrimmel var meget elskværdig, døde jeg af Mathed, Forvirring og Kjede.

I dette Chaos søger jeg forgjæves efter en Time for at besvare Deres, Hans Excellences og Hans Durchlauchtigheds Breve, saaledes som jeg ønskede at gjøre det. Jeg maa imidlertid i lynsnareste Hurtighed sige Dem, at jeg med stor Fryd har læst og læser endnu alle de vennesalige Ideer, hvoraf Deres herlige Breve vrimle. Men det Brev, hvori De taler om Skoleindretningen i Danmark, dens Seminarium, Commission og Direction, fordrer i alle Henseender en ordentlig, overlagt, overtænkt og vidtløftig Besvarelse, som det er mig i disse Dage, eller rettere Minuter, ikke muligt at give. Kun dette anfører jeg allerede nu, at jeg helder mere til Lector-Pladsen hos den ædle Prinds, end til enhver anden, selv høiere stillet Plads. Kun i Hast to, men betydelige Grunde. For det Første: til at være Directeur finder jeg mig hverken beqvem, eller værdig nok — min Ungdom, Grevinde! vilde og støde Mange — maaskee fordres og dertil en Mand af sikkre og tidt gjentagne Erfaringskundskaber. For det Andet: til at være Lector finder jeg mig skikket og værdig. Vil De, n. G., i Hast lægge hertil min Forbindtlighed til Prindsen, hævet af den inderligste Taknemmelighed — — den maaskee ligesaa velsignede som skjulte Virkning, jeg herved kunde erholde paa Kundskabs-Udbredelse og Fordoms-Udryddelse — — Grevinde! Denne Plads som Lector! Hvad om jeg derved fandt Leilighed til med Naturens og Hjertets vældige Foredrag at forelæse Kronprindsen selv — blot eet Stykke — blot eet af disse sjælestyrende Mester-

stykker, hvoraf een Tanke i hiin eller denne Forbindelse har frembragt velgjørende Revolutioner, som nu Frankrigs!! — Men dette fordrer en udførlig Fremstilling“ — —

I Landsbyen Köniz's venlige Kirke, nær udenfor Bern, blev Baggesen forenet med sin Sophie for den Eviges Alter, den 5te Marts.

Indtil den 18de April tilbragte derpaa det unge Par rolige, lykkelige Dage, deels i Bern og deels paa Oberst v. Brauns Landsted: Sandrein, ved Foden af Gurten og nær ved Aarflodens Bred.

Fra 18de April indtil 19de Mai foretog dernæst B. atter en Vandring i Schweitz, medens hans Sophie forberedte sig paa at forlade sin Fødeby og Familie.

Denne Vandring findes meddeelt i „Danske Værker 11te Bind S. 39—120“, og foretoges i Selskab med trende unge Bernere, hvoraf de tvende vare Brødrene Kirchberger, og den tredie en Søn af Schultheiß Sinner; derimod uden Vennen Moltke, som paa Grund af Sygdom og mange Slags private Fortrædeligheder foretrak at forblive rolig paa et Landsted i Nærheden af Bern.

Over Thun, Brienz, Sarnen og Stanz gik Vandringen først til Vierwaldstätter-Søen, i hvis herlige Omegn B. gjorde flere Smaatoure. Paa en af disse besøgte han i Altorf sin tidligere Fører paa Vandringen imellem Alperne, den fortræffelige Bonifacius, der, hilst med et „Uh-uheli-udeli!“ som truffet af Lynet, styrtede hen i B.'s Arme med det Udbrud: „Jesus—Marie—Joseph!“ og var færdig at gaae fra Forstanden af Frydeskrig, især da han erfarede, at den unge Pige, som han kjendte fra Thuner-Søen, var bleven Baggesens Kone.

Fra Lucern valgtes Veien over Zug til Zürich, hvor B. vilde besøge Lavater; men da denne var bortreist, blev hans Ophold der kortere, end det ellers vilde være blevet Tilfældet.

I de sidste Dage af April besøgtes det ligesaa prægtige som uhyggeligt beliggende, af utallige Pilegrime aarligen besøgte Kloster Einsiedeln i Canton Schwitz. Synet og Gjennemvandringen af dette „Gehenna", hvor den unge Digter saae „Menneskeheden i sin dybeste Fornedrelse, i sin yderste Elendighed, al Fornuft, al Moral, al Religion berøvet", opfyldte hans Sjæl med Rædsler, som han udforligen skildrede i et særskilt Afsnit af hans Dagbog.*) Han bemærker om dette „Irreligionens Tempel", at „Overtro, Fanatisme og Vankundighed har bygget det, og Afgrunden har ydet alle sine Skatte, for at udzire dets Mure. Gud derimod er forglemt, og Naturen forjaget der, med alle dens Emblemer. I dets utallige Fyldings- og Udpyntningsværker ere aldeles ingen Spor af det Gode og det Skjønne synlige, og forgjæves leder man om mindste Træk af Smag i denne sammendyngede Mængde af kostbare Sager. Mangfoldige Billeder af Træ, Steen og Sølv, endnu mangfoldigere, tildeels elendige Malerier, der alle forestille den hellige Moder, deels heel, deels halv paaklædt, i alle mulige vanhellige Skikkelser, og en utallig Mængde Helgenbeenrader, hellige Dødningehoveder, hellige Hjerneskaller, hellige Skinnebeen, og hellige Knokler af Martyrer, Bisper, Munke, Sværmere, Skjelmerk og Dosmere, der deels have været til, deels ikke have været til under det anførte Navn, grine fra alle Kanter mellem sorte Marmorpillarer, indfattede i Brocade, Sølv,

---

*) See D. V. 11te B. S. 84—97, og allerede i 1791 meddeelt i Minerva, som et Fragment af Labyrinthen.

Guld og Perler. Det Hele indjager Skræk og Affky, medens Diet blændes, og ethvert Stykke for sig ikke kan undersøges uden Væmmelse."

Fra Einsiedeln gik Vandringen til Wallenstätter-Sø, og efter et Streiftog ind i Canton Glarus, over Sargans og Ragaz til det høist romantisk, men tillige rædsomt beliggende Bad Pfävers. "Efter bestandig at have krydset op over bratte Præcipicer" — bemærker B. — "kom jeg til Valenz, hvorfra jeg begyndte at nedstige til Badet. Det varede ikke længe, før jeg fra en af Pynterne, hvorover Stien snoer sig, bemærkede dette forunderlige Bad lodret under mig i den rædsomste Klippekloft, som den nedstyrtende Tamina med forfærdelig Fnysen gjennemstrømmer. Neppe har noget Sted paa Jorden en forfærdeligere Beliggenhed."

De Reisende opholdte sig ikke ved dette Bad, men fulgte Rhinen op til Chur i Graubündten, og vendte derpaa atter i nordlig Retning tilbage, ad den fortryllende Vei, som fører over den herligt beliggende lille tyrolske By: Feldkirk til Oberried, hvor B. anden Gang badede sig i Rhinen. Han bemærker om den skjønne Rhindal mellem Oberried og Altstätten: "Hvor tryllende skuffer mig uophørligen den landlige Naturs nudtømmelige Rigdom! Hundrede Gange har jeg gjentaget paa min labyrinthiske Vandring mellem Alperne og i Schweitz: "Her er det skjønneste Sted! her er den yndigste Plet paa Jorden! her er Naturen i sin fuldkomne Pragt!" — Hvor ofte har jeg troet, at mit vellystberusede Blik ravede paa Grændsen af sin Nydelse, at mine Øine aldrig ville kunne trylles af mere henrivende Gjenstande — og bestandig har det Følgende overtruffet det Foregaaende!

Naturen er Dig liig, Palmine! Dens Tillokkelser forøges og forfleres ved daglig Omgang, og naar man endelig troer at have udtømt dem alle, fremkomme nye, der vilde

bedøve Sandserne og knuse Hjertet i deres Vælde, hvis man ikke ved de foregaaende var bleven styrket og beqvem til deres Modtagelse."

Igjennem det meget eiendommelige lille Canton Appenzell, vandrede B., over Appenzell og Herisau, til St. Gallen, hvorfra han begav sig til Boden-Søen, og besøgte de interessanteste Punkter ved Kysten af denne. Fra Constanz gled han ned ad Rhinen til Schaffhausen, hvor han med ubeskrivelig Henrykkelse paany besøgte Rhinfaldet ved Lauffen, som han selv anden Gang endnu betragtede som "Alperigets prægtigste Phænomen." Han besluttede at dele denne Nydelse med sin Sophie, og heller negte sig selv Synet af enhver anden Naturherlighed paa Jorden, end negte hende Betragtningen af dette "meest begeistrende Andagts-Skuespil." "Det var det første, jeg saae af Schweitz's Mirakler" — tilføier han — "og det bør være det sidste. Man maa see det før alle de øvrige, for derved at stemme sig til deres Nydelse; og man maa see det efter alle de andre, for stedse at beholde denne Stemning." — — "Den Revolution, som begge Gange er foregaaet i min Sjæl og i mit Legeme, ved at tabe mig i dets Herlighed, er næsten umulig at beskrive, ligesom Herligheden selv — og kunde jeg beskrive min Fornemmelse deraf, min Følelse derved, hvor Faa vilde maaskee forstaae mig! Kun de, der forstaae og føle Rhinfaldets Pragt — kun de, som overvældes af en salig Bedøvelse, og troe Evigheden henstorme, henbruse, henflamme, henlyne gjennem Sjælen ved dets uophørlige Styrtens Betragtning — de Andre vilde finde min Studsen, min Rørelse og Bedøvelse for lav eller for bred, for skummende, for brusende, for utydelig — kort sagt: for ukonstlet! Dets Pragt synes at stige med hvert Minut, man betragter det! Dets Musik overgaaer al Har-

monie paa Jorden! Dumhed ønsker sig det høiere — eengang saa høit vilde det være Intet."

Den 13de Mai indtraf de Vandrende i Zürich, hvor B. havde den Glæde at samles paany med Lavater, samt end fastere at knytte sin venskabelige Forbindelse med Pfenninger, Heß og Hirzel, alle fra Hjertets og Hovedets Side lige udmærkede Mænd. Dog det helvetiske Selskabs Forsamlingsdag, den 18de Mai, kaldte ham til Olten, hvorhen Veien tilbagelagdes over Klosteret St. Urban, beliggende ved Grændsen imellem Cantonerne Lucern, Aargau og Bern. I dette Kloster følte B. sig meget lykkelig, omgivet af flere elskværdige og oplyste Mænd, iblandt hvilke især Pater Xaverius Hecht for stedse blev hans Ven.

Ved paa Veien fra Murgenthal til St. Urban at passere en Strækning af Berner-Cantons-Gebeet, hendroges hans Følelser saa ganske til hans elskede Sophie, at han fjernede sig fra sit Reiseselskab for at begynde et Brev til hende, som han fortsatte og sluttede i St. Urban*), og medgav de tvende af sine unge Reisefæller, der herfra gik lige til Bern.

Ledsaget af Professor Thaddæus Müller fra Lucern og Herr Orell fra Zürich begav B. sig derpaa til Olten; men neppe havde han der hørt Præsidenten Orells Tale og gjort adskillige flygtige Bekjendtskaber, forinden han modtog et Brev fra sin Sophie og hendes Moder, hvori han underrettedes om den førstes betænkelige Upasselighed, allerede siden nogle Dage, men som var bleven holdt skjult for B. Denne iilte strax ud ad Veien til Bern, ledsaget af den unge Kirchberger. Himmelen hængte fuld af Tordenskyer; i Sydvest over Bern opsteg et skrækkeligt Uveir, og B. bad i sin Sjæleangst, at

*) Dette Brev er meddeelt i Tillæg XXIV.

dette rædsomme Emblem maatte forsvinde. Uveiret sank og forsvandt — og med det svandt ogsaa hans Angst i salig Tillid. Den næste Dag omfavnede han sin Sophie, som ved hans Tilbagekomst gjenvandt sin tidligere Sundhed og Munterhed.

Alt blev nu forberedt til den endelige Afreise; men den 1ste Juni blev den unge Kone atter pludseligen syg, og paa denne Dag nedskrev B. i sin Dagbog: „Den alvise Skaber har ikke villet saa tidligen skjenke mig Faderglæder — og jeg takker ham derfor — jeg var maaskee ikke moden nok endnu til at nyde disse.“

„Das Bäumchen unsrer Hoffnung schneiden oft
„Die guten Götter nah der Wurzel ab,
„Und impfen heimlich in den kahlen Stamm
„Der höhern Wonne bessern Sprösling ein.“

Hjemreisen.

Fra Bern til Weimar og Jena.

Et Ophold af omtrent 14 Dage paa Landstedet Sandrein styrkede den unge Kone til den forestaaende Reise, paa hvilken B. ikke vilde overile sig, da han var bleven underrettet om, at saavel Hertugen af Augustenburg som Greve og Grevinde Schimmelmann vilde tilbringe Sommeren i tydske Bade, og han derfor ikke onskede at komme tilbage til Kjøbenhavn forinden Efteraaret.

Endnu forinden sin Afreise erholdt han Meddelelse om, at han var bleven udnævnt til Professor*), og samtidigen forsynedes han med de fornodne Ressourcer til Reisen.

---

*) „Bestallingen at være Professor“ er udfærdiget den 14de Mai 1790.

Tidlig om Morgenen, den 19de Juni, forlode Baggesen og hans Sophie det venlige Bern, ledsagede af Sophies Søster, Vennerne Moltke og Salchi*), samt de Tilbageblevnes velsignende, taarefulde, smilende Blikke. „Vi følte os Alle dybt og høitideligt bevægede — skriver B. — men Morgenen var saa overordentlig skjøn, den hele Natur smiilte os saa ubeskrivelig venligt imøde! Sneebjergene, og især Jomfruen, syntes at have iført sig deres reneste, uskyldigste Straale-Festdragt, for at tage Afsked med Sophie; Fuglene qviddrede saa fortroligen, Køerne græssede saa roligt paa den beduggede Eng, Skovene skyggede saa vederqvægende, Bækkene rislede saa venligt, og over det Altsammen lyste Solen saa faderlig sin Velsignelse, at vi alt mere og mere glemte, hvorledes vi bortfjernede os fra Fader og Moder, Brødre og Søstre, Beslægtede og Venner."

Fra St. Urban, hvor de Reisende bleve modtagne med hjertelig Længsel, gik Reisen til Zürich, og der forblev det unge Par, samt Moltke, indtil den 30te Juni, i daglig, fortrolig Omgang med Familierne Heß, Orell og Pfenninger; men fremfor Alt med Lavater.

Fulde tre Uger tilbragte derefter B. med sin Sophie paa Reisen fra Zürich over Schaffhausen, Donauschingen, Rastadt, Mannheim, Frankfurt og Fulda til Weimar.

Underveis skrev han til Cramer:

„Jeg tilbragte nogle paradisiske Dage i Zürich hos Lavater, det guddommeligste af alle Mennesker — Tie! og fæld ingen Dom over denne Linie, før Du har hørt mig til Ende! Lavater er bleven min Kjephest! Den franske Revolution er bleven mig for stor, til at kunne rides længere. Den

---

*) Mrs. Salchi, en elskværdig Philosoph, Digter og fransk Forfatter, var en fortrolig Ven af den Hallerske Familie.

er nu ingen ordentlig Hest mere, som den før var — den er bleven som et Columbus-Skib, hvormed man opdager en ny Horizont, en ny Jord, en ny Menneskesamling — jeg sætter mig ned, og ryger min Pibe i Kahytten — i l'Assemblée nationale — forbauset over den flyvende Fart. Hvor smukt vaier den herlige Friheds-Vimpel! hvor svulme den himmelske Enthusiasmes Seil! Hvor tordner det, under idelige Lyn, gjennem den fraadende Despotismes brudte Bølger! — — Men jeg glemmer ganske, at jeg er paa Landjorden, og det midt i Staden Mainz — en forresten tilgivelig Glemsomhed; thi det regner saa forfærdeligt, som om Vandet vilde fortrænge alle andre Elementer!

Altsaa tilbage til mine Kjepheste! Jeg har et herligt Stutterie af saadanne: Rousseau — Gluck — Sterne — Shakespeare — Salchi — Lavater — Iffland — Voß — Claudius — Schultz — Pram — Grønland — Dig — og mange flere! De staae alle opsadlede, og min Sjæl sætter sig snart paa den ene, snart paa den anden — hopsasa!! — saa gaaer det, hui! over Bjerge og Dale, over Stok og Steen, over Schwaben og Pfaltz, Dresden og Berlin, Hamborg og Kiel, til Danmark — til Elysium!

Allerede det Menneske er lykkeligt, som har een Kjephest — hvor lykkelig var ikke Onkel Toby ved Namurs Beleiring! Endnu lykkeligere er den, som har to — hvor lykkelig er ikke Iffland ved sin Hund og sine Guldfiskt! Den er endnu lykkeligere, der har tre — som Du for Exempel ved Klopstock, Musik og Revolutionen! Men hvor overvættes salig maa det Menneske være, som har i det mindste tyve paa sin Stald! — og saa lyksalig er jeg!

Da vi havde forladt Lavater, og Lavater os ved Byens Port — og aldrig have Venner sagt hinanden et mere smerteligt Farvel — besøgte jeg med Sophie Rhinfaldet, dette Na-

turunder, som jeg saaledes saae tredie Gang. „Det er en flydende Gletscher," sagde Sophie, og gav dermed den bedste Beskrivelse over det, som nogen Pen eller Pensel er istand til at male." — — —

Til Vennen Moltke skrev B.:

„For din egen — for min — for Himlens Skyld, kjæreste M.! naar Du reiser tilbage, da gaae over Schwarzwald og igjennem Kinzig=Dalen. Algode Gud! hvilken Egn er dette! Schweitz har ingen skjønnere at fremvise, og ikke een eneste, der er mere yndig og blid — det er den elskovsukkende Naturs fulde Barm, ved hvilken vore Taarer maae strømme af Salighed! Og nu Reichenbach! — erindre Dig min Sophie, naar Du seer denne store Himmeltaare! Efter lang Leden fandt jeg hende, bøiende sig ud over den, paa en af de yndige Enge, den omrisler. O! hvilke salige Dieblikke nød jeg med hende i dette Paradiis! Dets Fortryllelser vilde have overvældet min Sjæl, dersom ikke en stærk Regn havde formildet dem. Udrust Dig med en göttingsk Professors hele Hjertens=Uigjennemtrængelighed, hvis Du faaer det at see i Solskin; det vil ellers tilintetgjøre din følelsesfulde Sjæl med oversalig Henrykkelse."

„Min Sophie vil heller være i Dalene, end paa Bjergene. „Paa Bjergene", siger hun, „seer man saa stolt ned; i Dalene omringer Naturen os mere fortroligt, med inderligere Kjærlighed." Hun elsker indtil Henrykkelse Bækkene med deres Slyngninger, Rislen og Brusen. Hun personificerer dem og taler med dem. Hun har en mere naturlig Følelse for den skjønne Natur, end jeg har fundet hos mig selv eller hos Andre; thi hun gjør ikke Bemærkninger over den, men hun nyder den, som den er. Floderne ere hende kjærere end Søerne; „thi" — siger hun — „ved hine tænker man stedse paa, hvor komme de fra, hvor gaae de hen?" Intet lyder

saa melodisk henrivende for hendes Øre, som Granskovenes Susen, med de raslende Grankogler, naar Vinden bevæger dem." —

„Imellem Bach og Berka vandrede vi tilfods den smukke Vei opad igjennem Skoven til Høiderne ved Sauberg. Vi gjorde os her meget fortjente af Veivæsenet, ved at sanke Stene og opfylde de dybeste Hjulspor dermed; og vandrede derpaa Arm i Arm i stille Lyksalighed bag efter Vognen. Etsteds i Skoven fandt vi en høist romantisk, saa høitidelig Plads, hvor, efter Sophies Formodning, Guderne pleiede at nedstige til Jorden, for at raadslaae om Markernes Frugtbarhed og Høst. Men en endnu mere himmelsk Overraskelse modtog os, da vi endelig havde naaet den øverste Høide. — Rundt om os havde vi den videste, herligste Udsigt — til begge Sider fortryllende Lunde og Skove — over os den klare, sommervarme Luft efter saa mange mørke Regndage — og nedenunder os omstrøede Flekker og Landsbyer."

„Thüringen er det skjønneste Land, jeg kjender, næst efter Schwaben og Schweitz. De thüringske Bjerge synes næsten at være ligesaa interessante som Jura; og Egnen mellem Berka og Eisenach, hvilken jeg betragter som Porten til den hele Bjergstrækning, er een af de meest romantiske og indtagende, jeg hidtil har seet. Med megen Møie trænger man her frem paa den høist forunderlige Vei*) fra Frankfurt, indtil man kommer forbi Wartburg, samt Munken og Nonnen, to nøgne, tæt ved hinanden optaarnede Fjelde, og med eet befinder sig i Eisenach."

„Paa Wartburg dvælede vi længe. „Jeg vil tage dette Stykke blækbeplettede Kalk med til min Moder, hun holder

*) Det behøver neppe at bemærkes, at til den Tid førte næsten overalt i Tydskland ikkun slette Veie imellem de Stæder, der nu ere forbundne med gode Chausséer.

saa meget af Luther" — sagde jeg. "Det gjør jeg ogsaa", svarede Sophie*); "men hans Blækklatter holder jeg ikke af."

"Fra min Barndom havde jeg en blind Ærefrygt for denne store Mand. Ifølge Verset under hans Billede i min Catechismus:

"Hør mig, du Pav —!" o.s.v.

tænkte jeg mig ham altid som Pavens Pestilents; og Paven hadede jeg uforsonligen — rigtignok uden ret at vide hvorfor; men just derfor saameget heftigere; thi Had og Kjærlighed have dette tilfælles med enhver anden Sygdom og Ildebrand, at de rase desto voldsommere, jo mindre man kjender Aarsagen til dem.

Det gjør mig ondt, at Broder Asmus**) har sagt:

"Thüringens Berge, zum Exempel, bringen
Gewächs — sieht aus wie Wein;
Ist's aber nicht! Man kann dabei nicht singen,
Dabei nicht fröhlich sein!" —

thi sandelig! — omendskjøndt han i Grunden har Ret, hvilket ogsaa Sophies Udraab: "skal det være Viin?" stadfæstede — man kan dog ikke reise igjennem Thüringen, uden at synge og juble, og være saare vel tilmode!"

Dette Sidste var iøvrigt ingenlunde Tilfældet med de Reisende i de sidste Dage forinden deres Ankomst til Weimar; thi Begge vare meget angrebne, ja B. endog, efter Dagbogen og hans Kones Breve til Hjemmet at dømme, ikke ubetydelig syg, da de den 21de Juli ankom til Weimar, hvor B. især ønskede at blive personlig bekjendt med Oberons berømte Forfatter.

---

*) Hun var iøvrigt ingen Lutheranerinde, men Reformeert.
**) Claudius.

Wieland — Reinhold — Schiller.

Efterat B. var ankommen til Weimar, forværrede sig hans Befindende i den Grad, at han blev sengeliggende, og maatte lade sig nøie med at oversende Wieland de til denne medbragte Breve, ledsaget af efterfølgende Tilskrift:

„Der Ueberbringer dieser Briefe, der viele Grüsse von seinem Vaterlande, und von den Alpen, dem ersten philosophischen Dichter Germaniens zu Füßen legen möchte, beklagt sehr, den Zweck eines ziemlich langen Umwegs vielleicht nicht erreichen zu können, indem er dicht am Ziele seiner Wünsche von einer Krankheit so heftig angegriffen worden, daß er den Fuß kaum über die Schwelle bringen kann. Seine Frau, eine geborne Haller, die mit ihm die Freuden und Beschwerden der Reise theilt, ist nicht weniger betrübt, dem Dichter des Geschmacks, der Schönheit und der Grazien ihren innigen Dank für so viele süße Stunden, die einige seiner himmlischen Musen ihr gewährt haben, aus eben der Ursache auch nicht abstatten zu dürfen. Sie trösten sich beide mit der Hoffnung, Ihm einst in Elysium das ganz sagen zu können, was hier in ihren ergebenen Herzen vergraben bleiben muß, und wünschen mit dem Feuer der innigsten Dankbarkeit, daß Herr Hofrath Wieland bis dahin, als Vater, im Kreise Seiner liebenden Kinder, mit Seiner würdigen Gattin den tausendsten Theil der Freuden, die Er der Welt als Schriftsteller geschenkt hat, noch lange einerndten möge."

Herpaa modtog B. strax det efterfølgende Svar:

„Ich habe nur zwei Augenblicke übrig (da ich so eben nach Belvedere abgehen muß) um Ihnen schriftlich zu sagen, wie sehr ich es beklage, daß ich nicht auf der Stelle zu Ihnen eilen, und Ihnen und Ihrer würdigen Gemahlin für die so warmen Ausdrücke Ihrer gütigen Gesinnungen für mich, die ich so eben erhalten habe, mündlich danken kann. Sehr

angenehm würde mir's sein, wenn Morgen dazu noch Zeit wäre, in so fern nur nicht Unpäßlichkeit an Verlängerung Ihres hiesigen Aufenthalts Schuld hätte. Sollte es mir aber nicht gegönnt sein, die persönliche Bekanntschaft eines so liebenswürdigen und so gütig für mich gesinnten Paares zu machen, so nehmen Sie mit meinen besten Wünschen die Versicherung der dankvollsten Ergebenheit und die Bitte um beständige Erhaltung Ihres Wohlwollens an, von

Ihrem ergebensten
Wieland."

Den næste Dag besøgte Wieland B., og det snart knyttede Bekjendtskab gik hurtig over til et inderligt Venskab imellem den ældre og den unge Digter. Det første Beviis herpaa gav Wieland, derved, at han kom strax tilbage efter sit første Besøg med Bøn fra sin Kone om, at det unge Ægtepar vilde boe hos dem, saalænge det opholdt sig i Weimar, for saaledes at kunne have det beqvemmere, og B. lettere gjenvinde sin Helbred. Med Glæde modtoges dette venlige Tilbud, og ti til tolv lykkelige Dage tilbragtes i den kjærligste, meest deeltagende Familie, hvor al mulig Omhu og Beqvemmelighed snart skaffede B. hans Sundhed igjen.*) Af Wielands til den Tid levende elleve Børn dannede fire Drenge og fire Piger, fra fjorten til et Aar, den huuslige Kreds, i hvilken Tydsklands dengang høit hædrede Digter, ved Siden af hans stille, huuslige Kone, førte et patriarchalsk, lykkeligt Liv. Hans Glæde over det gjorte Bekjendtskab med B., til hvem han sluttede sig med en i hans Alder usædvanlig Varme, har han udtalt i et Brev**) til sin Svigersøn,

---

*) Jvfr. Udtoget af et Brev fra Sophie B. til hendes Søster, meddeelt i D. V. 11te B. S. 154—157.

**) See Tillæg XXV.

Reinhold, dengang Professor i Jena, med hvem Wieland agtede at gjøre B. bekjendt, overbeviist om, at disse tvende jevnaldrende Mænd, der begge vare begavede med et lyst Hoved og et varmt Hjerte, snart vilde blive inderlige Venner.

I Weimar sluttede B. tillige et inderligt, fortroligt Bekjendtskab med Herder, ligesom han ogsaa blev personlig bekjendt med Hufeland, Bode og flere andre interessante Mænd. Underrettet om at Prindsen af Augustenborg, med Gemalinde, vare ankomne til Gotha, ilede B. derhen, for personligen at hilse paa sin ædle Velgjører; og snart efter hans Tilbagekomst til Weimar ledsagedes han og hans Kone derpaa af Wieland og dennes Kone til Jena, hvor de stege af hos Reinhold, og bleve modtagne med hjertelig Venskabelighed. „Det varede ikke længe", bemærker B. i sin Dagbog, „før jeg kom paa det Rene med Reinhold. Vi gjorde begge paa eengang den Bemærkning, at der gives visse Sjæle, som forunderlig hurtigen blive ikke alene bekjendte, men ogsaa fortrolige med hverandre. Jeg fulgte med ham, at høre hans collegium metaphysicum, som han just idag begyndte med en Indledning om Bestemmelsen af Begreberne Ting og Bevidsthed. Hans Foredrag er mesterligt, og han er den eneste Professor, der har henrevet mig. Da vi kom hjem, fortsatte vi, indtil langt ud paa Aftenen, vore philosophiske Samtaler om Forbindelsen imellem Philosophie og Poesie*), indtil Wieland gjorde det Forslag, at være ret borgerlige, prosaiske og idiotiske; og vi nøde derpaa et socratisk

---

*) Det Ønske, at B. vilde benytte sine medfødte Evner til at realisere en nær Forbindelse imellem Philosophien og Poesien, vedblev Reinhold at nære med levende Interesse i mange paafølgende Aar.

Udg. Anm.

Maaltid, under hvilket Wieland ret viste sig i en ny Glorie, som Bedstefader."

Den 5te August nedskrev B.:

„Jeg er næsten syg af den overvættes, henrykkende Nydelse. Min og Sophies gjensidige Kjærlighed — Wielands mere end venskabelige, faderlige Hengivenhed for os begge — hans Families rørende, hjertelige Fortrolighed, Venskab og Omhyggelighed for os — Erindringen om Herders og hans Kones varme Deeltagelse — Reinholds ubeskrivelige Sympathie med mig — og fremfor Alt den Tanke, at Wieland har i mig, ubetydelige Menneske, fundet den, han bedst har kunnet samstemme med blandt Alle, hvem han hidtil kjendte, den, han blandt Alle paa det varmeste elsker og skatter, den, han helst vil leve og omgaaes med — — alt dette gjør mig, i mit Livs skjønneste Periode, til den saligste blandt alle Dødelige. Aldrig har min Forstand, mit Hjerte, min Stolthed, Forfængelighed, Egenkjærlighed og Menneskekjærlighed følt sig saaledes og saa aldeles tilfredsstillede. Alle min Fornufts og min Phantasies endog forvovneste Ønsker ere her opfyldte! O Gud! hvormed har jeg fortjent, at Du oplod denne Salighed for mig? „Med Intet", maa jeg svare — og jeg staaer skamfuld for Dit Aasyn!"

I det Øieblik, da Wieland var vendt tilbage til Weimar, sagde Reinhold: „Lad os nu besøge Schiller, jeg har ladet os melde hos ham; det vil adsprede os;" og B. betegner dette sit første Besøg hos Tydsklands store Digter med følgende Ord i sin Dagbog: „Ikke engang Lavater, ikke engang min Kones Familie i Bern havde jeg forladt med saa blødende Hjerte, som jeg tog Afsked fra Wieland med. Jeg vidste ikke hvor jeg var, eller hvad jeg sagde, da jeg med de Andre traadte ind i Schillers Stue. Hans blide, yndige, elskværdige Kone svævede os smilende imøde, og førte Sophie

og Fru R. til Sophaen, medens han, høi og bleg, med sit gule, ufriserede Haar, og med et gjennemborende Blik i det næsten stirrende Øie, traadte hen til mig og bød mig velkommen. Han havde Tandpine og ophovnede Kinder, og maatte holde et Tørklæde for Munden, saa han havde ondt ved at tale. Dog var han overmaade venlig; men al den paatagne Munterhed kunde ikke skjule en dyb Kummer." Efter en kort Samtale bad B. Schiller at skaane sig, da han saae hvormeget han leed, hvorpaa hans Kone satte sig til Klaveret og lod høre hvad hun nylig havde lært, ved hvilken Leilighed B. troede at bemærke, at Schiller aldeles ikke forstod sig paa Musik, men dog elskede Musik meget høit. Schillers oeconomiske Stilling var til den Tid sørgelig. B. bemærker, at han kun havde faa Tilhørere, fordi han manglede Gaver og Taalmodighed til at holde Forelæsninger, at han var afhængig af Forlæggere, der ikke undte ham Tid til at arbeide, som han vilde, og at han derved kom dybere og dybere i Gjæld. Han skrev dengang paa Trediveaarskrigens Historie, og skildres af B. med følgende Træk. „Schiller er et ildsprudende Bjerg, hvis Top er bedækket med Snee. Han synes kold; i hele hans Adfærd, endogsaa mod hans fortroligste Venner, og allermeest mod hans Kone, er der Kulde. I Selskab er han aldeles Intet — aldeles ikke underholdende, aldeles ikke vittig, og for det meste stum. Aldrig har man kunnet aflokke ham et godt Indfald, aldrig kommer der et bon mot over hans Læber. Men undertiden — dog yderst sjelden — kan han blive rørt, og da rører han alle dem, der omgive ham, til Taarer. Han siger aldrig sin Kone eller nogen af sine Venner et kjærligt Ord, men er tør, kold og fortrædelig; i sine Skrifter derimod er han et ganske andet Menneske, og i alle hans Breve er der Aand og Hjertelighed. Dersom ei Nøden tvang ham, vilde han sikkert ganske

lade være, ikke at skrive, men at udgive Noget. Paupertas impulit audax! ellers vilde vi ikke faaet et eneste af hans sidste herlige Værker, ikke engang Don Carlos. Det Ideal, han selv har opstillet for sig, staaer saa uendelig høit, at han aldrig vil kunne naae det. Utilfreds med Alt, hvad han frembringer, vilde han lade det blive liggende i Pulten, dersom ikke Maven havde andre Capricer end Hovedet."

En Modsætning til Schiller maatte med Hensyn til Aandens og Hjertets mundtlige og skriftlige Yttringer Vennen Reinhold danne for Baggesen; thi ligesom R. i sine Skrifter og Breve aabenbarede meer Tænkning og Studium end Genialitet og Følelse, og overhovedet meer Hoved end Hjerte, saa bar hans hele Personlighed det umiskjendeligste og skjønneste Præg ikke blot af den herligste Aand, men og af det ædleste Sindelag. Det kunde ei være andet, end at B. maatte, med sin Individualitet især, udbryde efter at have gjort Reinholds Bekjendtskab: "Han er den elskværdigste Mand, jeg kjender. Et saa dybt tænkende Hoved, forenet med et saa dybt følende Hjerte, er et Under, som Naturen frembringer maaskee kun eengang i ethvert Aartusinde. Hvor ubeskrivelig glædede vi os over vort Bekjendtskab, over vor Plan, at skulle samles igjen! Vort Venskabsbaand er sluttet for evig!"

Reinhold og hans Sophie ledsagede B. og hans Sophie til Dornburg, hvor de den 7de August toge Afsked fra hverandre. De havde aftalt, ikke at sige hverandre Farvel; men de to Sophie-Engle glemte det. — Sophie Wieland og Sophie Haller, begge lige livfulde, lige hjertelige, og af lige Alder*), favnede hinanden og græd, medens Reinhold og Baggesen stode Arm i Arm ved deres Side, og

*) S. W. født den 18de, S. H. født den 8de Octbr. 1768.

med sød, veemodig Følelse fandt dem at ligne to Gratier, der begræde en tredie Søster-Graties Død.

De skiltes.

„O! Dig har jeg dog!“ hviskede B. til sin Sophie, og trykkede hende under Taarer til sit Hjerte, da de sadde i Vognen, og denne rullede afsted.*)

Dresden og Berlin.

Efter et Par Dages Ophold i Leipzig ankom B. til Dresden, som han fandt „at Natur og Konst kappedes med hinanden om, at gjøre til den behageligste, smukkeste og meest glimrende By i Tydskland, baade indeni og udentil.“ Han glædedes ved sin Ankomst med et Brev fra Reinhold, hvori ogsaa nogle Linier fra Schiller vare indesluttede, og disse Breves kjærlige Indhold oplivede og styrkede de Reisende i den Grad, at de strax kunde begynde at besøge Konstskattene i den grønne Hvælving og i Billedgalleriet. Om den grønne Hvælving bemærker B.: „At beskrive alt det, jeg her saae, skal Himlen bevare mig fra at forsøge! Det er en Samling af Alt, hvad Glimrende og Forbausende Natur, Konst og menneskelig Flid, forenede, kunde frembringe i det Smaa. En Centurie af Hurtigskrivere vilde et heelt Aarhundrede igjennem faae nok at bestille med at optegne denne talløse Mængde Figurer af Træ, Guld, Sølv, Bronze, Kobber, Jern, Bernsteen, Elfenbeen, og alle Slags baade ædle og uædle Metaller, der, enkelte og i sammensatte Pyra-

---

*) Dette var disse tvende Vennepars første Afsked fra hverandre. De mødtes og skiltes senere ofte i Livet; men stedse med det samme Venskab. Nu ere deres Sjæle længst forenede for stedse, medens deres jordiske Støv hensmuldrer samlet i en fælles Grav.

mider og i mangfoldige andre Grupper, opfylde de otte store, brillante, for en Deel af Speilvægge bestaaende Værelser. „Det Bedste ved det Hele“, sagde Sophie, da vi efter 2½ Times Bedøvelse gik hjem igjen, „er, at man taber al forfængelig Lyst til saadanne Prydelser, naar man har seet denne Samling; thi man føler hvor lidet og subalternt alt det er, man selv kan komme i Besiddelse af.“ “

„Billedgalleriet er“, bemærker B., „en ny Labyrinth, i hvilken Øiet vel ikke blændes, som hisset, af tusinde Diamanter, men beruser sig ved Beskuelsen, idet det flakker fra et Mesterstykke til et andet af Raphael, Corregio, Titian, Guido Reni og Guilio Romano.“ Medens han betragtede disse Mesterstykker, traadte en slank, ziirlig Dame med vidsprudlende Øine hen til ham, og sagde paa Dansk: „Det glæder mig, at møde Dem her saa uformodentlig, Hr. Baggesen!“ „Det er en besynderlig Følelse“, svarede B., „saaledes at blive tiltalt i sit Modersmaal, naar man mindst venter det — af en Dame, hvis Bekjendtskab man ønsker i det Øieblik, man seer hende, er denne Tiltale henrivende sød — men tør jeg spørge Dem, med hvem af mine yndige Landsmandinder jeg har den Ære at tale?“ „Justitsraadinde Hornemann“ lod Svaret, og nu var et Bekjendtskab gjort, som væsentligen bidrog til at forøge Nydelsen af de paafølgende sex til syv herlige Dage. Componisten Neumann og hans elskværdige Kone, Maler Graff og Overconsistorialraad Körner*) paa Loschwitz, bidroge ikke mindre dertil, og meget tilfreds med sit første Ophold i Dresden ankom B. til Berlin d. 19de August.

I Berlin havde B. den Glæde at træffe sin Ven Kunzen samt den unge Grev Christian Bernstorf, og snart

---

*) Den unge Digters Fader, der var en speciel Ven af Schiller.

blev han fortroligen bekjendt med Capelmester Reichard, samt med Geheime-Finanzraad Struensee. Under uafladelige Adspredelser henrandt hurtigen otte Dage, iblandt hvilke især Dagen (den 24de August) udmærkede sig, paa hvilken Berlinerne feire Folkefesten: Fiskertoget paa Spreefloden, og hvortil Struensee havde indbudet et stort Selskab, hvoriblandt B. og hans Kone. „Saasnart de første Complimentationer og Præsentationer vare forbi“ — bemærker B. — „(Reichard forestillede mig for Ramler, Gedicke, den unge Spalding o. Fl.) gik vi parviis, Bernstorf med Sophie, og jeg med Frøken Alberti (Reichards Svigerinde), i et langt, pompøst Tog ned til Floden, hvor vi i en lang, bedækket Gondol, med flyvende Flag, under Musik af Floiter, Klarinetter og Trompeter, satte os tilbords og begyndte at spise, idet Fartøiet lagde fra Land. Vi vare 52 Personer, Taffelet var prægtigt, Musiken tonede uafladeligen, Veiret var skjønt, den vigende Flodbred var opfyldt med Spadserende; men det, som især gjorde os denne Lystfart saa saare behagelig, var Bernstorfs naturlige, med vore Følelser saa aldeles samstemmende Tale, saavelsom Struensees og hans Kones elskværdige Gjæstmildhed.“

Hjemkomsten.

Paa Grændsen af Holsteen nedskrev B. med Blyant i sin Dagbog, den 31te Aug.: „Paa denne sidste Station“ (fra Escheburg til Hamborg) „kom alle mine Livsaander i ny Bevægelse. Jeg blev varm over mit hele Legeme, mit Hjerte bankede, Blodet skyndte sig fra Puls til Puls gjennem alle Aarer, for at bringe min Sjæl det Budskab, Synet af Høiene bag Hamborg bragte mit Øie: Du nærmer Dig Danmark!

En ubeskrivelig Ild flammede pludselig gjennem hele mit Væsen, da jeg udenfor Bergedorf læste paa et Toldskilt: C VII.

I min Henrykkelse kastede jeg mig om Sophies Hals og udbrød: „vor Konge! vort Danmark!" — og hun frydede sig med mig. Nogle Dieblikke tilforn havde jeg yttret det Ønske, at ende mine Dage i Schweitz eller Frankrig — i et frit Land — i dette Dieblik var Monarchiet mig det Dyrebareste. Jeg var nyfødt — jeg betragtede Alt omkring mig med en Begjærlighed og barnlig Nysigenhed, som om jeg aldrig havde seet Sand, eller Græs, eller Grøfter, eller Huse, eller Træer før. Hver Busk, hvert Straa, hvert Blad interesserede mig usigeligen.

Saasnart vi vare komne op paa Høien, hvorfra vi opdagede Hamborg, havde Solen begyndt at skinne.*) Mit Fødelands Dag bød mig velkommen med reen og smilende Himmel.

„Wie heißt dies Dorf?" spurgte Sophie Postillonen: „Steinbeck", svarede denne. „Wem gehört es?" „Dem König von Dänemark!" Triumpherende kjørte jeg med min Sophie ind i denne overmaade smukke Landsby, hvis Kirke ligger malerisk gjemt bag en skovbevoxet Høi, om hvis Fod en lille Bæk snoer sig med venlig Rislen:

Og naar i Barndoms blide Dage
Til fremmed Egn vi fore hen,
Med Længsel ilte vi tilbage
Til moderlige Hjem igjen.
Hver Høi og Dal, som gav os Glæder,
Blev vores Minde dyrebar;
Og Manden, henrykt, seer de Steder,
Hvor han som Barn lyksalig var.

(Thaarup.)

---

*) De vare i en „Alt overskyllende Pladskregn" ankomne til Escheburg.

Thi
intetsteds er Roserne saa røde,
Og intetsteds er Tornene saa smaa,
Og intetsteds er Dunene saa bløde,
Som de, vor Barndoms Uskyld hvilte paa!"

Saavidt den trykte Meddelelse af Labyrinthen i Udgaven af de Danske Værker.

Fra Ankomsten til Hamborg den 31te August indtil Afreisen fra Trolleborg den 14de Octbr. mangler en Dagbog; men af andre Meddelelser erfares, at B. og hans Sophie tilbragte de første Dage af Septbr. i Hamborg, Altona og Wandsbeck, i venlig og nøie Omgang med Klopstock, Claudius, Caroline Rudolphi og Elise Reimarus. Dernæst tilbragte de nogen Tid hos Prof. Cramer i Kiel, og indtraf paa Trolleborg den 25de Septbr. Paa Tremsbüttel opholdt de sig ikke, da Grev Stolberg og hans Gemalinde vare reiste til Kjøbenhavn, og først retournerede, da B. var ankommen paa Trolleborg, hvor han og hans unge Kone tilbragte trende lykkelige Uger i dette herlige Steds ligesaa høihjertede og høiædle som aandrige og dannede Besidderes Kreds. Overalt mødte ham den samme hjertelige Deeltagelse, der tidligere blev ham til Deel, og hans Glæde over Gjensynet af sine Venner, Velyndere og Velgjørere forøgedes end mere ved de umiskjendeligste Beviser paa, at hans medbragte unge Kone vandt Alles Hjerter.

Fra Trolleborg tog det reisende Par en venlig Afsked den 14de Octbr., og ankom til Nyborg; men en heftig Storm hindrede dem fra strax at passere Beltet.

Det er et charakteristisk Træk hos B., at han, skjøndt Digter med Liv og Sjæl og af et høist bevægeligt Tempe-

rament, oftere beskjæftigede sig med en nøiagtig Udsigt over sine Finantsers Tilstand, og med megen Ziirlighed affattede Beregning over hvad han havde forbrugt*), ledsaget af en Balance og et Budget, samt meget ofte noterede sin førte Correspondance. Saaledes benyttede han det tvungne Ophold i Nyborg til Specificationen og Optællingen af de af ham i eet Aar, fra den 6te Octbr. 1789 til den 6te Octbr. 1790, skrevne Breve, og deraf sees, at disses Antal beløb sig til 320. Naar man betænker, at mange af disse Breve havde et betydeligt Omfang, at B. desforuden ikke blot førte en udførlig Dagbog, men saae, hørte og læste meget, samt med levende Interesse tog Deel i enhver selskabelig Nydelse, hans rigt bevægede Liv bragte med sig, maa man erkjende den sjeldne Lethed, hvormed han formaaede at tolke sine Tanker og benytte sin Tid i enhver Retning.

Da Stormen var bleven mindre stærk, og Vinden var gunstig, seilede Paketten endeligen bort; men kun for en Fok, og i mindre end to Timer vare de Reisende i Korsøer.

Her fandt et glædeligt Gjensyn Sted med en elsket Moder og flere Sødskende, og herfra foretoges en kort Tour til Skjelskjør, for der at præsentere en Deel af Familien den medbragte unge Kone. Derpaa ankom B. til Slagelse, hvor han strax gik op til Rector Wöldike, som „med ubeskrivelig Deeltagelse og Fryd“ hørte Udtoget af hans Historie; og efter en Fraværelse af halvandet Aar indtraf han igjen i Kjøbenhavn den 19de Octbr.

---

*) Efter en saadan Udsigt havde denne hans første udenlandske Reise, som varede i netop $1\frac{1}{2}$ Aar, kostet ham i Alt 3000 Rd.; og af disse havde Udgifterne, paa Hjemreisen fra Bern til Kjøbenhavn, i 5 Maaneder beløbet sig til 500 Rd.

Syg og mismodig havde B. forladt Hjemmet; som lykkelig Ægtemand og fuld af glade Forhaabninger med Hensyn til sin tilkommende Stilling og Virkekreds vendte han tilbage. Med hjertelig Glæde, inderlig Deeltagelse og opmuntrende Yttringer hilstes han af sine Venner og Velyndere; og den forekommende Maade, paa hvilken en Mængde fra Aandens og Hjertets Side sande Dannemænd og Danneqvinder modtog den unge Schweitzerinde og rakte hende en venlig Haand, kunde ei andet end gjøre det behageligste Indtryk paa denne, og derved tillige paa Baggesen, der følte sig inderlig vel tilmode over denne sin Modtagelse ved Hjemkomsten.

Prof. Cramer, som var taget directe fra Kiel til Kjøbenhavn, var en af de første Venner, som modtog ham. Pram modtog ham med uforandret Varme og et „Velkommen til mit Hjerte". Grønland og Schulz ligeledes. Ved den første Sammenkomst med Rahbek styrtede denne B. imøde med det Udraab „Velkommen Broder B.! hvordan lever Du". „Jeg kan hilse Dig fra Tydskland", svarede B. noget koldt. „Og hermed tænker jeg — gjentog R. — vi har afgjort Alt, uden videre Forklaring, og haaber, at vi staae herefter med hinanden som i Aarene 85 og 86". „Med inderlig Glæde, kjære Rahbek", svarede B. og gav ham sin Haand til Haandslag. Greverne Ernst Schimmelmann og Christian Reventlow og ikke mindre Prindsen af Augustenborg vedbleve at give de umiskjendeligste Beviser paa deres Gunst og venlige Sindelag. Grevinde Charlotte Schimmelmann, Frue Fr. Brun, født Münter, Frue Kirstein (en Søster af Prof. Cramer), Frue Hviid (senere Bispinde Plum) og Frue Schulz kappedes om at bevise B.'s unge Kone alt muligt Venskab, og begge følte sig lykkelige derover. Ikkun fra een Side mødte B. en umild Tone, som syntes at forstyrre den sjeldne harmoniske Stemning, hvormed han overalt modtoges, for varslende

at minde om, at Livets glade Nydelser ikke ere af Varighed. Med naturlig, inderlig varm og glad Følelse var B. ilet til Seline; men med Dødskulde stødtes han tilbage. Han søgte vel at gjenvinde det tidligere i en høi Grad nydte Venskab — og hans unge Kone søgte vel at stifte et nyt; men forgjæves. Den paa Sygeleiet bundne, lidende Seline bebreidede B., at have skrevet for faa og for korte Breve, fandt det afskyeligt, at han kunde ville forsvare den „nederdrægtige" Rousseau, og erklærede det tydske Sprog i Alpinas Mund for uforstaaeligt og hæsligt. B. beklagede med blødende Hjerte den Lidende, og hans Græmmelse over denne uventede Forandring i den med Sværmerie tilbedede Gjenstands Sindelag vilde have været uden Grændser, hvis han ikke samtidigen havde følt, hvor usigelig meget mere, hvor aldeles Alt hans Sophie var ham.

Han erkjendte med inderlig Taknemmelighed mod det algode Forsyn, at denne Skat, hans Livs bedste Gode, var vunden ved denne tilendebragte Reise, og han sluttede derfor ogsaa sine Optegnelser paa samme med Udraabet: „Gud styrke, bevare og velsigne hende!"

Ottende Afsnit.

1790—1793.

Ophold i Kjøbenhavn fra Octbr. 1790 til Mai 1793. — Udgivelse af Ungdomsarbeiderne og af Labyrinthen.

Ungdomsarbeiderne.

Et af de første større Arbeider, der beskjæftigede B., efter at han var kommen til Ro i Hjemmet, var Udgivelsen af hans „Ungdomsarbeider", som han tilegnede Grevinde Charlotte Schimmelmann, og hvis første Deel han indledede med følgende Forerindring til Publicum:

„Da jeg i Aaret 1788 udgav Subscriptionsplanen paa Bagateller i Vers og Prosa, drømte jeg ikke om den Hovedforandring i min daværende Skjebne, som indtil nu har hindret og opholdt Udgaven af disse Smaaarbeider. En Reise til Badet i Pyrmont, som min yderlige Sundhed dengang gjorde nødvendig, trak en længere Reise efter sig, og denne sysselsatte mig med saa megen anden Beskjæftigelse, at jeg saae mig nødt til at opsætte Opfyldelsen af mit offentlige Løvte, for at efterkomme andre Pligter, der ikke mindre forbandt mig. Ved min Hjemkomst fandt jeg, i det jeg gjennemsaae de til den lovede Udgave bestemte Stykker, at to Aars nærmere Bekjendtskab med mig selv og Verden ikke havde havt mindre Indflydelse paa den litterariske, end paa den øvrige Deel af mit Væsen. Jeg saae ikke blot, som før, Pletter i mine Stykker; men jeg saae Stykker, hvori Alt var

Plet, uagtet jeg dengang allerede havde udvalgt, omarbeidet, forandret og forbedret dem.

Fuldbestemt, aldrig for Fremtiden at levere Publicum noget Arbeide, uden forud at have givet det al den fuldendte Runding og Glathed, det staaer i min Magt at give det, foretog jeg mig en ny og meget strengere Mynstring af mine Ubetydeligheder; og gav mig til med den yderste Flid og Taalmodighed at uddanne dem, jeg valgte. Dette tildeels meget kjedsomme Arbeide har kostet mig ulige mere Tid og Møie, end Alt hvad der forhen (naar jeg undtager Oversættelsen af Niels Klim) under mit Navn har forladt Pressen. Faa af mine Læsere ville vide mig Tak for denne Umage, færre ville ved hurtig Gjennembladen opdage den, de fleste ville maaskee henregne den til det, man kalder Tidspilde — men alle disse Betragtninger fritoge mig ikke fra den Pligt: at gjøre det, jeg gjorde, saa godt, som det var mig muligt at gjøre det.

Først efter aldeles at have tilfredsstillet min Samvittighed i denne Henseende, vover jeg at overlade disse tvende første Bind af mine Forsøg til deres endelige Skjebne. Neppe ville de kunne møde nogen strengere Bedømmelse end min egen, hvad deres Indhold angaaer: Jeg veed, at det er Bagateller. Jeg vilde ogsaa have kaldt dem saa, hvis det ikke i et alvorligere Lune var faldet mig ind, at denne Titel havde noget — skal jeg kalde det søgt, skjødesløst, vildt eller Alt tilhobe? — noget i det mindste, der kunde misforstaaes saaledes; og derfor besluttede jeg at forandre den. En Bogs Titel kan, fra een Side betragtet, ansees som dens første Hilsen paa Publicum — og denne kan undertiden have noget saa Charakteristiskt, at man deraf strax slutter sig til dens øvrige Opdragelse. Er denne første Hilsen stiv, stolt, overskuende — eller modsat, skjæv, krybende og tiggeragtig, fristes

man letteligen til at lade Bekjendtskabet dermed være til Ende. For at undgaae al Fare for slig Afskrækken — valgte jeg det naturligste af Alt, at kalde disse Forsøg, hvad de virkeligen ere, Ungdomsarbeider.

Man vil formodentligen undre sig over, at jeg i denne Samling har udeladt adskillige Stykker, der med nogen Forandring maaskee vilde have været de fleste Læsere mindre uvelkomne, end adskillige af de optagne. Rigtignok havde jeg ogsaa samlet en Deel Elegier, deels trykte, deels utrykte, som de af mine Smaastykker, der udentvivl vare Lyset mindst uværdige; men disse vilde have udgjort alene et heelt Bind for sig. Af samme Aarsag findes heller ingen prosaiske Stykker indrykkede. Modtagelsen af det nærværende vil bestemme, om dets Overskud skal forblive i min Pult, eller ikke.

Jeg haaber, at man vil tilgive mig, om eet eller andet Stykke skulde synes altfor langt fra det Maal, Guder, Mennesker, og jeg selv satte mig i det Øieblik, det faldt mig ind at dyrke Muserne. Denne Dyrkelse har hidindtil været forbunden med saa megen Kummer, afbrudt af saa mange ubehagelige Tilfælde, forstyrret af saa megen Uro — og min Tilstand overalt været saa modsat det otium, quod carmina scribentes quaerunt, at det ikke er at undre, om den Sjælsudmattelse og Legemssvaghed, hvormed jeg meer i smertefuld Krampe end i rusende Begeistring har frembragt disse Smaating, her og der stikker frem, trods al den Umage jeg har gjort mig for at skjule den."

Den anden Deel indledes med følgende Forerindring, der er at betragte som en Fortsættelse af det Foranførte:

„I en Samling af saa forskjellige Stykker, som de, nærværende Bind indeholder, kan umuligen Alt i alle Henseender være skrevet for Alle. Forfatteren har vel overalt kun havt eet eneste Hovedøiemed, nemlig Opfyldelsen af Musernes Lov:

at nytte og more; men dette Diemed deler sig i mangfoldige underordnede Hensigter, hvoraf hiin og denne henhører meer eller mindre enten til den første, eller til den anden Tavle. Snart vender Musen sig til den rige Lediggjænger, snart til den fattige Arbeider, snart for at vække, snart for at dysse, snart i bedrøvet og snart i muntert Lune. Nu er det en nyttig Sandhed, den vil anbringe, nu en Misbrug, den vil gjøre opmærksom paa; stundom er det en Last, den vil fremstille til Afsky, stundom en Fordom, den vil gjøre latterlig; undertiden er det blot en Taare, undertiden blot et Smil, den vil aflokke — ofte, og allerofteſt er det, som vor Holberg siger:

„For Folk ei ene, men for Sproget at polere."

Denne Forskjellighed i Hensigter, og deraf flydende Forskjel i Maaden at efterstræbe deres Opnaaelse paa, maa naturligviis frembringe en Afverling, der i Almindelighed har sin Behagelighed, men ogsaa foraarsager, at den enkelte Læser ved eet Stykke mindre end ved et andet, og ved nogle maaskee aldeles ikke, finder sin individuelle Smag og Følelse tilfredsstillet.

Der er imidlertid een Synspunkt, hvorfra alle Læsere kunde betragte hele Indholdet af den meest blandede Samling, den nemlig, hvorfra Forfatteren betragter alle sine Læsere: Sproget, det eneste han har tilfælleds med Alle, og Alle med ham. Men hvor lidet er deres Antal, som læse Bøger for Sprogets Skyld, uagtet det upaatvivleligen i alle Digterværker er det vigtigste! Der hører maaskee den yderste Grad af Forfinelse i Cultur og Smag til at danne dette skarpe logiske Øie, hvis Blik opdager meer end Hovedtraadene i Slutningers og Ideers Sammenbindelse, og dette kjælne musicalske Øre, hvis Nerver rystes ved den sagteste Zephyraanden og mildeste Henrislen i Perioder og Tonefald. Og dette Smagens jeg veed ei hvad, denne fine Formtakt er vel neppe uddannet endnu hos os, uagtet vort Modersmaals overordentlige,

maaskee med intet andet Sprogs lignelige, Naturynde gjør denne Dannelse lettere, end hos noget andet Folk, hvis Tungemaal jeg kjender.

Tydskland eier en Lessing, en Wieland og en Voß, og i disses udødelige Værker denne finere Sprogfølelse, denne Gratiernes Critik, denne sjeldne Urbanitet, som man troede nedgravet under Athenens Ruiner; men man glemme ikke, at Tydsklands Genius vælger sine Mestere til Opførelsen af Smagens Tempel mellem hundrede, medens Dannemarks leder iblandt ti. Med lige Antal af Arbeidere, under lige heldige Omstændigheder, vilde den hyperboreiske Apollo maaskee have faaet sit Tempel fuldendt før enhver anden; thi neppe kunde nogen gjøre sikkrere Regning paa alle Musers Understøttelse.

Det er derfor, at jeg i alle mine ubetydelige Forsøg meget mindre har seet paa hvad end paa hvorledes — mindre paa Materien end paa Indklædningen af det, jeg vilde sige. Jeg aflægger med inderlig Fryd den oprigtige Tilstaaelse, at det er Sproget, man har at takke, hvis Samlingen af alle disse Stykker ikke skulde være uden al Værd — maatte endog Følgen af deres Gjennemlæsning blive den, at man blev ligegyldig mod deres Forfatter, men, uden at mærke det, varmere for det Sprog, han skriver, vilde jeg finde mig meer end lønnet for den Møie, hvormed jeg har udarbeidet dem.

Maatte alle vore danske Skribenter, og især de Digtere, hvis Evner saa langt overgaae mine, besjæles af den Omhu for Sproget, som jeg ene skylder den Ære, en og anden Gang at være bleven talt iblandt dem! Maatte de blive meer og meer opmærksomme paa den Skat, de besidde i deres Modersmaal, og maatte de efter Sange, som vor Thaarups Hymne, finde sig belønnede i dets Taknemmelighed!

Man tilgive mig denne lille Udsvævelse af en virkelig Lidenskab, der aldrig — trods alle de uvenlige falske Beskyldninger man har gjort mig — kjølnes i mit Hjerte. Maaskee elsker jeg derfor ikke mindre mit Fædreneland, fordi jeg kun elsker det Elskværdige deri, og finder, at en dansk Mangel er ikke mindre en Mangel, fordi den er dansk. For i Korthed at aflægge min Troesbekjendelse i denne Materie, maa jeg tilstaae, at jeg holder Sproget for det eneste Væsentlige, hvorved Naturen skiller en Nation fra en anden — og fra denne Naturside betragtet finder jeg mit Fødeland elskeligere end alle dets Naboriger. Jeg holder Sproget for et Lands Sjæl, og finder derfor, at man aldrig noksom kan befordre dets Dyrkelse, saa meget mindre, da man derfra umuligen kan afsondre Indflydelsen paa alt det øvrige. Hvor let, hvor behagelig, hvor belønnende vilde denne Sjæls Dyrkelse blive hos os! O! naar man engang i alle Landets Skoler lærer Dansk! naar man engang lærer overalt at udtale det! naar almindelig Oplysning engang fremviser det i al dets Ynde! O! jeg er vis paa, at Gratierne selv, hvis de af Europas levende Sprog skulde vælge sig et til Morgendragt, efterat have speilet sig med alle de andre, da vilde beholde det Danske; og vor Schulzes Dom om dets musicalske Fortrin fuldender min Overbeviisning, at alle Sanggudinder i det vilde vælge Ord til deres Melodier."

Af de i „Comiske Fortællinger" optagne Poesier fremtraadte paany i første Deel af denne Samling Ungdomsarbeider: Poesiens Oprindelse (D. V. 1ste B.), forbedret med Hensyn til Sproget og enkelte Udtryk, saaledes som allerede bemærket og paaviist S. 56—59. Ligeledes: Constance, eller Amors Hevn (D. V. 1ste B.) samt Døden og Doctoren, eller den sorte Pest (D. V. 1ste B.), begge tidligere optagne i Minerva. Derimod fremtraadte for første

Gang det med sand Humor og dog med stor Sandhed digtede Fragment: „Forfatterens Liv og Levnet af hans Fætter. Med begges Anmærkninger og et Real-Register." *) Endvidere: „Ja og Nei, eller den hurtige Frier" (D. V. 1ste B.), som Digteren senere ogsaa har udarbeidet paa Tydsk**); „Thomas Moore, eller Venskabs Seier over Kjærlighed" (D. V. 1ste B.); „Kallundborgs Krønike, eller Censurens Oprindelse„ (D. V. 1ste Bind); og „Kirkegaarden i Sobradise" (D. V. 1ste B.).

Iblandt de i anden Deel optagne Digte ere de betydeligste: „Emma, et Digt i fem Sange" (D. V. 1ste B.), samt Balladen: „Lenardo og Blandine, efter Bürger" (D. V. 2det B.). De fleste af Digtene vare tidligere trykte paa forskjellige Steder, men i denne Samling omhyggeligen gjennemgaaede paany, især med Hensyn til Sproget.

Den første Deel af denne Udgave er anmeldt af Tode i Iris 1791. IV. paa en i det Hele taget meget hæderlig Maade. Han bemærker om samme:

„Her har vi da en udsøgt og forbedret Poesie-Samling af een af vore allerbedste Digtere, ja af den, som nok vil blive mest berettiget til at kaldes de levende danske Poeters Konge, formedelst den lige Styrke han har i det Alvorlige og det Spøgefulde, og formedelst den Lune, den Lethed, den Kultur, den Politur, som findes i hans Arbeider, saafremt han alene vil skille sig ved den slemme Skik, at opofre navngivne Personer til sin Lune; en Skik, hvori han vel

---

*) See: „Danske Værker, 1ste Bind", dog med Udeladelse af en Deel Anmærkninger samt af det hele „Real-Register."

**) „Ja und Nein, oder der kurz angebundene Freier: Eine scherzhafte Erzählung" J. B.'s poetische Werke in deutscher Sprache, 5ter Theil.

har Exempler for sig blandt de engelske satiriske Digtere, men som hos os dog neppe vil undskyldes."

Til denne Bebreidelse vender Tode tilbage, ved, efter at have omtalt Poesierne, at bemærke:

"Men paa alle disse poetiske Skjønheder seer man desværre en stor styg Plet. Det er det Indfald, denne Digter, der skulde lært Urbanitæt i de Kredse, hvori han nu bevæger sig, med den Kaadhed, som ak! altfor let er den anden Frugt af, at man troer at staae høiere og oversee de usle smaa Folk, har tilladt sig, at indføre en Præst, som er i det Recensentskab, der har dadlet Nysa."

B. tog nemlig levende Deel i de theologiske Feider, som til den Tid førtes her i Hjemmet, og da han — som allerede paaviist (jvf. S. 66 og 67 samt Tillæg V) — ikke deelte den streng-orthodoxe Skoles Anskuelser, der hyldedes i Tidsskriftet Kritik og Antikritik, hvis Redacteur var Pastor Bentzon (jvf. S. 71 og Till. VIII), og hvis Medarbeider var Pastor Jørgen Hatting Nørbye, derimod deelte de Anskuelser, den, ved videnskabelige Reiser i Udlandet samt ved Philosophiens Studium, i en mere frisindet Retning dannede Professor A. Gamborg havde udtalt i en philosophisk-historisk Afhandling over Genesis II. III.*), hvilket det orthodoxe Parti, hvoriblandt Nørbye, ansaae som et Angreb paa Bibelen, Embedseedsovertrædelse o. s. v., bemærkede han i Fragmentet: „Forfatterens Liv og Levnet":

„Men udlært i Korsøer ei vilde sige meget;
En critisk Theolog af vores Nørbyes Værd**)
Man der endogsaa havde kaldet lærd
I Fætters Tid. Oplysningen er steget,

*) Nysa om Syndefaldets Historie og Moses Autoritet.

**) "See Recensionen over Nysa i Kritik og Antikritik."

Og, som man siger, dagligdags tiltager
Mangfoldig der, som andensteds;
Man Salomon fra Jørgen Hattemager
Og Klogt fra Dumt at skille nu begynder,
Og skal, som jeg har hørt, med mangen Arvesynder
Ei længer være nær saa vel tilfreds
Som den Tid. — Jeg for min Part ei just ynder
Den overalt nu gjængse Lysen op,
Men haaber med enhver gudfrygtig Synder,
Naar jeg betragter dens vanhellige Galop,
At man dertil i Tide siger Stop,
Før det for sildig er, som snart kan hænde,
Og inden, før man rigtig seer sig om,
Den hele Christendom,
Med Moses, Arvesynd og andet Prent
I vores gode gamle Testament,
Pontoppidans og Augsburgs Confession,
Og Universitetets Fundation,
Samt al den øvrige Religion,
Til Harm for hver dens Vægter og Patron,
I Bund og Grund bli'r løbet overende.*)"

Til Gjengjæld findes en Anmeldelse af Ungdomsarbeiderne i Kritik og Antikritik, 8 H., som begynder med:

„Prof. B. har omdøbt sine Bagateller og kaldet dem Ungdomsarbeider. Begge Titler passer sig meget vel; thi baade indeholde de intet af Værdi, og den vanartige Dreng kikker ogsaa hist og her frem til liden Opbyggelse. Efterat han i Fortalen har søgt at undskylde dette Fosters vanskelige og langsomme Fødsel, og at bevæge Publicum til Medynk over hans matte Sjæl i hans forsvækkede Legeme, leverer han, under Navn af Simon Simonsen, sin Biographie med Anmærkninger og et Real-Register, hvilket altsammen er saa stor en Bagatel, som nogen kan tænke sig, og det

---

*) "See Hr. J. H. Norbyes Erklæring i Nr. 11 af Kritik og Antikritik, hvis noget af dette Blad endnu svømmer ovenpaa Lethe."

underligste Tøi, som nogen kan læse; men tillige fuldt af Beviser paa hans bekjendte Charakters Beskaffenhed."

Den øvrige Deel af denne Anmeldelse er endnu langt plumpere end Begyndelsen.

Fra denne og flere Sider blev Digteren endvidere strengt dadlet for den Uskik, at have, som Tode bemærkede, "misbrugt en Medborgers legemlige Feil til poetisk Huusbehov", ved at begynde Digtet: "Døden og Doctoren" paa følgende Maade:

"Engang laae Døden (som sædvanlig bleg)
Makgispende ved Roden af en Eeg,
Hvorhen paa tynde Been, vor store Thessen liig,
Den fra en Valplads havde slæbet sig."

Den ved denne mere spøgefulde end spottende Bemærkning haardt Fornærmede udgav endog en "Appel til Publikums Domstol"*), hvori han nedlagde den Paastand, at "den Baggesen, der uforskyldt har prostitueret ham, blot og alene fordi hans Skabning og Figur ikke har havt den Lykke at behage ham, maa af alle redelige og veltænkende Mennesker herefter ansees for en Skurk og en Pasqvillant, saalænge indtil han offentlig beviser, at han enten af ham (Th.), eller Nogen ved Navn Thessen, middel- eller umiddelbar er bleven saaledes fornærmet, at han er beføiet til at bruge slige Sarcasmer." Det vides ikke, hvorvidt B. tog Notits af denne Appel, eller ikke; men i Minerva for April 1791 blev Appellens Forfatter betalt i omtrent lignende Mynt, og den Bemærkning gjort, at "Dadel af Personer, som Appellens

---

*) "Appel til Publikums Domstol imod den Baggesen, der har skreven Fortællingen: Døden og Doctoren, i Minerva for Marts Maaned 1791. Af Carl Friederich Thessen, kongelig Skuespiller. Trykt hos C. F. Holm, og sælges hos Hegelund til Bedste for dem i Pesthuset, som selv maae bebreide sig deres slette Gestalt, for 6 ß. 3 S. i 8.

Forf., kan ikke være ubehagelig, eller fordre Paatale." — Imidlertid maatte den unge Digter længe høre Bebreidelser for hiin Strophe, iblandt andre ogsaa af Lüxdorph.

Abrahamsons udførlige Anmeldelse af Ungdomsarbeiderne i Kjøbenhavnske Lærde Efterretn. for 1792 Nr. 40 slutter derimod med den Bemærkning:

"Skulde man under Eet charakterisere disse Digte, saa blev det maaskee saaledes: Megen Følelse, endeel Menneskekundskab, Bitterhed mod de store Vanarter i det borgerlige Selskab, forenet med en temmelig Deel Godmodighed, alt dette maskeret ved Esprit de bagatelle, og tinctureret med en let Lede til Jorden og Jordens Ting."

Som det "skjønneste Stykke" i Digtsamlingen betragter han iøvrigt det episke Digt Emma, om hvilket han yttrer:

"Den stadige Gang, Fortællingen gaaer, de vakkre Malerier baade af den synlige Verden og af den usynlige, af Sjælens Natur; de Sandheder, der uden Affectation ere indstrøede, og sagte med Behagelighed; Tonen, der synes Gjenlyd af Oberons Sangers Harpe, blid og for det meste blød Versification, og en heel Deel mere, maa række dette Digt Eblet."

Fem og tredive Aar senere har C. Molbech, da Paragraphernes Forfatter havde sagt alt det Onde, der kan siges om dette Digt, og han vilde sige et og andet Godt derom, anført hiin Dom, som et Bidrag til den æsthetiske Kritiks Historie i Danmark, med det Tilføiende, at man af denne Dom idetmindste lærer, at Baggesen iblandt den "let bestikkelige Mængde", som han blendede, endog kunde tælle Mænd som Capitain Abrahamson.*) Han regner ogsaa

---

*) See: C. Molbechs Afhandling: "Baggesen som dansk Digter og Prosaist (Et Bidrag til Literaturens og Kritikens Historie i Danmark)"

Digtet Emma „i det Hele virkelig til de blendende Digte; fordi det ingenlunde holder til Enden, hvad den af naturlig Ynde og varm Følelse beaandede, og i en fuldkommen reen harmonisk Tone digtede Indgang lover.“*) Selv satte B.

---

i Nordisk Tidsskrift I. 2. Kbhvn. 1827, med Motto: „Nicht bloß was Jedem fehlt, was Jedem bleibt, betrachte“ Denne Afhandlings „halv apologetiske Charakteer“ er nærmest fremstaaet ved den gjentagne Læsning af det lidenskabeligt polemiske Skrift: „Tolv Paragrapher om J. B., ved Stud. theol. P. Hiort“, som meddeeltes i Tidsskriftet Athene, 1816, udg. af C. Molbech, og hvis fornærmelige Udladelser erkjendtes af den juridiske Domstol i 1818 for at burde være døde og magtesløse.

*) C. Molbechs fortsatte Bemærkning over Digtet Emma lyder: „Hvorledes Baggesen, alt for fyrgetyve Aar siden (1785—1788), herskede som Digter over Sproget — og hvorledes de klangfulde Melodier i hans Vers, mere en let Sang, end Tale, stemte harmonisk med hans Aand og Følelse, i de Øieblik, da han ligesom kunde glemme sig selv, og tøile en flagrende, udsvævende, sig selv overflyvende Indbildningskraft — kan ogsaa hiin deilige Tilegnelse foran Digtet Emma vise os. Heller ikke fattes i Digtet selv meget af det, hvorfor det ovenfor berømmedes, adspredt pletteviis, og sikkert ikke overseet af den, hvis naturlige Sands og Smag for det poetiske Skjønne ikke er slovet eller reent borttaget, ved altfor skarpe og bidende Pirremidler. Men Digtet fattes den harmoniske Eenhed, som vi vente os af Tilegnelsen, fortsat igjennem det Hele. Det bærer altfor ofte Præg af den konstlende Haand — thi den lyrisk-komiske Natur hos Digteren, som her vilde være lutter Følelse og Alvor, kunde ikke uden Anstrengelse bindes til adstadig Gang gjennem fem hele Sange. Vel bryder ikke sjelden ogsaa den samme fine og varme Følelse, som aander i Tilegnelsen, frem i enkelte Toner af Hjertets Sprog, og Gratierne have laant Baggesen deres Pensel i mange enkelte Træk af hans udmalende Skildringer; men den samme Udmaling efterlader ogsaa tidt en vis prosaisk Kulde hos Læseren; man mærker den anvendte Konst, og finder Digtet overlæsset, for ordrigt, ikke reent nok i de indre Tankebilleder, i Smagens indenfra arbeidende, sikkre og øvede Kraft; skjøndt behandlet med den fuldkomneste Sprogpolitur. Tilsidst gjenfinde vi ogsaa endelig

megen Priis paa denne Digtning, og kaldte sig i en senere Periode ofte og gjerne Emmas Sanger.

Ogsaa i Naborigerne bleve Ungdomsarbeiderne fordeelagtigen bekjendte, og Abrahamson anfører i sin Anmeldelse:

„I Sverrig, hvor den danske Literatur overhovedet er langt mere bekjendt, end den svenske er det i Danmark, ere Prof. Baggesens Digterarbeider blevne modtagne med udmærket Bifald. Den berømte Kellgren har oversat adskillige af hans Viser og Smaapoesier paa svensk; og nu nylig har Advokat-Fiscal Bergström oversat et Digt af større Omfang, nemlig: Callundborgs Krøniken eller Censurens Oprindelse*), et Emne, som naturligviis haver, foruden sin poetiske Værd, saa meget desto større Interesse i et Land, som længe har været incommoderet af det Spøgelse Censuren."

---

den komiske Baggesen, ret letsindig og lystig undsluppen af alle alvorlige Baand, i Fortællingen af den geistlige Dommerscene, hvor

„Electrisk foer en hellig Gysen
Fra Skjæg til Skjæg i Raden om,
Andægtig Skræk, og hellig Frysen
I alle deres Hjerter kom;"

og Vittighedens satiriske Svøbehug fattes ikke mod Enden af dette erotiske Ungdomsdigt."

Udg. meddeler denne maaskee noget vel meget betingelsesviis gode Omtale af Digtet Emma, ikke for de ved denne Leilighed udtalte æsthetiske Smagsdomme over Digteren, som Digter, men som en competent Sprogdommers Anerkjendelse af hvorledes B. allerede i sit 21—24 Aar herskede som Digter over Sproget; thi det var netop Omhu for Modersmaalet, der i høi Grad besjælede Digteren, og det var ikkun paa Anerkjendelsen af denne hans Omhu og af hans erhvervede Herredomme over Sproget, at han i tidligere og i senere Tider, med begrundet Selvfølelse, gjorde Paastand.

**) "Kallundborgs Chrönika, eller Censurens Uphof; af Jens Baggesen. Öfversättning från Danskan. Stockholm 1792."

Ogsaa i Tydskland bleve Ungdomsarbeiderne fordeelagtigen bekjendte, og den i Allg. Liter. Zeitung, Nr. 7, Jan. 1792 udførlige Recension begynder med den Bemærkning:

„Unter dem bescheidenen Titel Jugendarbeiten liefert Herr Prof. B. eine Sammlung von Gedichten, welche durch Feinheit der Empfindungen, durch Lebhaftigkeit der Darstellung, zum Theil auch durch Neuheit und Schönheit der Bilder von den glücklichsten poetischen Anlagen zeugt, so wie zuletzt die sichtbare Aufmerksamkeit des Verf. auf Vortrag und Sprache beweisen, daß er seinen Arbeiten die möglichste Feile zu geben suchte, ehe er sie dem Publico in die Hände gab."

Efter derpaa at have givet en udførlig Meddelelse af Indholdet, anfører Rec. til Slutning:

„Auf die Sprache hat der Verf. vorzüglichen Fleiß gewan't; er sagt sogar in dem Vorbericht zu dem zweiten Theile, daß Verfeinerung der Sprache oft mit der Hauptgegenstand eines poetischen Stückes gewesen sey. Die Sprache ist ihm das einzige (?) wesentliche Unterscheidungszeichen der Nationen; daher empfiehlt er das Sprachstudium mit der größten Wärme, um so mehr da er die dänische Sprache für die liebenswürdigste unter allen lebenden Sprachen hält, für die, welche die Grazien selbst sich zur Morgentracht aussuchen würden. Ohne zu untersuchen, ob er hierin viele Stimmen für sich haben würde, gestehen wir übrigens mit Vergnügen, daß die Sprache in diesen Gedichten uns ungemein wohlklingend dünkt, und daß wir, in so weit wir in die genauere Bekanntschaft mit ihr eingeweihet sind, manche neue Wörter und Verbindungen des Verf. für sehr glücklich halten, ob wir gleich zuweilen einigen, z. B. Th. 2 S. 17 Z. 7, unsern Beifall versagen müssen.*)

---

*) Det nye Ord, som ikke vandt Rec. Bifald, er ifølge Citationen „blomsterkrandste", i følgende Strophe af Digtet Emma: .

Doch genug! Es ist wahrlich eine bittere Recensentenpflicht, kleinen Mängeln nachzujagen, wo Geist und Herz durch so viel vorzügliches zum ungestörten Genusse eingeladen werden."

Ungdomsarbeidernes anden Deel slutter med et Digt „Til Bogen" (D. V. 4de B.), som charakteristisk skiltrer Forf.'s egen Hensigt med og Dom over dette hans Arbeide, især i de tvende Vers:

„Tal uden Svulst et Sprog, som Mængden fatter,
Og siig utvungen, som det falder sig,
Med Suk, med Smiil, med Alvor, og med Latter,
Den Smule Sandhed, som jeg lærte Dig!'

og

„Taal Alt — det er den største Dyd herneden!
Vær stolt af Ondes Had og Narres Spot!
Vær munter! men for Alting vær beskeden!
Det klæder alle unge Bøger godt."

Labyrinthen.

Udgaven af „Labyrinthen, eller Reise igjennem Tydskland, Schweitz og Frankrig, I—II Deel, Kbhavn. 1792—1793", tilegnede B. sin Velgjører og Velynder, Prinds Frederik Christian af Slesvig-Holsteen-Sønderborg-Augustenborg, med følgende Ord:

„Den Sjeldneste blandt de Sjeldne, jeg kjender, Menneskehedens varme Ven, Oplysningens Befordrer, alle Fordommes Fiende, den fineste Smigers Foragter: helliger med dyb Høiagtelse og taknemmelig Hengivenhed mit Hjerte i følgende

---

„Naar hun i Haven eensom vanker
Omkring den blomsterkrandste Dam,
Og taus fordyber sig i Tanker" — —

Blade Erindringen af hver ædel Nydelse, hans Forsorg skabte mig."

Den ældre Forerindring begynder i den ældste Udgave med nogle i de nyere Udgaver udeladte Bemærkninger over Titelen, som Forf. tilsidst anfører at have valgt, fordi han fandt den passende — den eneste nødvendige Egenskab, en slig bør have efter hans Theorie om Titler. Han tilføier, at han vilde have ladet det blive ved slet og ret Reise o. s. v., hvis han ikke havde fundet, at blot denne Benævnelse, i Følge Talebrugen, havde lovet noget ganske andet og noget meget mere, end han fandt sin Evne i Stand til at holde. Nærværende Reise er virkelig en Labyrinth — eller endnu egentligere: et Stykke af den Labyrinth, det faldt i hans Lod at gjennemvandre fra Vuggen til Graven.

Femten Aar senere begyndte Forf. at ordne en ny Udgave, under Titel af: Digtervandringer; men af denne Udgave er kun udkommen 1ste Deel (Kbhvn. 1807). I denne Udgave tilføiedes den ældre Forerindring en ny, som indeholder den poetiske Troesbekjendelse, Digteren troede til den Tid at maatte aflægge, og som vil blive omtalt i en paafølgende Periode. Begge Forerindringer ere optagne saavel i D. V. 8de B., som i den særskilte Udgave af Labyrinthen.*)

Den ældste Udgaves 1ste Deel er anmeldt af Olufsen i L. E. 1792, Nr. 43, og 2den Deel af Sander i L. E. 1795, Nr. 45. Begge Anmeldelser indeholde fortrinsviis smaa Uddrag af de formeentligen meest interessante og bedst fortalte Afsnit i Bogen. Begge Dele ere recenserede i Kritik og Antikritik XVI paa en lignende Maade som tidligere

*) „Labyrinthen. Digtervandringer af Jens Baggesen. Udg. af Forf.'s Sønner og C. J. Boye. Fire Dele. Kbhvn. 1829–1831. Reitzel."

Ungdomsarbeiderne i dette Tidsskrift. Derimod ere de meget fordeelagtigen anmeldte i Allg. Lit. Zeitung 1792 Nr. 266, og 1794 Nr. 36.

Udg. forbigaaer nærmere at omtale disse Recensioner, men undlader derimod ikke at anføre, hvad efter Forf.'s Død en af vore bedste Prosaister anfører om Labyrinthen*), forsaavidt som denne er udgivet af Forf. selv:

„Labyrinthen er Baggesens Hovedværk i Prosa; og det har fra Sprogets Side alle de Fuldkommenheder, som en Bog maa faae, hvori en Forfatter med eiendommelig, livfuld og rigt begavet Aand, lader denne Aand fremtræde i ubunden Frihed, og afpræge sig med reen Individualitet. Stiil, i den sande og egentlige Betydenhed, er Konstpræget af en Forfatters Aand; og at tale om Stiil, hvor Aanden mangler, er det samme som at undersøge Coloriten i en Kridttegning. Det er Digteren Baggesen, vi finde i Prosa-Form, med hans hele Vittighed, med alle hans Luner, med den evig verlende Farve, og uophørligt modtagende, flygtigt meddelende Phantasie, i hiin levende, bevægelige, malende, følelsesfulde, tankerige (om end ikke tankevægtige)(?) Reiseskildring — et originalt Værk i det danske Sprog, der hidtil staaer alene. Dette maatte man først afbevise, inden man vilde underkjende dets stilistiske Værdi; thi intet er mattere og afmægtigere end det kritiske Raab, der vil fælde en Forkastelsesdom over et Skrift, som bærer Originalitetens Stempel; og især et saadant, hvor Mangfoldigheden i Udtrykket er ligesaa stor, som i Digterens bevægelige Phantasie og let omskiftende Lune. At man kan udsøge svulstige og paa andre Maader mislykkede Steder i Labyrinthen, og at den allerede har enkelte Smaapletter af Baggesens Tydskhed og Sprogskjødesløsheder, berøver den

*) C. Molbech i Nordisk Tidsskrift I. 2.

ingen af dens mange ypperlige Lyspartier. Den er det stærkeste, det umiskjendeligste Vidnesbyrd om, hvad en Forf. kunde være bleven Sproget, der i sit 26de Aar skrev en Bog, som denne, hvis han var bleven Fædrelandet og Modersmaalet tro." *)

Den Deel af Labyrinthen, som omfatter Reisen i Tydskland, er oversat paa Tydsk, med Anmærkninger, af C. F. Cramer i hans „Menschliches Leben, 10, 11, 14, 15 u. 16 Stück", 1793—1795, og paa Svensk, af Svante Axelson, Stokh. 1814. Den tydske Oversættelse er ogsaa udkommen særskilt under Titel: „Humoristische Reise durch Dänemark, Deutschland u. d. Schweitz. 5 Bd. Hamborg 1801."

I aandelig, selskabelig og huuslig Henseende var nærværende Periode, som omfatter B.'s Ophold $2\frac{1}{2}$ Aar i Kjøbenhavn, en af hans Livs lærerigste, interessanteste og i det Hele lykkeligste. Han havde daglig Omgang med nogle af

---

*) Ihvorvidt B. blev sit Fædreland tro eller utro, vil denne Biographie søge at paavise; og at han, trods den her ham tillagte Utroskab mod Modersmaalet, dog bør nævnes „ved Siden af" den Modersmaalet upaatvivleligen tro blevne „Rahbek", som en af „de tvende danske Forfattere, hvis Skrifter henimod Slutningen af det 18de Aarh. gav den danske Prosa en Sprogfylde, Politur og Smidighed, i Forening med correct og smagfuld Reenhed, hvorved den opnaaede et høiere Trin i Omfang, Dannelse og Udvikling, end den nogensinde i dette Aarhundrede havde besiddet" — og at netop „Baggesen lagde Ynde, Glands og Rigdom i Udtrykket til den poetiske Kraft og Fylde, som Ewald allerede havde skjenket Sproget" — sees af C. Molbechs Fortale til hans danske Ordbog (Kbhv. 1833), og findes, foruden paa mange andre Steder, bekræftet næsten paa hvert Blad af dette fortjenstlige Værk.

Udg. Anm.

hans Fædrelands i enhver Henseende ædleste Mennesker; han stod i en levende Brevverling med nogle af hans Samtids meest udmærkede Mænd, og hans elskede Sophie, der skabte ham en huuslig Lykke, berigede hans Liv med Nydelsen af de første Faderglæder.

I de Kredse, hvor Navnene Schimmelmann, Reventlow, Bernstorff, Stolberg, Frederikke Brun, Kirstein og Kunzen hørte hjemme, eller som stode i nær Berørelse med disse Navne, tilbragte han og hans Sophie deres meste Tid, og nød, snart i Kjøbenhavn og snart paa Sølyst, paa Christiansholm, paa Hellebek, eller paa Sophienholm, ikke blot Livets Behageligheder i rigeligt Maal, men deeltoge, med begavede Sjæles Modtagelighed og Meddelelsesevne, i den aandige Rigdomsfylde, som var udgydt over disse Kredses hele selskabelige Liv. Til en Tid, da Friheden og Fornuften, ved den franske Revolution og ved Kants: „Kritik der reinen Vernunft" triumpherende aabenbarede sig i et nyt Lys, og til et nyt Liv gjennemglødede alle ædle og oplyste Mennesker, afgave fortrinsviis de aandige Interesser en uudtømmelig Kilde til Underholdning i hine Kredse, og det var derfor meget naturligt, at den begeistrede samt begeistrende unge Digter snart følte sig ikke alene lykkelig i disse, men tillige snart betragtedes som et uundværligt Medlem af samme.

I denne Periode begyndte ogsaa Baggesens righoldige Brevverling med Vennen og Philosophen Reinhold*), som afgiver gode Materialier til denne Biographie, og af hvilke udtogsviis det første Brev**) samt flere af de paafølgende

---

*) See „Aus Jens Baggesen's Briefwechsel mit Karl Leonhard Reinhold und Friedrich Heinrich Jacobi. In zwei Theilen. Leipzig, bei Brockhaus, 1831. Herausgegeben von Carl u. August Baggesen."

**) See Tillæg XXVI. (Pag. 113.)

Breve meddeles, forsaavidt som disse afgive characteristiske Bidrag til en Bedømmelse af Forf.'s aandige Udvikling, Anskuelser og Livsstilling.

Samtidigen correspondered B. med Lavater og Wieland, samt sysselsatte sig meget med de tildeels pædagogiske Arbeider, som Prindsen af Augustenborg paalagde ham at udføre, og i hvilken Anledning han endog tilbragte en stor Deel af Efteraaret 1791, deels paa Gravensteen og deels paa Augustenborg, hos denne hans høie Velynder.

I Anledning af Mirabeaus Død digtede B. Oden „Riqvettis Minde"*), og skrev i Mai 1791 til Reinhold: „Næstefter den Revolution, som Kant har bevirket i Philosophien, maa jeg tilstaae, at Intet interesserer mig mere end den politiske Revolution i Frankrig. Vel er jeg ikke nogen blind Beundrer af alt det, man har gjort i Paris, men andægtig tilbeder jeg Forsynet i alt det, som der er skeet, og i mine Øine ere stedse de to henrundne Aars Historie to Kjæmpeskridt fremad. Det er vel sandt, at den politiske Frihed maa være bygget paa den moralske; men det er ligesaa sandt, at Religionen maa være bygget paa Moral. Ligesom vi nu har maattet have Religion før Moral, maae vi maaskee ogsaa have den ydre Frihed, før den indre ret kan trives. I ethvert Tilfælde var Mirabeau et af Forsynets store Midler — og (idetmindste relativ til selv de største iblandt hans Medvirkere) beundringsværdig; hvor gjerne ønskede jeg ogsaa at kunne sige: agtelsesværdig. Jeg har læst dette udmærkede Hoveds Værker fra Begyndelsen til Enden; jeg har fulgt ham Skridt for Skridt i alle hans politiske Kampe; jeg

*) See D. V. 2det B., under den senere tildeelte Overskrift: „Mirabeaus Død."

har hørt mangt af hans veltalende Ord i Nationalforsamlingen, og det manglede mig kun den fulde Overbeviisning om, at han var en moralsk god, eller idetmindste ingen moralsk slet Mand, for at hylde ham som en af vor Tids første Dødelige. Med ham forekommer det mig ogsaa for Øieblikket, at den bedste Fløi i Constitutionsbygningen er styrtet sammen."

Den noget senere modtagne, men lykkeligviis falske Efterretning om Schillers Død gjorde et endnu større Indtryk paa den unge Digter, og foranledigede en Høitidelighed, der charakteristisk afspeiler Baggesens og hans ædle Samkreds's levende Interesse for Schiller og dennes udødelige Værker. I Begreb med at tiltræde en lille Reise til Hellebek, for i dette Naturens skjønne Tempe at forelæse den Schimmelmannske Kreds Schillers sidst udkomne Arbeider, modtog B. nemlig en Billet fra Grevinde Schimmelmann med Underretning om, at Reisen maatte opgives — Schiller var død. Indtrykket af denne Efterretning har B. skildret i et Brev til Vennen Reinhold.*) Det tillod ham ikke at blive tilbage indenfor Stadens snevre Begrændsning; han iilte med sin Sophie ud til Sølyst; dets ædle Beboere deelte hans Følelser, og paa en af de skjønneste Punkter i vort Norden, Odinshøi ved Hellebek, blev Schillers Minde hædret paa en høitidelig, Digteren og hans Yndere værdig Maade.**)

Stor var naturligviis Glæden, da man erholdt Efterretningen om den „udødelige Schillers Gjenopstandelse" fra sit Sygeleie i Karlsbad; men, som Dr. Hoffmeister rigtigen

---

*) See Baggesens Briefwechsel I. „Baggesen an Reinhold, Juni 1791."

**) See Tillæg XXVII. „Todesfeier Schillers in Hellebeck", meddeelt af Dr. Karl Hoffmeister i „Schillers Leben II", efter „Baggesens Briefwechsel I."

bemærker, B. kunde ikke berolige sig, saalænge han ikke vidste ham ganske helbredet. Da nu Reinhold skrev, at Schiller kunde gjenvinde sin Helbred ganske, naar han en Tid afholdtes fra alt egentligt Arbeide, men at hans pecuniaire Stilling ikke tillod ham dette — da var saadant nok for B. Han forelæste Prindsen af Augustenborg det modtagne Brev fra Reinhold, og den ædle Prinds besluttede strax at sikkre Schillers Liv, idetmindste for Tiden, imod ydre Nød, i hvilken skjønne Handling den ædle Grev Ernst Schimmelmann senere deeltog.*) I Forening tilbød disse tvende høihjertede Mænd den syge Digter et aarligt Tilskud af 1000 Rd. i tre Aar, samt vedføiede en Indbydelse at komme til Danmark. Deres Brev**), ledsaget af et Brev fra Baggesen til Schiller

---

*) I et Brev til Baggesen (uden Datum) skriver Prindsen af Augustenborg: „Nach reiflicher Ueberlegung finde ich, daß es am besten sey, wenn Sie, lieber Baggesen, Schillers Fürsprecher im Schimmelmannschen Hause seyn wollen. Schillern mußte ein solches Einkommen versichert werden, daß er nur eine mäßige Arbeit täglich bedürfte, um sein völliges Auskommen zu haben. Ich sehe die Möglichkeit nicht ein, ihm gleich anfangs eine öffentliche Bedienung zu geben; der Stat kann also zu jener Absicht gar nichts beitragen — was geschieht, müßte von Privatpersonen geschehen. Will Schimmelmann für eine gewisse Reihe von Jahren jährlich etwas dazu beitragen? Dies die Frage, deren Antwort ich von Ihnen zu erhalten wünschte.

Friedrich Christian."

**) Dette Brev, som findes meddeelt i: Schillers Leben II. ved Hoffmeister, er dateret d. 27 Novbr. 1791. Det fremlyser af nogle Papirer, som henhøre til nærværende Biographie, at Brevets Conceipist høist sandsynligen har været Prindsen af Augustenborg. I samme forekomme følgende Yttringer, som tillige omfatte Brevets Hovedindhold: „Ihre (Schillers) durch allzuhäufige Anstrengung und Arbeit geschwächte Gesundheit bedarf, so sagt man uns, für einige Zeit eine große Ruhe, wenn sie wieder hergestellt, und die Ihrem Leben drohende Gefahr abgewendet werden soll. Allein Ihre Verhältnisse, Ihre

(hvilket sidste destoværre synes at være tabt), blev sendt til Reinhold og af denne overgivet til Schiller, paa hvem Tilbudet og især Maaden, paa hvilken dette skeete, gjorde et meget dybt Indtryk. Han modtog Gaven i Anerkjendelse af Givernes ædle Sindelag, og da det i denne Anledning Baggesen tilskrevne Brev, efter Schillers egen og hans Biographs Erklæring, er det meest subjective Brev, man besidder af denne store Digter, meddeles samme i et Tillæg.*)

Medens Baggesens Ven Hornemann besøgte Reinhold og Schiller, anbefalet af B., havde denne et Besøg af Reinholds Ven: Dr. Erhard, original og udmærket som

---

Glücksumstände verhindern Sie, sich dieser Ruhe zu überlassen. Wollen Sie uns wohl die Freude gönnen, Ihnen den Genuß derselben zu erleichtern? Wir bieten Ihnen zu dem Ende auf drei Jahre ein Geschenk von tausend Thalern an. Nehmen Sie dieses Anerbieten an, edler Mann! Der Anblick unserer Titel bewege Sie nicht, es abzulehnen, wir wissen diese zu schätzen. Wir kennen keinen Stolz, als nur den, Menschen zu sein, Bürger in der großen Republik, deren Grenzen mehr als das Leben einzelner Generationen, mehr als die Grenzen des Weltalls umfassen. Sie haben nur Menschen, Ihre Brüder, vor sich, nicht eitle Große, die durch solchen Gebrauch ihrer Reichthümer nur einer etwas edlern Art von Stolz fröhnen."

Dr. Hoffmeister tilføier Meddelelsen af dette Brev: „So mußte zur Beschämung der Großen und Reichen in der eigenen Heimath dem hart Bedrängten aus dem Lande eine unerwartete Hülfe kommen, wo auch der deutsche Klopstock eine freie Existenz zur Vollendung seines Messias gefunden hatte. Es mochten sich aber in Deutschland auch nicht viele in der Gesellschaft so hoch gestellte Männer finden, welche mit Schillern in seinem sittlich politischen Lebensprincip so zusammentrafen, wie der Prinz von Augustenburg und der Graf von Schimmelmann." Baggesens betydelige Andeel heri er en for hans Biograph glædelig Kjendsgjerning.

*) See Tillæg XXVIII: "Schiller an Baggesen." (S. 122.)

Menneske, Philosoph og Læge. Han blev en af B.'s nærmeste Venner og flittigste Correspondenter, endskjøndt der, som B. bemærker, ikke let fandtes tvende mere forskjellige Væsener end Erhard og Baggesen. Ved i sine Breve til Reinhold oftere og udførligen at omtale Erhard, skildrer Digteren samtidigen sig selv med nogle Træk, der ere for betegnende til ganske at burde forbigaaes i hans Biographie. Enig i Hovedsagen eller staaende paa een og samme faste Grund, med Hensyn til deres Hovedprinciper, vare de uophørligen i Kamp med hinanden; thi de tænkte vel eens, men følte forskjelligt. I det philosophiske Gebeet lignede de Castor og Pollux, men indenfor Poesiens Enemærker Atreus og Thyestes. For Erhard var Naturen interessant som Reminiscenz for Konsten, og et Landskab vandt kun hans Bifald, naar det tog sig godt ud i en Ramme; B. elskede derimod Naturen mere end Konsten, og erklærede den første for den ham kjæreste af alle de Gjenstande, der blot ere Ting. E. elskede i enhver sandselig Nydelse uophørlig Forandring, uden netop ængstelig at søge det Fortræffeligste; B. søgte det Evige, det Samme, naar det kun var det Fortræffeligste, d. v. s. naar han med fuld Bevidsthed havde erkjendt det for at være dette. E. havde Bachus kjærere end Venus; B. Venus kjærere end Bachus. Spise var E. en værdifuld Nydelse; B. et nødvendigt Onde. Smuds var E. en ligegyldig Gjenstand; Reenlighed for B. noget af det Elskværdigste og meest Fornødne paa Jorden. E. havde endnu aldrig elsket inderlig; B. næsten uophørlig, og denne antog, at man uden Kjærlighed maaskee kunde være, endog i Philosophien, en nogenlunde god Tegner, men aldrig nogen fuldkommen Colorist. Medens E. bedre kjendte Mennesket og dets Fornødenhed, var B. mere bekjendt med Menneskene og disses Fornødenheder overhovedet, hvorved B. tilføier den Bemærkning, at nutildags

maa man studere de egentlige Mennesker ved at studere Bønder, Børn og dannede Fruentimmere, da de øvrige Classer have tabt alt for meget af det almindelige Præg, og fremstille Kjøbmænd, Hofmænd, Præster, Philosopher, Digtere o.s.v. istedetfor Mennesker.

Neppe havde Erhard forladt Baggesen, før at vende tilbage til Nürnberg, før B. havde den Glæde at kunne modtage paa længere Tid i sit huuslige Hjem et Besøg af sin Ven Moltke, der var vendt tilbage fra sin Udenlandsreise, og hvem B., i Forening med Fru Fr. Brun, havde beredt en venligere Modtagelse i det fædrene Hjem, end M. efter tidligere Misforstaaelser kunde og havde ventet.*)

Paa den sidste Dag i 1791 kunde B. skue tilbage paa et af de didindtil oplevede lykkeligste Aar; men allerede tidligen i det paafølgende samlede sig flere truende Skyer paa hans Livs Horizont. Hans unge Kones Helbred erkjendtes at være kun svag — hans fyrstelige Protectors politiske Stilling tabte i sin tidligere Betydning, og hans legemlige Ildebefindende avlede et Mismod endog i den Grad, at han antog at have tilstrækkelig Anledning til at yttre i et Brev til Reinhold**):

„Alle mine skjønne Planer med Hensyn til Philosophien, Dig, Opdragelsesvæsenet og vort Universitet, seer jeg at strande. Det seer meget taaget ud hos os, og Gud veed, naar det vil klare op. Prindsen af A. er syg, og har ikke

---

*) Ved at befordre dette til Trykken erfarer Udgiveren Grev Adam Moltkes Død. Han var en af den forudgangne Digters inderligste Ungdomsvenner og, saavidt Udgiveren bekjendt, den længst levende iblandt de Ædle og aandig Dannede, der i Aarene 1790—1797 udgjorde B.'s nærmeste og bedste Omgangskreds.

**) See: „Baggesens Briefwechsel", I., Nr. 34, af 11te Marts 1792.

den mindste Indflydelse, endskjøndt han fortjente at have al. Hvad mig angaaer, da gaaer min Pension til Ende med dette Aar, og jeg søger ogsaa en Stilling udenfor mit Fædreland. Vilde Gud at det blev mig muligt, at erholde selv et af de daarligste Præstekald i Schweitz.*) Lykkes dette mig ikke, saa vandrer jeg tilsidst ud til Nordamerika; thi jeg kan ikke udholde det søvnige Liv, og, som sagt, jeg ønsker ikke at blive her uden Dig."

Herpaa svarede Reinhold iblandt mere**):

"Alle de ydre Ubehageligheder og, om Du vil, Fataliteter, over hvilke Du fører Klage, bekymre mig tilsammentagne lidet eller intet, i Sammenligning med den Angst Din Spleen, Dit Lune eller rettere Dit hypochondriske Underliv forvolder mig. Du er Herre over din Skjebne, forsaavidt som Du formaaer at bekjæmpe Indflydelsen af den afskyelige Mavekrampe, et Onde, jeg hader, og som ogsaa har forbittret mig mange Timer af mit Liv. Dette Onde er det, som har gjort Din Prinds til Fiende af vor Philosophie, som har gjort mig til en ubehændig Forsvarer for samme, og bragt Dig paa den Tanke, at Du ved Aarets Ende vilde være brødløs. Det kan en Ven af Schimmelmann i al Evighed aldrig blive."

---

*) Af B.'s Correspondance med hans Kones Familie i Schweitz sees, at han virkelig en Tidlang med Alvor tænkte sig Muligheden af en saadan forandret Stilling; men at han derved havde overseet den væsentlige Omstændighed, at han var Lutheraner og ikke Reformeert. Iblandt hans efterladte Papirer findes ogsaa en tydsk Prædiken over den af hans Sophie opgivne Text: "Selig sind die reines Herzens sind; denn sie werden Gott schauen", nummereret II, med Overskrift "das Erste und das Letzte" og høist sandsynligen skreven og holdt i denne Periode Udg. Anm.

**) See: "Baggesens Briefwechsel", I., Nr. 36.

Tillige erfarer man af dette og et foregaaende Brev, at B. havde næret det Haab, at see Reinhold kaldet til at beklæde et Professorat ved Kjøbenhavns Universitet, hvilket vel R. og en kort Tid havde ønsket, men aldrig ventet. Derimod yttrede denne allerede dengang det Ønske, at komme som Professor til Kiel, da hans faste Gage i Jena ikkun var ubetydelig, og han bemærker, at naar man i Kjøbenhavn erfarede, at mange Studenter nu reiste til Jena for at høre Philosophie hos ham, hvorfor skulde man da ikke ogsaa gjerne see, at de reiste til Kiel i dette Øiemed.

Dette Ønske opfyldtes imidlertid først efter et Par Aars Forløb. At det ikke opfyldtes strax, maa fornemmeligen tilskrives den Grund, at havde endog Prindsen af A. endnu til den Tid en større Indflydelse, navnligen paa Læreembedernes Besættelse ved Kjøbenhavns Universitet, end efter B.'s mismodige Yttring at dømme, og havde endog hiin aandrige Fyrste bevaret en fastere Interesse for Reinhold, end denne antog ved feilagtigen at formode sig tilsidesat for Professor Platner, saa var derimod Besættelsen af et Professorat ved Kiels Universitet aldeles uafhængig af Prindsen.

Reinholds senere paafulgte Ansættelse som Professor i Kiel bevirkedes, mærkelig nok, nærmest ved Anti-Philosophen Lavaters til den Tid erhvervede store Indflydelse i Holsteen, og navnligen i de Reventlow-Stolbergske Kredse; — og det var saaledes vel B., der middelbar foranledigede denne Ansættelse, men ikke igjennem sin fyrstelige Velynder. Det var nemlig Baggesen, som ikke blot gjorde de tvende aandige Antipoder, Sværmeren Lavater og Philosophen Reinhold, bekjendte med hinanden, men som ogsaa bevirkede, at endskjøndt de efter deres første Bekjendtskab maatte føle sig bortstødte fra hinanden i aldeles modsatte Retninger, de dog snart bleve personligen varme Venner. Baggesen var nemlig, hvad

Schillers Biograph, Dr. Hoffmeister, saa rigtigen bemærker*), en det Skjønne og Gode mæglende Natur, hvis Hjerte følte Trang til at bringe hinanden nær, hvad han elskede og skattede. Som nøie Ven af Lavater og Reinhold gjorde han derfor ogsaa snart disse ved sine Breve bekjendte med hinanden, og sendte saaledes ogsaa til den sidstnævnte et Brev, Lavater havde tilskrevet ham Nytaarsaften 1791**), som et „høist interessant og mærkværdigt", samt som et Beviis paa at L. „sværmede endnu mere og langt skjønnere end han" (B.). Ikke alene dette sidste benegtede Reinhold, som fandt at B. sværmede skjønnere, da han sværmede langt mere fornuftigt og mindre sandseligt, men ham var Brevet endog væmmeligt, og han takkede Gud, at han Intet havde at gjøre med et elskværdigt, godmodigt Uhyre, som Lavater, hvis nærmere Bekjendtskab vilde bringe ham mere Fortrydelse end Nydelse, uden at tilveiebringe nogen gjensidig Forbedring. Disse og flere lignende, efter R.'s egen senere Erkjendelse, vel haarde Yttringer, foranledigede derpaa B. til at nedskrive følgende, hans livfulde Opfatningsevne charakteriserende Bemærkning i et Brev til Reinhold***):

„I Alt, hvad Du bemærker over Lavaters sværmeriske Brev og over hans Sværmeri, stemmer jeg aldeles overeens med Dig; kun har den ukjærlige Tone, hvormed Du, m. R., bemærker dette, bedrøvet mig, og vilde bedrøve mig endnu mere, hvis jeg ikke vidste, at selv den Viseste blandt alle Mennesker kan i et fyrigt Øieblik forledes til at forvexle Personen med Sagen. Gud er mit Vidne, at ingen Fornuft

---

*) Jvfr. Bilag XXVII. S. 117.

**) See: „Baggesens Briefwechsel", I., Beilage 6.

***) See: „Baggesens Briefwechsel", I., Nr. 38. B. an R., d. 11ten Juni 1792.

kan mere end min hade og afskye Lavatersk Sværmeri; men mit Hjerte skatter og elsker dog Sværmeren Lavater, fordi min Forstand lader mig begribe, hvorledes han har kunnet komme til dette Sværmeri, og hvorledes jeg i hans Stilling (uden derfor at træde vor egentlige Frihed for nær; thi fordi vor Erkjendelse er afhængig af Omstændigheder, er det ingenlunde nødvendigt, at vor Moralitet skal være det) ganske vist ogsaa var kommen til samme. Saa meget „Uhyre“ er Lavater mig eiheller, fordi han er consequent. Den usigelig agtværdige og elskværdige Jacobi*), den unegtelig store og med Hensyn til Aandsevner beundringsværdige Haller, ja selv vor Fader Wieland ere mig, som Philosopher, langt mere uhyre, fordi de ere inconseqvente. Jeg begriber i al Evighed ikke, hvorledes en stor Aand kan svæve i Ligevægt mellem hiint Høire og Venstre. Fornuftphilosophie, eller Phantasiesværmeri, i dette aut—aut hviler, finder jeg, al Conseqvents. Enten maa jeg have Din, eller Lavaters Religion; enten Din, eller hans Moral. Ja, jeg gaaer endnu videre: naar man benegter om og kun en eneste af Din eller

---

*) Om Jacobi bemærker B. i et senere Brev: „Daß ich den Schriftsteller Jacobi kenne — und, natürlich! liebe — danke ich zumal meiner Sophie, deren Lieblingslecture Allwill's Papiere, der Kunstgarten, und zum Theil auch Woldemar schon früher war. Ich lese dieses Alles mit Entzücken; aber sonderbar genug, ohne Zufriedenheit. Nur hier und da ist meine Vernunft ebenso befriedigt als mein Herz. Jacobi's beste Werke sind eigentliche Kritiken des Herzens. Ich möchte nur, daß er mit deutlicherem Selbstbewußtsein schriebe, und daß er es selbst einsähe, daß der richtige Weg des reinen Herzens parallel mit der Chaussee der reinen Vernunft läuft! Doch vielleicht würde er dadurch an Inspiration verlieren, was er durch kälteres Denken gewönne. Sein Etwas was Lessing gesagt hat bleibt mir doch noch immer der Liebling seiner Geisteskinder. Ueberall hat er Stellen, wofür ich mein Leben geben möchte, sie geschrieben zu haben.“

Kants Hovedsætninger og antager en aldeles modsat, maa man være enten Lavater, eller — Intet. Naar jeg kalder hans Brev høist interessant og mærkværdigt, saa mener jeg dermed ikke, at det er fornuftigt og philosophiskt, tvertimod, at det er høist ufornuftigt og uphilosophiskt, men alle Extremer finder jeg interessante og mærkværdige; de jammerlige Mellemting finder jeg ligegyldige og insipide. Kant og Lavater, Syd og Nord, Zenit og Nadir, Himmel og Helvede, Orosmasdes og Arimanes, (om Du vil) Forestillingsarternes Achilles og Thersites — det er mine Folk! Ogsaa Erhard finder jeg høist interessant og mærkværdig. Platner, Meiners, &c. &c., Sydvest og Nordost, Azimuth og Almucantarath, Behagelighed og Snue, Ludvig XVI. og Ludvig XV., slige og sligt, det er mig væmmeligt. Lavater er mit Hoveds Fiende, men mit Hjertes Broder."

Dette bragte Reinhold til paany at gjennemlæse det omhandlede Brev, og han fandt vel endnu, at det indeholdt lutter godmodigt Galskab, navnligen af den Natur, at det i et Hoved, der var parret med et mindre godt Hjerte, maatte være frygteligt eller endog afskyeligt; men at det var ikke mindre sandt, at han (R.), ved nu at betragte dette Galskab, maatte indrømme, at det var tingeret med saamegen Lavatersk Hjertensgodhed, at det forekom ham som et uskyldigt, ja endog ædelt Raseri.

Lavater ansaae det paa sin Side som en af Himlens kostbareste Gaver, at blive bekjendt med og elsket af en Mand som Reinhold, trods dennes fra hans afvigende Natur*), og, efter at have gjort dette Bekjendtskab, sendte han i 1793

*) See: "Baggesens Briefwechsel", I., Beilage 2. Lavater an Baggesen.

Reinholds Portrait til Grev Ernst Schimmelmann med en i høieste Grad smigrende Commentar*).

Først sildigere lykkedes det Baggesen at indvirke gunstig paa Wielands Dom over Lavater; thi Wieland vedblev længe at finde for megen Plan, Sammenhæng, Overlæg og Verdensklogskab hos Lavater eller overhovedet (for at tale med Polonius i Hamlet) for megen Methode i hans Galskab, til at kunne ansee Sværmeren for en ærlig Mand.**)

Imidlertid yttrer Wieland sig samtidigen over Baggesens Venskab for Lavater paa følgende Maade: „B. er en elskværdig Enthusiast, en anima candida, som kun uendelig sjelden kommer tilsyne, og hans Sværmeri er Musernes skjønne μανία***), om hvilken Plato taler et Sted, som jeg har citeret i en Note til mine horaziske Breve. Dette forklarer tusinde Mærkeligheder hos ham, og iblandt andet ogsaa hans saa hjertelige, harmfrie, stedse kun det Gode øinende og haabende Kjærlighed til den uforklarlige Lavater. Dog tilstaaer jeg, at min Peregrin vilde aldrig være bleven skreven, hvis ikke de haarde Domme, som jeg hørte fælde over Lavater af meget forstandige Personer, der troede nøie at kjende ham, havde bragt mig paa den Tanke at forsøge, hvorledes det kunde være philosophisk muligt, at en Mand, som en Lucian holdt for en Niding, Skurk og Nar, ligefuldt kunde være en god og elskværdig Mand. Og naar Lucians Peregrin

---

*) Denne lød:
„Heller, schärfer, tiefer, inniger, fröhlicher, ernster,
„Treuer der Wahrheit und Gott, und voller von großen Gefühlen
„Schien kein Sterblicher noch, kein Weiser je mir, als Reinhold!“

**) Wieland an Reinhold, d. 5 Januar 1792.

***) Galskab.

kunde være den Mand, som jeg gjorde ham til, saa kan ogsaa Lavater, hvem saa mange skarpsynede Verdens- og Menneskekjendere holde for en Imposteur og Erkejesuit, være den Mand, som Baggesens ømme og rene, men af Kjærlighed til det Store og Skjønne indtil i et poetisk Raseri sværmende Sjæl, anseer ham for at være."

Ligesom Baggesens levende Interesse for det philosophiske Studium og hans nøie Omgang samt udførlige Correspondance med flere forskjelligt tænkende Hoveder nødvendigen maatte udøve en vigtig Indflydelse paa hans Livsanskuelser og Aandsproducter, og give disse en noget forandret Retning, navnligen derhen, at Digteren langtfra ikke saa ofte offrede til sin Muse, som i den nærmest forudgaaende Periode, saaledes var det ogsaa naturligt, at da hans Aands philosophiske Dannelse erhvervedes ved Studium af tydske Værker og ved et mundtligt og skriftligt Samqvem med næsten udelukkende tydske Mænd, da fremdeles i hans nærmeste, kjæreste og aandrigste Omgangskreds det tydske Sprog var det almindeligste, blev han saa nøie fortrolig med dette Sprog, der samtidigen vandt og maatte vinde hans fulde Agtelse og Kjærlighed, at han snart bevægede sig i dets Sphære med samme Lethed som i sit Modersmaals.*) Vel bebreidedes ham derved, allerede dengang, Forkjærlighed for Tydskhed og Tilsidesættelse af det Danske; men denne Bebreidelse var ligesaa ubegrundet, som eensidig og snevcrhjertet.

---

*) Da Cramer og Kurt Sprengel havde anmeldt en tydsk Oversættelse af Labyrinthen, skrev Reinhold til B.: "Warum hast Du sie nicht selbst veranstaltet? Ich weiß entweder gar nichts von meiner Muttersprache, oder Du schreibst unendlich schöner deutsch, als beide Uebersetzer." R. an B. d. 6 Decbr. 1792.

De fleste enkelte danske Digte, som bleve meddeelte Publicum i denne Periode, findes optagne deels i „den danske Tilskuer“, udgivet ved Rahbek, Aargangene 1791—1793, deels i Nytaarsgave for Damer, 1792 og 1793. Iblandt de i Tilskueren optagne, er Sangen „Den brave Digter“ tilegnet Victor Hiort, Præst i Taarnby paa Amager, Forfatter af flere skjønne aandelige Almue-Sange, men iøvrigt B. personlig ubekjendt. De i Nytaarsgaverne meddeelte Digte ere samtligen underskrevne med X. Til disse hører Digtet: Parnas-Revolutionen (D. V. 5te Bind), til de ni Muser, i Apollo den Sextendes Navn; hvilket Digt fremstod under Opholdet paa Gravensteen i 1791, og ledsagedes ved dets første Fremtræden med følgende oplysende Bemærkning:

„Forfatteren havde engang den sjeldne Skjebne, i eet af de yndigste Elysier paa denne Side Elben, for een Dag at være eneste Cavaleer i et Selskab af ni Damer. Det vilde have været en virkelig Realisering af Grækenlands skjønneste Idee, hvis han havde havt Tusindedelen af den Lighed med Apoll, hine havde med Parnassets Gudinder. Men National-forsamlingen satte ikke Ludvig den Sextende i større Forlegenhed end den, hvori Overdragelsen af en saa glimrende Rolle satte ham. For paa en god Maade at slippe ud af samme, nedlagde han frivilligen i nærværende Stykke sit altfor tunge Scepter for Gudindernes Fødder.“

Den iblandt hine Ni Digteren meest fortryllende Gudinde var Danmarks unge, skjønne og aandrige Kronprindsesse Louise Augusta, Baggesens fyrstelige Velgjørers elskelige Gemalinde, hvis hele Personlighed fuldkommen berettigede Digteren til at besegle sin Resignation med følgende poetiske Hylding:

„At ellers jeg, Apoll den Sextende, den sidste,
„Den ringeste — nedlægger Sceptret her

"For ni Gudinder — intet Under er;
"Men — hvis Apoll, den første, store, vise,
"Den eneste, som Sceptret værdig var,
"Blandt Muserne blot havde seet Louise,
"Han sikkert selv Regent kun een Dag bleven var!
"Han ikke Jorden blot med alle Herligheder,
"Men Solendhavde lagt for hendes Fod,
"Og nøiet med en evig Pages Lod —
"Ei meer tilbedet, men Tilbeder —
"I hendes Velbehags, i hendes Bifalds Smiil,
"Gjenfundet meer end alle Soles Ild,
"Og meer end alle Pindi Saligheder!"

Særskilt udkom Hymnen: Christi Død (D. V. 2det Bind), som et Oratorium, der var sat i Musik af Capelmester Schulz og for første Gang opførtes i Slotskirken den 5te April 1792, til Fordeel for det kongelige Capels Enkekasse. Det særskilte Aftryk er ledsaget af en Oversættelse af det latinske Mottetto: Kyrie eleison.

Ogsaa hidrøre fra denne Periode Hymnerne: Den eneste Gud — Sjælens Høisang — Skabningens Halleluja — Danmarks Lovsang — Til Fornuften og Andagtshymne, der alle findes optagne i D. V. 2det Bind, og af hvilke Sjælens Høisang, Skabningens Halleluja og Andagtshymne tillige ere digtede paa Tydsk, under Benævnelserne: "An Gott", "das Halleluja der Schöpfung" og "Andachtshymne, auf der Spitze des Gotthards"; den første Hymne i en meget fri og Tanken mere udviklende Udarbeidelse, den anden i en tro Oversættelse, og den tredie oprindeligen paa Tydsk.*)

*) See: "Jens Baggesens poetische Werke in deutscher Sprache, 2ter Theil."

Ligesom vi have seet, at Digterens rigt bevægede aandige Liv modtog i denne Periode en noget forandret og i det Hele taget mere alvorlig Retning, saaledes blev ogsaa hans huuslige Liv væsentlig forandret, og mere alvorsfuldt fra den Tid af hans elskede Sophie blev Moder. Om Morgenen den 24de Mai 1792 tiljublede B. vel sine nærmeste og fjerneste Venner*), med hvilke salige Følelser han efter en skrækkelig Nat havde hilst sin førstefødte Søn, der efter Reinhold, Prindsen af Augustenborg, Grev Schimmelmann og Kant døbtes: Karl Frederik Ernst Immanuel**); men med disse Faderglæder begyndte samtidigen en lang Række af angst- og sorgfulde Dage, der især foranledigedes ved Moderens meget betænkelige Svaghed. Og Angesten for denne Svagheds sande Grund og mulige Følger forbittrede ei alene Nydelsen af de med Jubel hilste Faderglæder, men greb endog i høi Grad forstyrrende ind i Digterens hele borgerlige Livs paafølgende Stilling. Thi vel skildrer B. i et meget udførligt Brev fra Sophienholm ikke blot sin Angst ved Synet af sin elskede Sophies brystsvage Tilstand — en Angst, der styrtede ham fra den jordiske Saligheds høieste Spidse ned i Fortvivlelsens dybeste Afgrund — men meddeler tillige sin navnløse Fryd over at hans Angst havde været ubegrundet, og at det algode Forsyn endnu længe vilde skjenke ham Besiddelsen af denne hans Livs Engel, hvilken himmelske Naade hans fromme Sind, i varm og taknemmelig Erkjendelse af Guds Godhed, nærmest tilskrev Virkningen af hans Hjertes inderligste Bøn og ubetingede Hengivenhed i Guds Villie.***)

---

*) Af hans Dagbog sees, at han paa denne Dag skrev ni Breve, hvoraf det til Reinhold er trykt i „Baggesens Briefwechsel“ I.

**) Denne førstefødte Søn opnaaede kun en Alder af omtr. 1½ Aar.

***) See Tillæg XXIX: „Baggesen an Reinhold, d. 4—7 Juli 1792.

Men det er for hans Biograph en sørgelig Kjendsgjerning, at det senere fandtes, at denne Angst dog havde været begrundet, og at om og Faren, der truede den unge, elskede Kones og Moders Liv, lod sig en Tidlang afværge, ved Konstens Hjælp, ved Reiser og et Ophold i et mindre ugunstigt Klima, saa var dette dog kun for en altfor kort Tid. I ethvert Tilfælde forhindrede denne hans Kones Svaghed og Ønsket ved en Reise at styrke hendes Helbred B. i at fæste fast Fod i Hjemmet og altsaa at vinde den Ro, der er nødvendig for at varetage nogen alvorlig Forretning og udføre noget betydeligt Arbeide. Lysten til Reiser og et bevæget Liv, Trangen efter at gjøre sin Samtids mærkeligste Mænds personlige Bekjendtskab, og Følelsen af at kunne med Lethed gjøre dette, bidrog ogsaa sit til, at en ønskelig Reise letteligen ansaaes for en nødvendig. Naar nu hertil kom, at de Mænd, som ved deres Stilling og Forhold til B. udøvede den største Indflydelse paa hans Planer og disses Realisering, navnligen Prindsen af A. og Grev Ernst Schimmelmann, vare af varm Interesse for den unge Digter og hans Sophie ivrigen behjælpelige i at lette ham Udførelsen af saadanne Planer, der ikke tilstedede nogen rolig Virksomhed i Hjemmet, saa er det forstaaeligt, hvorledes der allerede efter et kort Ophold i Fædrelandet kunde være Tale om atter at forlade samme.

Allerede i Sommeren 1792, under B.'s Kones første Sygdom, havde den brodervenlige Grev Schimmelmann med umiskjendelig varm og oprigtig Deeltagelse erklæret B., at hvis det maaskee var godt, naar han med hans Sophie gjorde en Reise enten til Lands eller til Vands, til Lissabon, til Italien eller hvorsomhelst hen, han da endeligen maatte reise med hende og betjene sig af hans Formue, som om den var hans egen; — ingen Omkostninger, store eller smaa, maatte

afholde ham derfra; alt dette var kun Bagateller, som han, den hoihjertede Ven, ganske vilde overtage at bestride o. s. v.

Imidlertid blev det endnu i hiin Sommer ikke anseet for nodvendigt at gjøre Brug af dette ædle Tilbud, og et Ophold paa daværende Agent Bruns smukke Landsted Sophienholm, ifølge en venskabelig Indbydelse fra dets gjestfrie Beboere, foretrukken en Reise. Nydelsen af de mange oplivende og qvægende Goder, som et Sommerophold paa Sophienholm formaaede at yde — Omgangen med Mennesker som de, den aandrige Digterinde Frederikke Brun sædvanligen samlede omkring sig — Land- og Skovluften — den islandske Moos og den friske Mælk, og i alt dette — som B. bemærker — Guds Velsignelse, forfeilede ei heller at udove en velgjørende Indflydelse paa Moderens og Barnets svage Helbred, og afvendte forelobigen den truende Fare.

Det næste Foraar derimod tiltraadtes virkelig Reisen, hvis nærmeste Bestemmelse var, igjennem Tydskland, og navnligen over Jena, at gaae til Schweitz, der at lade den unge Moder styrke sig en Tidlang i sin Families Kreds, medens B. udførte nogle ham af Prindsen af Augustenborg specielt overdragne Hverv, og derpaa først at tage en videre Bestemmelse.

I Løbet af Vinteren beskjæftigede Planerne og Forberedelserne til denne Reise B. meget, og en Tidlang var det hans Plàn og Ønske, at gaae til Søes fra Kjøbenhavn til Königsberg, for der at gjøre Philosophen Kants personlige Bekjendtskab; men den lange og kostbare Landreise fra Königsberg til Jena gjorde, at denne Plan maatte opgives.

Med hans levende Aands hele Varme interesserede B. sig for den franske Revolutions videre Udvikling, og det var en naturlig Følge heraf, at de franske politiske Blade hørte til hans daglige Lecture, ligesom og at Efterretningerne fra Frankrig spillede en Hovedrolle i hans mundtlige og skriftlige

Underholdning. Især ere hans Breve til Cramer og Reinhold fulde af Reflexioner over denne Verdensbegivenhed, som han bestræbte sig for at betragte fra et Standpunkt, paa hvilket han blot var Tilskuer, altsaa historisk, som en Begivenhed og ikke som en Gjerning. Gjerningen maatte han forbande, og følte sig glad over ikke at tage Deel i samme; men Begivenheden maatte han velsigne. Han hadede, afskyede og foragtede ligesaavel de rasende Anarchister, som de dumme, egoistiske, utaalelige Folkecommandeersergeanter, men han ærgrede sig mere over de Sidste end over de Første. Han var meget stemt imod Franskmændene (d. v. s. imod de Alt formaaende Repræsentanter), men endnu tigange mere imod disses Fiender. Et momentant Anarchie forekom ham ogsaa langt mindre skrækkeligt, end et uophørligt Slaveri, da vel i hiint stundom Enkelte bleve aflivede, men i dette Alle bleve mere eller mindre afsjælede. Medens han derfor sammenlignede hine Anarchister med Skorpioner, der en Tidlang ødelagde Landet, lignede han disses blinde Fiender paa Thronerne, i Hofsalene og Cabinetterne, med dybtrodfæstede, stedse paany blomstrende indianske Gifttræer — og den hele franske Revolution forekom ham hidtil at ligne Fældningen af en uhyre, giftig Toxikodendron, om hvilken man otte Dage (i Frankrig maaskee otte Aar) i Forveien maatte antænde og vedligeholde en Alt fortærende Lue, for at udtørre Træets giftige Saft og hindre dets smittende Uddunstning, forinden man kunde nærme sig dets Stamme. Inderlig glædede ham enhver Efterretning, der forkyndte en Triumph for hans republikanske Sindelag, men dybt rystede ham ogsaa enhver Meddelelse, der saarede hans moralske Følelse, og Efterretningen om Ludvig XVI's Henrettelse kastede ham endog i Ordets bogstavelige Forstand paa Sygeleiet, hvilket sees af hans Dagbog, og ikke blot af

I.

Jens Baggesens første trykte Digte.

(Aftrykte efter „Samling af Poesier.“ Nytaarsgave 1783*).

Epigrammer.

Digterens Ønske.

Jeg hverken Rigdom eller Armod ønsker mig,
naar det, jeg har, kun være maa mit eget;
jeg ønsker mig ei lidt og langt fra ikke meget,
jeg ønsker mig kun nok, thi nok er nok for mig.

Til Catill.

Hvor ynkeligt at miste sin Forstand!
Catill er dog den lykkelige Mand,
som dette Uheld ei kan friste —
hvo intet har, kan intet miste.

Til en Dranker.

Tilgiv mig, jeg dig ei kan giøre latterlig;
den Umag har du selv forlængst betaget mig.

Til den Snaksomme.

Du for min Rolighed er saa omhyggelig,
at, før jeg er i Søvn, du ei forlader mig.

---

*) Da disse Digte imidlertid ere trykte i Odense og altsaa fjern fra Forfatterens Opholdssted, have vi tilladt os at rette de groveste Feil imod Ortographie og Interpunctions-Reglerne, der med Vished ikke kunne tilskrives Forfatteren.

Til Selinde.

At du er skiøn, jeg ei vil sige dig;
saa mange sige det foruden mig —
Og, om end alle taug, saa tvivler jeg dog ei,
dit Speil dig siger det saa godt som de og jeg.

Til en Verdsligviis.

Du siger: intet tomt er til —
og det tilstaaer jeg gierne,
naar ikkun du undtage vil
din Hierne.

Til en Versemager.

At jeg ei mine Vers dig lader see,
skeer kun af Rædsel for Giengieldelse.

Ole.

Hans! sagde Peer, hvad skal jeg giøre ved min Ole?
han er og blir et Drog;
tænk, han knap lære kan at kiøre Plog!
„Aa! see du faaer ham i den sorte Skole!"

Indfaldet.

Et vittigt Indfalds Ild
vist ingen bedre følte,
end Konstneren Perill,
da han i Oxen brølte.

Til Harpax.

Du lever midt i Guld, dog saa sparsommelig —
Du haver Guldet ei, men Guldet haver dig.

Til En, som endnu ikke er hængt.

Cleant! vil du din Lykke,
saa raader jeg dig, at du bær Parykke;

thi havde Absalon paa dette tænkt,
saa var han ikke bleven hængt.

Patrioten, en Gravskrivt.

Her bliver en stor Patriot
Ormes Føde;
han viste sig meest Patriot,
da han døde.

Forfatteren.

Jeg er en ganske god Betaler;
dog dette maa jeg derhos sige:
Jeg ingen Smaagield hellere betaler,
end Kys af en elskværdig Pige.

Den varme Andagt.

Naar var vel nogen Bøn saa brændende
som hiin, den rige Mand bad udi Helvede?

Stax.

Stax døde; men, hvor han kom hen,
jeg veed ei — knap til Himmelen.

Blundt.

Her ligger Blundt den dovne Krop,
han vist vil aldrig meer staae op.

Candidaten.

Hvor meget man sig om dit Vid har lovet,
jeg seer dog ei, at du til noget bli'r.
Søg om, min Ven, at blive Stor-Vizir; —
Og frygt kun ei, du miste skal dit Hoved.

Philet.

Philet sig tog en deilig Ægtemage,
og mange glædte sig derved.
Philet faldt paa at ende sine Dage,
og alle glædte sig derved. -

Et Kys.

Du spørger, Skiønneste! hvad ved et Kys udtrykkes;
at sige det med Ord vist aldrig for mig lykkes;
men, om du tydelig og ret vil vide det,
saa kom, Elskværdigste! saa kom og giv mig et!

Ønske til Dorine.

Dorine! o! hvad skal jeg ønske dig?
En Mand, som dig vil giøre lykkelig —
som veed at skiønne paa din Engle-Siæl —
Dorine! o! jeg ønsker dig mig selv.

Til Læseren.

O Læser! har du ikke mættet dig
paa disse mange Epigrammer,
da ynker jeg dig — Hvilken Jammer,
at du er saa umættelig!

Til Henriette*).

Er jeg glad, bedrøvet, bange,
udi Selskab eller ene,
lyder dog om dig alene,
Engle-Pige! mine Sange.
Elskov lærer mig de rette
Toner om min Henriette.

---

*) For Metrums Skyld — hendes rette Navn er Mette.
(Note af Forf.)

I en Kreds af muntre Venner,
om et Bord, hvor Bakkus dandser
mellem Bægerne og krandser
dem med drueblodig' Hænder,
skal min Muse dig og flette
Myrthe=Krandse, Henriette!

Sidder jeg i eensom, stille
Lund, mens Philomeles Toner
blandede med Millioner
lokker mig til der at spille,
Haanden triller paa den lette
Harpes Strænge: Henriette.

Rækker Døden, Rædslers Konge,
mod mig sine kolde Hænder —
og det Hierte, som nu brænder
for dig, brister ved det tunge
Morderslag — mit Suk i dette
Øieblik er: Henriette.

Ode til Venus.

Langt fra det støiende Bulder af Vinens
rasende Glæder, urørt af Bakkanters
kaade Vellyster og vilde Begeistring,
synger min Muse.
Medens de rave vildt omkring, og Fielde
af de udbrølte fæle Dithyramber
give hæse Gienlyd, sidder min Muse
stille i Dalen,
giennem hvis Blomster slangeformig surrer
sølvklare Bæk, i hvis Bølger sig speiler
straalende Titan; og synger om Elskovs
rolige Glæder.

Flye, vilde Satyr! flye du kaade Faune!
Flye blandt skumle Klipper, Evans drukne Sanger!
Lad det hæse Evoi Elskov hellig' Sange
ikke forstyrre!
Men du, Skovens Dronning, søde Philomele!
Lad dine hvirvlende Triller ledsage
sølvstrænget Harpes Toner! lad dem lyde
kiælent om Elskov!
Hør paa min Sang, o yndig' Aphrodite,
Kiærligheds skiønne, mægtige Gudinde!
Vingede Gud! sæt dig ned hos din Moder,
medens jeg synger
hendes over Verden vidtudstrakte Zepter —
Elskovs fortryllende Lænker — og om dine
Vellystdypped' altid træffende Pile,
Søn af Cythere!

Til mine Venner.

Jeg eier, mine Venner, ak! en Kone,
som giør mig Livet til et Paradiis,
som jeg ei bytted' bort for Danmarks Krone,
og som jeg synger tidt i Elskovs Tone
paa denne Viis:

Dig, Yndigste! jeg skylder al min Lykke,
dig skylder jeg den store Salighed,
jeg føler ved dig til mit Bryst at trykke,
og eie, Engel! dig er idel Lykke
og Salighed.

O! saae I da min Glæde, mine Venner!
O! vidste I, hvor jeg er lykkelig!
Hvor stærkt vort Venskabs fælleds Luer brænder,
I vilde dog — tilgiv mig mine Venner! —
misunde mig.

O Skiebne! jeg aldeles ikke fatter,
hvad dig bevæget har en dødelig
at overøse med Cherubers Skatter,
hvis Graad du før ansaae med haanlig Latter,
Ubøielig'.

Dorine! drømmer jeg? du er min Kone?
Hvad? Kone? — Ha! det var en Perial!
See, Bakkus loe, og Skiebnen loe — min Krone
jeg tabte — og min Vellyst — og min Kone
i Perial.

Hvor kort var dette Paradiis! o Himmel!
Det knap saa langt som Adams varede!
Hvad ligner nu min græsselige Svimmel?
Forsøg engang at styrte fra en Himmel
til Helvede.

O! saae I nu min Skræk, o! mine Venner!
og vidste, hvor jeg blev ulykkelig
ved dette Fald — hvor stærk vort Venskab brænder,
saa troer jeg dog — tilgiv mig, mine Venner! —
I loe af mig.

Efter Horazes I. 1.

Til min Ven *... (Pram)

O! du, hvis muntre Smiil, da jeg den første Gang
dig saae, din hele Siæl og Hierte mig afmalte,
hvis uforstilte Sprog oprigtigt Venskab talte,
og fra det Øieblik at elske dig mig tvang!

Der ere de, som troe sig høist lyksalige,
naar de kan glimre ret paa offentlige Steder,
af Dyr til Mennesker omskabte af en Skræder,
og med en borget Dragt indtage Damerne:

Saaledes flyve de, liig Bier, rundt omkring
fra en til anden Blomst i Kongestadens Have,
udrustede med den fortræffelige Gave,
paa fransk det smukke Kiøn at sige smukke Ting;

Dog meest de vise sig paa Skuepladsene,
snart paa Parkettet, nu derfra hen paa en Loge,
snart paa Parterret, hvor i Fleng de klappe, rose
og skrige Bravo høit blandt Kabbalisterne.

Der andre ere, hvis Fornøielse bestaae
i fra een Æres Post til anden at opstige,
og som først troe sig ret fuldkommen lykkelige,
naar de det hvide Baand omskifte med det blaae.

En anden elsker Roe og finder største Lyst
i sine Fædres Jord med egne Dyr at pløie;
han paa den spanske Søe ei vovede sin Trøie
ved Tilbud af alt Guld fra østlig Kafer=Kyst.

Hiin Kiøbmand, som sig selv og Skib nær synke seer,
stødt paa et Skiær, med Suk: „Kun Farer er paa Vandet;
„hvor lykkelig er den, som har sit Brød paa Landet!"
Fortømrer det paa ny — af utæmt Lyst til meer.

En anden finder Lyst i at udgyde Blod
af røde Druer, og, trods Mahomed, at drikke
den Nektar søde Viin — og siden glad at ligge
i Græsset ved en klar og sagte rislend' Flod.

Trompetens raske Lyd en Krigers Siæl til Kamp,
i de af Mødrene fordømte grumme Krige,
opflammer — Fienderne hans stærke Arm maa vige —
Glad far' han giennem Mord og Skrig og Brag og Damp.

Af al Fornøielse hiin synes Jagten bedst;
for dens Skyld glemmer han sin unge kiælne Kone,
og giennem mørke Skov ved Hornets raske Tone
opmuntret Hiort og Hind forfølger paa sin Hest.

Hiin drikker til sin Sang og synger til sit Glas,
adskilt fra Hoben i letspringend' Nymphers Dandse,
kron't af Apollo med fortiente Laurbær-Krandse,
som du min ****! blandt disse var Horaz.

Der mange været har, og ere og endnu,
hvis største Vellyst er, i glade Favnetage
at trykke til sit Bryst en yndig, dydig Mage,
som din ****, ****! og iblandt dem er du.

Jeg kiender ogsaa de, hvis Siæle kiende ei
en større Lyst, end den, vist meget sieldne, Gave,
en Ven, en dydig — en oprigtig Ven at have,
en Ven, som du, min ****! og — iblandt dem er jeg.

Dersom jeg altsaa dig kan trykke til mit Bryst,
som den, der elsker mig, og som min Ven vil være,
da er jeg lykkelig — jeg tør ei meer begiere —
Og kun Horaz og Du kan tolke al min Lyst.

Til Dorine, paa min Snuustobaks Daase.

Dig, som Naturen med Konst forenet har dannet at være
mit Liv, min Vellyst, mit Haab; Dig, som jeg brændende trykker
frit til mit elskende Bryst, frit til mine blussende Kinder:
dig, o min Dorine! nu vil i Elskovs kiælneste Toner
Min Muse synge. O! I Gudinder, og Guder, som elske!
Og I Deucalions Sønner og Pyrrhas Døttre, som elske!
Hør paa min henrykte Sang og Elskovs hvirvlende Toner!

thi Vellyst og kronede Suk høit stemmer min lydende Harpe.
O! du lyksalige Dag, som mig med Dorine foreente,
O! vær du mig evig en Fest! Naar du betynget med Vellyst
fra Tidernes Fader udgaaer og glad nedsynker til Jorden
igiennem det straalende Hav, som Titan-Flammer forgylder,
da skal Dorine og jeg armslynged' gaae sammen i Engen —
og bygge et Altar af Løv, og fuldbestrøe det med Roser —
og offre Røg-Offer af vellugtend' Rapee og det røde
stærkpirrend' iberiske Støv til Telesphor og Tabakkus.
Da see vi op til Olymp — der sidder de begge paa Toppen,
hver paa sin Throne, og lee til Behag, naar Røgen opstiger
paa Ambra-Vinger til dem, og pirrer den hellige Næse.
Telesphorus, Røgtobaks Gud, med milelang Pibe i Haanden,
(hans Throne er opbygget af Tobaks Blade, som en Karduse;
men stor — ja større end om al Hollands Karduser var' samled')
han dampende røger heroisk, indhyllet i mørke Tobak-Skyer;
men Fader Tabakkus seer mildt, og snyder den naadige Næse,
for ret at tage med Fynd en Lispunde Priis af det røde
stærkpirrend' iberiske Støv — han nøs — den mægtige Throne,
som er en med Perler besat uhyre Skildpadde Daase,
den bævede — hele Olymp ved dette Tordenskrald rysted'.
Saa gaae vi glade igien tilbage — og jeg mig erindrer
hvor jeg, Dorine! i Fior undseelig og bange betragted'
dit venlige Smiil uden Haab; thi Plutus var vred paa din Elsker;
da gik jeg sukkende bort — kom sukkende atter tilbage —
og saae dig smile urørt, imedens min Siæl sønderreves
af Længsels og brændende Elskovs allergrummeste Piinsler.

Da ynkedes du over mig, ustadige, blinde Gudinde!
Og for et Par Øieblik du mig skaffede Sølv-Gudens Venskab.
O! hvad kan skildre min Glæde — min hele Vellyst? — da foer jeg —
da fløi jeg — da lyned' jeg hen paa Elskovs flammende Vinger,
og henrykt kiøbte dig af den mange Sprog talend' Oenotrer —
og henbar dig glad i min Arm til Vinter-Templet, hvor Hymen
høitidelig krandsede os — da sneg sig til den Aurore,
som i en guddommelig Glands lysrødmer paa dine Læber,
det første elskende Kys — da kyssede jeg min Dorine.
Endskiøndt jeg har kiøbt dig, er du min Herskerinde, min Dronning;
ei skiønnere er Cytherea — ei mere prægtig hun throner,
end du, naar smilende paa din prægtig' Elfenbens Throne,
som skildpadforet er bygt paa stolte Guldpiller, du sidder.
Hvor yndigt, sødt er dit Smiil, blaaøiede Pige! hvor flagrer
smaa Elskovs Guder omkring paa din treradperlede Soelhat!
Forvovne springe de ned og spøgende bryd's med hverandre
i den vellystige Dal imellem de sneehvide Bryster!
Nu — o! nu kysser jeg dig — men Skræk! ak — hvad er det — jeg drømmer —
jeg vaagner — o! Lynet! o! Glimt! — du er kun en malet Dorine.

B . . . . n.

II.

Poeternes Stamfaders Historie.

(Manuscript fra 1782.)

Adam, som alle Menneskers, saa og alle Digteres Stamfader, skal efter de grundigste Beregninger først have seet denne Verdens Lys Anno 1*), den 19de September om Morgenen Kl. 4, i Persien, hvor Floden Schat-el-Arab løber, før den deler sig og falder ud i den persiske Bugt.

Man tillægger ham adskillige Digte — Engelen Raphael skal egentlig have lært ham Poesien — f. Ex. det store Værk Jezirah (som ogsaa tillægges Abraham), en Apocalypsis, hvoraf Nogle paastaae Johannes har taget det Meste til sin, og den 92de Davids Psalme**). Milton, Klopstock og Evald tillægge ham nogle Sange, som han noget nær slet ingen Deel har i. Geßner har anført nogle Bønner, som ligne ham langt mere***). Imidlertid er det upaatvivleligt, at han har gjort Vers, med eller uden Riim.

Og siig mig, kjære Læser! hvad skal et Menneske gjøre, som med eet, uden mindste Forberedelse, med alle Sandser, med fuldkommen Fornuft opdager sig selv og hele Verden? Mon han

---

*) 4305 før Christus. Jac. Capelli observationes in Gen. 1, 14.

**) Heidegger historia patriarch. B.

***) Sam. Geßners Schriften: Tod Abels, paa forskjellige Steder.

ikke nødvendigen maa studse og blive heed i Hovedet? Denne Studsen, denne Hede maa have Luft, han maa udbryde med Noget, Tanker eller Følelser, eller begge Dele, og dette bliver vist ikke Prosa. I det mindste kan man ikke tænke sig nogen tilgiveligere Anledning til at gjøre Vers; og hvor hjerteligen var det ikke at ønske, at de fleste af vore Nutids Digtere aldrig brøde ud uden ved slige Leiligheder. Men lad ham endog have holdt sig ved denne uforlignelige Leilighed; — thi jeg vil gjerne troe, at Adam har havt i samme Grad for lidt Genietrang som vore Digtere have for meget — saa er jeg dog vis paa, at det har været ham plat umuligt at dye sig i det Øieblik, han første Gang saae den første blandt alle Skjønne, sin i Amors hele Rustning ved hans Side fremspringende Eva. Enhver sætte sig i hans Sted! Tænk Dig ganske ind i hans Forfatning, Læser! og kan Du det, vedder jeg, at denne Følelse ikke skal fortryde Dig; thi jeg bedrager mig meget, eller denne Adams Forfatning har været den meest poetiske berusende Tilstand, hvori nogen Dødelig nogensinde har befundet sig. Mine Læserinder kunne imidlertid fordrive sig Tiden med at tænke sig ind i Evas.

Hans første Bevægelse har vist været Stenens, eller den, som man kan tænke sig hos Frue Loth, da hun blev til en Saltstøtte; thi overvættes Fryd har samme Virkning som overvættes Sorg. Hans næste har været den lukkede Roses, naar Solen pludselig bestraaler den: den aabner sig og bliver større; saaledes have hans Hjertes Følelser aabnet sig for de allerførste Lysglimt af Kjærlighedens Straaler; thi de Følelser, han havde tidligere, vare blot Hjernens, og hans hele Sjæl har udvidet sig og er, saa at sige, bleven større ved dens Halvdeels Nærmelse. Hans første Handling har vist været at flyve i hendes Arme og at kysse sig træt paa den Uskyldiges nyskabte Yndigheder; thi Adam var Menneske og Menneske i høieste Grad, da hans Væsen afgiver Stoffet til alle Mennesker, og jeg er sikker paa, at enhver af mine Læsere vil føle, at han i Adams Sted havde gjort det samme. Men efter alt dette maa have fulgtet Udbrud —

og har dette ikke været Poesie, saa har Intet i Verden fortjent Navn af Gudernes Tungemaal*).

Denne Oprindelse til Poesien er overalt i mine Tanker altfor skjøn til ikke at være sand, og den stemmer i Grunden overeens med alle de fornuftige Fortællinger, saavel Hedninger som Christne have gjort om den. Naar man med Skjønsomhed sammenholder dem alle, finder man, at Kjærlighed har været dens Fader og Skjønhed dens Moder. Og dette er i høieste Grad Tilfældet her; thi hvilken Kjærlighed kan lignes ved den, som Adams hele Sjæl har følt for Eva. Den meest brændende Elskers Kjærlighed har været Kulde i Liighed med denne, i hvis Ild alle Jordklodens Elskeres Elskov brændte. Man tænke sig Adam med al den mandige Fyrighed, som siden besjælede Mandkjønnets Millioner, omfavne i Evas nyskabte Skjønhed alle hendes Døttres samlede Yndigheder! Man tænke sig hende, den første, fuldkomneste Hende, Moderen til alle vor Jords Engle — og hvem dette Navn ikke maler hende tilstrækkelig, fortjener aldrig at see een af hendes mindst yndige Døttre smile.

Man har tillagt Poesien en guddommelig Oprindelse, men hvilken Oprindelse kan være mere guddommelig end denne? Kjærlighed og Skjønhed ere Guddommens Førstefødte, eller rettere, Guddommen selv er ikke andet end disses Forening i høieste Grad.

„Kjærlighed er det virkende og Skjønhed det blivende i det evige Væsen," siger den store Zoroaster, og den store Zoroaster har Ret**).

---

*) See Wielands „Geschichte des Verstandes," om de ville.

**) Den berømte Abraham af Santa Clara, Keiser Leopolds Hofpræst, der har skrevet den skjønne Bog, som kaldes grammatica religiosa ɔ: Troens Grammatik, har paa sin egen grammatikalske Maade oversat dette saaledes: „Kjærlighed er Activum, og Skjønhed Passivum i den guddommelige Conjugation."

Men da vi ikke have foresat os at afhandle enten Guddommen, eller Kjærlighed, eller Skjønhed, eller Poesiens Oprindelse, men blot Poeternes Stamfaders Historie, gjøre vi bedst i her at ende disse Udsvævelser.

For altsaa at komme til Adam igjen, saa synes det mig særdeles rimeligt, at han efter den Tid meget ofte har fornøiet sig med at gjøre Vers, og den hellige Skrift modsiger ei heller paa nogen Maade denne Mening. Det er upaatvivleligt, at han af Naturen havde Evne til at være Digter; thi, foruden den sande Slutning, at Ingen af hans Afkom har besiddet Evner, som ikke have havt deres Ur-Typus i hans Sjæl, beviser den særdeles poetiske Handling, at han gav Dyrene Navne*), dette fuldkommen. Og naar han havde denne Evne, hvad i al Verden skulde da hindre ham fra at dyrke den? Tvertimod har nogen Digter i Verden havt fuldkommen Leilighed til at omgaaes Muserne, saa har det været Adam. Enhver Blomst, den opstigende Sol, den dalende Aftenrøde, den sølvblege Maane, kort Alt i den hele nyfødte Skabning vinkede ham til deres Helligdom; hvorhen han vendte sig i sin fortryllende Have, var Opmuntring til Lovsang; og, naar han nu sad ved den rislende Bæk, i Skyggen af Cedre, omringet af tonende Nattergale, med Eva paa sit Skjød, blandede han saa vist sin Lovsang med Fuglenes, som det er afgjort, at Menneskene — i det mindste i Uskyldighedsstanden — ere ligesaa taknemmelige som Dyrene.

I denne Anledning kunne vi iøvrigt ikke undgaae at tænke med en Slags Misundelse paa den velsignede Rolighed og de gode Stunder, som denne vor Stamdigter fremfor alle følgende Digtere har havt til at gjøre Vers. Uagtet een af hans værdigste Sønner, der, skjøndt over 5000 Aar efter ham, i sine Sange har en heel Deel af sin Old-Tip-Oldefaders paradisiske Uskyldighed, Tydsklands Salomon Geßner paastaaer om Adam, at han nu

*) 1ste Mose Bog.

og da havde ikke ubetydelige Næringssorger, saa veed jeg dog med temmelig Vished, at disse Perioder varede kun kort, og at han aldrig i sin hele Levetid var plaget af Creditorer.

Opvartninger i de Stores Forgemakker, som vi senere see at medtage saa meget af hans Efterdigteres Tid, var han ligeledes fri for, og jeg finder intetsteds, at han nogensinde har været plaget med Gigt. Vognraslen, Almanakker, Æblesælgersker og deslige, som i de senere Tider har jaget hans syngende Sønner til de Himlen nærmeste Stokværker — skjøndt det ofte skeer af endnu værre Aarsager — forstyrrede ham ikke heller. Kort sagt, da jeg mellem alle Verdens Poeter ikke finder en eneste Klokker, saa er det soleklart, at Ingen af dem har nydt saa fuldkommen et Otium som Adam.

Imidlertid forstaaer det sig af sig selv, at dette kun gjælder om en Deel af hans Levetid, nemlig den første. Saalænge han alene med sin Kone opholdt sig i Eden og siden efter, i hendes første Barselsenge, fortæller vor historiske Muse, at han har nydt denne Rolighed. Men længere hen i Tiden, da han som Huusfader maatte bestyre en lille Familie, der efterhaanden voxede til, og efter de tarveligste Mandtalslister tilsidst udgjorde ni og halvfemsindstyve tusinde Millioner*) Sønner og Døttre, frygte vi, at denne Rolighed er ophørt. Det er ligesaa vist at formode, at han i denne Vrimmel af Børn, hvoraf Somme vare saa uregjerlige, at de sloge hinanden ihjel, ingen Viser har gjort, som det er rimeligt, at Eva har tabt Lysten, ja endog Stemmen til at afsynge dem.

Denne mærkelige Mand, vor fælles Fader, levede, som Moses beretter, henimod 1000 Aar. I denne lange Levetid taber hans private Historie sig i et uopløseligt Mørke. Da vi meget sjelden have i Sinde at opvarte vore Læsere med Tildragelser, som blot kunne være hændede, og aldrig med saadanne,

---

*) Eller efter Whistons Beregning 2,147,483,618.

som paa ingen Maade kunde forefalde, — med mindre vi sætte det rette Præg paa samme, saa ville vi overspringe alle de Hændelser og Handeler, hvormed visse opfindsomme Skribenter, der have syntes, at det var Synd, at saa megen deilig Tid skulde være tom, have fyldt dette Tidsrum.

Det eneste, man med Vished veed om ham, er, at han blev skabt af Støv, hvilket dog adskillige Philosopher ikke bifalde, — efterat Eden i Forveien var indrettet til hans Beboelse og Næring, at hans Kone blev dannet af hans eget Legeme, — hvorfor og hendes Kjøn er saa meget finere, nydeligere, blødere og elskværdigere end hans, som overhovedet en allerede forfinet og tildannet Materie er ædlere end dens raae Elementer; — at han af brændende Kjærlighed til denne Skjønne opoffrede sin, hendes og alle deres Efterkommeres jordiske Lyksalighed, ved i et farligt Oieblik at adlyde hende mere end Gud; — en Forbrydelse, som, hvad der end kan siges derom, Enhver af os upaatvivleligt i hans Sted ogsaa vilde have begaaet; — at han derfor blev med hende jaget ud af Paradiis*), og til hans Ophold for sig og sine maatte dyrke Jorden; — at hans første Søn, Cain, ganske forstyrrede hans tiloversblevne huuslige Glæde ved at dræbe sin Broder Abel; — at han skabte det første Sprog paa Jorden, som vist neppe har været noget af de nu kjendte: — at han for Resten har været en fornuftig, virksom og god Mand, og bidraget meest af alle Mennesker til at formere Jorden.

Da Moses ikke har været kjendt af alle Nationer, og de fleste tænkende Folk dog have vidst, at der var et saadant Par Folk til som Adam og Eva, saa haves om dem utallige underlige Fortællinger. Nogle af disse ere saa latterlige, at vi ikke kunne undslaae os for at skaffe de Læsere, som ikke kjende dem, lidt Moerskab ved korteligen at anføre et Par af dem.

---

*) Augustinus mener, at dette er til endnu.

Histor. lex Parad.

„Adam" — hedder det — „var saa proportioneret" — rettere uproportioneret — „da han var bleven skabt, at han i Breden rækkede fra den ene Verdens Ende til den anden og i Længden naaede med sit Hoved op til Himlen. Men et Par af Englene, som besad Smag og Kritik, gjorde den Bemærkning, at Solen og Maanen og en heel Deel af Stjernerne vilde paa deres Omløb hindres af denne uproportionerede Maskine, og Adam paa sin Side ligeledes have megen Uleilighed af dem. De forestillede da Vor Herre disse Følger, tillæggende, at Adam vilde paa den Maade blive det samme paa Jorden, som han var i Himlen, og Vor Herre fandt, at Englene havde Ret. Han klippede altsaa en heel Deel af Adam, indtil han blev kun 1000 Alen lang, hvilket ovenmeldte himmelske Kunstdommere syntes var nok, og lod ham løbe."

Den anden Fortælling er endnu mere sandsynlig, skjøndt ikke anført af Hübner: „Gud havde først givet Adam en Kone, som hed Lilith. Men da hun ligesaavel var skabt af Jord som han, satte det unge Fruentimmer sig i Hovedet, paa ingen Maade at ville være ham underdanig. Adam gjorde i dette Tilfælde, hvad alle ulykkelige Elskere gjøre, sukkede, græd, bad, knælede; men forgjæves. Endelig blev han fortvivlet og forsøgte tilsidst paa at bruge Gevalt. Men denne stolte Dame, som overalt slet ikke lignede vore mere blødhjertede Skjønne, vilde ikke engang lade sig tage med Vold. Hun løb sin Vei og lod Adam tilbage, for at bruge det egentlige Udtryk, i en mageløs Forfatning. Den arme Mand, som i denne Knibe ganske manglede den Trøst, de nyere Elskere dog altid kunne have tilbage, nemlig at „der er Flere, hvor hun kom fra", søgte rundt omkring efter hende, men omsonst; indtil endelig Gud forbarmede sig over ham, og gav tre Engle Befaling at lede hende op og bringe ham hende igjen. Disse tre, Senoi, Sansenoi og Semangelof, fandt hende virkelig, søgte at overtale hende saa godt, som de kunde, og forestillede hende, hvor tungt og kjedsomt det vilde blive

for hende selv, at være alene; men uden Nytte. Den gode Dame vilde endnu mindre lade sig overtale af luftige Væsener. Hun blev haardnakket ved at paastaae Herredømmet, og Gud maatte, for at trøste Adam og faae Jorden besat, af hans eget Ribbeen gjøre ham en medlidende Kone.

Jeg haaber, man tilgiver mig denne lange Fortælling om Adam, som jeg har troet maatte være de Fleste en meget pirrende Person. Man betænke til mit Forsvar, at der paa en Mand, som Adam, der var Fader til os Alle, der havde en Bopæl saa stor som hele Jorden, der levede 930 Aar o. s. v. gaaer magelig ti eller tolv andre Mennesker og især Poeter, der leve meget kort, blive sjeldent Fædre til en eneste heel Søn og som oftest boe i smaa Pulterkamre oppe under Tagene.

(cetera desunt).

J. B.

III.

Deucalion og Pyrrha.

Første Deel.

Om første Verdens Undergang fortæl,
Min danske Muse! her et romersk Eventyr,
Hvorledes alle Mennesker og Dyr
Sank for den Arm, som knuser hver Rebel,
Dybt i opslugend' Afgrunds vaade Skjød
I Mulm og Nat og Mørk' og Død;
Hvorledes mellem Millioner Liig
To dydig Elskende alene frelste sig!

Saturns Guldalder var forsvunden med hans Krone;
Kronion tordned' fra nedstødte Faders Throne;
Alt laae nedslængte fra Thessalske Bjergetoppe
I Afgrunds Flammerne Titaners Kæmpekroppe;
Af Guderne forladt i dræbte Sønners Blod,
Hvoraf en blodig Slægt, grum, som de selv, opstod,
Om Axlen dreied' sig, betyngt af Vold og Mord
Og Gudernes Foragt, den syndopfyldte Jord;
Tilsidst, ophidset ved Lycaons Gjestebud,
Beslutted' Gudernes og Menneskenes Fader,
At slette Jorden og dens Myriader
Ved sin almægtig' Arm for evig ud.

Zeus vinked' — hele Himlen skjælvede,
Og paa hans Vink kom alle Guder
Paa Melkeveien ridende

Til Himmelslottet, for at see
Hvad dette Saturns Søns uvented' Vink bebuder.
I Riddersalen hver tog Plads om Thronens Fod,
Hvorpaa den lynende Kronion høit ophøiet,
Sig lænende paa hvide Scepter, stod;
Tre Gange rysted' han de gyldne Bukler — Øiet
Omstirred' i en Hast den hele Rad
Af Guder, som der nedenunder sad,
Og voved' knap at snyde deres Næse;
Thi Vreden kunde de strax i hans Ansigt læse.
Tre Gange skjalv Olymp. Zeus taler saa fra Thronen:
„Jeg i min Levetid har aldrig været før
„Saa bange, som i denne Tid, for Kronen,
„Ei selv den Gang de rasende Kottoner,*),
„Med hundred' Hænder hver, bestormede min Dør,
„Olymper dyngede paa Pelioner,
„Og, dristig klavrende paa disse Bjerges Top,
„Mod Himlen slængte hele Skove op;
„Thi vel var' disse Kæmper tusind' Gange
„Saa store, som det største Menneske;
„Men, saa var' de igjen ei nær saa mange:
„Den hele Hær bestod af een Familie;
„Nu derimod jeg har med Jorden at bestille,
„Saavidt som Oceanets Bølger trille;
„Nu væbner sig mod Saturns stolte Søn
„Det hele menneskelig' Kjøn;
„Men det skal hevnes! — døe, hver Støvets Broder!
„Jeg svær ved Floden Styx og Helveds andre Floder,

---

*) Giganter. Kottos var een af de Kæmper, som bestormede Himmelen:
*Οἵ δ᾽ἄρ ἐνὶ πρώτοισι μάχην δριμεῖαν ἔγειραν
κοττος* etc.
Hesiod. Deor. Gen. v. 713. etc.

„Døe skal det hele Kjøn! — Naar Alting er omsonst,
„Ulægelige Saar med Sverdet maa afsnittes,
„At ei den friske Deel skal og af samme smittes;
„Saa sagde Hippokrat, og han forstod sin Kunst.
„Jeg har jo Fauner nok, en heel Deel halve Guder,
„Sylvaner, Nympher, Satyrer og fleer,
„Som være skal et Sted og kan ei være her,
„Fordi jeg, som I veed, ei lider deres Sludder —
„See! disse kan i Menneskenes Sted
„Benytte sig af Jordens Herlighed;
„Desuden veed jeg vist, at Menneskene drille
„Dem op i deres aabne Øine nu,
„Det slaaer mig aldrig feil, naar Een kan spille
„Saaledes Bas med mig, som ved det mindste Puh
„Kan blæse Jorden, Jer, og ham, og Alt, som Pudder
„Af Pudderpusteren, i evig Skuddermudder — —

Den hele Gudeskare skjalv
Ved disse Tordenord af ængstlig Nidkjærhed
Mod Menneskenes Synd og Voldsomhed;
Og, skjøndt de havde kun hørt Sagen halv,
De mumlede i Skjægget en Deel Eeder
Imod Lycaon og hans Grusomheder.

Men herved blev hans Majestæt
Fortrydelig og stødt — med Aarsag, sandt at sige;
At mumle midt i Talen, det saa lige
Sig ikke skikkede for gamle Folk ret net
Ved denne Leilighed — Et vældigt Ørfign flyver
Derfor fra Tordneren paa Kjæven af Neptun,*)
Som sad ham nærmest, „Hold, jeg siger Jer, hold Mund!"

---

*) — — — — voce manuqve
compressit murmura.

Ovid. Metam. I. 205.

Electrisk denne drøie Næsestyver
Forplantede sig om den hele Disk,
At Alle taug med eet saa stille som en Fisk,
Og Jupiter igjen der, hvor han slap, begynder:

"Lycaon — sligt lad mig kun sørge for! —
"Lycaon lider alt sin Straf for sine Synder;
"Men, hvori Straffen og hans Synd bestaaer,
"Det Ingen af Jer veed, men nu skal faae at høre:
"Da Tidernes forfaldne Smag
"Og Menneskenes Vold var kommen mig for Øre,
"Saa for at blive vis paa denne Sag,
"Som muligt var, og som jeg ønskte maatte være
"Kun Digt, saa lod jeg strax Mercur med Frakken komme,
"Og gjemte Tordenkilen i min Lomme,
"Og slængte Straaler, Zepter i en Krog,
"Tog med for Morskabs Skyld en lille Bog,
"Og dermed gik jeg ned paa Jorden,
"Hvor jeg fandt Alting i saa græsselig Uorden,
"At jeg ved næsten hvert et Skridt befandt,
"At Rygtet havde sagt mig sandt.
"Arcadien jeg allerførst besaae,
"Her, tænkte jeg, er det dog sagtens saa som saa,
"Hvis ei Poeterne reent bandsat overdrive,
"Som det saa yndigt, saa guddommeligt beskrive;
"Men tænk! kun lutter Fyrretræer og Drager!
"For Blomster saae jeg Snee, og for Hyrdinder Krager,*)
"I Sump til Knæerne jeg stundom maatte gaae
"Og takke Gud jeg havde Støvler paa;
"Mod Aften kom jeg endelig til Byen:

---

*) "Maenala transieram latebris horrenda ferarum
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei."

Metam. I. 216.

„Først lod jeg melde dem, at hans Almægtighed
„Gud Jupiter var stegen ned af Skyen
„For at besøge dem — I skyldig Ydmyghed
„Begyndte Folket strax at korse sig og bede,
„Og hele Pøbelen med Offer var tilrede;
„Den trodsige Lycaon loe dem ud:
„Mig skal han, sagde han, ei letteligt bedrage,
„Jeg et Experiment skal snart saaledes mage,
„At det skal vise sig om Karlen er en Gud;
„Og om han er udødelig; hvis ikke
„Jeg skal ham lettelig i Søvne gjennemstikke.
„Det Forsøg, tænkte han, var meget vel betænkt;
„Men ikke nok med det — han havde nyligt hængt
„En fangen Lieutenant, en Epyrer,
„Ham skar han strax af Galgen halvqvalt ned,
„Stak ham saa godt som levende paa Sped,
„Og derpaa dygtig Ild i Ovnen fyrer;
„Halv Steg, halv Suppe, lod han bringe denne Ret
„Paa Bordet for mig. Da jeg mærkte det,
„Tog jeg i Lommen — strax stod Bord og Bænk og Stue
„Og hele Slottet paa mit Vink i Lue;
„Som Manden er, saa er hans Guder —
„De brændte med*). Han selv forskrækket fløi
„Fra Bordet i den græsselige Støi
„Langt ud i Skoven, hvor han nu betuder
„Sit Atheisterie, sig selv dog immer liig,
„Hans Lyst til Mord og Blod mod Faar nu viser sig;
„Af Klæderne han Haar, af Arme Forbeen fik;
„Kort sagt: der gaaer en Ulv, hvor før Lycaon gik.

---

*) — — — — "ego vindice flamma
"In dominum dignosqve everti tecta Penates."
Met. I. 230.

„Men det er ikke nok, at han alene
„Fik den fortjente Straf. Vold, Uret, Grusomhed,
„Saavidt som Havet naaer, mod Himlen sig forene,
„Og Alle har fortjent den Straf, Lycaon leed.
„Jeg har besluttet det, og evig som min Torden
„Staaer min Beslutning fast, jeg vil udslette Jorden!"
Saa talte Saturns Søn.

Enhver af Guderne
Bifaldt den strenge Dom med Mund og Hænder.
Naar Vognen hælder, som man tidt kan see,
Saa skyde Alle efter — Een antænder
Et Baal, med Olien er strax Enhver bered;
Saa gik det ogsaa her. Imidlertid de bare
Dog Alle hemmelig Medlidenhed
Med Jorden, skjøndt de den med god Samvittighed
Ei kunde for hans Majestæt forsvare.
Dog for at gjøre hvad der gjøres kan,
Saa spørge de ham ad, som en passant,
„I hvad Figur han den herefter vil omdanne?
„Hvem der skal offre nu? skal Rovdyr den beboe?*)

De kjære Guder i guddommelige Pande,
(Ifald man Kroniken skal troe),
Maae ikke have overmaade megen
Hukommelse — nys havde Jupiter
Fortalt dem det, hvorom de spørge her,
Slig Glemsomhed er vist hos Guder noget egen!
Jeg ei begriber det; men hvorom Alting er,
Ovid, og ikke jeg, er Manden her.

---

*) — ferisne paret populandas tradere terras?
Met. I. 249.

„Sligt, som jeg sagde før, lad mig kun sørge for!“
Igjentog Zeus. „Nok sagt, jeg Eder lover
Et nyt Slags Mennesker paa den omskabte Jord,
Ifald jeg ellers Skabelse forstaaer,
Paa en Maneer, som I skal undres over.“
Saa talte han — og i det samme,
Greb efter den forfærdelige Flamme,
For at nedslynge den og sønderknuse Jorden —
Men Frygten for, at Flammen paa sin Vei,
I denne græsselige Hurlumhei
Af Nat og Storm og Ild og Damp og Torden,
Tillige skulde tænde Luften an
Og stikke hele Himlen selv i Brand,
Tilbageholdt hans Arm — han huskede tillige
Paa Frue Sibyllas Spaadoms Ord:
At den Tid komme skal, da Hav, og Jord,
Og Luften, og det hele Himmelrige
Skal brændes op*); og lagde derfor hen
Den grumme Straale paa sit Sted igjen.
Som han nu stod og huskede sig om,
Et modsat Indfald ham i Sinde kom:
„Hvad om jeg satte Jorden under Vand,
„Og druknede dem Alle Mand for Mand,
„Det stikker ikke Himmelen i Brand;
„Og lige vel min Dom jeg fuldfort fik?“
Tænkt, sagt, iværksat — i et Øieblik
Er Aeolus afsted og efter ham Neptun
Paa Paternoster-Skjær og dybe Nordsøes Bund.

---

*) *Καὶ τότε δὴ ποταμός τε μέγας πυρὸς αιθομένοιο*
Ρευσει ἀπουρανόθεν, καὶ παντατόπον δαππήσει,
Γαῖάν etc.
Καὶ πόλον ὀράνιον,
Orac. Sibyll. L. 11. v. 196 etc.

Stormguden strax indslutter i sin Hule
Østvinden og den kolde Boreas,
Og Petitmaitren Zephir, som til Stads
Kun blæser, naar Hyrdinderne sig skjule
I Buskene. Der sadde disse tre,
Og spilte l'Ombre heel forbittrede,
Fordi de maatte sidde der saa stille,
Og Fjerdemand var borte til Qvadrille:
Herr Notus nemlig, som blev strax lukt ud,
Vaad som en Sild om Skjægget, sort som Fanden,
Og taaget, som Herr Claus i Panden,
Med Munden fuld af Regn og Næsen fuld af Slud.
Svøbt i en sydlig Storm han fnysende sig svinger
Igjennem Luften paa de vaade Vinger,
Foran en rædsom Hær af sorte Skyer
I fæl chaotisk Nat med vældig Susen flyer.
Han farer frem. De vaade Kæmper suse,
Flye, hvirvle, hvine, hyle, tude, bruse;
Med vilde Tordenbrøl den hele Trop
Flyer gjennem Himmelen i stormende Galop.
Nu Pladsk i Pladsk den Ene mod den Anden
Fremstyrter rasende; stødt mod hinanden
De splittes, revne, knuses, styrte ned,
Og brøle pladskende mod Jorden: Zeus er vred!
Nu brager Skabningen. Som Pyrenæer tunge
Nedstyrte Vandene, og alle Bjerge gunge;
Kornagre, Blomster, Markens Herlighed
Og Agermandens Haab af Regnen pidskes ned.
Omkastet ligger Sæden; Skovens Kroner
Nedfalde; bange flye Jordklodens Millioner
I Nat og Storm og Regn, de flye, men veed ei hvor,
De flye; men flye dog ei den næsten knuste Jord.
Saa raser Regnen. Tordneren omfarer
I Luften Pol til Pol og brøler til Neptun:

„Op, Havenes Monark, fra Nordhavs dybe Grund!
„Oprør fra Grunden Oceanets Skarer!“
Nu brast Afgrundens Skjød. Den fnysende Neptun
I trefold hule Brøl fremkalder Dybets Kæmpe;
Nu rulle larmende fra Dovres Hulers Grund
Nordhavets Bølgemagt, som ingen Storme dæmpe,
I rædsomt Bulder styrte brølende
De vrede frem, i høie Hvirvler hæve
De vaade Toppe op mod Himlen, larme, bæve,
Og synke larmende i Dybene.
Nu tude Scyllas Hunde; Himlen fortner;
Malstrømmen fnyser; Oceanet tordner;
De bange Fiske sig i Havet skjule;
Og Leviathan brøler i sin Hule;
I Luften tuder Stormen; Polen knager;
Den revnende Jordkugles Axel brager;
Fjeldhøie Vand-Kolosser andre Bølger
I rædsom Brusen skummende forfølger;
De flygte for hinanden; nogle rømme
Paa Landet op og Jorden oversvømme;
Hist tumler om et Slot, bortskyllet af en Flod;
Nu over Skov og Eng en Bølgehær fremtriner;
Nu bruse Vandene paa Stædernes Ruiner,
Og Bølger taarne der, hvor Paradiser stod’.
Saa rasede Neptun. Kronion maatte trykke
Med tunge Skyer ned, af Frygt for Solens Krop
Og Stjernerne, den høie Bølgetrop,
Saa disses Lys ei slukkes ud til Lykke;
Hvis Jupiter ei sligt forsigtig havde gjort,
Hans Throne havde selv vist bleven skyllet bort.*)

---

*) Tunc qvoqve tanta maris moles crevisset in astra,
Ni superum rector pressisset nubibus undas.
Lucan. Phars. L. V. 625.

Heel tragi-komisk har Jordkloden her seet ud.
Hiin i en Jolle, hiin paa Spidsen af en Klippe,
Een paa en Hest, en Anden paa en Stud
Forsøger paa fra Vand og Død at slippe.
Een flyder paa en afbrudt Mast omkring,
Een paa et Skilderhuus, Een paa en Sofa sidder,
Een paa en Foliant, Een paa en Bagdør rider,
Een svømmer paa lidt Tang; og Een paa ingen Ting.
Hiin støder Skibet læk paa Spiret af et Taarn;
Hiin kaster Anker, hvor han pløiede tilforn.
Delphiner, Randers Lax, Sælhunde, Sild og Reier
I Skovens grønne Top sig nye Logier leier;
Hvor Geder nylig sprang, der Gjedder Bopæl fik,
Og Hvale boltre der, hvor Elefanter gik.

Kun et Slags Skabninger, de kjære Havgudinder,
Ved denne Hurlumhei sin Regning finder —
Med mindre der maaskee i Dybet været har
En Alexander af en Hvalfisk, en Barbar,
Hvis Fiske-Hovmod sig kan have strakt saa vidt,
At Verdens Ocean har syntes ham for lidt
I Eiendom, til Plads for Krig og Rov og Mord,
Som Asiens Tyran før syntes om vor Jord;
Han vist har glædet sig ved denne Vandets Vært —
Men sligt er posito; jeg veed det ei tilvisse,
Thi herom melder ei det ringeste min Text.
Men Nereiderne, det veed jeg vist, at disse
Har havt i denne store Hurlumhei
De ubetaleligste Løier;
Og om med dem jeg Læseren fornøier,
Da er det ikke meget af min Vei.

Nu, mine smukke danske Damer, hader
Af alt for megen Ombyd ikke strax

De stakkels Nereider og Najader,
Fordi de loe, mens Proserpines Sar
Afklipped' alle Haar paa hele Jorden —

Madame! sæt for Spøg al Fordom her tilside,
Sæt, skjøndt det var imod Naturens Orden,
Sæt, at De var en Nereide,
Og at der var en vakker ung Person
Heroppe paa vor Jord, skjøn som Endymion,
Som ikke kunde Dem, men som De kunde lide!
O! tænk Dem om! Mon De ei vilde lee,
Om end al Verdens Verdner druknede,
Naar ikkun han i den Allarm
Af Klippen styrted' ned i — Deres aabne Arm?
Jo! Hevnen er saa sød! Saa tænker jeg, Madame!
Og, skjøndt De troer det ei, De tænker vist det samme,
Og som vi tænke begge, tænkte de,
Og altsaa havde Aarsag til at lee.

Det vilde blive alt for langt og alt for smukt
(En Ting for smuk saavelsom alt for styg kan være.
Den Regel har Ovid, Fontaine og Voltaire
Vel, som man veed, just ikke altid brugt;
Men kan jeg ikke Solens Straaler faae,
Dens Pletter stræber jeg, om muligt, at undgaae,
Og derfor Reglen her forlader ei,
Men ydmyg gaaer min egen Vei;
Lad Andre paa icarisk Vinge
Sig op til deres Støvlehæle svinge
Og kysse dem; thi mere naae de ei;
Dem synes det er skjønt, mig synes nei)
Som sagt, det blev for smukt, her at fortælle
Omstændelig den hele Støi
Med Nereiders og Najaders Spøg;

Herom jeg altsaa vil ei mindste Smule melde;
Men vender om igjen paa nys forladte Vei.
Forundrede saae Havets muntre Piger,
Hvad før blev aldrig seet i deres vaade Riger,
Lystslotte, Skove, Lunde, Grotter. Sligt
Fandt Søens Damer heelt beqvemmeligt;
De gjorde i syv otte Dage
Ei andet end det Alt i Oiesyn at tage*);
Tritonerne ved denne Leilighed
Fik meget Arbeid, Møie, Slæb og Sved
Med alle Liig, saa hurtig som de kunde,
At slæbe bort af Byer, Slotte, Lunde;
Thi det gik der, som her — Madamen byder
Og Manden lyder.

Men Musen kalder os i Høiden op igjen
At hilse sidste Gang paa Oversvømmelsen.
Her seer det rædsomt ud. I Afgrunds vaade Skjød
Er næsten Alting skjult. — Kun hist og her frempipper
En Ceder-Top, og Tindinger af Klipper;
Høit brøler mellem dem Tyrannen Død,
Bleg tramper han den magre Rædslers Konge
Omkring paa Bølgerne med lange, tunge,
Forfærdelige Trin. Mord, Skræk, Fortvivlelse
Foran ham tordner gjennem Dybene;
Som Seierhelt han stolt og grusom triner
Paa rallende Naturs og Livs Ruiner.
For grumme Fiende Livets Tropper flyer.
I Fjelde, Spire, Toppe, Master, Skyer
Hver rørlig Krop sig søger at forstikke —
Forgjæves! Oceanets Tunger slikke

---

*) Mirantur sub aqva lucos etc.

Dem ned i Havets aabne Svælg igjen,
Hvem Bølgen ikke naaer, opsluger Hungeren.*)

— — — —

Den hele Jord blev efterhaanden Hav,
Og Livets skjønne Bolig Dødens Grav.

Hvorledes mellem Millioner Liig
To dydig Elskende alene frelste sig,
Det kan min Læser fordre her at see —
Men, sandt at sige, Frue Calliope
Er herudi, som i saa meget Andet,
Lidt sær, og vil med Pokkers Vold og Magt
Ei have mere dennesinde sagt.
Min Skyld, Herr Læser! er det ei.
Hun gik sin Vei.
Skrev jeg nu meer, blev det maaskee som Jorden vandet;
At snakke dig en Hoben for om Vand,
Det kan dog saa som saa til Nød gaae an;
Men bliver Snakken Vand, saa er det reent forbandet!
Imidlertid, ifald det forekommer dig,
At det var Spas,
At høre lidt om dem, som frelste sig
I denne Vand-Ravas:
Det er at sige tydelig,
Ifald dig synes, kjære Ven,
At dette var just ikke bare Fjas,
Saa, naar jeg træffer dig engang igjen,
Skal jeg, som saa, vist give mig den Ære,
Paa min Façon
Om Pyrrha og Deucalion
Den anden Deel ærbødigst at frembære.

---

*) — — — — qvibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.

Met. 1. 311.

IV.

De wormske Censurer over Baggesen.

Ifølge Communitetsfundatsen af 1777 dens 14 §, skulde hver Decanus have en af det theologiske Facultet authoriseret, gjennemdraget og forseglet Protocol, der var saaledes indrettet, at enhver Alumnus havde sit aparte Blad, inddeelt i Rubriker efter et Schema. Deri skulde skrives, „hvilke af de i Fundatsen foreskrevne Bøger Alumni Tid efter anden erklære sig at ville læse, og hvad Dag en Autor er begyndt og hvad Dag endt. Herudi skulde Decanus hver Løverdag antegne sin Censur over Alumnos, meldende sit Haab om dem, sin Misfornøielse med dem, deres Flid, Fremgang, Dovenskab, Uordentlighed. Naar Alumni vare borte, skulde denne Protocol igjennemgaaes af Provsten og siden forevises Theologo Inspectori, men ellers ikke sees af Andre end Alumnorum Foresatte“ o. s. v.

I den Protocol, som Worm paa Grund af denne § i Fundatsen maatte føre, findes, at Baggesen, i den Tid han var Alumnus, har paa Communitetet gjennemgaaet: i Latinen Horats og Begyndelsen af Ovidii Metamorphosis, i Græsken de 5 første Bøger af Iliaden, i Hebraisk de 10 første Capitler i Genesis, i Historien Begyndelsen af Millot, og i Philosophien Riisbrighs Ontologie.

De wormske Censurer lyde saaledes:

D. 28 Jan. 1785. Bonum habet a natura genium, sed qvavis cera molliorem, et foecundissimam ingenii venam, ostenditqve jamjam variis citharæ lusibus se cabal-

lino fonte proluisse ora. Et certe persvasus sum: si tam egregiæ naturæ ars atqve cultura accesserit, eximium qvid et divinum inde exstiturum. Musam amplectitur non illam magna sonantem et grandioris spiritus, sed mollem, blandam, teneram, vino et amoribus qvam bellis canendis aptiorem. Egregios auguror hujus alumni in humanioribus profectus, nisi, præpostero multorum more, satis valere ingenium sine arte putaverit. Dolemus vero hujus nostri indignam paupertatem, qvam nescio an communi qvodam Poetarum fato ferat, cum ipse Mæonius Vates nullas reliqverat opes.

D. 21 Febr. Indolem animi vere egregiam in hoc juvene experior, nativas argutias urbanos sales et liberales jocos undiqve spirat, cui si disciplina humanior accesserit, qvæ nimia, abrupta, temeraria, luxuriosa, dissoluta, tumida in magna, sublimia, fortia, læta et plena convertit, hunc certe auguror futurum, cui olim hederæ præmia ultro delaturi sint vates nostri.

D. 19 April. Impulit hunc nostrum luctuosissimus casus, nam parens tristi fato abreptus matrem cum numerosa prole reliqvit in summa rerum inopia. Filium, ut est natura mollior, vehementer adeo hic casus lacrymabilis adflixit, ut omnes propemodum animi et corporis nervos frangeret. Doleo indignas pauperis ingenii vices, et vehementer timeo, ne divinos ejus igniculos iniqvior fortuna restingvat, nisi eos tutelaris genius præsentissima liberalitate suscitaverit foveritqve.

D. 30 April. Ex consensu Facultatis Theologicæ domum profectus erat, ut in funere b. Patris exeqvias iret; ibi vero in morbum incidit, qvi reditum ejus adhuc moratur.

D. 24 Maji. Valetudine qvodam modo restitutus rediit ad exercitia.

1786 D. 28 Febr. Liberalitate atqve festivitate hujus hominis mire delector; micant nimirum semper divini ingenii igniculi, qvos si suscitaverit foveritqve elegans disciplina, et severa lege proficere haud recusaverit, sibi ipsi Musisqve egregium decus conciliabit.

1787. D. 1 Febr. Communitatem regiam reliqvit, rebus suis sic jubentibus.

V.

Parenthesen*).

Til Zeline. 1785.

O! skjul dit Smiil, fortryllende Zeline!
Skjul det i mørke Blik! at jeg maa skue
Vor Verden, som den er, og ei som Himmel.
Byd disse Gratier, som dig omsvæve,
Liig Cyprens yndigsmilende Gudinde,
At flye din Elskers vellystdrukne Øie!
At jeg maa see de Torne, som sig blande
Blandt Roserne paa Jorden; see de Slanger,
Som skjule sig blandt Blomsterne; de Skyer,
Som rædselsvangre mørkne Himlens Øie.
Hold op at synge Dyds og Elskovs Glæder
Saa tryllende, saa sødt! at jeg maa høre

---

*) I »Nye blandede Digte«, 1807: Leiesvendene.

Fortrængtes Raab blandt Lærkens Morgensange,
Og Usles Skrig blandt Philomeles Triller.
O! flye mig! flye mig, farlige Zeline!
Dit Smiil bortkyser selv den barske Satyr,
Som Fredens Engels lyse Glands Obaddon;
Din Sang hans Cerberiske Tunge binder,
Og han, som skulde Sandheds Torden brøle,
Nu logrer ved din Fod, som før for Orpheus
Den stygiske Bevogter. Tryllerinde!
Hvo saae den Himmel, som paa dine Læber
Med blide Smiil til evig Kyssen lokker —
Hvo saae den Guddoms Glands, som fra dit Oie,
Liig Solen, Lys og Liv udbreder:
Og lagde Mærke til, at Ulven sniger
Sig lumsk i Faareklæder om blandt Hjorden;
At Rang og Rigdom hædret undertrykker
Foragtet Flid og Dyd; at Dumhed throner
Fedtmæsket paa Fornuftens gamle Beenhuus? —
Hvo hørte din den søde Røst, de Toner,
Som vilde lokke Timon selv til Dyden,
Naar han dens Priis fra dine Læber hørte:
Og glemte henrykt ei, som til Orions
Og Aldabarans Hvirvler løftet, Lyden
Af Støvets usle Sønners Klagestemmer,
Og hine Ravnes Tuden, Hundes Bjeffen? —
Hvo følte Forsmag af den rene Glæde,
Som venter Dydens Ven bag hine Sole
I Evighedens altid grønne Temper —
Hvo følte Salighed i dine Haandtryk,
I dine Kys: og i sin Ruus bemærkte
Et Glimt af Irring i det skjønne Magtsprog,
Som prædiker: vor Verden er den bedste?
Nei! Juvenal og Persius og Stolberg

Bestraaltes ei af milde Guders Blikke,
Som jeg, ved dine Smile, danske Cypris!
Da de Fornuftens, Troens Tyve hængte
I Sceler trodsende, fortjente Galger!
Vel, at ei Himlen alle Phoebi Sønner
Forundte dine Lige! „Bliv Zeline,
Og døe hver Mishag, hvor Zeline smiler!“
Saa bød Naturen, da den mild frembragte
Sit Mesterstykke. De, for hvem du smiilte,
Blev' alle kjælen Elskovs glade Tolke.
Vist aldrig er du bleven seet af Stolberg;
Og, saae han dig, var Mørkhed i dit Oie.
O! kunde jeg et Oieblik kun bryde
Den Kjæde, som til dig og Dyd og Glæde
Min hele Sjæl, mit hele Væsen lænker!
O! kunde jeg et Oieblik udholde
Den Qval, at standse Tanken i sin Ilen,
Naar til sin Himmel i din Arm den flyver!
Din Elskovsdigters kjælne, bløde Stemme
Da skulde hæve sig, og stærk og mandig
Fortolke hans Forbittrelse; de Toner,
Som lyde nu, fordi han dig besynger,
Som Zephirs lette Flugt i Rosens Buske,
Som Bækkens Rislen gjennem Blomsterenge,
Og Nattergalens sørgelige Triller
I tause Skove — skulde larme da
Som den oprørte Nordsøes vrede Bølger,
Og Tordners Gang blandt bange Pyrenæer,
Mod Leiesvendene, som dovne, feige,
Forlade deres Herres Hjord; som dumme
Forsvare den utidig, uberedte,
Uvæbnede med Forsvars rette Vaaben;
Som herskesyge stumpe paa hinanden

De Pile, som imod dens mange Fiender
Med Nidkjærhed og Viisdom burde bruges;
Som vælte sig vellystigen i Skyggen,
Blandt Blomster i det fede Græs, mens Hjorden
Forvirret, adskilt, ubeskyttet irrer
I Orknens hede Sand blandt vilde Klipper;
Som ubekymrede, mens den vansmægter,
Opsluge Markens Rigdom, fylde Bugen
Og lædske Ganen først; saa mætte, drukne,
Barnagtig boltre sig ved Kildens Bred,
Og lege der med Sinais Tordenkiler
Til Skræk for Vandreren, som gaaer forbi,
Og seer forundret Christi milde Zepter
Forvandlet til et Spyd i Drenges Hænder;
Seer Evangeliums balsamske Honning
Til Gift forvandlet i Bacchantens Bæger;
Seer dem, som skulde lede, raade, trøste
Med Viisdom og med Mildhed svage Brodre,
Indbyrdes sove, fraadse, drikke, kives —
Seer dem og Hjorden, og gaaer bort og sukker.
Nei, Taushed her var Gudsbespottelse!
Naar Kryben, Ahner, Guld er Vei til Hæder;
Naar dumme Statsmænd spille Bold med Stater;
Naar Retten kjøbes; naar Uskyldighed
For Dagen lægges kun ved gyldne Prøver;
Naar Tusinde gaae frem og dræbe, dræbes,
Fordi de Tusindes Regent maa mores,
At han skal ikke falde reent i Søvn
Paa Thronen, hvor han dog for noget sidder;
Naar Granders Morskab maa med Skat betales
Af Tusinde, som sultne, svedte pløie
Den Jord, der smiler blot, fordi den byder
Dem dog, som Grav, engang en sikker Løn;

Som, langt fra Hovedstaden, sidste Draabe
Af deres Sved til dens Forlystning yde;
Naar Borgeren, den sande, gode Borger,
Som virksom i sin Kreds, til Statens Nytte,
Til Statens Ære bruger sine Evner,
Staaer i Ministrens Forgemak, og venter
Forgjæves Audienz i simple Klæder
Bag Baand- og Nøgle-mærkte Ignoranter,
Mens Børn og Kone sultne hjemme bie
Med Levningen af Gaarsdags lille Maaltid:
Den Gode seer det, gaaer forbi, og sukker —
Den Kloge seer det, gaaer forbi, og leer.
Men ak! naar du, vor sidste Trøst, vort Haab,
Du Godheds himmelsendte, skjønne Datter,
Religion! naar du, vanhelliget
Af egne Vogtere, forvildet, græder —
Naar de, som skulde vise dig for Jorden
I al din Glands, i al din Yndighed,
I al din Guddoms Majestæt, indhylle
Dine Straaler i Vankundighedens Slør,
Og skjule din den ædle, milde Mine
I grum Intolerances sorte Dække;
Naar de, som skulde smile, lig' Chariter
Om Venus, nær ved dig, fremvise sig
Som Bøddeler, der en Despot omgive,
Med Øxer og med Svøber, Sværd og Riis —
Naar de, der Haand i Haand paa Fredens Veie
Foran dig skulde gaae med lyse Fakler,
Og vise de Forvildede, de Svage
Dit Tempels vinkende Lyksalighed,
I Mørket kives med de slukte Brande —
Naar de, som skulde tolke dine Bud,
De tydelige, vise, milde Love,

Du gav os til vort Vel, indhylle dem
I lange labyrinthiske Lærebøger,
Hvori med Arvesynden Satan trætter
Om Herredømmet over Christi Kirke —
Naar svedende, for en andægtig Skare,
Den fede Sjælesørger, liig Kronion,
Omsonst sin Hjernes hele Chaos ryster,
For Mening af en sammenslikket Væv
Om Djævelens Indskydelser at pine,
Saa længe til omsider utaalmodig
En knyttet Haand i Prækestolen løser
Hans Sætnings uopløselige Knude,
Liig hiin i Gordium: og vækker Alle —
Naar, o Religion! paa denne Maade
Du prædikes, forsvares og bevises:
Da tier ikke meer den ædle Muse,
Som sendtes, for at tale Sandheds Sag,
Fra Himlen ned. I Nordens Mænd, som føle
Gudindens Kald! hvi tier Eders Røst?
Op! hævder Sandheds Ret! og nogen viser
Den Yndige for Folket! Kjækt bortjager
Med hendes Glands den Mørkets sorte Hær,
Som kappes om, igjen, af alle Kræfter,
At bringe den Barbarers Nat tilbage,
Hvori Fornuft og Sandhed sov saa trygt
Mig gav Apollo kun en sparsom Gave
Til kjælen Elskovs Priis. Dit Smiil, Zeline!
Mig kalder atter til en Sang om Dig.

VI.

Da jeg var lille.

(Efter Forfatterens Haandskrift i 1814.)

Der var en Tid, da jeg var meget lille,
Min hele Krop var knap[1] en Alen lang;
Sødt, naar jeg den mig tænker[2], Taarer trille,
Og derfor tænker jeg den mangen Gang.

Jeg spøged[3] i min ømme Moders Arme,
Og sad til Hest paa bedste Faders[4] Knæ,
Og kiendte Mismod, Uro, Grublen, Harme,[5]
Saa lidt, som Penge, Græsk og Galathee.[6]

---

1. 1785, 1791 og 1801: kun.
2. 1785, 1791 og 1801: denne tænker.
3. 1785 og 1791: spøged'.
4. J. L. Heiberg bemærker i sin Udgave af „100 Lyriske Digte, 1842", ved „Da jeg var lille" paa dette Sted: „Baade i Ungdomsarbeiderne og i Baggesens Samtlige Værker, udg. af ham selv (1801), og endelig i den sidste Udgave af Baggesens Danske Værker staaer „bedste Faders", hvilket jeg anseer for en permanent Trykfeil istedenfor „Bedstefaders", hvilken sidste Læsemaade findes — jeg veed ikke, om ved Conjectur — baade i Rahbeks danske Læsebog og i Hertz's Samling af danske Sange, (udg. af Trykkefriheds-Selskabet), hvorimod Molbech i sin Anthologie har beholdt den første." Denne er imidlertid ogsaa, som man iblandt andet seer af Forfatterens egen Haandskrift, den alene rigtige, d. v. s. den, som Forf. har brugt. Det bør ei heller oversees, at deels har Forf. upaatvivleligen selv læst Correctur paa den første i Kjøbenhavn, 1785, trykte Udgave, og deels er det et Factum, at Digteren personligen aldrig har siddet paa sin Bedstefaders Knæ, hverken paa fædrene eller mødrene Side.
5. 1801: Og kjendte Frygt og Grublen, Sorg og Harme.
6. 1791 og 1801: Galathe, som derefter er saaledes bleven optagen

Da syntes mig, vor Jord var meget mindre,
Men og tillige meget mindre slem;
Da saae jeg Stjernerne som Prikker tindre,
Og ønskte Vinger, for at fange dem.

Da saae jeg Maanen ned bag Øen[7] glide,
Og tænkte: gid du[8] var paa Øen[9] der!
Saa kunde du[10] dog rigtig faae at vide,
Hvoraf, hvor stor, hvor rund, hvor kjøn den er!

Da saae jeg undrende Guds Sol at dale
Lidt efter lidt[11] i Havets gyldne Skjød,
Og glad og henrykt saae den[12] atter male
Om Morgenen den fjerne Bjergtop rød.[13]

Og tænkte paa den naadige Gud Fader,
Som skabte mig og denne smukke Sol,
Og alle disse glade Myriader,[14]
Som vrimle fra Hans Hænder[15] Pol til Pol.

---

i D. V. 1832. At dette Ord imidlertid i 1785 og af Forf. selv i 1814 er bleven skrevet Galathee, bekræfter Heibergs Bemærkning: „Ved Galathee menes udentvivl Florians Roman: Galathée, som maaskee paa den Tid, Digtet blev skrevet, har i Kjøbenhavn været meget læst i Originalsproget. Heri ligger tillige Forklaringen over Anvendelsen af Ordet i dets franske Form."

7. 1785 og 1791: paa Øen. 1801: bag Høien.
8. 1785, 1791 og 1801: jeg.
9. 1801: Høien.
10. 1785, 1791 og 1801: jeg.
11. 1791: Mod Vester ned. 1801: Mod Vesten ned.
12. 1791 og 1801: Og dog om Morgnen tidlig.
13. 1791 og 1801: Den hele Himmelegn i Østen rød.
14. 1785: Skabnings Myriader. 1791: Himlens Perlerader. 1801: Nattens Perlerader.
15. 1801: Som krandse Himmelbuen.

Med barnlig Andagt bad min unge Læbe
Den Bøn, min fromme Moder lærte mig:
O gode Gud! o lad mig altid stræbe,
At være[16] viis, og god, og lyde Dig!

Saa bad jeg for min Fader, for min Moder,
Og for min Søster, og den hele By,
Og for ukjendte Konge, og den Stodder,
Der[17] gik mig krum og sukkende forbi.

De svandt, de svandt, de glade Barndoms Dage,[18]
Min Rolighed, min Fryd, med dem svandt hen —
Jeg kun Erindringen har nu tilbage;
Gud! lad mig aldrig, aldrig tabe den![19]

---

16. 1785 og 1791: At blive. 1801: At vorde.

17. 1785, 1791 og 1801: Som.

18. 1791: de blide Barndoms Dage, 1801: de Barndoms blide Dage.

19. Istedetfor det sidste Vers stod i den første Udgave, 1785:
O gode Gud! Du skuer alt! Du kiender
Min Siæl, og alle mine Tanker veed!
End beder jeg; men ak! som Synder brænder
Min Andagt ei med den Uskyldighed!

VII.

Baggesens Vísa.

Der var en Tid, da jeg var meget lille &c.
(oversat paa islandsk med samme Melodie, og Linie for Linie).

Fyrrum eg var líkastur einum ánga,
öll var mín leingd ei' meir' enn alin þá;
Við þánka þann tár sætt mèr velta um vánga,
vegna þess tíðum þeinki eg þar á.

Eg lèk í faðmi blíðu minnar móður,
mjúk-geingu reið á bezta föðurs knè,
og þekkti kvíða, ángur, leið', óhróður,
ei meir enn dali, grisku og Galathe.

Þá sýndist mèr okkar jörð ærið minni,
en undireins að löstum miklu fjær;
Stjörnur sem gneistar dans' um uppheims-inni,
æskti mèr vængja til að ná í þær.

Þá sá eg túngl hraðgeingt við hólmann loða,
huxaði: gef! eg stæð' á eynni þar!
Svo feing' eg mèr þó hugarhaldið, skoða,
hvaraf, hvað stórt, hvað nett, hvað skært það var.

Með forundran sá eg Guðs sólu líða
svo hægt niður í unnar gullin-skaut,
og árdegis aptur með gleði skríða
efstu fialltinda rautt í morgun-skraut.

Mèr datt í hug minn náðugi Guð faðir
er mig tilbjó, og hina fögru sól;
og skapaðra allra þúsunda raðir,
er frá hans höndum mora, pól til pól.

Í andakt barns blítt mínar báðu varir
 bæn þá, mín frómust móðir kenndi mèr:
Ó! góði Guð! ó! gef mèr æ framfari
 að verða góður, vís og hlýða þèr!

Svo bað eg góðs föður mínum og móður,
 minni systur og öllu bænum á,
óþekktum kóngi', og þeim fátæka bróður
 er mèr stynjandi, lotinn gekk framhjá.

Ó! Guð! þú veizt allt hvað í hug mèr rennur,
 allt er þèr ljóst er býr í sálunni,
enn kvaka eg, en æ! mín syndug brennur
 önd ei leingur í slíku meinleysi.

VIII.

Tanker

ved Hans Velærværdigheds Hr. Bentzons Ægteforening
med Madame Weile, den 25 October 1786.

Kjøbenhavn.
Trykt med Steins Skrifter.

Vær viis og god, dig selv bestandig liig;
 Og Lønnen venter dig i Evigheden!
Men ak! mon alle Dyder kjøbe dig,
 O Støvets Søn! Lyksalighed herneden?
Nei, Vid og Dyd paa Jorden nytter ei;
Til Lykken her man gaaer en anden Vei.

Og dog blev Mennesket ei ene skabt
For Himmelen; hans Støv blev til for Jorden;
Og det er Pligt, til dette reent er tabt,
At søge Ly mod Livets Kummers Torden.
Kun Daaren troer, man ei kan dyrke Gud,
Og være glad og dele Glæder ud.

Skal da den Kloge dræbe Tanken her?
Skal Dydens Ven sit fromme Bryst forstene?
Er intet Middel til Belønning der
Med Lykke her i Livet at forene?
Skal Glæden Straf i Evigheden faae?
Og Himlens Søn paa Torne stedse gaae?

Nei! blid vor Skaber smiilte til os ned,
Og tænkte paa vort hele Held forvisset;
Da sendte han dig, ædle Kjærlighed!
Du gjør os lykkelige her og hisset.
Du vandrer Haand i Haand med himmelsk Dyd,
Og spreder blandt dens Torne jordisk Fryd!

Thi hvor er Fryd? hvor smiler salig Lyst?
Hvor er en Havn, naar Modgangs Storme larme?
Kun ved en elsket Kones ømme Bryst,
Kun i en dydig Mages kjælne Arme!
Han aldrig Livets Vellyst udtømt har,
Som aldrig Mand, som aldrig Fader var.

Hvor blomstre fuldere, hvor modnes meer
De sande Dyder til Fuldkommenheder,
End i det Eden, som i Ørken her,
Selv midt i Natten, Elskov! du bereder?
O! Gud den aldrig ret tilbedet har,
Hvis Afgud ingentid en Qvinde var!

See derfor Troens Helte! Mon de ei
Har alle følt den Sandheds Magt og Ynde.
Gaae tvende Gange Giftermaalets Vei,
Ja heller trende selv, end lide Brynde!
Din Naboes*) Børn i Antal sytten var —
Bliv, Bentzon! bliv til endnu flere Får!

Buske.

Saa længe man kan flytte Modgangs Bjerge
Med Troens **lillebitte** Sennepskorn —
Saa længe man kan skrække Kjætterdværge
Med Nidkjærhedens orthodoxe Horn —
Saa længe gid med anden iblandt Koner
Du plante her, o Bentzon, fleer Bentzoner,
Til prydede med Troens Seierskroner
Imellem Lysets glade Millioner,
I begge to, for Himlens Konges Throner,
Med engleklare, himmelrene Toner
Skal prise den ophøiede Forsoner!

---

*) S. T. sal. Herr Stiftsprovst Hegelund.

IX.

Emkendorf ohnweit Rendsburg, d. 8 Aug. 1787.

(Til Pram).

Φιλοτατε παντων.

Hallelujah!

Man kann sich gewiss nichts schwartzeres denken, als die Lage, worinn dein allerliebster Brief von 4ten d. M. mich heute traf. Hofnungslose Sehnsucht — mais non! pourquoi le dire en allemand, que j'écris si mal, quand il y a une autre langue, dans laquelle je m'exprime encore plus gauchement? Daignez observer, que la joye me tourne la tête, quoique l'on dit que la joye habite ordinairement dans le coeur — on a beau dire, quand elle est bien grande, cette seule maison lui devient toujours trop petite, et du moins les extremités de son aimable figure, sa queue par exemple et ses pieds s'etendent d'une maniere par fois bien embarassante — je le sens dans ce moment avec un démangeaison inexprimable — and I feel that this *I do myself not know it* intoxicate the brain of my Caput. Ut iterum ad rem redeam — litteras tuas, non sine dubio tremente speratas, in grabato misero jacens, vix halitum ducens, pene mortuus accepi — o! dulce lenimen gravissimi morbi! sic olim accepit Philoctetes Herculis arcum atqve sagittas.

Da ich nun in zwei Monate beinahe, und hier in Holstein völlig nichts als Deutsch spreche, so darfst Du dich nicht wundern, theuerster Freund, daß es mir auch einmal einfällt in dieser Sprache zu schreiben. Ich liebe sie auch jetzt so sehr als irgend eine Sprache auf der Erde; sie ist reich, ausdrucksvoll, biegsam,

und überhaupt die Schwester der unsrige; ich habe durch ihre Hülfe die edelsten Menschen, Menschen, deren es wenige auf der Erde giebt, kennen gelernt; nur nicht die Bekanntschaft der todten, sondern auch der lebenden Edlen bin ich ihr schuldig. Sie ist so wie die, die sie mir kennen gelernt hat, von der Art, daß je mehr ich sie kennen lerne, je vertrauter ich mit ihre Eigenthümlichkeiten werde, je höher schätze ich, je mehr liebe ich sie.

Weil ich, selon ma louable coutume, niemals in Wörterbücher geguckt, niemals in Grammatiken studirt habe, ist es schlechterdings nothwendig, daß ich in jeder Zeile, die ich schreibe, Fehler begehe; aber das fühle ich, daß ich in keiner andere Sprache mich fehlerhaft mit so vieler Leichtigkeit ausdrücken würde. Und, leider! davon bin ich überzeugt, daß, wenn Du und ich, statt ins Dänische, gleich von unsren Wiegen ab ins Deutsche geplappert hätten, wir jetzt weit hübschere Gedichte, als die wir nun machen, hervorbringen würden — Ich schrieb dann Gandalinen, und Du Oberonen.

Ich bin ziemlich weit von meinem Ziel abgekommen — C'etoit précisément ce que je voulois; car en verité à quoi sert ce charivari des tableaux de ma misère deja, grace à Dieu, toi & ta femme passée?

Prendrons le ton plus danois, & quoique l'on puisse dire surement plus naturel!

Broder!

For tre fire Dage siden, da jeg endnu var i Knoop, var jeg i mine eensomme Oieblikke ikke just altid saa munter, som det sømmer sig for en komiskfortællingskrivende Christen, der ikke alene veed, at leer og oven i Kjøbet **skoggerleer** rimer sig paa alt **hvad man** seer; men endog veed, at denne Tids Pinagtighed er ikke den Herlighed værd, som siden skal aabenbares paa os &c. Jeg satte mig i slige Oieblikke tidt ned, for at componere, som Du kalder det, Elegier til Dig, hvilke jeg dog for det meste havde den Høflighed at rive itu strax derefter — og fattede efter

mange daarekisteagtige Overveielser pludselig det Forsæt, aldrig at see Kjøbenhavn mere. Den Omstændighed, at jeg kunde udføre denne Idee paa den beqvemmeste Maade, og friste dette Eventyr, uden at synes Eventyrer, troer jeg dog, trods min Eventyrlighed, styrkede mig meest heri.

Det vilde være mig en smal Sag, at amenere Tingene saaledes, at Skuepladsen for mine tilstundende Daarligheder blev Berlin, Oldenburg eller London, endog til Held for mine Finantser. Blev jeg kjed af den Sværm, jeg der vilde hvirvles i, drog jeg mig tilbage paa en lille Øe, som jeg eier i Fyen, ikke umaadelig meget større end jeg selv, hvorpaa der staaer nogle Træer, og i hvis Midte en Kilde opvælder, liggende i et Ocean, lidt større end Buursøen ved Slagslunde, der er omgivet paa alle Sider af Skove. Paa Grund af alt dette, hvori der endda ikke er saa liden Grund, besluttede jeg at begynde Romanen — med at give efter for den virkelig elskværdige Familiес Overtalelser, i hvis Skjød jeg lever, og for det første gaae til Tremsbüttel med Grev Stolberg. Rigtig nok bestemte jeg Skibet fra Faaborg at lande ved Canalen den 26de; men dog med den Forbeholdenhed, at, om jeg blev, kunde jeg sende Afbud. Paa denne Maade kom jeg her til Emkendorf, Grev Frid. Reventlows (som er Gesandt i London) Holsteenske Landsæde, et Sted, som den yndige Julia, Grev Schimmelmanns Søster, gjør til et Paradiis. Man maa nu sige hvad man vil om de Store — saa bliver jeg haardnakket ved at paastaae, at Schimmelmanns, Reventlows, Bernstorffs og Stolbergs Familier gjøre en Undtagelse fra den almindelige ellers altfor sande Regel. Jeg kan hverken tænke eller ønske mig mere Magelighed, Opmærksomhed, Frihed og Behagelighed, end jeg nyder iblandt dem. Hvad Mandfolkene angaaer, da genere de mig ikke det mindste, da intet Species af dette Kjøn fra Tiggeren til Kongen generer mig — og hvad Damerne betræffer, maa jeg sige Dig, at jeg aldrig har været saa frygtsom og undseelig og tvungen og kneben i nogen af disses Selskab, som

i Din Kones, fordi Din Kone har meer nolimetangerisk, majestætisk, letfortørnelig Jorddronninglighed, eller je ne seais quel air de dedain celestique, i sine Blik og sit Væsen, end nogen af de Damer, jeg hidindtil har seet i Verden — og fordi jeg har et Slags Agtelse for hende, som trykker mig ned til Intet, naar jeg er i samme Stue, som hun.

Jeg troer dog ikke, at jeg har skrevet nogentid et uordentligere Brev. Glæde er ligesaa uordentlig, som Bedrøvelse. Je suis gai! Chantons! apportez des instrumens! dansons! Vivat Rex Pramius in omnia seculorum secula! trallerallala! hopsasa!

X.

Kjøbenhavn, d. 8 Sept. 1787.

Kjæreste Baggesen!

Tak for Dit muntre og vittige Brev af 1ste Sept. Nei jeg er ikke død; men dog civiliter, thi jeg brænder løs paa Attestats af alle Kræfter. Cui bono? hører jeg Dig sige. Du maa nok sige det, men jeg kan nu engang ikke faae Fred paa anden Maade. Og tvivler Du om at en Pastor loci lever fredelig, saa læs Minerva for August. Jeg vil virkelig nu være Præst, om ikke for andet, saa for at kunne omvende Dig, naar Du kommer tilbage. Du kommer dog vist tilbage? Lad mig vide hvad Du har i Sinde med de Ord: „Jeg kommer sandsynligviis ikke mere til Kjøbenhavn.“

Vær ikke vred, min Broder! fordi jeg har i nogen Tid skrevet saa sjelden. Denne Attestats! — Dog skal den ikke afholde mig fra at skrive oftere herefter, ja meget ofte. Med næste Post skal jeg sende Dig de Manuscripter, som Pram har i Can-

celliet; dog har jeg ikke endnu undersøgt om han virkelig har dem der. Pram og hans Kone have i nogen Tid været paa Landet, og levede vel, da jeg sidst talte med dem. I Henseende til Prof. Hviid lover Du meget, men holder saa lidet. Fruen har forsikkret mig under fire Oine, at hun var meget vred paa Dig, fordi Du ikke skrev, endskjøndt hun bestandig undskylder Dig for sin Mand. Sidste Postdag troede han nu saavist at faae Brev, især da Du lovede det i mit, og han bekjendte for mig i Gaar med et langt Ansigt, at han intet fik. Det er Synd, thi de elske Dig meget høit. Jeg skal hilse Dig fra Digteren Lund. Han var her i Dag og vilde talt med Dig; jeg sagde ham hvad jeg vidste om Dig, og viiste ham til Pram. — — — Jeg vilde unde Dig den Glæde, som jeg i disse Dage har nydt, at see Kongen af Preussen i Legemsstørrelse, som man viser offentlig for Penge. Hele Kjøbenhavn strømmer derhen, da det ligner ham overordentlig. Høitideligere Syn har jeg aldrig havt.

Her er udkommet et Forsvar for Kronprindsen under Titel af: Thronfolgeren i Gondar*), hvis Forfatter skal være Abrahamson, hvortil Tyge Rothe har lagt sin Besyv. Det er en underlig Idee. For Resten er her intet Nyt i Litteraturens Rige. Man er ikke fornøiet med Din Syvald, fordi Skykkerne ere for afbrudte. Det siger jeg ikke, som troer, at man maa studere dette Stykke blot for Stilens Skyld. Troe mig, Baggesen! at jeg mener det, naar jeg forsikkrer, at Du i denne Henseende har overgaaet Dig selv, overgaaet Anton Wall. Som Historie interesserer Tingen mig rigtig nok ikke saameget; men hvem vil dømme endnu om det Hele?

Nu er det kommen saavidt med os, at man raaber med la Fontaines Fortællinger paa Gaden. Paa dette høie Trin af

---

*) Herpaa svarede B.: »For længe siden har jeg læst Thronfølgeren i Gondar, je trouve ces choses assez philosophiques et bien dites.«

Oplysningens Trappe vil jeg dog ikke ønske vi længe maatte blive staaende.

— — —

Hvorledes gaaer det med Tryllelyren? Nøder den Dig ikke til at være her i Vinter? Mag det saa, at den nøder Dig! og vær min Ven.

Din

F. Plum.

XI.

Uddrag af Baggesens Stambog, fra 1787.

Klimme muthig den Pfad; Bester! den Dornenpfad
durch die Wolken hinauf; bis Du den Strahlenkrantz,
der nur göttlichen Dichtern funkelt,
Dir um die Schläfe schlingst.

Ernst Schimmelmann.

Holde Vergessenheit, und Du des guten Erinnerung,
Liebliche Schwestern, o! macht Beyde das Leben ihm süß.
Du verdunkle das Böse mit deinem umhüllenden Schleyer;
Du erneue das Glück ihm mit verdoppelter Lust.

Charlotte Schimmelmann.

Tu, quamcunque deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ sume manu, nec dulcia differ in annum.

(Hor. Ep. L. 1. XI.) *)

---

*) „Nyd Minutet, Himlen skienker dig,
„Noisom og taknemmelig!
„Rosen pluk i Dag! hvo er dig Borgen,
„At den dufter lige frisk i Morgen?"

(Labyrinthen, Georgsfæstningen).

Udg. Anm.

Ich wünsche B. bald wider zu sehen, um In fragen zu können, ob Är disem guten Rate gefolgt ist.

Klopstock*).

Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit.

(Hor. Ep. L. 1. 18.)

Tu tibi totum deditum ama

And. Chr. Hwiid.

— Die Unsterblichen
Verzeihen oft des Menschen eiteln Wunsch,
Und lehren ihn, daß ihr verborg'ner Rath
Noch milder als die süße Hoffnung war.
Das Bäumchen unsrer Freude schneiden oft
Die guten Götter nah der Wurzel ab,
Und impfen heimlich in den kahlen Stamm
Der höhern Wonne bessern Sprösling ein.
Dann segnen wir die weise Weigrung deß
Was wir so eifrig wünschten. Lasset früh'
Uns lernen seine Flügel jedem Wunsch,
Noch eh' er flücke wird, beschneiden, lernen
Was heute zwar vielleicht so leicht uns scheint,
Und was der Weise doch als Greis noch lernt,
Den Göttern trauend froh und dankbar sein!

C. Gr. v. Stolberg.

---

*) Som bekjendt ønskede Klopstock en lignende Forandring foretagen med den tydske Ortographie, som den vor Rask senere forsøgte at indføre med den danske.

Udg. Anm.

Ill firmly to support, good fully taste
Is the whole science of felicity.
— — — a rational repast,
exertion, vigilance, a mind in arms,
a military discipline of thoughts,
to foil temptation in the doubtful field,
an *ever waking ardour* for the right;
'tis these, first give, then guard a cheerful heart.

Und diese Ruhe und Freude im Herzen gebe Ihnen der Geber jeder Gabe, Er, der uns leitet mit Vaterliebe durch dies kleine Leben im Staube, und uns bewahrt bei Tag und bei Nacht — das wünschet Ihre aufrichtige Freundinn

Luise Stolberg.

Geniesse Dein Leben, als müssest
Morgen Du weggehn;
Schone Dein Leben, als ob ewig
Du weiletest hier.*)

C. Reventlow.

Reines Herzens, daß sey! Es ist die letzte,
Steilste Höhe von dem, was Weis' ersonnen,
Weisre thaten! der Zuruf
Selber des Engels belohnet nicht ganz.

A. Gr. v. Bernstorff, geb. Gr. v. Stolberg.

Segen geleite Dich, Freund! O sey der Liebling des Glückes,
Jenes reineren Glück's, welch s der Weise nur kennt;
Sey deß Liebling, wie Du der menschenfreundlichen Tugend
Und der Weisheit es bist! Segen geleite Dich, Freund!

Joachim Bernstorff.

---

*) See Oversættelsen i B.s danske Værker, 4 B. S. 228.

Recht thun, und edel seyn und gut
Ist mehr als Gold und Ehr.
Da hat man immer guten Muth
Und Freunden um sich her;
Und man ist stolß, und mit sich eins,
Scheut kein Geschöpf und fürchtet keins.

Carolina von Baudissin.

Resserre ton existence au dedans de toi, et tu ne seras jamais malheureux.

Marie Pram.

Man's Life is but a passage,
Let us strow our path with flower.

F. Reventlow.

Tænk ofte paa Trolleborg og dets Beboere, og ihukom, at Lucienøe er Din, og at naar Du vil, skal vort Bogtrykkeri træde i Live, saa at vi tillige kunde virke paa den større Kreds, som vil høre os og nytte det, vi nyde. Viid, at Du stedse er os velkommen og hører til os, der inderligen ønske at Du kunde nyde Health ever blooming, unambitious toil, calm comtemplation and poetic ease.

Ludvig Reventlow.

Da jeg ønsker, at vi begge maae være uadskilte i Deres venskabelige Erindring, lad dette Blad forene begge vore Navne; og naar De kaster Oie paa det, da tænk paa Trolleborg og dets lykkelige Beboere, som ere Deres oprigtige varme Venner — som saa gjerne deelte med Dem hver en stille Time, hver en uskyldig Glæde, som Landlivet frembyder i Naturens Skjød. Her har denne med moderlig Mildhed og Rundhed udfoldet sine meest tiltalende Yndigheder, og givet os Hjerter til at føle og nyde dem. Her er godt at være. Kom, deel og nyd med os Gud, Venskab og Natur!

Sibylle R.

XII.

De optrykte Udgaver af J. Baggesens Oversættelse af Niels Klim.

Den Baggesenske Oversættelse er bleven optrykt i:

Holbergs udvalgte Skrifter, udgivne ved K. L. Rahbek. Ottende Deel. Kbhvn. 1806. 8. S. 183—534; og i:

Jens Baggesens danske Værker. Tolvte Bind. Kbhvn. 1832. S. 165—524.

Den ligger fremdeles til Grund for Udgaven i:

Gallerie for danske Classikere, udgivet af et Selskab. Trettende Bind. Kbhvn. 1834. I Commission hos Boghandler C. Steen. Under Titel: Niels Klims Reise under Jorden; en politisk-satyrisk Roman, skreven paa Latin af L. Holberg; efter den baggesenske Oversættelse paa ny udgiven, med Rettelser og Forandringer, ved J. C. Lange, med 16 Kobbere. 312 S. 12.

I en Forerindring gjøres Regnskab for de Forandringer, der ere foretagne ved den, i Hovedsagen fulgte, baggesenske Oversættelse. Forandringerne ere imidlertid ingen Forbedringer, og de saakaldte „Kobbere“ ere tydske lithographerede Copier efter de kobberstukne Originaler.

Endeligen er den poetiske Deel af Baggesens Oversættelse hovedsageligen optrykt i:

Niels Klims underjordiske Reise af L. Holberg. Fra Latin oversat af N. V. Dorph. Med historiske og li-

terariske Oplysninger af E. C. Werlauff. Kbhvn. 1841. Forlagt af Samfundet til den danske Literaturs Fremme (i de af samme udgivne „Skrifter“ 2det Hefte) VIII og 319 S. 8.

Med Hensyn til denne Udgave vedføies følgende Bemærkninger:

Af Forerindringen erfares, at da Bestyrelsen for „Samfundet til den danske Literaturs Fremme“ anmodede Hr. Rector Dorph om at oversætte Holbergs Niels Klim efter Grundtexten, var Hr. Rectoren meget tvivlraadig, om han turde paatage sig dette Hverv, især paa Grund af, at den danske Literatur allerede havde „en berømt Oversættelse af dette Værk fra Digteren Baggesens Haand.“ Han erfarede imidlertid ved nærmere Meddelelse fra Bestyrelsen, at „dennes Hensigt især gik ud paa, at forskaffe det danske Publicum en let tilgængelig, lidet bekostelig, efter den latinske Grundtext med Omhu udarbeidet dansk N. Klim, der ydermere vilde blive forsynet med historiske og literariske Oplysninger af Conferentsraad Werlauff, ifølge denne Lærdes velvillige Tilbud“; — at til dette Formaal den ældste Oversættelse var „befunden aldeles ubrugelig“ og at „over Baggesens Oversættelse, selv om den lod sig anvende til Samfundets Hensigt, kunde det ikke disponere i dens Heelhed (!?)“ Ikkun hvad Versene i Holbergs N. Klim angik, opmuntrede Bestyrelsen ham til „nærmere at betænke, om man maaskee burde optage de vittige og skjønne, men meget frit udførte Efterligninger i den baggesenske Oversættelse, eller prøve paa en ny og egen Gjengivelse af Versene“

Efter nærmere Overveielse foreslog derpaa Hr. Rectoren, at „den poetiske Deel af Baggesens Oversættelse i Reglen blev beholdt, fordi Holberg, naar han havde skrevet N. Klim paa Dansk, neppe havde betjent sig af Hexametre; fordi, da N. Klim bør være Læsning for Alle, bør ogsaa Versene være for Alle, altsaa ialmindelighed i lettere danske Versarter, ikke i de plastiskstolte og vort Sprog mere fremmede Hexametre; fordi den poetiske

Duft og Friskhed, som Baggesens Genius nu engang har meddeelt ogsaa disse Vers, ikke bør berøves det læsende Publicum; og endelig — fordi de hos Holberg forekommende Vers for det meste ikke ere af ham selv, men kun laante, og for saavidt altsaa tillade en friere Behandling. Ligesaa menes, at, hvor de forhaanden værende Oversættelser ordret og ligefrem have udtrykt Textens utvetydige Mening, vilde det være pedantiskt, ja hensigtsstridigt, at afvige fra samme."

Efter at have læst denne velskrevne Apologie for den baggesenske Oversættelse, ledes Publicum til at antage, at hvis Bestyrelsen for hiint Samfund havde kunnet, uden Bekostning, frit disponere over den baggesenske Oversættelse i dens Heelhed, vilde den sandsynligviis have indlemmet samme blandt de Skrifter, Samfundet udgiver; men dette opfordrer mig, som den, der siden 1833 har ene Dispositionsret over min Faders efterladte danske Værker og som Medlem af hiint Samfund, til offentlig at erklære, at dets Bestyrelse ikke har forsøgt paa at erholde Disposition over den baggesenske Oversættelse. Først i Marts 1841 erfarede jeg igjennem de offentlige Blade Bestyrelsens dengang allerede udførte Plan, og saa ugjerne som jeg saae Oversættelsens Afbenyttelse for en Deel, saa gjerne havde jeg indrømmet Samfundets Bestyrelse, uden Bekostning, fri Disposition over dens Afbenyttelse til det anførte Øiemed i dens Heelhed, men netop og ikkun i dens Heelhed.

Udgiveren.

XIII.

Om Holger Danskes Opførelse.

Operaen Holger Danske opførtes den 31te Marts, den 1ste, 2den, 14de, 15de og 17de April 1789. Den anden og femte Forestilling var til Indtægt for Digter og Componist, dog saaledes, at Abonnenterne beholdt deres Loger den første af disse Aftener. De fire andre Afteners Indtægt indbragte Theatrets Kasse, foruden den for Abonnementet, i Gjennemsnit hver Aften 317 Rdlr., hvilket paaviser et saakaldet fuldt Huus. Hovedrollerne havde Rossing (Holger), Bjørn (Rezia), Preisler (Almansaris), Gjelstrup (Kerasmin) og Knudsen (Sultan Buurmann). Dandsene vare arrangerede af den geniale Galeotti.

Efter de Tiders Skik gave Digter og Componist dem af Theaterpersonalet, som deeltoge i Opførelsen, et Aftensgilde (den 13de April, hos „Rauchs i den engelske Klub"), til hvilket ogsaa Theatrets daværende Chef, Kammerherre v. Warnstedt var indbuden ved en endnu tilstedeværende lunefuld Billet af Baggesen, der ogsaa digtede efterfølgende:

„Drikkesang for Selskabet,
Theatret helliget.

Chor.

Tryllende med Floras Krandse,
Skjøn, i Huldgudinders Dandse,
Leve vor Terpsichore!

Nogle Stemmer.

Festlig her, hvor Glæden troner,
Mellem Venner, Viin og Sang,
Synger Konstens Lovsang! toner!
Klinker i forenet Klang:
Alle Glædens Fjender bæve!
Alle danske Muser leve!
Leve Spil og Dands og Sang.

Almindeligt Chor.

Skaal for hver en Konstens Lærer!
Skaal for hver, som øver den!
Skaal for hver, som Konsten ærer!
Skaal for den, som elsker den!
Skaal for den, hvis Sjæl kan fatte
Samlet Værd af Phøbi Skatte,
Skjønheds! Sandheds! Glædens Ven!"

XIV.

Rahbek om sit tidligere Forhold til Baggesen og om Holger-Feiden.

(Uddraget af Rahbeks „Erindringer", 3die Deel, 1825.)

„Indført strax ved sit første Komme til Academiet, ved Fru Prams Broder, der var hans Skolekammerat, i det pramske Huus, var Baggesen ved sin muntre Aand, sine sjeldne Omgangstalenter, og den ham egne Gave at vinde, hvem han vil tækkes, blevet den almene Yndling. Edle Pram, hvis alsidige Aand i ham lettelig erkjendte den, der havde Anlæg at blive, hvad vor Literatur

med alle sine Rigdomme endnu savnede, og hvad Norske Selskab, mellem hvis Ypperste Pram da henhørte, satte saa særdeles Priis paa, Gratiernes Digter, havde med sit skjønne Hjertes hele Varme faaet ham kjær. Alt i et Brev af 21de Decbr. 1782, skrev han mig til Kiel, ved at underrette mig om Indholdet af den under Trykken værende iversenske Nytaarsgave, angaaende de dertil bestemte baggesenske Stykker:

„Alt af en Rus, som i Aar er kommen fra Slagelse, en Dreng, som har alle mulige Talenter til at blive en god og stor Digter, en Dreng, som Du vil elske fremfor alle dine Venner, hvis Du kjendte ham. Han hedder Baggesen, er en Sjællænder, og en underlig, enthusiastisk, melancholsk, ubeskrivelig En."

At Pram, der skildrede ham saaledes for mig, ikke har undladt at dyppe sin Pensel i lignende glødende Farver, naar han for ham skildrede sin Ven i Kiel, kan ikke være Tvivl underkastet Saaledes forberedede samledes vi da to Aar derefter ved min Hjemkomst, og, hvad Pram havde spaaet, gik i Opfyldelse, men, som J. J. Rousseau i sin ny Heloise om saa mange opfyldte Spaadomme med saa megen Føie erindrer, vel især, fordi det var spaaet; og bidrog mangehaande tilfældige Omstændigheder da til at knytte hiint nye Baand tættere og tættere.

Men naturligviis kjendte vi hinanden kun, saa at sige, paa anden Haand, deels af Prams lidenskabelige Skildringer, deels af det Billede, vi i Følge dette, af hinandens Poesier, gjensidig gjorde os om hverandre; og naturligviis lagde enhver af os i dette Idealbillede af den anden, ikke, hvad der virkelig var, men hvad der var ham kjærest og beqvemmest, der skulde være.

Men saameget vi vistnok gjensidig i Begyndelsen gjorde os Umage for, at holde fast paa vort selvskabte Ideal af hinanden, bleve vi dog efterhaanden nødsagede til at erkjende, at det ikke i alle Dele holdt Stand, og see hinanden, som vi virkelig vare. Om vi i sig selv vandt, eller tabte derved, vil jeg lade staae derhen; men at de Forventninger og Fordringer, vi havde til hin-

anden, maatte tabe, var uundgaaeligt, og at i Følge deraf det Sambaand, der forenede os, maatte slappes, skjøndt det derfor ikke løstes, end sige, blev brudt, var ligesaa naturligt.

At efterhaanden, som vi, tildeels umærkelig, kom længere og længere ud fra hinanden, og tillige, i Følge deraf, ind i nye og forskjellige Kredse, disses Aand, Tone, Miskjendelser og Misforstaaelser ikke bleve uden Indflydelse paa os, endog os selv ubevidst, lader sig ikke omtvivle; imidlertid vare vi saa langt fra at staae paa nogen uvenskabelig Fod, at vi endog uden Hensyn paa J. J. Rousseaus Sandsagn: Selv naar Venskab ikke er mere, skyldes det, der har været, Agtelse, lod hinanden personlig vederfares Ret, endog efterat vi i Henseende til hinandens Smagsarbeider og Smagsdomme vare i erkjendt Opposition.

I denne Crisis, som naturlig blev dobbelt betænkelig, deels ved en formeentlig Embedsrivalitet imellem os, der dog neppe laae nogen af os synderlig paa Hjerte; deels ved den Spænding, der just i min indre Kreds var imod ham, for det da saa forskregne Tydskeri — hvoraf adskillige blandt Vore troedes fortrængte og tilsidesatte — blev hine ulyksalige Epigrammer til.*) At hverken jeg, eller Rein og Zetlitz, der iøvrigt ikke vare Baggesen gode, ansaae dem for Andet, end en overgiven Spøg, som det da var Tidens Aand at tillade sig, og taale, imod Negres, vil, haaber jeg, troes paa mit Ord, naar jeg, efter saa mange Aars Forløb, og saameget, og mangehaande Mellemværende mellem B og mig, paa Ære forsikkrer det. At saadant Spøg i Norske Selskab, i Dreyers Klub, i vore personlige mindre Samqvem var taalt og gangbart, vil Skiksvisen, Pilen Palens

---

*) Rahbek fortæller paa et andet Sted vidtløftigen hvorledes disse Epigrammer fremstode, samme Dag som Holger var udkommet i Trykken, under Drik, Spøg og Latter i Forening med Rein og Zetlitz, uden at han nogensinde har kunnet erfare, fra, ved, eller gjennem hvem de kom Udgiveren af Aftenposten tilhænde.

Vise, Vibes Afskedsvise til det norske Selskab, mange stormske, thaarupske og snedorfske Klubplaisanterier, der ved mundtlig Overantvordelse endnu bevares, adskillige kort tilforn paa en Slagslundereise af Pram og Baggesen gjorte bouts rimés, Epigrammer af Baggesen over det da bekjendte Skrift de Orpheo og mysteriis Græcorum og dets Forf., og meget mere desl., noksom godtgjøre; ligesom og Baggesens begyndte Parodie paa Orpheus*) synes at vidne, han ikke ansaae sligt for Synd. At han imidlertid maatte see det i andet Lys, ved at see Epigrammerne i Aftenposten, var ligefrem, som og at han i denne Stemning maatte mistyde og ilde optage det Brev, som jeg skrev ham til, for at sætte ham istand at kalde Aftenpostens Udgiver til Regnskab for, hvad vi vel ikke ansaae for ulovligt, men for moralsk og literarisk uforsvarligt. At Sagen fra dette Øieblik af tog en aldeles fjendsk Retning, at vi nu fra begge Sider havde, og gjorde, og skeete Uret, erkjender jeg tilfulde; ligesom jeg og er overbeviist om, at Sagen, om ikke var aldeles bleven qvalt i Fødselen, dog i det mindste havde taget en ganske anden Vending, hvis det, istedenfor den mislige Brevverling, hvor hvert modtaget Brev blev en ny Stridshandske, var kommet til en mundtlig Forklaring imellem os selv, hvor ikke saa mange Vedkommende og Uvedkommende, der tildeels havde deres eget Spil at spille, deres egne Fordomme at forfægte, deres Lidenskaber og Fjendskaber at tilfredsstille, og hvorved Striden tilsidst kom i saa forskjellige og fjerne Regioner, havde faaet Lov at blande sig deri. Af mit ganske Hjerte underskriver jeg, hvad Baggesen i det første Bind af sin Labyrinth S. 221 (D. V. 8de B. S. 229) saa godmodig har sagt: den hele Holger=Sag forekommer mig en egentlig Larm over ingen Ting — jeg vilde af Hjertet ønske den glemt

---

*) Hvoraf jeg erindrer de to første erkebaggesenske Linier:
Livet er en Snip, Snap, Snurre,
Døden er dens Baselurre!

for bestandig. At jeg altsaa her fremdrager den paa ny, er sandelig ikke for at oplive dens Erindring, men blot for at oplyse, hvad dengang ikke blev, eller kunde blive sat i det fulde Lys; og for i det mindste ikke at tiltroes eller tillægges mere eller anden Skyld i denne Sag, som man endnu saalænge derefter har fundet for godt at lade mig høre, end den, jeg virkelig havde.«

XV.

Friederich Gräter*) an Jens Baggesen.

Erlangen, d. 7ten Mai 1789.

Ich möchte Sie gerne zum Freunde haben, liebenswürdiger und verehrungswerther Mann! darum schreibe ich Ihnen, und weil doch keine Freundschaft statt finden soll, ohne ein gewisses Etwas, das man an dem Andern schätzen kann, so schick' ich Ihnen auch mein Büchlein dazu. Nun weiß ich freilich nicht, ob Sie darin was finden werden, das Ihnen gefällt, und ob Sie dem Manne ein Bischen gut seyn mögen, der sich vorgenommen hat, Ihre vaterländischen Geisteswerke in Deutschland ein wenig bekannt zu machen; allein diese Ungewißheit schreckt mich gleichwohl nicht ab; denn Mutter Natur hat mein Herz reichlich mit Hoffnungen ausgesteuert.

---

*) Gräters samlede Digte ere udkomne i Heidelberg, i Aaret 1809. Samlingen deler sig i ni Bøger, og af disse indeholde 5—9 Bog fornemmeligen Digtninger, der have deres Hjem i Norden. Saaledes f. Ex. „Vaterlandsliebe der Dänen, aus dem Dänischen; der Walkyriengesang, aus der Nialssage; Skirners Fahrt oder die Brautwerbung, aus der Edda; Regner Lodbroks Todesgesang, aus dem Isländischen; die Niederfahrt der Göttin Freya, aus dem Englischen."

Vor allen Dingen sollte ich um Verzeihung bitten, und viele Gründe anführen, warum ich Ihnen deutsch und nicht dänisch schreibe. Ich liebe die Kürze und sage Ihnen daher statt der vielen nur einen einzigen Grund: „ich kann nicht“. Die dänische Sprache ist für mich eine todte Sprache, denn ich habe noch keinen Dänen gesehen, vielweniger sprechen gehört. Daher genieße ich auch die Schönheiten eines dänischen Gedichtes nicht ganz, denn die Harmonie des Versbaues geht beynahe für mich verloren, aber doch verstehe ich so viel Dänisch, daß ich mich herzlich über die Laune in Ihrer „Poesiens Oprindelse“ freuen muß, daß ich lache, wenn Sie die nordischen Götter ihre komische Rollen spielen lassen, und daß ich vor Zärtlichkeit schmelzen möchte, wenn Sie von Odins Schäferstunde bey Gunløden singen; auch fühle ich ganz die Naivität in Ihrem „Da jeg var lille“, ohnerachtet ich keinen Ausdruck für die Empfindung weiß, die mich bey der Lecture dieses lieben Liedchens belebte. Aufrichtig gestanden, sind das aber die beyden einzigen Gedichte, die ich bisjetzt von Ihnen gelesen habe. Ihre anderen Werke kenne ich nur dem Namen nach. Ich setzte alle meine Freunde in Contribution, mir einige zu verschaffen, aber vergeblich. Ein dänisches Buch ist schon in Sachsen ein Phönix, und in Franken rechnet man sie vollends unter die unsichtbaren Dinge; mir selbst wiederfährt vielleicht noch die Ehre, daß man mich bei lebendigem Leibe für ein Mitglied des Schattenreiches hält.

Ich habe Ihnen geschrieben, und das war's, was ich wollte. So wenig ich verlangen kann, daß Sie mein Freund werden sollen, so wenig sind Sie im Stande mir zu verwehren, daß ich der Ihrige bin.“

XVI.

Der erste Kuß.

(Uddrag af et Brev fra Echelle, d. 13de Decbr. 1822.)

„— — Da geschah es (im J. 1771 oder 1772) durch sonderbare Fügung, daß die schöne junge Königinn von Dänemark, Großmutter der holden Gemahlinn des Prinzen Christian, dem armen, kaum siebenjährigen Petrarklein, der sich nur durch ein gewaschneres Gesicht von den Gassenkindern unterschied, den Kuß geben sollte, den die spröde Tochter der Gastwirthinn des Orts ihm unerbittlich verweigerte. Sie war mit ihrem Hofstaat (in Korsöer) angekommen, um über den Belt zu gehen, und mußte dort übernachten. Der sogenannte Königshof, wo Sie empfangen wurde, ward illuminirt (noch seh' ich die vielen Lichter), und wir drei Kinder erhielten Erlaubniß mit der Magd, vom alten Schlosse aus, dahin zu gehen, und die Illumination, vielleicht gar die Königinn durch die Fenster zu sehen. Alles in und um den Hof wimmelte von Menschen, und mehr oder weniger geputzten Kindern. Ich mit meinen Schwestern und der Magd stand im Haufen hinaufblickend voll Staunen über die unmässige Herrlichkeit. Da erhielt ich zum erstenmal den Eindruck von irdischer Pracht und weltlicher Herrlichkeit — welch ein Glanz! War ich aber schon davon geblendet, wie ward mir, als uns das unverhoffte Glück wiederfuhr die Königinn in der Nähe selber zu sehen. Sie stieg nämlich herunter und grüßte mit holdseliger Freundlichkeit den armen Haufen, der ihretwegen da unten fror. Hauptsächlich aber zogen die Kinder ihre Aufmerksamkeit an, und durch

Zufall, vielleicht durch einen enthusiastischen oder lauten Ausruf veranlaßt, bemerkte Sie vorzüglich mich gar zu Glückseligen! Sie redete mich an, fragte mich nach meinem Namen (dessen ich mich schämte und den ich gewiß mit Erröthen gestammelt), nach meinem Alter, und nach meinen Eltern. Ich muß Ihr etwas auffallendes gesagt haben; den Sie hub mich lächelnd auf (was leicht war; denn ich war äußerst zart und klein) und — o Himmel! in alle Ewigkeit vergesse ich es nie — noch brennt die Erinnerung nach einem halben Jahrhundert — küßte mich. „Venés, venés, Madame!“ riefs vom offenen Saalfenster herab. Es war Struensee, — und Sie verschwand. Aber der Kuß entschied die ganze folgende 50jährige Geschichte meines Lebens. — Mit dem ersten nachdenkenden, mir unvergeßlichen Anblick des Mondes ward ich zur geistigen Welt — mit diesem Kuß zur geselligen Welt geboren. Von dem Augenblicke an entstand nämlich tief in meiner Seele der Wunsch, ihn auf irgend eine Weise, durch irgend eine ausgezeichnete Erhebung über den Pöbel zu verdienen. Von dem Augenblicke an ward ich ein lebendiger, handelnder, das Aeußerste suchender Dichter — von dem Augenblicke an sann, dachte, arbeitete und spielte ich nicht ganz mehr, wie ein anderes Kind. Aus diesem Kusse der Cypria Mater entkeimte im strengsten Sinne mein ganzes folgendes Schicksal.“

XVII.

Lecture in Bern, Septbr. 1789.

Description des Alpes par *Bourrit*. Vol. III.

Omstændeligere og langt rigtigere end nogen anden af de franske Beskrivelser over Schweitz, jeg har læst, men dog i mine Tanker lidt vel stærkt skatteert. Forf. synes at have havt Skjønhed meer end Sandhed for Öie i sine Malerier — og disse ere netop derved blevne mindre skjønne. Ogsaa er Stilen mig altfor ængstlig pyntet, og Forfatterens Genius synes at svæve over Iisbjergene mere som en Sommerfugl end som en Örn.

Ikke desmindre læste jeg dem med inderlig Fornøielse, og Hr. Bourrits bekjendte Kundskaber i Naturhistorien gjøre hans physiske Bemærkninger vigtige.

Dictionnaire de la Suisse. Vol. III. Nouv. Edit. 1788.

Dette nyttige Værks første Forf. var Hr. Tscharner, Raadsherre i Bern. Det er bleven adskillige Gange oplagt paany og i en tydsk Oversættelse betydeligen forøget og forbedret — indtil det endelig nu i denne sidste Udgave, forsynet med Tillæg og især med Hr. Pastor Wyttenbachs geographiske og naturhistoriske Forbedringer er fremkommen i sin nærværende Skikkelse. Den politiske Deel er den betydeligste og den bedst udførte.

Iphigénie, Tragédie par Mr. *de Racine*.

Man maa være født Fransk, eller i det mindste opdraget fransk — tidlig eller sildig — for at kunne udholde det konstlede

Sprog i den høiere galliske Poesie. Racine er ustridig een af de correcteste Alexandrinister — og det, som er mere, den, der har noget af den meest correcte Følelse. Imidlertid savner man aldeles Heltenes Sprog hos hans Helte. Familiekjærlighedens Tone er den, han holder bedst.

— — — Croyés que tant que je respire,
Les Dieux auront envain ordonné son trépas.
Cet Oracle est plus sûr que celui de Calchas!

siger Achilles i Enden af tredie Act til Clytemnestra, og det er det eneste Helteudtryk, jeg har fundet i den hele Tragedie.

Poésies de Mr. le Marquis de la *Farre.*

"Ces mets-là sont d'un gout à me faire vomir —
"Et je ne conçois pas, qu'on s'en puisse nourrir."

Men jeg tænkte, som Jupiter i Vessels Historie om Gaffelen — siden dog Hr. Marquis de la Farre er saa berømt i Frankrig —

"pour la cérémonie — il faut en manger quelque peu .....

Jeg gjennemløb dem, og fandt, at de vigtigste ere hans Oversættelser af Horazes Oder. Han har forstaaet Horaz; men jeg tvivler paa, at Horaz vilde forstaae ham, om han og stod op og lærte Fransk til denne Ende — ikke fordi hans Oversættelse er for høi, men fordi den er for lav

La Fée Urgèle, ou Ce qui plait aux Dames, comédie de Mr. ***.

Jeg tager ikke i Betænkning at sige om dette Stykke, at det er noget af det fuldkomneste jeg kjender i sit Slags.

Dedicationen til det smukke Kjøn er yderst vittig: —

Ce qui vous plait, c'est de regner sur nous!
Vous préferés ce bonheur à tout autre;

J'en connais un bien plus doux que le votre:
C'est le plaisir de se soumettre à Vous."

Planen deri er yderst fortræffelig anlagt. Den er et Monster for en Plan til et Skuespil. Episoderne ere naturlige og vel anbragte — ikke at tale om, at de ere meget vittige. Moralen er sand og sund. Gid alle Legestykker vare som dette!

Epître **dédicatoire à la femme que je me propose à épouser — par l'auteur de la Philosophie de la Nature.**

Dette er udentvivl den skjønneste Tilskrift, som existerer — jeg kan i det mindste ikke tænke mig nogen skjønnere. Med inderlig sympathetisk Fryd har jeg nu læst den tredie Gang. Forf. har betaget mig Umagen at skrive en slig. Jeg behøver kun at forandre Navnet Palmyre til Palmine.

Les Confessions **de** *J. J. Rousseau.*

O! dersom det er Usandhed — hvilken Sandhed er da skjønnere skildret end denne Løgn!

Vie **de** *J. J. Rousseau*, **précédée de quelques Lettres relatives au même sujet par Mr. le comte** *de Barruel.* **1789.**

Mr. Barruel er Enthusiast for Rousseau, og jeg kan derfor ikke andet end ynde ham. Hans Idee, at stille Rousseau i et straalende Lys for sin utaknemmelige Tidsalder, er skjøn — men om dens Udførelse kan siges meget.

I de foran tilføiede Breve og Fragmenter gjør man et yderst behageligt Bekjendtskab med Ambassadricen, Madame Baronesse Stael, en Datter af Frankrigs, Fredens og Frihedens Skytshelt (Necker). For de af hende anførte Stykker alene fortjener denne Bog at læses.

Saavidt jeg hidtil har bemærket, skriver hun om Rousseau som om en Ven, Elsker, Lærer, Fader, der har hendes hele Kjær-

lighed og Høiagtelse, fra alle Sider, Mennesket kan sees fra. Grev Barruel derimod skriver om Rousseau, som om en Gud — og synes at glemme, at det meest Charakteristiske hos denne Stormand var Menneskelighed. Rousseau var meer Følelse end Forstand, meer Natur end Konst, meer elskelig end beundringsværdig.

Det er aldrig faldet mig ind at beundre Rousseau; thi det er aldrig faldet mig ind, at beundre mig selv; men jeg føler hvert Øieblik, at jeg maa elske ham — thi man elsker sig selv meest. Forf. tager udentvivl ogsaa feil, naar han troer sig synderlig at ligne sin Helt. Kan man bedømme to Forfatteres Charakteer, som Mennesker efter deres Stiil — og kan man hjælpe sig til en Sammenligning mellem to Mennesker, ved at sammenligne begges Skrifter, saa finder jeg ikke anden Lighed mellem J. J. og Grev B. end den, der finder Sted mellem alle tænkende Væsner. Maaskee føler Grev B., at han foragter og afskyer den største Deel af Menneskeslægten; men han bedrager sig sandelig meget, om han troer paa denne Grund at være Mage til et Menneske, der elskede sine Brødre ligesaa meget med sit Hjerte, som han hadede dem med sit Hoved.

Noget af det, hvori jeg troer man fornemmelig tager feil i Bedømmelsen over Rousseau, er hans saakaldte Misantropie — og hvori han selv tilsidst har taget feil, især i sine Rêveries — den var i Grunden intet andet end overdreven Philantropie. Jeg skal søge til sin Tid og paa sit Sted at bevise dette. Kilden til alle Rousseaus Fortrin, ligesom til alle hans Særheder, var en ualmindelig følt og gjennemtænkt Kjærlighed til sig selv. Kilden til hans Forseelser var — at han stundom isoleerte denne Kjærlighed for meget.

(Nogle Dage senere.)

Dette Arbeide, som i Førstningen spændte min hele Interesse formedelst de meddeelte private Breve, er Mulier formosa superne,

quæ desinit in atrum piscem.*) Det er en vandet Udpilling af Rousseaus Confessions, hvori fast intet andet er forandret end *je* og *moi* til *Il* og *lui*, med Noter, der passe til Texten, som røde Knapper i en sort Kjole. Et yderst elendigt U—arbeide.

***Réflexions* sur les Confessions de Jean Jacques Rousseau par Mr. *Servan*. 1783.**

Saa inderlig jeg elsker J. J., saa aldeles agter jeg denne hans Antagonist. Jeg har læst dette ypperlige Værk med usigelig Fornøielse. Saa kort det er, vrimler det af fortræffelige Tanker, hvilke jeg blot vil fremhæve følgende:

"Un sentiment impétueux l'entrainoit (Rousseau) et la fatalité de cet homme excessif étoit de mettre le feu partout où il vouloit porter la lumière."

"Ce n'étoit pas assés avec Rousseau d'être honnête homme selon l'opinion de tous les hommes — il falloit l'être selon sa fantaisie; et si vous ne conveniés pas au modèle de vertu qu'il avoit dans sa tête, vous étiés le vice même, la perfidie, la scéleratesse."

"J'accorderai tant qu'on voudra, que le Martyre est une belle chose; mais si l'héroisme est de le souffrir quand son heure est venue, aller au devant est orgueil ou folie."

"Rousseau n'étoit souvent qu'un *fou sublime*."

"On voit dans toute l'Histoire littéraire la calomnie, la satyre, s'attacher aux gens de lettres, comme une espèce d'épidémie, qui leur est propre, et la plupart ne guérissent ces maux que par leur excès même; car, *si un peu de calomnie désole, beaucoup de calomnie console.*"

"Le *Génie* est une espèce *d'ivresse*, à peu près comme celle *du Vin*, qui très-souvent rend le même homme, plus aimable, plus tendre et plus querelleur tout ensemble."

---

*) En smuk Kone foroven og en hæslig Fisk forneden.

"— — voici le Résultat en deux mots: Plusieurs actions de Rousseau *l'accusent;* mais presque toutes ses intentions *l'excusent.* Celui qui séparera ces deux choses blamera ou louera R. avec excès."

I Forfatterens "Réflexions sur la publication des Lettres de Rousseau et des Lettres en général" yttrer han sig imod Publicitet af Breve — uden Indskrænkning, og sammenligner, vittigen, Skaden af Bogtrykkerkonstens Opfindelse med Opfindelsen af Krudtet. O! hvi har denne Mand ikke skrevet mere!

Die Götter Griechenlands von Schiller. 1788.

Et af de skjønneste Digte, jeg har læst. Der hersker usigelig megen Aand deri, og det flammer af sand phoebeisk Ild. Jeg hader ikke heller Hovedtanken deri — jeg kan sætte mig ind i Forfatterens Stemning, og kan sværme med ham; men jeg kan ikke ynde den Raskhed, hvormed han taler om det, ingen Skabning, endog prisende, bør tale om uden hellig Rædsel. Det er ikke dristigt, det er dumdristigt, at sige:*)

„Nennt der Meinige (Gott) sich dem Verstande?
Bringt ihn etwa der Gewölke Zelt?
Mühsam späh' ich im Ideenlande,
Fruchtlos in der Sinnenwelt."

* * *

„Einen zu bereichern unter allen,
Mußte diese Götterwelt vergehn."

* * *

„Finster wie Er selbst ist Seine Hülle,
Mein Entsagen — was ihn feiern kann.

* * *

---

*) Med Undtagelse af det andet Citat har Schiller senere ganske forandret de øvrige paaankede, hvorved Bemærkningernes Rigtighed end mere bevises. Udg Anm.

"— — Sieht er in dem langen Strom der Zeiten
Ewig nur Sein eignes Bild — —"

* * *

"Fremde, nie verstandene Entzücken
Schaudern mich aus jenen Welten an,
Und für Freuden, die mich jetzt beglücken,
Tausch' ich neue, die ich missen kann!"

"Ovidius til Moses Mendelssohn" havde Forfatteren burdet sætte over dette Stykke — og derved forebygget adskillige Forargelser.

Det er et æsthetisk betragtet fortræffeligt Digt; men det smerter mig, at see den Stærke misbruge sine Kræfter. Det er i et saadant Tilfælde, at Misundelse næsten kan undskyldes. Det saarer dybt mit Hjerte, at see min Broder puste sin Guddoms Flamme mod Guddommen selv — som et kaadt Barn puster sin Sæbekugle mod sin Faders Ansigt. Vee mig, hvis jeg nogentid vover med min lille Kugle at sigte mod de tvende Evighellige: Gud og Moralitet.

Don Carlos von Schiller. 1787.

Schiller er udentvivl den første blandt alle Shakespeares Sønner — Joseph mellem sine dramatiske Brødre.

Men har Schiller ikke for meget Genie? — Kan en Skribent ikke have for meget Genie? Dette Spørgsmaal lader parador og er orthodor. Læs (efterat have læst Nathan der Weise) Don Carlos i dit 18de Aar! Det er Naturens Triumph over Konsten. — Læs (efterat have læst Don Carlos) Nathan der Weise i dit 40de Aar! Det er Konstens Triumph over Naturen.

Jeg forelæste Don Carlos i et stort Selskab især af Damer hos Frue Landfogedinde von Haller af Schenkenberg. Den indgød stille epidemisk Interesse. Sophie fandt i Marquis Posa en saare lignende Tegning af mig — noget, som neppe nogen anden end Amor kunde finde.

Albrecht v. Hallers Tagebuch seiner Beobachtungen über Schriftsteller und über sich selbst.

Det er en saare interessant, udvalgt Samling af Bedømmelser over interessante Værker, tagne af hans mangfoldige Recensioner — og nogle Notitser over sig selv (fornemmelig som Christen) i hans sidste Dage. Jeg har hidtil kun læst Alt hvad der handler om Voltaire deri. Haller taler med Upartiskhed om denne glimrende Skribent. Som Philosoph, Moralist og Historieskriver opdager han adskillige Pletter hos ham, og undertiden store Pletter Som Digter roser han ham derimod med Varme. Det er mærkeligt, at Haller, som dog gjorde Voltaire det undertiden meget broget, var den eneste Skribent, denne aldrig har tordet binde an med. Hallers uhyre grundige Lærdom kyste Voltaires uhyre Vittighed.

Bilder und Träume (i Herders zerstreute Blätter).

Disse danne en Krands af de skjønneste Smaablomster, nogen tydsk Muse har prydet sig med. Som Lecture aldeles for Fruentimmere.

Physiognomische Fragmente von J. C. Lavater.

Det er et af de meest glimrende Phænomener paa den menneskelige Forstands Horizont. Det er et philosophisk Nordlys. Hvoraf bestaaer Nordlyset? Hvad er det, der frembringer det? Hvad Nytte har det? Det veed jeg ikke; men Nordlyset er skjønt.

Gedichte von v. Halem.

Ubetydelige Smaating. Hist og her Adskilligt ret smukt; men Intet fuldkommen correct, Intet med henrivende Gratie, og Intet i feilfri skjønne Vers. Efterabelse og god Villie.

Volkslieder (udgivne af Herder). Leipzig 1789.

En yderst interessant Samling af gamle Spanske, Franske,

Engelske, Tydske, Danske, Esthniske, Mohriske, Græske ꝛc. National-Sange — for det meste lykkelig oversatte.

Songs and Ballads, i den fortræffelige Samling **Elegant Extracts or Pieces of Poetry.**

Denne engelske Chrestomathie er den bedste, som er mig bekjendt. Det var at ønske, at man havde en lignende Tydsk, Fransk og Italiensk.

XVIII.

Udtog af Breve.

(Skrevne af B. i Bern, i Septbr. og Octbr. 1789.)

Til Grønland og Cramer.

„— — Ligerviis, som jeg aldrig har oplevet et eventyrligere Liv end mit nærværende, saa har jeg og aldrig oplevet et heftigere oprørt — jeg er temmelig vis paa, at jeg i denne Tid er paa den interessanteste Station mellem min Fødsel og min Død. Mine Venner burde vide noget derom, men hvor skal jeg begynde? Eneste af disse vigtige Dage gjemmer Stof til 1 Epopee, 2 Romaner, 3 Tragedier, 4 Operaer, 5 Oder, 6 Elegier og 77 Sinddigte. At rumme alt dette i et Brev paa nogle Sider er mig umueligt; thi Epopeen alene vilde blive i det mindste saa lang som Klopstocks Messias, og Romanerne meget længere end Richardsons, ligerviis som hver af Tragedierne vilde blive større end Don Carlos, Operaerne uendelig længere end Holger, og Oderne i passende Forhold — (denn was sind die Clarissen, die Harriets, die Elisabethe, die Rezias — alle Heil- und Huld-Göttinnen der Erde gegen das Fräulein von H .....?) Kan I begribe dette?

„Det er forskrækkeligt, at jeg netop idag ikke kan finde et eneste alvorligt Udtryk i mit hele Blækhorn, endsige fortælle Eder Alt med den Anstændighed og Ærbarhed, Historiens Natur og Vigtighed udfordrer. Sagen er, at jeg næsten aldrig har været i saa slet Lune, som netop idag — og naar jeg er i overordentligt slet Lune, er det mig umueligt at skrive et eneste alvorligt Ord. Jeg maa være glad, eller i det mindste rolig, for at kunne skrive tungsindig. Min spøgende Muse er en Viol, der dufter kun om Natten — og min alvorlige Muse er en Skygge, der er mørkest i Solskin."

„Jeg har skrevet Pram et temmelig langt Brev til — Dette Arbeide har nedsænket min Sjæl i en saa dyb Melancholie, at alt andet udenomkring mig forekommer mig comiskt. Og trods al den Vold, jeg gjør paa mig selv, kan jeg ikke behandle det anderledes. Naar jeg tænker paa, at jeg her i Schweitz indvikles i den mørkeste, høitideligste, helligste Kjærligheds Labyrinth, man kan forestille sig — naar jeg tænker paa, at jeg i denne Labyrinth er færdig at forgaae af Krampe baade i Sjæl og Legeme — naar jeg tænker paa, at alle mine Sager indtil mit Signet er i Genf, medens at jeg af Veir, Sygdom og Pengemangel er nødt til at blive i dette farlige Himmerig (thi Veiret og Svagheden og Pengetrangen forbyde mig vel at reise fra Bern, men ikke daglig at være i Selskab med Palmine) — naar jeg endvidere tænker paa, at jeg, for at rede mig ud af alt dette, har forsømt at tilskrive Prindsen af Augustenborg — og at jeg overhovedet fra alle Sider er i den gyseligste Knibe, man kan tænke sig — saa kan jeg ikke bare mig for at lee — og lee, saa Vandet triller mig ned af Øinene. Sagen er, at Selines Lidelser fylde min hele Sjæl. Alt andet synes mig lystigt og muntert i Forhold til dette."

— — — „Jeg ønsker ikke at komme tilbage til Kjøbenhavn i Vinter — fordi jeg ikke ønsker at komme tilbage uden Sundhed, Udkomme og Ære. Min Ære sætter jeg paa

Spil ved at komme som Asnet fra Rom tilbage til mit Fødeland, og jeg vil ikke at Prindsen af Augustenborg skal troe om mig, at jeg er en Avanturier, hvilket han kunde, hvis jeg, paa en Tid, da han gjennem Schiffmann sender mig Udveie til videre Reise, ved at sende mig en Anviisning paa 1200 Livres, pludselig pakkede mig hjem, og satte min Smule Helbred atter blot for Regn og Slud og frosne Belter. —— Imidlertid er min Philosophie paa en haard Prøve; og jeg hver anden Dag færdig til at vende tilbage til Danmark; thi vel behøver jeg, Gud være lovet! ikke at vide andet, end hvilken af to modsatte Handlinger i Verden der er nyttigst og behageligst — for Andre, for at bestemme mig for denne, men jeg veed ikke, om Seline vinder eller taber meest ved min Kommen, eller ved min Udebliven, og denne Kundskabs Mangel gjør, at jeg martres af Tvivl. Du veed, kjæreste Grønland! at jeg i min hele Venskabs Kreds (og denne er min Verden) ikke har nogen meer agtet og elsket Ven — end min Veninde: — (Seline). Jeg elsker hende virkelig; men med en Kjærlighed, liig den, hvormed jeg elsker Gud. Der blander sig meer Tilbedelse, end noget andet deri; thi den Beundring, Medlidenhed, Taknemmelighed, Frygt, Lydighed og Hengivenhed, der sammensætter den Følelse, jeg har for denne Kone, grunder sig ene paa den Overbeviisning: at hun, hvis Sjæls Guddom er indhyllet i Sygdom, Tungsindighed og Ulyst til Verden, er det ædleste og reneste Væsen, jeg kjender — og at jeg, ved at have lært at kjende dette Væsen, er bleven bedre, end jeg ellers var bleven — at hun har ved sit Mønster og sine Samtaler lært mig, at en god Samvittighed er det første, det elskeligste, det nødvendigste af alle Goder. — — Du veed, at jeg elsker denne Kone med det inderligste Venskab — og det inderligste Venskab er sandelig meer, uendelig meget meer end brændende Kjærlighed eller Elskov! Aand var og er og bliver til evig Tid meer end Sands, Sjæl meer end Legeme, og Pligt meer end Moerskab. Elskov tryller kun i en vis Alder — Venskab gjør lykkelig i alle Aldere. Elskov

afkjøles i Omgang — Venskab vorer. Jeg har været forelsket undertiden; men det har stedse aftaget efterhaanden. — Jeg har lært Venskab — og det har stedse tiltaget. Sagen er, at Elskov kun understøttes af en enkelt Drift i Sjælen og Legemet — Venskab af alle. Kjærlighed gaaer en labyrinthisk Gang — Venskab en snorlige. Elskov kan kun tænkes paa Jorden — Venskab følger os til Himmelen. Derfor er mig Selines Ro det Vigtigste paa Jorden — vigtig som min egen; thi jeg har ingen, saalænge hun ingen har. Men besvar mig nu det Spørgsmaal: Vinder eller taber hendes Ro ved min Fraværelse? Kan mine Breve til Dig og hende erstatte hende Savnet af hendes synlige Ven, maaskee endnu i et heelt Aar?"

— — — "Labyrinthen er paa denne min Reise, især deles mellem Alperne, og allermeest paa Thunersøen, bleven beriget med utallige Huler og Grotter, og Irrgange, og Omgange, og Tryllelys, og Ariadnetraade og Minotaurer, og Støtter, og Inscriptioner, og Ruiner og Spøgelser — kort med Alt hvad der hører til en sand Labyrinth — og det med en eneste Lampe.

Dette minder mig om, at sige Eder et Par Ord om min literariske Existence. Den er aldeles i blomstrende Sommer. Jeg har aldrig kunnet skrive med den Lethed, hvormed jeg skriver og har skrevet i denne Tid. Min Dagbog fryder mig, naar jeg læser den — ce qui d'ailleurs m'arrive très-rarement — jeg er fornøiet med det meste af det, jeg skriver. Det lykkes mig endog undertiden at skrive taalelig Tydsk og stundom tydske Digte." *)

— — "Jeg har allerede oversat Chorene til 1ste Act af Athalia, fordi jeg kan Musiken til disse udenad; men til Tertens Oversættelse behøver jeg Partituren, eller i det mindste Cla-

---

*) B.'s første tydske Digte ere en Ode "An Sophie Haller" og "das Alpenlied", begge optagne i Labyrinthen (O. V. 10de Bind S. 93 og S. 135, og det Sidstnævnte tillige i "Poetische Werke in deutscher Sprache. Leipzig 1836, 2ter Theil, S. 169."

veerudtoget, og vil skrive til Schulz herom.*) Jeg bringer Racines franske Alexandriner i danske Jambe-Stovler; thi jeg kjender det danske Publicum og de danske Skuespillere — ingen af begge Dele er dannet til Cothurnen, og mindst til den franske Cothurne. Den underlige, rasende, ubegribelige, ulykkelige, i Grunden overordentlig ædle Pram — dette med alle sine Svagheder og Besynderligheder beundringsværdige og elskelige Væsen — er især den, der paalægger mig denne Oversættelse, med en Iverighed, som jeg ikke kjender Mage til. Texten vil jeg oversætte ligesaa slet som nogen anden; thi jeg veed ikke hvad jeg skal gjøre af den utaalelige Verbiage, der hersker i dette som i alle Stykker af Racine, Corneille og Voltaire. Men jeg troer, at jeg vil kunne oversætte Chorene bedre end nogen anden — og det af meer end syv Aarsager, hvoriblandt den er een af de fornemste, at Ingen af dem, i hvis Hænder de kunde falde, kjender, fatter, føler og elsker Schulzes Componeerart, som jeg. — Det staaer jeg i det mindste inde for, at de skulle komme til at passe til Musiken — og at man ikke skal høre noget sligt som

---

*) Dette skete under 30te Septbr., og under 3die Novbr. svarede Schulz ham i et udførligt Brev, at saa overbeviist som han var om, at han (B.) vilde være den eneste Oversætter af Athalia efter hans Sind, saa var det dog i al Evighed ikke falden ham ind, at han (B.) vilde kunne udføre et saadant Arbeide paa en Reise. Han havde derfor til Directionen foreslaaet Professor Schønheyder, og denne bifaldt dette Forslag. Senere havde vel Numsen, som havde glemt denne Beslutning, fortalt ham, at han havde talt med Pram om Athalias Oversættelse, og da Pram ikke selv kunde overtage dette Arbeide, havde han lovet ham at overtale Baggesen dertil; men dertil var der jo ikke mere Tid, da Stykket skulde opføres den 29de Januar. Samme Dag, den 31te Octbr., som Schulz havde modtaget B.'s Brev, havde han modtaget en Underretning fra Schønheyder om, at han var færdig med sin Oversættelse. Men ogsaa Schønheyder havde oversat forgjæves; thi ifølge Finantscollegiets Resolution af 29de Octbr. kunde ingen Stykker opføres mere, hvori der forekomme Chore — o. s. v.

„Fól—kèt—kjær“, eller „kiækké vi slaae!“ Derimod skal man faae at høre, f. Ex. („O divine, o charmante Loi!“)

Bud fra Godhed! o livsalige Bud!
Himlens Vellyst! ufortolkelig Glæde!
Salige Lyst! Fryd over Fryd!
O hvilken Fryd!
Heel sig selv, Liv og Alt, at opoffre denne Gud!
Bud fra Godhed . . ꝛc.

hvori jeg troer der hersker lidt af den Jubel-Ruus, der stormer i Schulzes Musik.“

— — „Dog, det gaaer ikke an, at destillere Eder i disse Minuter en Qvintessenz af Alt, hvad jeg har seet, hørt, tænkt og følt. Men om jeg døer, før vi sees igjen? Hvad da — der er Tid nok i Evigheden til at fortælle det Altsammen. Hvem siger, at man skal udføre hele Conversationen i Forstuen? Lad os give os Tid! Lad os ikke uophørlig forhaste os! Snart kalder Verten os ind — da skulle vi, leirede ved Evighedens Bord, paa evige Stole, i evigfortrolig Kreds fortælle hinanden evige Eventyrer.“

Til Grevinde Charlotte Schimmelmann.

— — „En kjær Beskjæftigelse er mig Studeringen af Alperne og af J. J. Rousseau. De første har jeg lært at kjende saa godt, som nogen Reisende paa een Reise har kunnet. Forsynet skjenkede mig ogsaa paa samme de fuldkomneste Ledsagere, man kan tænke sig, nemlig en Mand af Tellsk Aand fra Tells Bye, i hvis overordentlig livsalige Charakteer jeg har nøiere lært at kjende den frie Schweitzerbonde, end jeg havde kunnet lært det af hundrede mindre Originaler i tidobbelt saa lang Tid: Bonifacius Bühme. Den anden Ledsager er Solen. Disse to have aldrig, hvor jeg har behøvet dem, forladt mig paa denne Reise, denne min Kundskabs og sande Lyksaligheds Morgenrøde.

Den anden Gjenstand: Jean Jacques, bilder jeg mig ogsaa ind at kjende temmelig nøie. At give om ikke en heel Charakteristik, saa dog Bidrag til en Charakteristik af denne i saa mange Henseender mærkelige og vigtige Mand, føler jeg min Pligt — og at give et Vink om den Indflydelse, han har havt paa Frankrigs nærværende Sving, skylder jeg hans Minde. Jeg veed, at Rousseau har havt Indflydelse paa Necker og paa Alt, hvad Neckers er — og jeg kan, naar jeg gaaer tilbage i Tiden, forklare mig den hele Gjæring i Frankrig blot af to Hovedkræfter: Rousseaus "Emile" og "Maximes du Droit public françois", et sjeldent Værk, som Hans Excellence ombedes af mig at læse, for at see et nyt Beviis for den Sandhed, jeg har hørt ham selv forkynde — og som Hofferne ere af saa ulige Mening med ham i — at Videnskaberne have den vigtigste Indflydelse paa Folkelykke. Den hele Historie og den daglige Erfaring lærer, at de vigtigste Revolutioner i Jordens politiske Forfatning skyldes tilsyneladende Smaating. En lille Gnist tænder en stor Ild — og jeg har en Slags Formodning om, at Jean Jacques har kastet denne lille Gnist i Neckers unge Hjerte, der nu flammer til Galliens Ære for det hele studsende Europa; thi Rousseau var maaskee den meest electriske Skribent, der har været til siden Homer og Euripides."

— — "Jeg arbeider flittig, naadige Grevinde! jeg læser meget, oversætter Athalia, og til Afverling udgyder mit Hjerte sig i en Lovsang til den Eneste Gud (som egentlig skal være en Modsætning til Schillers „Die Götter Griechenlands") og i et Brev til Danmark fra Alperne, hvilket sidste, skrevet i Jamber, kommer til at indeholde en Deel kjække Sandheder.*)

*) For at give Grevinden en Idee om Tonen i disse tvende Digte, meddeler B. i Brevet nogle Stropher af hvert. Det første Digt findes under den foranførte Overskrift i "Danske Værker" 2det Bind, S. 221, og er i disse feilagtigen antaget noget yngre. Det andet Digt

Ved mit Arbeide og mine Nydelser betænker jeg stedse, at jeg ikke reiser og lever paa min egen Bekostning — en Betænkning, der iøvrigt formaaer at gjøre al min Lyksalighed umisundelig. Pineful er mig nemlig den Tanke, ikke at fortjene hvad jeg nyder! og endskjøndt jeg nu vel skylder mig selv det Vidnesbyrd, allerede at have, Gud være lovet! fortjent de 800 Rd., den ædleste og fordomsløseste Prinds tildeler mig, ved den Sparsomhed, Afholdenhed og Flid, hvormed jeg har anvendt dem; og endskjøndt jeg troer allerede at have givet Værdie for 800 Rd. (thi en eneste ny Tanke, hvori Sandheds electriske Straale gjemmes, er mere værd end denne Sum, og jeg vilde forbande min Tilværelse, hvis jeg ikke torde troe, at der i Alt, hvad jeg paa min Reise har skrevet, ikke fandtes i det mindste en eneste saadan Tanke), saa beroliger mig dog dette ikke aldeles; thi jeg har derved fortjent 800 Rd. af Verden, af Menneskeheden, maaskee af mit Fædreneland, men ikke af nogen Enkelt.*) Belønner Prindsens Handling ikke sig selv — føler han ikke Værdie for 800 Rd. i den Tanke: „Jeg har gjort et Menneske klogere og bedre! jeg har sat et Menneske i Stand til at gjøre Andre klogere og bedre! jeg har havt en velgjørende Indflydelse paa et Menneskes timelige og evige Skjebne!" føler Prindsen af Augustenborg ikke, at denne Overbeviisning er hine Penge værd — saa vil Gud tilgive mig, at jeg ønsker aldrig at have seet Solen, eller Prindsen, eller Dem, eller Deres Søster, eller Schweitz.

Den bittre Bekymring, ikke at fortjene hvad jeg nyder, indsniger sig ofte i mit Hjerte, og volder mig tidt søvnløse Nætter. Ofte tænker jeg da, hvi betroede Gud mig ikke heller, at lære ti Kammerjunkere at dandse, end at lære ti andre Mennesker at

---

findes i D. V. 4de Bind, S. 116, under Overskrift: Patriotisme, og meddeelt som et Fragment af et Brev fra Syden.

*) Derefter at slutte erholdt B. den hele aarlige Understøttelse af 800 Rd. alene af Prindsen af Augustenborg.

tænke! Fortjenesten af det første falder hele Verden i Øinene — Fortjenesten af det sidste maaskee slet Ingen.

Jeg skrev engang for 7 Aar siden (før Bondefriheden var bleven Enthusiasme, før man talte om dens Mulighed):

„Gid Bonden dog eengang skee Ret!!!“

Det var simpelt, men hjerteligt og forstaaeligt, det blev sjunget og sjunget igjen; det blev Klubsang, det blev Folkesang, og Glassene klang saa længe: „Gid Bonden dog eengang skee Ret!“ til Hjerterne klang med — til det blev Mode, at tale om Bønder paa Prent, at synge om Bønder i Vers, uden just for at spotte dem — Jeg skrev en Fortælling, som i det mindste blev læst af to tusinde Mennesker, hvori jeg malede Bondens Slaverie og Herremændenes Despotisme med stærke Farver, som jeg overstrøg med Latterens Fernis, for at lokke Øinene dertil. — Jeg skrev siden en Cantate til Kongens Fødselsdag, hvori jeg vovede at sige Bønderne flere Complimenter end Monarken; man havde den Godhed at byde Kongens Klub en Suppe, kogt paa Tankerne i denne Cantate og — Thaarup blev indbuden af Grev Chr. Reventlow. Jeg fornøiede mig i Stilhed over, at min Kok havde denne Ære, og tænkte: heller fortjene end nyde den. I Deres Sal, ved et Bord mellem Greverne Reventlow, Pram, Rahbek og et Par Andre, talte man om Myntoperationen. „***** er det bedste, der er udkommet til dens Forsvar“, sagde Ludvig. Ja! sagde de Andre. Man udbrød i smigrende Lovtaler derover — men Ludvig antog, at jeg ikke havde læst den. Han havde Ret; thi jeg havde skrevet den. Jeg havde mit Manuscript i Lommen; men tænkte: heller fortjene end nyde, og var glad den Aften.“ —

— — „Jeg har givet Dem et Vink om Følelsen af mit Forhold til Prindsen af Augustenborg. Den er Aarsag i, at jeg kun to Gange har formaaet at skrive ham til.

Mine Tanker kunne gaae opad — de vinde, de forskjønnes ved at stige; men mine Følelser kunne aldeles ikke gaae mindste

Skridt over eller under mig, uden at lemlæstes. Mit Hoved kan studse, beundre og tilbede; men mit Hjerte ikke. Det kan kun elske — og Kjærlighed er hos mig intet andet, end en ubeskrivelig kildrende Følelse af Harmonie med den bedste Deel af mit Væsen. Det, jeg elsker, er i mig, ikke over mig — det fylder min Sjæl, men nedtrykker den ikke. Jeg kan derfor ikke skrive et godt Brev til en Person, jeg maa skrive opad til, fordi jeg skriver ikke saa meget med Hovedet, som med Hjertet. Nedad har jeg aldrig forsøgt; det er og noget, som man ikke kan nødes til. Hvis jeg blot beundrede Prindsen af Augustenborg, vilde jeg kunne skrive ham et anstændigt Brev til; men jeg elsker ham tillige — og i denne Følelse blander sig ikke mindste Smule Prinds — ikke mindste Smule Herre — ikke mindste Smule Beskytter eller Giver; men blot Menneske — Broder — Ven, i Henseende til Ham — og i Henseende til mig blander sig i denne Følelse ikke det ringeste Undermand, eller Tjener, eller Client og Modtager; men blot Menneske — Broder — Ven. Nu er det Spørgsmaal: Kan jeg skrive til en Mand, saa nær Thronen, som til en Broder? O! ja! Var der intet andet Forhold imellem os end det, der er mellem Prindsen og den blotte Student, hvorfor ikke? jeg vilde da letteligen kunne skrive til ham, som Broderen til sin Broder, som Vennen til sin Ven. Jeg føler mig enhver Dødeligs Ligemand, som jeg Intet skylder — var endog denne Dødelige Hersker over hele Jorden. Men jeg seer og i enhver Dødelig, som jeg skylder noget, saa længe denne Skyld ikke er betalt, min Overmand, og som en saadan kan jeg ikke skrive til Prindsen, uden opad. At Velgjøreren er Prinds og Velgjerningen bestaaer i Penge, gjør Vinkelen endnu mere spids i dette Forhold, og nøder mig til at gaae næsten ligesaa steilt opad med Pennen til denne min Velgjører, som jeg gik op til Spidsen af Gotthard med min Alpestok. Begge Stigninger blandes med lidt Kryben — og krybende gjør jeg ingen anseelig Figur, hverken paa en Bjergryg eller i et Brev.

„Gud skabte Mennesket opretgaaende, med opreist Ansigt, og bød det beskue Himmelen med faste Blik", siger Ovid. Men vilde Himmel- og Jorddommeren, at selv den Deel af hans nye Skabning, der var taget af Jorden, der er Støv, som denne, skulde stundom kneise: hvor meget mere vilde han, at den Deel, der har intet beslægtet med Jorden, der er taget af Himmelen, der er udødelig som han selv, skulde stedse kneise, hæve sig bestandig mod sit Udspring! Bør den Sjæl, der er ligesaa beslægtet med det evige Lys, som Platos og Cæsars, Homers og Alexanders, Newtons og Frederik den Andens — og det er hver Sjæl, der rummer Tanken om Gud og Udødelighed — ikke bestandig vende sig mod det Høie, som Magnet-Naalen mod Norden?

Nei! jeg er aldrig sluppen vel fra det, naar jeg har maattet skrive underdanigen. Og fra det Dieblik af mit Væsen i den nærmere Almagts tvangløse, ustøvede, ætherklare Beundring gjennemtrængtes af sin høie Adel paa Spidsen af den gamle Verden — kan og vil jeg ikke skrive nogensinde mere underdanigen. Fra dette høitidelige Dieblik af bøier min Sjæl sig ene for Gud. Min Følelse favner, men klavrer ikke mere opad til noget Menneske. Jeg kryber herefter hverken i Samtaler, eller Breve. Jeg er bleven mere ydmyg og mere stolt. Den sande Stolthed og den sande Ydmyghed er eet!

Jeg bør imidlertid tilskrive Prindsen — ikke fordi det er utaknemmeligt, at lade være; men fordi det lader utaknemmeligt Prindsen seer ikke Grunden til min Taushed. Der er maaskee Ingen, der er mindre utaknemmelig end jeg — de, der af alle Følelser meest og oftest beskjæftige mit Hjerte, er Taknemligheds; men min Tak bestaaer i tause Velsignelser. Den blotte Lyd af Navnet Christian Reventlow, et Glimt af Ham eller hans, opvækker i min Sjæl den taknemmelige Erindring af den Pension, han med Grev Ernst skjenker min Moder; men jeg erindrer mig aldrig med Ord at have takket ham derfor. Min Ord-Erkjendtlighed bestaaer i at udbasune det Gode,

man gjør mig, for Andre — dette gjør jeg ofte, ved alle Leiligheder, og med inderlig Vellyst — men takke personlig Giveren kan jeg sjelden, og gjør jeg det, gjør jeg det meget bagvendt. Jeg elsker Taknemmelighed og hader Tak. Det er een af mine hellige Følelser, som jeg troer at besmitte med Ord.

Imidlertid — jeg vil vove det. Jeg vil tilskrive Prindsen af Augustenborg, ikke som Prinds, ikke som Overmand, men som Menneske, som Broder. Jeg vil troe Hans Hjerte stort nok til meer at elske et saadant Brev, end underdanige Forsikkringer i krybende Ydmygheds Ormbugter. Mit Hjerte siger mig, at han er tusinde Gange meer end jeg, og altsaa titusinde Gange meer end blot Prinds."

Til Prindsen af Augustenborg.*)

— — "Deres Durchlauchtigheds Hensigt med at forunde mig 800 Rd. til en Reise var at forskaffe mig min Sundhed. Jeg lagde hertil Bestræbelsen for at danne mig klogere og samle mig saa mange Kundskaber, som kunde opveie et Aars bedstmulige Underviisning — maaskee har jeg, for at opnaae den sidste Hensigt, skadet den anden; men Deres Durchlauchtighed vil sikkerligen tilgive et taknemmeligt Hjerte dette, som ikke fandt nogen anden Maade mulig, at vise sin Erkjendtlighed paa. De vil tilgive mig, at jeg ikke kan nyde med Glæde nogen Velgjerning, som jeg aldeles ikke fortjener, eller idetmindste ikke stræber at fortjene. Jeg har altsaa ikke blot reist, men studeret; ikke blot seet Objecterne, men tænkt over dem; ikke blot nydt, men søgt

---

*) Det Efterfølgende er Slutningen af Concepten til et meget langt Brev, der udførligen meddeler en Beretning om Reisen imellem Alperne samt til Savoyen. Udg. er vel i Besiddelse af Prindsens samtlige Originalbreve til hans Fader, men desværre kun af nogle Concepter fra denne til hans ædle Velgjører.

at gjøre Regnskab for min Nydelse. Jeg har for Resten saa omhyggelig, som muligt, sørget for min Sundhed; thi ogsaa dette var min Pligt — men jeg har ikke kunnet opbygge, hvad elleve Aars bestandige Mangel og Kummer har nedbrudt; thi for at opbygge denne Helbred udfordres Noget, der ikke staaer i min, men blot i Forsynets Magt. Jeg er saa vant til denne Mangel paa Helbred, at Sundhed af ingen anden Aarsag er mig ønskelig, end fordi den alene kan sætte mig i Stand til at virke, til at anvende de Evner, Gud har forundt mig, den Oplysning, min egen Flid har vandet, og Deres Durchlauchtighed givet Væxt.

Det er fra Toppen af den haabfulde Lyksaligheds Plan, jeg nu staaer paa, at jeg opdager denne smilende Udsigt. Skulde den virkelig være blot en Dunst, et Luftsyn, en Drøm? Skulde min tilkommende Velfærd — jeg kan ikke tænke mig Velfærd her paa Jorden uden Lerlighed til at virke, og til at virke saa meget, som mit Væsen fik Kraft til — være en blot Chimære? Har Gud uden Aarsag styrket min Sjæl ved Beskuelsen af sin Almagts største Monumenter paa Jorden — har Naturen uden anden Hensigt, end at skjenke mig en forbifarende Nydelse, aabnet mig alle sine Skatte og forædlet mit Væsen i Favnen af dens hemmeligste Tryllerier — har den ædleste Prinds uden Hensigt været et Middel i Forsynets Haand til at skjenke mig alt dette — og skal jeg fra den bedst mulige Anvendelse deraf komme ligesaa ubrugelig tilbage til mit Fædreneland, som jeg gik ubrugt derfra? Det er Dem, naadigste Prinds! der alene kan opløse mig disse Tvivl.

Jeg zittrer af Fryd, naar jeg i eet Øieblik seer mig al den Lyksalighed, jeg ønsker mig, saa nær — og af Skræk, naar jeg i et andet seer den saa langt borte. Jeg seer den nær, naar jeg tænker paa hvor lille, hvor indskrænket, hvor tarvelig jeg ønsker mig den, naar jeg forestiller mig, hvorlidet der udfordres for at gjøre mig til det lykkeligste blandt alle Mennesker — og jeg seer den langt borte, naar jeg paa den anden Side

tænker paa, at dette skjønneste Haab lettest bortviftes, og at efter Tingenes almindelige Gang en Klokker i Søvne slumrer lettere ind i en saadan Lyksalighed, end en Alpereiser med alt sit vaagne Arbeide." — — —

„Naadigste Prinds! jeg har vovet at lade mit Hjerte, meer end mit Hoved føre Pennen i dette Brev — jeg har vovet det, fordi jeg ikke har kunnet andet. Den Tillid, Deres forekommende Godhed, Deres brodermilde Nedladelse til min Ubetydelighed, og den yderst ædelmodige Iver, hvormed De har virket til min Lyksalighed, har indgydt i min Sjæl, giver mig Dristighed til at nærme mig Dem, som Menneske — uden at svimle over det svælgende Dyb, Konsten har udhulet mellem Prindsen og Undersaatten. O! vidste De, hvor meget De vinder derved! hvor meget dybere min Sjæl bøier sig for Dem, som Menneske, end min Ryg bukker sig for Dem, som Prinds! De vilde tilgive mig den tillidsfulde utvungne Stiil, som hersker i mit Brev — og De tilgiver den! Ikke fordi De føler, hvormeget De selv glimrer, som Menneske, hvormeget De vinder ved at betragtes udenfor Rangsløret, der omgiver Dem; men fordi Deres Forstand kjender, og Deres ædle Hjerte føler Menneskelighedens Værd, og mit, som et Led i denne vigtige Kjæde. Lad tusinde Digtere kappes om at fortælle hundrede Prindser den dybe Følelse af deres allerdybeste Underdanighed — De, min Velgjører! er høit ophøiet over de hundrede Prindser, som kildres derved — og jeg var ikke Deres Velgjerninger værd, hvis jeg følte mig blandt de tusinde Digtere. Det er Deres Hoved og Hjerte, der helliger mig Prindsen — og ikke Prindsen, der aftvinger mig min Beundring og Kjærlighed! Held mit Fødeland, at De er Prinds, at De er vigtig i Statens Raad, at De er de danske Videnskabers Bestyrer! jeg, som De har skjenket Deres Opmærksomhed, som har nydt Deres Velgjerninger, som daglig nyder dem, vil fryde mig over, at denne Prinds, denne Statens Raad, denne Musernes Beskytter, er Menneske.

Jeg tør ikke denne Gang udtrække mit allerede alt for lange Brev længer — af sand Opmærksomhed for Deres Durchlauchtigheds Øieblikke. Min Tillid gjør mig ikke forvoven, den gjør mig kun dristig. Kan den varmeste bestandige Følelse af altid vaagen Taknemmelighed, de meest brændende Ønsker for Deres Durchlauchtigheds, og Danmarks yndigste, bedste Datters, Deres Augustas Lykſalighed, fortjene Deres Smiil ved Enden af dette Brev, saa vil et Vink fra Dem, naadigste Prinds! opmuntre mig til, i et andet at udøse Dem mit hele Hjerte.

XIX.

An Sophie Haller.

Sie wollen Klopstocks Oden, mein Fräulein! Hier sind sie.

Wenn Sie alle lesen (was ich Ihnen nicht rathe), werden Sie viel Sternenschaum darin finden. Es sind sehr wenige darunter, die Sie vollkommen verstehen werden — und Klopstocks Oden müssen vollkommen verstanden werden; sonst lieber gar nicht gelesen. Wenn Sie sie hören, werden Sie sie besser verstehen können, als wenn Sie sie lesen. Was dieser Dichter geschrieben hat muß declamirt werden; denn er hat nicht bloß mit der Feder geschrieben. Es giebt aber wenige, die ihn recht declamiren können. Man muß ihn persönlich gekannt haben, ihn selbst seine Gedichte lesen gehört haben, um zu wissen, wie er gelesen sein will. Ferner, man muß wenigstens dreimal seine Oden gelesen haben, um sie lesen zu können — man muß kindlichernsthaft, unschuldig, fromm, religiös — wie er selbst — sein, um alle ihre Schönheiten zu fassen — man muß mehr deutsch als französisch wissen, u.s.w.

Lesen Sie indessen: „Dem Allgegenwärtigen“, „Die Frühlingsfeier“ (Moltkes Lieblingsode), „Die Glückseligkeit Aller“, „An Fanny“ (meine Lieblingsode in Klopstock), „An Bodmer“, „Der Zürchersee“ (die aber viel gewinnt, wenn sie declamirt wird).

Mit mehreren rathe ich Ihnen für's erste nicht alleine anzubinden — nicht, daß Sie nicht mehrere verstehen könnten; sondern weil Sie die übrigen schwerlich ganz verstehen.

Bei dieser Gelegenheit muß ich Ihnen sagen, was ich für das erhabenste und schönste halte von allem, was dieser Montblanc der deutschen Dichter-Alpen gedichtet hat. Sie werden zugleich daraus ersehen, daß es gar nicht das aus den Augen schwindende, hochfliegende, unverständliche ist, was ich am meisten schätze:

„Dann wird ein Tag sein, den werd' ich auferstehn!
„Dann wird ein Tag sein, den wirst du auferstehn!“ *)

Diese Stelle ist mir das liebste, das bewunderungswürdigste von allem, was Klopstock gesagt hat — so spricht die Andacht, so spricht die Tugend, so spricht die Unschuld, so spricht die Wahrheit, so spricht die Religion, so spricht die Liebe, ohne welche alle jene nichts, so wie diese ohne alle jene nichts ist.

„Rinn' unterdeß, o Leben! — —“

Fühlen Sie die ganze himmlische Schönheit in diesen dreien einfältigen Worten, so fühlen Sie, was ich für das höchste in der Dichtkunst und das höchste in der Philosophie halte: Simplicität und kindliche Ergebenheit in Gott. Nie verlassen uns diese Freundinnen! Lieber verlassen uns alle unsere Freunde, alle unsere irdischen Freuden — und selbst die Gesundheit.

Bern, d. 7ten Novbr. 1789.

Ihr ergebenster
Baggesen.

---

*) De tvende paafølgende Stropher i denne Ode (An Fanny) lyde:
„Dann trennt kein Schicksal mehr die Seelen,
„Die du einander, Natur, bestimmtest.“
Udg. Anm.

XX.

Der Prinz von Augustenburg an Baggesen.

Ich habe mit der letzten Post Ihren Brief aus Bern erhalten, mein lieber B., in welchem Sie mir Ihre eingegangene Verbindung melden. Wenn gleich der herrschende Ton in diesem Briefe etwas begeistert ist, so glaube ich doch, daß Ihre Freunde berechtigt sind Ihnen Glück zu derselben zu wünschen. Sie wissen, daß ich für Sie mehr als allgemeine Menschenliebe empfinde, Sie werden also von der Lebhaftigkeit des Antheils, den ich an Ihrer gegenwärtigen Lage nehme, überzeugt sein. Ich hoffe, daß Sie in einer glücklichen Ehe Gesundheit und Kräfte bekommen werden, sich zu dem Grade von Brauchbarkeit für's Vaterland auszubilden, den Ihre Anlagen und Talente hoffen lassen, und diese Hoffnung würde Ihnen meine Unterstützung als Staatsmann sichern, wenn ich nicht schon durch Achtung und Freundschaft, stärker als durch Patriotismus, aufgefordert würde Ihnen beizustehen.

Graf Schimmelmann und ich haben auf Mittel gesonnen, Sie gleich nach Ihrer Rückkehr in Thätigkeit zu setzen, um Ihnen ein anständiges Auskommen zu verschaffen. Letzteres ist gefunden, wenn gleich der Umfang des Wirkungskreises, der Ihnen vom Staate angewiesen werden kann, in den ersten Jahren nicht beträchtlich sein wird und sich nur auf einige schriftstellerische Arbeiten beschränken dürfte, die Ihnen gegen verhältnißmässige Gratificationen sollen aufgetragen werden. Ihrer Ansetzung als wirklicher Lehrer bei der Universität stehen für den Augenblick Hindernisse im Wege, die ich erst nach Ablauf einiger Jahre werde überwinden

können. Um aber in den Augen derer, die Menschenwerth bloß nach dem äußern Gepräge, das der Staat giebt, beurtheilen (und Sie wissen wie häufig diese Menschen sind), ein gewisses Ansehen zu bekommen, das dem thätigen Mann unentbehrlich ist, hoffe ich den Titel eines Professors für Sie bald zu erhalten.

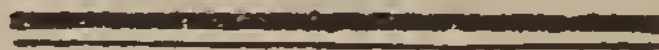
Aus der königl. Chatulkasse werden Ihnen nach Ihrer Zurückkunft jährlich 200 Rthlr. ausgezahlt werden. Wollen Sie endlich bis zu einer anständigen und reichlichen Versorgung die Stelle meines Lectors annehmen, so werde ich Ihnen als solchem ein jährliches Gehalt von 400 Rthlr. geben. Alles zusammen gerechnet werden Sie also Ihre Einkünfte für die ersten Jahre auf 800 bis 1000 Rthlr. berechnen können, und ich verspreche es Ihnen, Ihrer Thätigkeit einen zweckmässigeren, größeren und belohnenderen Wirkungskreis anzuweisen, sobald die Umstände es mir erlauben werden.

Der Graf Schimmelmann will für Ihren Einschuß in die Wittwenkasse Bürge sein. Es wird Ihnen also nicht schwer fallen Ihrer Wittwe eine Pension von 400 Rthlr. zu versichern.

Leben Sie wohl, mein lieber B. Schonen Sie Ihre Gesundheit, besonders durch Vermeidung aller abmattenden Arbeit. Berechtigt zu den schmeichelhaftesten Erwartungen, werden Ihre Freunde und das Vaterland es Ihnen nie verzeihen, wenn Sie diese durch unzeitigen oder übertriebenen Fleiß, oder durch ein an Schwärmerei gränzendes Betragen vereiteln sollten. Mich verlangt, Sie hier bei uns zu sehen. Kommen Sie doch zurück, sobald Ihre Gesundheit, Liebe und Dankbarkeit es Ihnen erlauben werden.

Christiansburg, den 25sten Decbr. 1789.

Friedrich Christian.

XXI.

Graf Ernst v. Schimmelmann an Baggesen.

Ihre Briefe haben mich wieder auf die Alpen geführt, deren Pfad ich in meiner ersten Jugend betreten; ich sehe Sie auf diesen ätherischen Höhen wandeln, voll des unnennbaren Gefühls, welches alles Irdische aus dem Herzen verbannt, welches in den niedern Wohnungen unter Menschen-Gedränge nicht aufzulodern vermag, — welches, wenn es sich auch in den Seelen entzündet, wieder plötzlich erlischt oder sich selbst verzehrt, wenn nicht eine Flamme, wie die von Ihrer Sophie angefachte, es im Herzen, wie auf den Altären der Gottheit mit heiligem Enthusiasmus und Entzücken nährte. Was auch Ihr Schicksal sein sollte — was es auch über Sie beschlossen — wäre es auch selbst Verbannung aus Ihrem Vaterlande, so wären Sie doch reich an Erinnerungen himmlischer Wollust geworden. Aber ein solches Schicksal sei auch weit von Ihnen entfernt. Ihr Vaterland wird Sie nicht verstoßen; die Freundschaft wird Sie und Ihre Sophie in ihre Arme aufnehmen, und der schöne mit Blüthen geflochtene Kranz wird einst unsterbliche Früchte tragen.

Sie sehen, liebster B., Ihre Freunde sind nicht so ganz unthätig gewesen. Sie werden alles für Sie thun, was sie vermögen, und ich hoffe sie werden noch mehr erringen. Ich wiederhole Ihnen hierüber keine Details, denn der Prinz von A. und Charlotte schreiben Ihnen solche.

Ihren Plan von dem Wochenblatte: „das Nordlicht“ finde ich vortrefflich. Es ist noch vieles in Dänemark zu sagen —

Vieles so zu sagen, daß es gehört werde, daß es Mark und Bein durchdringe.

Viele sind hier unruhig — Viele sprechen von Veränderungen; aber diese Unruhe fordert einen Jeden auf, die einzige Parthei zu nehmen, wo Partheilichkeit Tugend wird — die Parthei der Wahrheit, und wer diese verläßt, müßte auch in seinen Freunden keine Vertheidiger finden.

Kopenhagen d. 26sten Decbr. 1789.

E. Gr. Schimmelmann.

XXII.

Frankrig og Paris i Begyndelsen af Aaret 1790.

Paris kan i denne Tid lignes ved en Kone, som er i Barns Nød; Assemblée nationale er Jordemoderen, Fosteret er Frihed, den titulaire Fader (den nævnte — Manden — Paterfamilias) er Necker. De anonyme, mindre bekjendte og aldeles ubekjendte, ere J. J. Rousseau, Mably, Raynal, Voltaire o.s.v. Man kan smelte alle disses forskjellige, hist og her udspredte Ideer sammen, kalde den Masse, som heraf fremkommer, Oplysningen, eller det attende Aarhundredes Genius, og paa den Maade redde Moderens Ære. Jeg har en overordentlig øm Agtelse for Alt, hvad der er Fruentimmer, og forestiller Fruentimmer, og søgte derfor dette Middel, for at redde Frankrigs allegoriske Dame-Navn. Men ak! det lykkes ikke hver Sem og Japhet, at kaste Dækket over, og ofte, med den bedste Villie af Verden, kaster man det bagvendt, at det mere skader end gavner, og, istedetfor at skjule,

gjør kun Andre — der maaskee ellers gik forbi uden at see derhen — opmærksomme derpaa. Dette hænder saameget des naturligere, da man sædvanligen foretager sig en saadan Handling i en Slags Forhippelse, uden at see sig for hvad man gjør. Jeg gik alt for baglænds, med bortvendt Øie, for at dække tilstrækkelig. Jeg saae mig ikke nok for — jeg havde ellers seet i det mindste een af de fjorten Ludviger, som have givtet sig med og ere ægteviede til Frankrig. Slaaer jeg dem alle og flere sammen, ligesom jeg har gjort med de anonyme Elskere, saa fremkommer, af dette Sammenslag, en Person, der saare virkelig har været givt med Paris, og virkelig har gjort Paastand paa Navn af Fader til Frankrigs Børn: Despotismus. Da nu virkelig Despotisme og Oplysning ere to forskjellige Personer, endnu mere forskjellige, end Mand og Elsker, saa kan jeg aldeles ikke redde Konens Ære, med mindre man vil være ædelmodig nok til at tilstaae, at enhver Kone kan undskyldes, der er plaget med saadan en Mand, om hun i sin Fortvivlelse, naar det varer for længe, og han bliver altfor grov, hjælper en elskværdig Elsker at slaae en Streg over det sjette Bud, for desbedre at opfylde alle de andre. Man fortæller om Fruentimmerne i en Egn af det store Tartarie — og her i Paris fortæller man det om Russerinderne — at de elske deres Mandfolk, ikke saa meget i Forhold til de Caresser, som i Forhold til de Prygl, de nyde af samme, og at derfor en Mand der, hvis han vil erobre sin Kones hele Kjærlighed, seer sig nødt til at mishandle hende. Der synes virkelig at have blandet sig noget saadant Tartarisk (for ikke at sige Russisk) i den franske Konge-Kjærlighed — og havde Ludvig den 16de været mere grusom end svag — havde han pryglet Frankrig i egen Person — vilde Paris maaskee endnu i dette Øieblik tilbede Despotismen! Men denne gode Mand, der synes mere at fortjene Navn af Nathue, end Tyran, og hvis Sjæl, saavelsom Legeme, er for tyk og magelig, til at gjøre noget selv, overlod til Andre, til d'Artois og Tilhængere, at uddele

de Prygl, det elskende Folk endelig blev keed af, fordi det ikke engang havde den Fornøielse, at modtage dem af sin Herres egen Haand. Paris blev overbeviist om hans Ligegyldighed — det havde hellere taalt hans Had. Det attende Aarhundredes Genius, der længe havde havt Øie paa denne letsindige, muntre, med Smiil lidende Kone, greb dette Fortrydelsens Øieblik — satte sig ved hendes Side paa Historiens Sopha, græd med hende, trøstede hende, lovede at skaffe hende Raad og Redning, smigrede hende med, at saa store Skjønheder fortjente en bedre Behandling, beviste hende, at Gemalen gik extra, fremlagde hans slette Huusholdning i Comptes rendus — og oplyste hende om hendes Fordringer og Rettigheder i Contrat social; en hellig Bog, som en af hendes bedste Venner havde skrevet. Den elskværdige Forfører vidste saa godt at benytte hendes stærke, og hvad der er endnu sikkrere, hendes svage Side, at hun endelig kom i det Lune, man paa Europæisk kalder Emportement, foer op af Sophaen, og, i sin billige Hidsighed, med ubegribelig convulsivisk Styrke, nedrev en stor Steenovn, i Huset kaldet la bastille, hvori hendes Huustyran pleiede at indspærre hende, naar det faldt ham, eller rettere hans Kammertjener ind. Selv gik hun til Versailles, hvor Manden dengang var, tog ham fat i Kalvekrydset — det var ikke længer den fromme, med Smiil lidende Elskerinde; men, for at sige Alt: det var en opbragt Kone — og trak ham hjem, for at gjøre Regnskab for sin Huusholdning og Opførsel. Imidlertid havde den elskværdige Genius vidst at tilvinde sig hendes uindskrænkede Gunst. I sin første Hidsighed vilde hun give Gemahlen Gift; men paa hendes Vens Forestilling, og da Heftigheden satte sig, lod hun det blive ved en Sovedrik. Hun befandt sig allerede et Par Dage i Forveien i tvivlsomme Omstændigheder, og nødte Gemahlen selv til at hente en Jordemoder, der kunde komme hende til Hjælp i paakommende Tilfælde. Manden havde lagt sig til at sove — Konen var i Begreb med sin Nedkomst — Fødselshjælperinden lavede Alting tilrette. Man var uvis, om Manden sov sin sidste Søvn, om

Barnet blev en Søn eller Datter — og, om Jordemoderen bragte Fosteret heelt og holdent til Verden, uden Moderens Skade. Huset var imidlertid, som sædvanlig i slige Omstændigheder, i yderste Uorden.

Saaledes fandt jeg Frankrig ved min Ankomst i Begyndelsen af Aaret 1790.

Baggesen.

XXIII.

Baggesen an Moltke.

Genf d. 14ten Febr. 1790.

„Es ist genug! jetzt ist es genug, theurer Moltke! Die blutige gegenseitige Probe, worauf wir einander gesetzt haben, ist überstanden. O! jeder Sieg muß erkämpft werden, und wer mit unzerrissenen Füßen, ohne blutigen Schweiß, ohne kurzen Athemzug auf den Triumphberg der Freundschaft hinaufgekommen ist, hat seinen Gipfel noch nicht erreicht.

Wir haben uns emporgekämpft — ich hoffe es! o, nein! ich hoffe es nicht nur, ich weiß es, jetzt ist das schöne Vorbild unserer Freundschaft, als wir uns, nach Mühe und Gefahr endlich auf der Spitze St. Gotthards umarmten — erfüllt und wirklich gemacht. Was damals körperlich geschah, ist jetzt geistig ausgeführt! Jetzt stehen wir über alle spitzige Steine des Misverständnisses erhoben, Arm in Arm, von dem Aether der Seelenharmonie umgeben, und schauen triumphirend auf die kleinen Felsen der Erdensorgen, und Unglücksfälle, und Widerwärtigkeiten hinab! Herrliche Aussicht, gegen Süden und Norden, und Osten und Westen! überall auf dem ganzen Horizonte der Freundschaft wolkenloser Himmel.

Nein! es ist nicht wahr, daß die gewechselten Briefe zu nichts helfen! Die gewechselten Worte, in Stunden des Zorns und des Unmuths helfen zu nichts — aber das überlegte, durchdachte, in ruhigen Momenten destillirte Resultat unsrer Vernunft vermag viel, muß viel bei allen denkenden Wesen vermögen. Der Weise, der in Wallung eben so richtig, eben so wahr auf der Stelle, als nach vieltägiger Ueberlegung antwortet, existirt nicht, lieber M.! Die Vernunft ist eine große, herrliche Leiterin! Zwar ist die Philosophie des Herzens, ich will es gerne einräumen, oft gesunder als die Philosophie des Kopfes, aber jene paradiesische Empfindung muß lange, lange gereinigt, geprüft, geregelt werden, ehe sie die wichtige Rolle der Vernunft übernehmen darf! Erst müssen die Empfindungen unseres Herzens zum klaren Strome geworden sein, woraus wir allen Segen unsers Lebens schöpfen, worauf wir uns bis zum Tode ruhig einschiffen können — erst müssen, so zu sagen, alle Bäche unserer Vernunft in den Strom unserer Gefühle aufgenommen sein und sich ganz mit demselben vereinigt haben. Bevor dies geschehen, ist der Strom nicht sicher; wie die Rhone erst dann sicher und schiffbar wird, wenn die langsame, ruhige, milde Saone sich darin ergossen hat.

Dein braver, schöner, männlicher Brief verdient eine genaue, volle Antwort! Auch könnte ich Dir jetzt viel, sehr viel schreiben, da meine Seele, die seit dem ich zum erstenmale in der National-Versammlung gewesen, und bis zu dem Augenblicke, da ich den Montblanc wieder sah, vollkommen eingeschlummert war, auf's neue erweckt worden ist. Die Zeit verbietet mir aber, Dir eine so vollständige Antwort darauf zu geben, als er verdient und ich zu geben fähig bin. Indessen will ich weniges Wahres und Durchdachtes über einzelne Punkte darin sagen, deren deutliche Erklärung mir der sicherste Pfeiler unsrer festen Freundschaft werden kann.

Was Du mir vom Entbehren können schreibst, und wovon ich öfters Winke von Dir bekommen habe, scheint mir etwas von dem wichtigsten, worüber wir, wo nicht einig werden, so

doch gegenseitig einmal für allemal verstanden werden müssen. Ich denke über diesen Punkt nicht so wie Du — und kann darüber nicht so denken. Indessen ist dies, wie Du mir oft zu verstehen gegeben hast, das, was Dir die größte Furcht über die Festigkeit des Bandes, das unsere Herzen bindet, eingejagt hat.

„Die Freundschaft ist nicht höchste Freundschaft, wo der eine den andern entbehren kann“, behauptest Du. Lieber! ich habe in der Welt viel geschwärmt; aber ich habe in dem letzten Jahre mehr gedacht, als ich in allen den übrigen phantasiert habe. Höre mich, und urtheile, ob ich nicht wenigstens einige Gründe habe, hierin ganz anders, fast entgegengesetzt zu denken. Ich glaube, daß kein Mann darf eine andre Person, es sei wer es wolle, außer Gott, nicht entbehren können! ich finde es schwach, erniedrigend, unanständig für einen Mann, seine Persönlichkeit, so zu sagen, an eine andere Person zu vergeben — und dadurch zu vernichten. Wir müssen einander entbehren können, und wir können einander entbehren. Ich könnte den Mann nicht achten, der mich nicht entbehren könnte, — nur meine Frau muß mich nicht entbehren können — aber ich fühle es, selbst den Verlust meiner Sophie würde ich ertragen. Nur in den Augenblicken, worin der Schmerz mich zum Weibe machte, würde ich ihn nicht ertragen können; ich hätte aber dann meine Würde als Mann verloren. Und hier ist vielleicht die Gränzlinie zwischen der männlichen und weiblichen Seele. Sophie würde nicht damit gedient sein, wenn meine Seele nicht Stärke genug hätte, die Hölle ihres Verlustes zu ertragen. Gott hat überhaupt keine Hölle auf Erden erlaubt, die nicht zu ertragen wäre, und die der Mann nicht sollte ertragen müssen. Ein anderes ist's, ob Er es nicht vielleicht verzeiht, wenn man darin untergeht. Du sagst: „ich kann Dich nur lieben, so lange Du mich nicht entbehren kannst!“ es ist aber Täuschung! Es wäre schrecklich, wenn Du mich auf keine andere Bedingung lieben könntest; denn ich muß es aufrichtig gestehen,

ich fühle es: ich würde Dich entbehren können, wenn ich es müßte. Aber glaube nicht deswegen, Lieber! daß ich kalt bin —

„Was Kält'? ich bin nicht kalt! ich sehe wahrlich
„Nicht minder gern, was ich mit Ruhe sehe —"

Und hier komme ich zu dem zweiten Punkte, worüber wir auch uneinig sind. Ich liebe nur die Seele meines Freundes; nicht die körperliche Erscheinung. Ich bin nicht sanft, liebevoll, einschmeichelnd gegen meinen Freund; solches ist gegen meine Natur. Ich bin vielmehr rauh, hart und trocken im äußerlichen Betragen gegen meine Freunde, und finde kein Vergnügen daran selbst meinen liebsten Freund zu küssen. Wenn Florencourt Dich den wärmsten von allen Sterblichen gefunden, da glaube ich, daß er Dir darin nicht geschmeichelt habe — was mich aber betrifft, ich bin es nicht — oder vielmehr: ich bin es nicht länger. O! ich bin es hinlänglich gewesen — ich habe Zeiten erlebt, worin ich meinem Freunde (Pram) mit meinem Blute, statt mit Dinte, schrieb — ich bin oft ziemlich warm gewesen — ich bin aber abgekühlt worden.

Dein schönes Gleichniß mit dem muthigen Rosse, das zuletzt Lastthier wird, ist auf uns Beide sehr anwendbar, nur mit dem Unterschiede, daß Du noch immer das muthige, feurige Roß bist, und ich schon mehr dem ruhigen Lastthiere gleiche — es sei nun, daß das Schicksal mich noch mehr als Dich geprügelt habe, oder daß ich weniger Stärke gehabt, seine Schläge auszuhalten. Und doch finde ich mich noch so feurig, noch so brausend. Der flammende Enthusiasmus, der uns zwar bisweilen über die Sterne zu erheben scheint, ist ein böser, tückischer Feind unsrer Ruhe und — gewiß! selbst unsrer Tugend — er schenkt uns Spielzeug vom unächten Himmel, um uns in die wirkliche Hölle zu locken; er nagt an unsrem Lebenssaft, bis unsre Gesundheit dahin ist — und am Ende, wenn wir ihm nicht im Voraus den Abschied geben, kehrt er uns selbst den Rücken. Wie fürchterlich ist alsdann das plötzliche Herabstürzen von allen unsern Himmeln! und wie ungeschickt

sind wir alsdann die Bahn der kälteren Vernunft zu gehen — die wir doch in der letzten Hälfte unsers Lebens gehen müssen!

Was Du von der Allmacht der Freundschaft sagst, ist schön, dichterisch schön — sollte es aber nicht verstohlenerweise die Liebe sein, die hier den Namen der Freundschaft annimmt. Der Wink, der

„zwischen Höll' und Himmel uns herumwirft,
„gebietet uns, zu sein und zu vergehn“ —

ist ein Wink der Liebe, nicht der Freundschaft — und die Zauberkraft, die Berge aus Sandkörnern, und Lavinen aus dem Fluge der Insecten schafft — sollte sie nicht die der Liebe sein? Es ist im Grunde schön von dir, daß Du Freundschaft so leicht mit Liebe verwechselst; aber es ist doch immer eine Verwechselung.

Ich fürchte nicht, daß unsre Freundschaft ein Traum gewesen ist; bei mir dauern die Träume wenigstens nicht so lange — ich fürchte aber, daß Du Dir einen Charakter von mir geträumt hast, den ich nicht habe; und um Dich einmal für allemal aus diesem Traum zu wecken, will ich Dir einen Hauptfehler meines Charakters, den Du vielleicht übersehen hast, offen darlegen.

Mein Hauptfehler ist der, den ich verabscheue und den ich bei Andern nicht verzeihen kann: Stolz! Dieser Stolz hat zwar noch niemand von meinen Gleichen — und hierzu rechne ich alle die, die an Stand und Erziehung unter mir stehen — beleidigt; aber sehr oft die, die über mir stehen. Er ist, so zu sagen, nicht da für alle andere; gegen diese ist er aber das, was er ist, das, was aller Stolz ist, unbillig, grausam und zügellos; und doch, M.! habe ich ihn sehr gebändigt. O, wüßtest Du, wie ich die beiden vielleicht edelsten und zugleich demütigsten Männer: Christian Stolberg und Ludwig Reventlow, von diesem Teufel besessen, behandelt habe! — — ich kämpfe dagegen, auch, so lange ich einigermaaßen glücklich, d. h. nicht unglücklich bin, gelingt es mir, ihn zu bändigen — und wenn ich froh bin, hat gewiß kein Sterblicher sich über mich zu beklagen — wenn ich aber leidend bin, und der Abstand im Range und Vermögen sich in meine

Leiden mischt, da bin ich von dieser Seite — ich kann es nicht besser ausdrücken — ein wahnsinniger Teufel. Dieser unbillige Haß gegen das Ansehen, welches durch Rang, Titel und Vermögen erworben wird, ist eine Art Krankheit vielleicht, und vielleicht wird er mit meiner Nervenkrankheit verschwinden. Er ist aber nicht verschwunden Ich will mich nicht besser machen als ich bin. Wisse also, ich liebe Dich mit ganzer Seele, d. h. ich liebe Dich nicht bis zur Raserei; — nicht so, daß ich Dich nicht entbehren könnte; — aber so sehr als ich eine Person von unserm Geschlechte lieben kann — — ich hasse aber deinen Titel, deinen Rang, dein Pitschaft, deine Art Dir die Halbstiefeln von Carl anziehen und zuschnüren zu lassen, ich verabscheue, kurz: den Grafen! O! wie leicht, mein Freund! könnte ich Dir dies verbergen; — es kostet nichts in der Welt mir weniger Mühe als zu schweigen — — aber, ich will es Dir nicht verbergen; denn mein bester Freund muß Alles wissen! Dies halte ich für das wahre Axiom in der Freundschaft, und nicht das: mein bester Freund muß mich nicht entbehren können — ich will mich Dir zeigen, wie ich bin, auch von der wahnsinnigen Seite. Und sollte dieser Haß, der so ungewöhnlich stark gegen den Grafen Adam Moltke wüthet, nicht beweisen, daß der Adam mir ungewöhnlich schätzbar ist. O, gewiß! Gerade weil der Adam mir ein so ächter, strahlender Diamant ist, fällt mir der Unflath, der ihn umgiebt, so abscheulich in die Augen. Warum sollten es überhaupt gerade meine Geliebtesten unter den Großen sein, die ich wegen Ihres Ranges beleidigt habe? Ueberdenke dies von allen Seiten — nicht mit dem Herzen bloß, mit dem Kopfe zugleich! Ueberlege und urtheile: ob es mir nicht zu verzeihen ist!" — — — —

XXIV.

Baggesen an seine Sophie.

St. Urban, den 17ten Mai 1790.

Solltest Du das glauben, meine Geliebteste! daß ich in einem catholischen Kloster, mitten unter Pfaffen, so zufrieden, so glücklich, so „heimelich“ bin, als ich es an irgend einem Orte in der Welt ohne deine Gegenwart sein kann? Wahrhaftig! es ist sonderbar! es ist aber so — ich weiß nicht wo ich mich lieber lange aufhalten wollte, als unter meinen catholischen Brüdern in diesem Kloster.

Habe ich doch mit vielen Menschen jahrelang gelebt, ohne mit ihnen so vertraut, so ganz Freund und Bruder geworden zu sein, wie in einigen Stunden mit meinem Xaverius Hecht.

Die nämliche Vorsehung, die mich wider meinen Willen nach Bern zog, führte mich wider meinen Willen nach St. Urban. Wie überaus froh bin ich, meine Leidenschaft, meine Sehnsucht nach Dir bekämpft zu haben; denn diesem Kampf habe ich es zu verdanken, daß ich hier bin.

Wir kamen Gestern gegen Abend, auf der anmuthigsten Promenade von Murgenthal bis hier, an. Ich war eine Zeitlang wieder auf mutterländischem Boden, im bernerischen Gebiete, und es schien mir, als hätten die Wiesen ein noch weicheres Grün, die Bäume noch kühleren Schatten und die Sonne noch wärmere Strahlen. Es war deine Nähe, liebstes Weib, was mir die sonst ziemlich irdische Erde so himmlisch machte. Es war der Gedanke: Du bist mir näher — Kindereyen! — aber doch allerliebste Kin-

dereyen! ich habe fast mehr Hochachtung für solche Kindereyen, als für manche Weisheit. Kindereyen sind doch das was sie sind, ohne Prätension mehr zu sein, — kommen auf leichten, fliegenden Füßen zu uns, in das flatternde, aber liebliche Gewand halb eingehüllt, reichen uns lächelnd alle die Freude, die sie haben, und hüpfen wieder fort, um mehr bonbons zu holen. — O! meine Sophie! laßt uns sie nie wegjagen, mit unnatürlicher Kälte, Strenge, oder sogenannter gesetzter Vernunft nie abschrecken! Es sind kleine Vögel, die nur hüpfen und singen und fliegen und picken und schnabeliren und frohmachen — und sie thun Niemandem etwas zu Leide. Eine jede kleine, drollige, kindliche, nicht ängstlich gesuchte, halbphantastische, unschuldige Freude ist ein solcher Vogel. Ein Sperling nur, wenn man will; aber die kleinen Sperlinge sind mir lieber, als alle die größten Vögel (den kalikutischen großen Hahn nicht ausgenommen), schon weil so hübsch von ihnen im Evangelio geschrieben steht. Mache Dir also niemals ein gelehrtes Professorin-Gewissen darüber, wenn Du Dich bisweilen über Dinge, die, wie der Philosoph sagt, nicht eine Pfeife Tabak werth sind, bis zur Ausgelassenheit freuest! wie zum Beispiel, wenn Du Pleyls Sonate fertig spielen kannst, oder wenn Du an einem kleinen Strümpfchen die letzte Masche strickest, oder wenn Du mich Dir eine Meile näher erfährst, oder wenn Du einen Blumenstrauß von deiner Freundin bekommst, oder wenn Du ein neues französisches Wort auf able findest! Bei allen solchen fröhlichen Begebenheiten schäme Dich nicht, daß Du einer Kinderey wegen auf den Gipfel der Freude hinauffliegst — denn es sind zwar kleine, kindliche Gaben, sie kommen aber vom schönen blauen Himmel herab, wie Licht und Thau, und alles Schöne und Gute. Werde immer kindlicher in dem Capitel der Freude, werde zuletzt vollkommen weise darin, das heißt, werde vollkommen Kind!

Ich blieb aber Gestern nicht lange Kind und ward mißmüthig; denn das Wetter war zuletzt eben so paradiesisch schön, als die Gegend — und dies machte mich traurig. Ich halte es so

ziemlich aus, von Dir entfernt zu sein, da wo die Natur männlich schön ist; aber da wo sie in weiblicher Anmuth lächelt, möchte ich fast weinen. Warum ist Sie nicht hier? warum kannst Du dies nicht mit Ihr theilen? es ist so ganz für Sie — Sie könnte es so ganz genießen! Ja, wo das wilde Gebirge seine trotzige Stirn gegen den Himmel erhebt — wo die Kataracten donnernd herabstürzen — wo der Abgrund sich bis zur Höllentiefe eröffnet — wo heulende Wellen, blitzgespaltene Tannen, finstre Ruinen und ewiger Schnee die nackten Felsen umgeben und bedecken — da wandle ich ruhig im Gedanken an Dich — da denke ich freudig: dies ist zu riesenhaft, zu wild, zu kühn, zu hart, zu schreckenvoll für die zarte Taube! Sie ist besser da, wo sie ist! und ich freue mich, weil deine sanfte Seele nur zittern, höchstens staunen, und mit Beben anbeten würde — weil überhaupt dergleichen Scenen nur mit Mühe und Beschwerden verknüpft zu genießen sind. Wo aber in den zarten, sanften, anmuthigen Gefilden jeder Baum, jeder Bach, jede Blume nur Unschuld und Liebe athmet, wo Alles mit deinem Wesen harmonirt, wo Du ohne Mühe Alles verstehen und empfinden würdest, da vermisse ich Dich, m. S., mit sehnsuchtblutendem Herzen! und vermisse Dich so sehr, daß ich keine Freude mehr dabei fühle. Nur die große Natur kann mich ohne Dich befriedigen, weil ich auf ihren Armen über die Erde emporgehoben werde; aber die lieblich schöne, sanfte Natur nicht; weil ich in ihrem Schooße mich unter der Sonne fühle. In jener bin ich so ganz bloßer Geist, und habe genug an deiner Seele — in dieser aber bin ich auch Körper und wünsche zugleich Dich mit meinen Augen zu sehen.

Dies ist die Ursache warum ich, so lange unsre Reise durch die wilden und gebirgigen Gegenden sich schlängelte, ruhig und zufrieden war — seit Constanz aber habe ich gar keine wahre Freude von meiner Wanderung gehabt. Und hier im Canton Aargau ist es mir ganz unausstehlich. Ich freue mich, in den Klostermauern eingeschlossen zu sein, und so bald ich aus den Fen-

stern blicke, muß ich weinen. „Sie ist nicht da — und es ist so himmlisch schön! es ist so ganz wie Sie, und so ganz für Sie, und Sie ist nicht da!“ Diese Empfindung foltert mich. Sophie! Sophie! Lieber eine Hölle, als ein Paradies ohne Dich! Im Paradiese würde ich Dich immer mit blutendem Herzen, mit thränenden Augen, mit folternder Verzweiflung vermissen — und wenn ich es könnte, alles was mich liebevoll anlächelte zerstören! — in der Hölle würde ich sagen: Gottlob! daß Sie hier nicht ist; daß ich Sie hier nicht sehe! Ich gestehe es Dir, meine Einzige! Diese letzten Tage sind mir Jahre — jede Stunde wird mir länger und länger — die Minuten werden mir schlaflose Nächte. Ich schäme mich nicht darüber; denn ich schäme mich nicht, Dich zu lieben; ich schäme mich nicht meines Herzens. Es ist nicht Schwachheit, noch weniger Weichlichkeit. Wäre ich schwach, wäre ich ein Weichling, so würde ich zu Dir eilen; denn es steht in meiner Macht. Muth und Männlichkeit besteht nicht darin: nicht zu leiden, sondern darin: Leiden auszuhalten. Kein Verdienst ist ohne Schmerzen.

Ich würde es aber vielleicht doch nicht aushalten, wenn ich nicht hier den sonst ganz und gar verlorenen Tag zubringen könnte; denn erst Morgen ist die Versammlung in Olten, und rings umher ist keine Felsenspalte, worin ich mich hätte verbergen können. Aber hier ist etwas neues, etwas ausserordentliches, etwas gelehrtes, etwas nützliches, etwas zu lernen — und mein Xaverius!

Er ist Professor der Physik, liebt die Berggipfel und die Musik so wie ich, und ist Dichter. Unsere Seelen erkannten sich gleich, und wir sind mit einander so vertraut wie nach einem Umgang von zwanzig Jahren.

So ist es mir mit verschiedenen herrlichen Menschen gegangen — Lavater, Bonnet, Voß, Pfenninger, Karamsin, Zay, v. Montzwick, Heß, Xaverius Hecht. — Einige Stunden sind hinlänglich gewesen, um unsre Seelen für immer an einander zu ketten.

— — — —

Meine Seele umarmt die Deinige! Du bist nie ohne mich, ich nie ohne Dich! Wir sind beide in Gottes Händen! Amen!

Dein B.

XXV.

Wieland an Reinhold.

Weimar, den 29ten Juli 1790.

— — — „Seit acht Tagen haben mir die guten Götter eine unverhoffte Freude gemacht, indem sie mir den Professor Baggesen (prononcez Bāgĕsĕn) von Kopenhagen, und seine junge Frau, eine Enkelin des großen Haller, zugeführt haben. Er hatte ein Empfehlungsschreiben an mich von der Tante*) seiner Frau, die unter dem Namen Melissa vor etwa 32 Jahren eine meiner liebsten Freundinnen gewesen war. Hr. Baggesen wurde auf seiner Rückreise von Bern, wo er seine Frau vor etwa fünf Monaten geheirathet hatte, unpäßlich, und kam sehr krank hier an. Da er nun im Gasthofe die Bequemlichkeit nicht haben konnte, die ich ihm in meinem Hause verschaffen konnte, so bat ich ihn seine Wohnung bei mir zu nehmen, und er ist seit verwichenem Sonntag mein Gast, und schon seit drei Tagen völlig wieder hergestellt. Gestern mußte er eilends nach Gotha zurückgehen, um dem Gemal der dänischen Kronprinzessin, dem Prinzen von Holstein-Augustenburg, der sein besonderer Protector und Freund ist, aufzuwarten;

*) Fru Oberstinde v. Braun, der først døde i 1831, som en usædvanlig smuk og elskværdig Matrone, i den sjeldne høie Alder af henimod 90 Aar.

er wird aber diesen Abend zurückkommen, und hat uns indessen seine durch eine sonderbare Vereinigung eines sehr gebildeten Verstandes mit der vollkommensten Schweizerischen Naivheit sehr liebenswürdige Frau zum Unterpfand hinterlassen. Baggesen ist einer der vortrefflichsten Menschen, die ich jemals gekannt habe, und, wiewohl nur 26 Jahre alt, doch an allen Eigenschaften des Geistes reifer und ausgebildeter als in diesem Alter, ohne einen Zusammenfluß der seltensten Umstände, möglich ist. Die Dänen nennen ihn (verzeihen Sie mir, daß ich es nachsage) den dänischen Wieland, und machen dem deutschen dadurch ein großes Compliment; denn er hat vor diesem voraus, daß er erst 26 Jahre alt ist. Er ist gar sehr begierig, Sie, lieber Reinhold, kennen zu lernen, und da ich voraus weiß, wie interessant Ihnen seine Bekanntschaft seyn wird, so hoffe ich Ihnen ein Vergnügen zu machen, indem ich Ihnen einen nahen Besuch von ihm ankündige. Der Tag, wo ich und die Mama ihn zu Ihnen hinüber begleiten werden, wird der künftige Dienstag oder Mittwoch seyn, wie es Ihnen gelegener seyn möchte". — — —

XXVI.

Baggesen an Reinhold.

Kopenhagen, den 10ten Decbr. 1790.

— — — „Ich bin der Knabe nicht mehr, dessen Nerven bei jeder Berührung zitterten, dessen Herz jede Wonne zum convulsivischen Pochen, jeder Schmerz zum Bluten brachte; die Wirbelwinde des schrecklichsten Ungewitters unsers Innern, der Liebe, die mich ehemals zwischen Himmel und Hölle herumwarfen, haben sich gelegt; ich liebe, inniger als je, aber es sind nicht mehr die Stürme, die Blitze, der Hagel, die tobenden Elemente, es ist der milde Sonnenschein der ruhigen ehelichen Anhänglichkeit, deren wohlthätige Wirkung eben so weit vom erstarrenden Frost als vom verzehrenden Blitz, eben so weit vom Toben des Oceans als von der Todesstille der drückenden Wolke, die der Natur zu athmen verbietet, entfernt ist. Die sichtbaren Ueberreste des Chaos in dem noch fortdauernden Beben der ersten Erschütterung unsers Erdballs, das Krachen der gebährenden und das Stöhnen der sterbenden Natur, auf jenen Gipfeln und in jenen Klüften der Urgebirge, wo unsere Erde auf einmal anzufangen und aufzuhören scheint, erschüttern nur, wenn man dort ist; und ich bin nicht nur weit von der Spitze Petina's*), sondern ich bin mitten in einer

---

*) Et Horn af St. Gotthardsbjerget. See Oden: „die Erklimmung Petinas. An Adam Moltke" i J. B.'s „poetische Werke in deutscher Sprache, 2ter Theil."

Hauptstadt, wo selbst das Bild solcher Größe unter so vielen Eindrücken des Kleinen erlischt. Die Geburtswehen der politischen Freiheit, die zweite Revolution erster Größe unsers Jahrhunderts, Galliens Phänomene, fesselten einmal nicht bloß meine ganze Aufmerksamkeit, sondern alle Kräfte meiner Seele concentrirten sich in dieser einzigen Spannung; aber die Unmöglichkeit, heute zu wissen, wie es heute dort geht, die Schwierigkeit, es unter einen einzigen allgemeinen Gesichtspunkt zu bringen, und endlich das viele Menschliche, was darin das Göttliche verschleiert, macht, daß ich jetzt mehr ruhiger Beobachter als leidenschaftlicher Theilnehmer dabei bin.

Nicht so mit der Revolution meines Geistes, die ich durchaus nicht anders als mit der Revolution des ganzen menschlichen Geistes verknüpfen kann, die mich in allen Rücksichten interessirt, als isolirtes Individuum und als Theil vom Ganzen, und von deren Wirkung auf mich ich Ihnen so sehr viel zu verdanken habe. Zwar schmeichle ich mir, daß die neue Philosophie, die Kant vom Himmel, wie einst Sokrates die seinige, heruntergeholt hat, auch ohne Ihrer Bearbeitung, Brauchbarmachung und Ergänzung, für mich nicht gänzlich würde verloren gewesen sein; — zwar weiß ich, daß ich die Empfänglichkeit dafür besaß, daß die Form, in die ihr Stoff gegossen werden sollte, in meiner Seele noch rein war, sowie die Spontaneität derselben unbefangen, was nach Ihrer und meiner Ueberzeugung mit Philosophen von Profession fast unmöglich der Fall sein kann; kurz, daß ich geschickt war, wenigstens die Hauptstrahlen der Kantischen Morgensonne aufzufangen, wäre es auch nur aus dem Grunde, daß ich, nullius addictus jurare in verba, mich auf diesem glücklichen Punkte des redlichen Zweifelns befand, auf dem man sich eben befinden muß, um ein Werk wie die Kritik der reinen Vernunft zu beurtheilen; daß mein Kopf, im leidenschaftlichen Suchen der Wahrheit, der Einzigen, die man ohne Gefahr mit Leidenschaft lieben kann, der Kritik der Vernunft so begegnete, wie mein Herz meiner Sophie

auf dem Thunersee — eine Vergleichung, die eben so richtig ist, als barok scheint —; daß ich gerade weit genug gekommen war, um zu ahnen, daß ich eigentlich keine wahren Fortschritte gemacht hätte, und daß ich bis weiter wohl daran thäte, wenn es auf unzweifelhafte Wahrheit ankäme, mich an mein unbezweifeltes Bewußtsein zu halten. Ich begegnete also der Kant'schen Kritik, wie ich meiner Sophie, wie ich Wielanden, wie ich Ihnen zum ersten Male begegnete, wie man allem Wahren, Schönen und Guten begegnen muß, mit unbefangenem Kopf und Herzen in einer glücklichen Stimmung. Daß ich diese Unbefangenheit, daß ich diese Stimmung hatte, ist Verdienst meines Schicksals; nur dessen glücklicher Leitung und der schlichten Vernunft, die ich mit allen meinen denkenden Brüdern theile, gebührt dafür die Ehre. Und wahrlich: ich müßte gar nicht verdienen, Dasjenige zu finden, was ich gefunden habe, wenn ich nicht mir selbst so wie Ihnen gestände, daß ich es eigentlich mehr meiner Schwäche als meiner Kraft verdanken muß. Mit Allem dem aber würde die neue, vom Himmel der wolkenlosen Vernunft heruntergeholte Philosophie des reinsten und schärfsten Denkers unsers Jahrhunderts nur langsam, und vielleicht gar nicht, zu meinem Eigenthume geworden sein, wenn nicht der erleuchtetste und treueste Priester derselben sie mir zugeführt, und über die Vermählung meines Geistes mit ihr seinen Segen ausgesprochen hätte.

Denn allzusehr, das fühle ich wohl, bin ich noch mit allen Wurzeln meiner Seele an dem Boden der Erfahrung und des Menschenlebens festgewachsen, um mich, ohne alle Beziehung auf praktische Resultate, sowohl für mein eigenes Herz, als für die Bedürfnisse der Menschheit, mit rein theoretischem Enthusiasmus für eine philosophische Forschung interessiren zu können. Hierin nun eben leisteten Sie mir, wie unzähligen Andern, den einzigen, zu ewiger Dankbarkeit verpflichtenden Dienst, daß Sie, deutlicher und anziehender als Kant selbst, die hauptsächlichsten praktischen Resultate der Kant'schen Kritik darstellten.

Ihre „Briefe über die Kant'sche Philosophie" haben mich, schon ehe ich Sie persönlich kannte, im höchsten Grade befriedigt, belehrt, begeistert. Auch habe ich sie demjenigen Manne zu lesen gegeben, den ich unter Allen, die ich kenne, seines edlen und erhabenen Charakters wegen, vorzüglich würdig halte, die praktischen Resultate der Philosophie sich anzueignen, und den ich vor Allen zum Beförderer des Wahren, Schönen und Guten in meinem Vaterlande durch die Philosophie zu bilden wünschte — dem Prinzen Friedrich Christian von Augustenburg. Er hat sie gelesen und daraus den innigsten Wunsch geschöpft, den Verfasser derselben persönlich kennen zu lernen.*)

Seitdem ich jene Briefe gelesen, lieber R., besonders aber seitdem ich Sie persönlich kennen gelernt habe, bin ich auf jede Schrift von Ihnen über die höchsten Angelegenheiten unsers Geistes eben so begierig als auf Schriften von Kant selber. Ja, Sie leben fortan für mich, und, wie ich es vorhersehe, für die denkende Menschheit, unsterblich mit und neben dem Sokrates der neuern Philosophie. Oder vielmehr, dieser neue Sokrates scheint sich mir in zwei Personen getheilt zu haben: während der Eine mit seinen kritischen Fragen die Köpfe der Sophisten und ihrer Schüler zum Geständnisse des Nichtwissens ihrer speculativen Vernunft zwingt, führt der Andere in Platonischen Gesprächen die zwischen Aberglauben und Unglauben hin und her schwankenden Herzen zum Bewußtsein der Glaubenskraft ihrer praktischen Vernunft." — — —

---

*) Den 28de Juli 1791 besøgte Prindsen af Augustenborg, paa en Reise over Jena, Philosophen Reinhold og ledsagedes af denne til Naumburg, paa hvilken lille Reise et personligt Bekjendtskab begyndte, der snart førte til gjensidig Venskab og Høiagtelse, samt til en stadig Brevvexling. Udg. Anm.

XXVII.

Todesfeier Schillers in Hellebek.

(Hoffmeister: Schillers Leben II.)

Zu Schillers enthusiastischen Verehrern gehörte auch der Däne Jens Baggesen. Auf seiner Rückreise von der Schweitz im Jahr 1790 mit seiner jüngstangetrauten Frau hatte er sich in Weimar und Jena einige Tage aufgehalten, mit Reinhold eine Freundschaft auf's Leben geschlossen und auch Schiller kennen gelernt, dessen Persönlichkeit in ihm einen unvertilgbaren Eindruck zurückließ. In Kopenhagen angekommen, theilte er seine Begeisterung für Schillers Werke seinen hohen Gönnern, Wohlthätern und Freunden, dem Friedrich Christian Herzog von Augustenburg und dem Minister Grafen Ernst von Schimmelmann nebst deren Gemahlinnen mit. Baggesen war eine, alles Schöne und Gute im Leben vermittelnde Natur, und es war ihm Herzensbedürfniß die, welche er liebte und schätzte, einander nahe zu bringen; Augustenburg und Schimmelmann, zwei hochstehende Männer, welche die politischen und philosophischen Ideen, von denen jenes Jahrzehend durchdrungen war und welche sich in dem Leben Baggesen's verschwisterten, in sich aufgenommen haben. „Wenn dieser Prinz uns nicht gewiß ist“, schreibt Baggesen an Reinhold, „so können alle jetzige und im nächsten Jahrhundert künftige Posa's sich mit allen ihren Planen nach dem Tollhause begeben, denn eine Seele wie die seinige wiederholt die Natur selten unter Millionen, und vielleicht nie unter Hunderten. Nein, es wäre Blasphemie, sich diesem Gedanken zu überlassen! Sein Sie nur ruhig, mein Reinhold!

er ist, wird und bleibt der Unsrige. Seine Lage ist hier ein wenig anders doch, als die des Don Karlos in Madrid. Er ist aber unendlich mehr, als Karlos. Wann war aber der Weltbürger, der Freiheit und Gleichheit, Aufklärung und allgemeines Menschenglück thätig liebt, an einem Hofe in einer bequemen Lage?" Die Frauen dieser drei Männer theilten ihre Gesinnungen, und Schiller war einer der Schutzheiligen dieses schönen Bundes. Baggesen las dem Prinzen von Augustenburg, der anfangs sehr gegen Schiller eingenommen war, dem Grafen von Schimmelmann, den Frauen, Don Karlos und die spätern Schriften Schiller's vor. Alle waren entzückt.

Es war im Juni 1791, wo Baggesen sich wieder nach Herzenslust in die Schiller'schen Schriften vertiefte, und so oft er etwas vorlesen sollte, griff er nach Schiller. Man war ganz im Schiller'schen Ton und Andenken; eine kleine Reise nach Hellebek war verabredet, Baggesen hatte die Schiller'schen Werke dahin schon vorausgeschickt, man freute sich, an diesem entzückenden Orte, fern von der Stadt, am donnerrollenden Weltmeer, die Ode: An die Freude, zu singen. Alles war bereit, und Baggesen mit seiner Gattin war eben im Begriff nach Seelust zu fahren, wo er die Schimmelmann'sche Familie abholen wollte, da erhielt er ein Billet von der Gräfin, die Reise müsse unterbleiben — Schiller sei gestorben. Er war wie vom Blitze getroffen, er stürzte halb erstarrt in die Arme seiner Sophie, die Mitgefühl für seine Verzweiflung hatte. Es schien ihm, als hätte die Menschheit einen ihrer ersten Erzieher verloren. Er setzte sich hin, an seinen Reinhold zu schreiben:

"Ich kann Ihnen nicht beschreiben, theuerster Reinhold! wie meine ganze Seele zittert, wie mein Herz blutet bei der schrecklichen Nachricht, die ich diesen Augenblick erhalte — und, mein Gott! wie wird Ihnen zu Muthe sein? Ist's möglich? Unser Schiller ist gestorben? Ich kann es noch immer nicht glauben — ob ich es schon fühle. — Trösten Sie mich über den Verlust von

Mirabeau und den noch empfindlichern von Schiller! — O was haben wir an diesem seltenen Geiste verloren! Er stieg herrlich den Dichterhimmel hinauf, was würde er in seinem Meridian geworden sein! Welche schöne Hoffnungen sind mir vereitelt worden. Ich hoffte sehr viel von Schiller. Aber die Erde scheint noch nicht reif für reife Geister zu sein — der Baum ist noch nicht stark genug, um seine Früchte zu tragen. Wie hätte ich mich darauf gefreut, die neuern Revolutionen von Schiller gemalt zu sehen. O, warum mußte dieser Raphael vor seiner Transfiguration sterben!"

"Ich wußte wohl, daß ich diesen außerordentlichen Mann liebte — aber jetzt fühle ich erst ganz, wie theuer er mir gewesen ist, wie sehr er mir die Erde durch seine Existenz verschönert hat, und wie groß der Theil des Interesses für dieß Leben, das er mir gab, gewesen ist. — O, sammeln Sie seine Posthuma, und sorgen Sie, daß nichts verloren geht. Jede Zeile von Schiller ist interessant, und wenn er je was Schlechtes, was ich unmöglich glaube, geschrieben hat, ist auch dieses interessant. Er war Deutschlands Shakspeare — oder vielmehr, er war Deutschlands Schiller. — O! commercia coeli! was sind alle Bande der physischen Natur dagegen: Es stirbt uns ein Vater, ein Bruder — und unser Herz wird zerrissen — hier aber blutet das, was unsere Herzen überlebt. — Daß der Schauspieldichter in ihm gestorben ist, kann ich vielleicht vergessen lernen, aber daß Deutschlands erster — und vielleicht aller künftigen erster — Geschichtsschreiber nicht mehr ist, das werd' ich nie — nie verbluten. — Je genauer ich die Riesenschritte dieses urkräftigen Genius in den Spuren seines kurzen aber majestätischen Vorübergehens auf unserer Erde betrachte und messe, desto herrlicher schwebt vor mir das Bild dessen, was er hätte werden können, wenn noch reifere Menschenkenntniß und Erfahrung, vortheilhaftere Umstände, vollkommene Geistes- und Gemüthsruhe einst in's Gleichgewicht mit seinen, vielleicht keines Zweiten Geisteskraft nachstehenden Fähigkeiten gekommen wären."

Es war ihm unmöglich, in dieser Stimmung zu Hause zu bleiben. Er setzte sich mit seiner Frau in den Wagen und fuhr in Sturm und Regen nach Seelust zum Grafen Schimmelmann. Hier fanden sie Trost in der Theilnahme. „Wir haben nach Hellebek gehen wollen“, sagte der Graf, „um in aller Munterkeit Schiller's Ode an die Freude zu singen — jetzt wollen wir trotz dem schlechten Wetter hingehen, und sie in aller Wehmuth von Ihnen vorlesen hören.“ Sogleich wurde angespannt, und man fuhr fort. Der Minister Schubart in Haag, nebst seiner Gemahlin, die diesem Kreise angehörten, machten die Fahrt mit.

Man kam in Hellebeck an, einem fünf und eine halbe Meile nördlich von Kopenhagen gelegenen Orte, am Ufer des Meeres, dem Kullen, einem der höchsten schwedischen Felsen, gegenüber. „Es ist der romantischste, erhabenste, naturgrößeste Ort“, bezeugt Baggesen, „welchen man diesseit der Alpen finden kann.“ Hier waren sechs sich liebende, für das Gute begeisterte Menschen beisammen in herzinnigem Vereine. Das Wetter hatte sich aufgeklärt, und der heiterste Himmel lachte bald auf sie herab. Baggesen fing an zu lesen: „Freude! schöner Götterfunken“ — und Klarinetten, Hörner und Flöten fielen ein, denn so war es von Schimmelmann und Baggesen ohne der Andern Wissen veranstaltet worden. Alle wurden wie durch einen Zauber hingerissen, im Chor mitzusingen. Als man fertig zu sein glaubte, fuhr Baggesen fort die Verse zu lesen, die er selbst hinzugedichtet hatte:

Unser todter Freund soll leben!
Alle Freunde stimmet ein!
Und sein Geist soll uns umschweben
Hier in Hellas' Himmelhain.

Chor.

Jede Hand emporgehoben!
Schwört bei diesem freien Wein:
Seinem Geiste treu zu sein
Bis zum Wiedersehn dort oben!

Aller Augen schwammen in Thränen. Jetzt erschienen vier Knaben und eben so viele Mädchen, weiß als Hirten und Hirtinnen gekleidet, mit Blumenkränzen, und führten einen Reigentanz auf. — So blieb die Gesellschaft drei Tage beisammen in ernstem, einzigem Genusse der Freundschaft und der Meisterwerke Schiller's. Die Lieblingsscenen im Don Karlos, die Götter Griechenlands, Stücke aus dem Abfall der Niederlande und die Künstler wurden gelesen, welches man als das reichhaltigste Gedicht bewunderte, das je geschrieben worden sei. Der herbe Schmerz lös'te sich in eine sanfte Rührung auf, und die durch Wehmuth geweihte Seele war für die Worte und Gestalten des Beweinten am empfänglichsten.

So wurde bei Schiller's Leben sein Tod gefeiert, auf eine edlere Weise, als die Exequien Karls des Fünften. Als nun der todt Geglaubte aus Karlsbad nach Jena zurückgekehrt war, war es Reinhold's erstes Geschäft, Schillern Baggesen's Brief, aus welchem wir die vorstehenden Nachrichten entlehnt haben, mitzutheilen — „und ich zweifle“, fügt Reinhold bei, „ob irgend eine Arznei heilsamer auf ihn gewirkt habe.“ Den Abend war die kleine Klubbgesellschaft in Schiller's Hause. Seine Frau zog Reinhold bei Seite. „Wenn Sie Baggesen schreiben“, sagte sie, „so sagen Sie ihm — sagen Sie ihm — schreiben Sie ihm“ — und ein Thränenfluß erstickte ihre Stimme. „Ich kann Baggesen nichts Rührenderes schreiben“, erwiederte Reinhold, „als was ich jetzt sehe und höre.“ Und so ward über diesen Gegenstand kein Wort mehr gesprochen.

XXVIII.

Schiller an Baggesen.

Jena, den 16 Decbr. 1791.

„Wie werd' ich es anfangen, mein theurer und hochgeschätzter Freund, Ihnen die Empfindungen zu beschreiben, die seit dem Empfang jener Briefe in mir lebendig geworden sind? So überrascht und betäubt, als ich durch ihren Inhalt geworden bin und noch bin, erwarten Sie nicht viel Zusammenhängendes von mir. Mein Herz allein kann jetzt noch reden, und auch dieses wird von einem so kranken Kopf, als der meinige noch immer ist, nur schlecht unterstützt werden. Ein Herz, wie das Ihrige, kann ich für den liebevollen Antheil, den es an dem Schicksale meines Geistes nimmt, nicht schöner belohnen, als wenn ich das stolze Vergnügen, das Ihnen diese edle und einzige Handlungsart Ihrer vortrefflichen Freunde an sich selbst schon gewähren muß, durch die fröhliche Ueberzeugung von einem vollkommen erfüllten wohlwollenden Zweck zu der süßesten Freude erhöhe.“

„Ja, mein Freund, ich nehme das Anerbieten des Prinzen von Augustenburg und des Grafen von Schimmelmann mit dankbarem Herzen an, nicht weil die schöne Art, womit es gethan wird, alle Nebenrücksichten bei mir überwindet, sondern darum, weil eine Verbindlichkeit, die über jede mögliche Rücksicht erhaben ist, es mir gebietet. Dasjenige zu leisten, was ich nach dem mir gefallenen Maß von Kräften leisten und sein kann, ist mir die höchste und unerläßlichste aller Pflichten. Aber meine bisherige äußere Lage machte mir dies schlechterdings

unmöglich, und nur eine ferne, noch unsichere Zukunft machte mir bessere Hoffnungen. Der großmüthige Beistand Ihrer erhabenen Freunde setzt mich auf einmal in die Lage, so viel aus mir zu entwickeln, als in mir liegt, mich zu dem zu machen, was aus mir werden kann — wo bliebe mir also noch eine Wahl übrig? Daß der vortreffliche Prinz, der sich aus freien Stücken entschließt, dasjenige bei mir zu verbessern, was mir das Schicksal zu wünschen übrig gelassen hat, durch die edle Art, womit er diese Sache behandelt, zugleich alle Empfindlichkeiten schont, die mir meinen Entschluß hätten schwer machen können, daß er mich diese wichtige Verbesserung meiner Umstände durch keinen Kampf mit mir selbst erkaufen läßt, erhöht meine Dankbarkeit unendlich, und läßt mich die Freude über die Erfüllung eines meiner feurigsten Wünsche mit der schönen Freude über das Herz ihres Urhebers vereinigt empfinden."

"Eine sittlich-schöne Handlung aus der Klasse derjenigen, welche diesen Brief veranlaßt, empfängt ihren Werth nicht erst von ihrem Erfolge; auch wenn sie ganz ihres Zweckes verfehlte, bleibt sie, was sie war. Aber wenn diese Handlung eines großdenkenden Herzens zugleich das nothwendige Glied einer Kette von Schicksalen ist, wenn sie allein noch fehlte, um etwas Gutes möglich zu machen, wenn sie, die schöne Geburt der Freiheit, als wäre sie von der Vorsehung schon längst zu dieser Absicht berechnet worden, ein verworrenes Schicksal entscheidet, dann gehört sie zu den schönsten Erscheinungen, die sich einem fühlenden Herzen darstellen können. Wie sehr dieses hier der Fall sei, werd' ich und muß ich Ihnen sagen."

"Von der Wiege meines Geistes an bis jetzt, da ich dieses schreibe, habe ich mit dem Schicksal gekämpft, und seitdem ich Freiheit des Geistes zu schätzen weiß, war ich dazu verurtheilt, sie zu entbehren. Ein rascher Schritt vor zehn Jahren schnitt mir

auf immer die Mittel ab, durch etwas anderes als schriftstellerische Wirksamkeit zu existiren. Ich hatte mir diesen Beruf gegeben, ehe ich seine Forderungen geprüft, seine Schwierigkeiten übersehen hatte. Die Nothwendigkeit, ihn zu treiben, überfiel mich, ehe ich ihm durch Kenntnisse und Reife des Geistes gewachsen war. Daß ich dieses fühlte, daß ich meinen Idealen von schriftstellerischen Pflichten nicht diejenigen engen Grenzen setzte, in welche ich selbst eingeschlossen war, erkenne ich für eine Gunst des Himmels, der mir dadurch die Möglichkeit des höhern Fortschritts offen hielt; aber in meinen Umständen vermehrte sie nur mein Unglück. Unreif und tief unter dem Ideale, das in mir lebendig war, sah ich jetzt alles, was ich zur Welt brachte; bei aller geahneten möglichen Vollkommenheit mußte ich mit der unzeitigen Frucht vor die Augen des Publicums eilen, der Lehre selbst so bedürftig, mich wider meinen Willen zum Lehrer der Menschen aufwerfen. Jedes unter so ungünstigen Umständen nur leidlich gelungene Produkt ließ mich nur desto empfindlicher fühlen, wie viele Keime das Schicksal in mir unterdrückte. Traurig machten mich die Meisterstücke anderer Schriftsteller, weil ich die Hoffnung aufgab, ihrer glücklichen Muße theilhaftig zu werden, an der allein die Werke des Genius reifen. Was hätte ich nicht um zwei oder drei stille Jahre gegeben, die ich frei von schriftstellerischer Arbeit bloß allein dem Studiren, bloß der Ausbildung meiner Begriffe, der Zeitigung meiner Ideale hätte widmen können! Zugleich die strengen Forderungen der Kunst zu befriedigen und seinem schriftstellerischen Fleiß auch nur die nothwendige Unterstützung zu verschaffen, ist in unserer deutschen literarischen Welt, wie ich endlich weiß, unvereinbar. Zehn Jahre habe ich mich angestrengt, beides zu vereinigen; aber es nur einigermaßen möglich zu machen, kostete mir meine Gesundheit. Das Interesse an meiner Wirksamkeit, einige schöne Blüthen des Lebens, die das Schicksal mir in den Weg streute, verbargen mir diesen Verlust, bis ich zu Anfang dieses Jahres — Sie wissen wie? — aus meinem Traume geweckt wurde. Zu einer

Zeit, wo das Leben anfing, mir seinen ganzen Werth zu zeigen, wo ich nahe dabei war, zwischen Vernunft und Phantasie in mir ein zartes und ewiges Band zu knüpfen, wo ich mich zu einem neuen Unternehmen im Gebiete der Kunst gürtete, nahte sich mir der Tod. Diese Gefahr ging zwar vorüber, aber ich erwachte nur zum andern Leben, um mit geschwächten Kräften und verminderten Hoffnungen den Kampf mit dem Schicksal zu erneuen. So fanden mich die Briefe, die ich aus Dänemark erhielt."

"Verzeihen Sie mir, theurer Freund, diese Ausführlichkeit über mich selbst, ich will Sie dadurch nur in den Stand setzen, sich selbst den Eindruck zu denken, den der edelmüthige Antrag des Prinzen und des Grafen Schimmelmann auf mich gemacht hat. Ich sehe mich dadurch auf einmal fähig gemacht, den Plan mit mir selbst zu realisiren, den sich meine Phantasie in ihren glücklichsten Stunden vorgezeichnet hat. Ich erhalte endlich die so lange und so heiß gewünschte Freiheit des Geistes, die vollkommene freie Wahl meiner Wirksamkeit. Ich gewinne Muße, und durch sie werde ich meine verlorene Gesundheit vielleicht wieder gewinnen; wenn auch nicht, so wird künftig Trübsinn des Geistes meiner Krankheit nicht mehr neue Nahrung geben. Ich sehe heiter in die Zukunft — und gesetzt, es zeigte sich auch, daß meine Erwartungen von mir selbst nur liebliche Täuschungen waren, wodurch sich mein gedrückter Stolz an dem Schicksal rächte, so soll es wenigstens an meiner Beharrlichkeit nicht fehlen, die Hoffnungen zu rechtfertigen, die zwei vortreffliche Bürger unseres Jahrhunderts auf mich gegründet haben. Da mein Loos mir nicht gestattet, auf ihre Art wohlthätig zu wirken, so will ich es doch auf die einzige Art versuchen, die mir verliehen ist, und möchte der Keim, den sie ausstreuten, sich mir zur einer schönen Blüthe für die Menschheit entfalten!"

"Ich komme auf die zweite Hälfte Ihres Wunsches, theurer vortrefflicher Freund; warum kann ich diese nicht eben so schnell

erfüllen, als die erste? Unter der Unmöglichkeit, die Reise zu Ihnen, sobald Sie wünschen, auszuführen, kann gewiß Niemand mehr leiden, als ich selbst. Urtheilen Sie aus dem Bedürfniß meines Herzens nach einer schönen veredelten Humanität, das hier so wenig befriedigt wird, mit welcher Ungeduld ich in den Kreis solcher Menschen eilen würde, als mich in Kopenhagen erwarten, wenn es hier nur auf meinen Entschluß ankäme. Aber außerdem, daß meine jetzige noch so ganz unentschiedene Gesundheit mich nicht einmal entfernt den Zeitpunkt bestimmen läßt, wo ich eine so wichtige Veränderung mit mir vornehmen könnte, - und daß ich wahrscheinlich kommenden Sommer den Gebrauch des Karlsbades werde wiederholen müssen, so stehe ich noch mit dem Herzog von Weimar, an dessen Willen es wenigstens nicht liegt, daß ich nicht einer besseren Muße genieße, in Verhältnissen, die mir auflegen, mich wenigstens noch ein Jahr als ein thätiges Mitglied der Akademie zu beweisen, so gewiß ich auch bin, daß ich nie ein nützliches sein kann. Alsdann wird es aber gewiß meinem Wunsche nicht entgegen sein, die Universität auf einige Zeit zu verlassen. Bin ich erst bei Ihnen, so wird der Genius, der alles Gute in Schutz nimmt, für das Weitere sorgen."

„Bis dahin, theurer Freund, lassen Sie uns so nahe sein, als das Schicksal den Entfernten vergönnt. Mich mit Ihnen schriftlich zu unterhalten und meinen halb erstorbenen Geist an Ihrem frischen, feurigen Genius zu wärmen, wird stets ein Bedürfniß meines Herzens sein. Nie, so lange ich bin, vergesse ich Ihnen den freundlichen, den wichtigen Dienst, den Sie mir, wiewohl ohne Absicht, bei meinem Wiedereintritt in's Leben geleistet haben. Kaum fing ich an, mich wieder etwas zu erholen, so erfuhr ich den Vorgang zu Hellebek, und bald darauf zeigte mir Reinhold Ihre Briefe. Es waren nektarische Blumen, die ein himmlischer Genius dem kaum Erstandenen vorhielt — o ich werde es Ihnen nie beschreiben, was Sie mir waren — und jener

Vorgang selbst! Er war für den Abgeschiedenen bestimmt, und der Lebende wird sich nie mehr erlauben, ihn zu berühren." *)

"Verzeihen Sie mir diesen langen Brief, mein vortrefflicher Freund, der leider noch dazu fast nur von mir selbst handelt. Aber zur Eröffnung unserer Korrespondenz mag es hingehen, damit Sie mit einem Male mit mir bekannt werden und das Ich dann auf immer abgethan sei! Verzeihen Sie auch, daß ich ganz ohne Präliminarien von allen Rechten der Freundschaft gegen Sie Besitz nehme, die ich erst durch eine Reihe von Proben verdienen lernen sollte. In einer Welt, wie diejenige ist, aus der ich jene Briefe erhielt, gelten andere Gesetze als die Vorschriften einer kleinlichen Prudenz, welche die wirkliche regieren. Ihrer theuern Sophie sagen Sie von meiner Lotte und mir alles Herzliche, und daß sie sich bereit halten möge, eine Korrespondenz gütig anzuhören, die sich ihr nächstens darstellen wird. Wie zwei glänzende Erscheinungen schwebten Sie beide schnell, doch unvergeßlich, an uns vorüber. Die Gestalten sind lange verschwunden, aber noch immer folgt ihnen der Blick. Ewig der Ihrige

Schiller"

---

*) Daß Baggesen Schillern auch noch den andern reellen Dienst leistete, scheint dieser nicht gewußt und nie erfahren zu haben. Aber die Nachwelt weiß es und muß die Selbstverläugnung achten, die diesen Dienst verbarg. (Bem. von Dr. Hoffmeister.)

XXIX.

Baggesen an Reinhold.

Sophienholm, d. 4 Juli 1792.

O daß ich heute die Tiefe und die Fülle, die Kraft und die Schnelligkeit eines Siriusbewohners hätte, um Dir nur einen Tausendtheil von Dem, was ich seit drei Wochen (eben so viele Höllenjahre) gelitten, gerungen, gefühlt, gedacht und gehandelt habe, in Deinen Kopf und in Dein Herz mit ewig unauslöschlichen Flammenzeichen hineinzublitzen! Reinhold! o mein Reinhold! wir sind unsterblich! Wie sollte ein schlechterdings endliches, vergängliches Wesen Qualen einer Ewigkeit fassen — fassen? nur ahnen, nur fürchten, nur phantasiren können? Oder ist das Wachen sterblich, wenn der Traum ewig sein kann?

Ich weiß es, elender, gefolterter, zertretener kann kein Wesen sein, als ich es war. Hölle war um und um, Hölle brannte in meinem Herzen, und wo nicht Hölle war, war Nichts — und Nichts, Reinhold, ist schrecklicher als Hölle. Aber in dieser mich rings umgebenden, den Kern meines Herzens durchbrennenden Hölle, in diesem die ganze umgebende Hölle umnichtenden Nichts warst Du! Erhabener, ewiger, unbegreiflicher Du, meines ewigen, unbegreiflichen Ichs Du, der das Ich, das Dich sucht, nie verläßt; Du, der da währt und treu bleibt, wenn jedes Du, Alles, was unser Herz Du nannte, uns verläßt! Preis Dir und endloser Dank! Denn wärest Du nicht, ich wäre zerbrannt in der Hölle, zernichtet in dem Nichts.

Reinhold! es ist Gott! Gott ist es, und Gott war es, und Gott wird es sein! Nimm der Seele seine Idee, nimm dem Herzen sein Gefühl, nimm der Zunge seinen Namen, und ich zertrümmere mich und das All, das mich umgibt, in einem Fluche!

Ich war auf dem Gipfel meiner gefühltesten Erdenseligkeit. Ich hielt den Sohn in meinen Armen, durch den mir Gott mein Weib (so schien es) wiedergegeben hatte. Ich that nichts als danken; ich hätte einem Satan meinen Dank geäußert, wenn kein anderer Zeuge meiner Freude gewesen wäre; ich würde seine sündenverpestete Seele in meinen Thränen rein gebadet haben, damit er als Zeuge meines Dankes vor das Antlitz des Unsichtbaren hätte hintreten können. So war ich, als ich Deinen vorletzten Brief im Kreise meiner mit mir frohlockenden Freunde empfing und dadurch, ob ich schon auf dem wolkenlosen Gipfel stand, noch seliger wurde. O wie war ich so namenlos glücklich! Sophiens Leiden hatten aufgehört, das Kind lächelte Gesundheit und Unschuld, die Mutter zerrann in Thränen der Wonne, Hornemann war gekommen, ein gut Theil von Dir; Dein Brief, Deine Freude, die Freude Deiner Sophie war gekommen*), meine besten Freunde waren wohl und jubelten mit mir! —

So stand ich, wahrlich auf dem Gipfel des Heils, im Äther der hellsten Zufriedenheit; ausgestandene Qualen tief, in vergessener Tiefe unter mir. Mein Haupt berührte die Sterne, meine Arme streckten sich aus in Ewigkeiten, um immer überall Brüder zu umfangen. — Da traf mich der schrecklichste Blitz der zürnenden Allmacht, oder des gleichgültigen Ohngefährs — was wüßte ich es in dem Augenblicke? Sieht der vom Blitze Getroffene, woher der Strahl kömmt? Genug, er traf mich mit dreifacher Zernichtung, Zernichtung meiner Freude, meiner Hoffnung, meiner Kraft, ohne

---

*) I Begyndelsen af Juni fødtes Reinhold en Søn, som efter B. opkaldtes Janus, men som døde efter nogle faa Maaneder.

Freude und Hoffnung zu leben. Ich stürzte tiefer, eine neue Hölle tiefer, als ich je gestürzt worden bin.

Sophie, meine Sophie, dieser verklärte Mensch, oder dieser menschgewordene Engel, dessen Himmelsflügel Dich blos im Vorbeifliegen angeweht haben, dessen Himmelsherz Du aber nicht kennst oder kennen kannst, wenigstens nicht wie ich kennen kannst, und mich daher wahnsinnig glauben mußt, wenn ich Dir sage, daß mein Herz Gott mehr in ihr, als in allen seinen übrigen Werken anbetet — dieser Engel, den ich so fand, der mich so begleitete, der mich so beglückte, den mir die Vorsehung so schenkte, und wieder und wieder schenkte, glänzender durch jede neue Rettung — diese Sophie, die mir Religion für alle Ewigkeit gegeben haben würde, wenn weder ich, noch Kant, noch Du sie mir hättet versichern können —: diese Sophie wurde als angegriffen von der tödtendsten Schwindsucht für so gut als ohne Rettung verloren erklärt. Acht Tage lang, nach einem anhaltenden, Allen, nur mir nicht (denn ich ruhte so sanft in dem seligsten Vertrauen auf Den, der sie erschuf und mir seine schöne Schöpfung schenkte) als schwindsüchtig auffallenden, dreimonatlichen Husten, spie sie Blut; es floß nicht aus meinem Herzen, denn aus meinem Herzen fließendes Blut hätte mich nicht so martern können, nein, es floß jedesmal, wenn sie hustete, aus dem Kern meines Wesens, den ich in der Vermoderung meines Herzens als unverwesbarer Keim zum ewigen Leben geborgt glaubte. — — —

Die Gräfin Schimmelmann war ein Paar Tage vorher nach Pyrmont verreist, alle unsere Freunde und Freundinnen waren auf dem Lande, wir waren fürchterlich allein in unserm Jammer. Über Hals und Kopf mußte eine Amme angeschafft werden, um wenigstens, wo möglich, das Kind zu retten. Wir erhielten in der Eile ein dummes, häßliches, kaum halbmenschliches Geschöpf. Drei Tage nahm das Kind sichtbar ab vor Hunger und Durst; die Amme hatte keine Milch. Die Mutter wurde dabei schlechter

und schlechter. O, lieber Reinhold, wie litt ich! Und doch mußte ich mich verstellen, und mitten in der Verzweiflung zuversichtlich und hoffnungsvoll scheinen, damit ihre schon anfangende Melancholie nicht genährt würde. Gott sandte mir aber Thränen, sonst wäre ich gestorben. Wenn ich so da ging, mit dem Kinde auf dem Arme, und sah es hinsterben, wenn ich die Augen von der hinsterbenden Mutter wandte! Ich aß nicht, ich trank nicht, ich schlief nicht, ich dachte nicht. In meiner höchsten Verzweiflung, als sie des Morgens fast die Seele aushustete und das schreckliche Fieber sich äußerte, lief ich hinaus an das andere Ende der Stadt zu meinem alten Freunde, der mir schon drei Mal das Leben gerettet hat, Doctor Winslöw, der aber nicht unser Hausarzt war, detaillirte ihm die ganze Geschichte der Krankheit und die Symptome derselben, flehte ihn, als Freund mir gerade heraus zu sagen, was unser eigentlicher Arzt, Professor Schönheider, mir verbarg: ob Rettung da wäre, oder nicht? Er sagte mir, daß allem Ansehen nach keine da wäre; indessen wollte er sie sehen, um mir es ganz decidirt zu sagen.

Hier schweige ich, denn mein Zustand in den darauf folgenden 48 Stunden läßt sich nicht beschreiben.

Ich kam zu Hause, das Kind schrie fünf Stunden in einem fort vor Hunger, konnte nichts essen und nichts trinken, und hatte keine Brust, denn die Amme hatte ich am vierten Tage wieder fortschicken müssen.

Alles, was ich je in meinem bisher nicht beneidenswerthen Leben gelitten habe, was ich in den fürchterlichsten Stunden ihrer Geburtswehen litt, war Honig im Vergleich mit der Bitterkeit dieses Kelches. Nimm ihn von mir, Vater im Himmel! bat ich mit convulsivischer Inbrunst meines blutenden Herzens — und wurde nicht erhört.

Hier, mein Reinhold! war der Grenzstein und der Prüfstein. Sie muß dich verlassen! Du mußt sie verlieren!

Sie stirbt! Dein Kind stirbt vielleicht vorher, um ihr den Tod zu verbittern! Du stirbst mit — eines langsamen Todes! Wie malte meine verzweiflungsvolle Phantasie diese Bilder diesseits in der Hölle und jenseits im Nichts aus!

Rettet mich! riefen meine Blicke den mitleidenden Freunden — sie schwiegen! Rette mich, rette mich, Philosophie! — Die Philosophie schwieg, verstummter als das Schweigen der Freunde! Rette mich, o rette mich, menschliche, göttliche, Alles rettende Moralität! — Sie schwieg nicht; aber wehe! sie zürnte! Du hast es verdient! rief sie mir, und zeigte mir die Wunden, die ich ihr in meinem leichtsinnigen Leben versetzt hatte. Du hast es verdient! es ist gerechte Strafe! zürnte sie, und ich mußte es im Innersten meines Gewissens bekennen, und war noch elender.

Da, da, als alles Irdische verschwand, als alle Himmlischen ihr Antlitz von mir wandten, da warst du da, da bliebst du mir, Religion! Ja, mein ewig theuerster Freund! da fühlte ich es, was ich oft innig, inniger gefühlt habe, allerinnigst fühlte ich es, mit alle Evidenz übertreffender Überzeugung, daß der vernünftigste Philosoph mit der philosophischsten Vernunft, so lange er noch nicht vollkommen moralisch, d. i. heilig, ist, und doch ein Herz hat, ohne Religion verloren ist, mit Religion durch alle Höllen der Höllen aufrecht wandert.

Diese Religion gab mir Kraft, die höchste menschliche, die beinahe göttliche Kraft, mitten im höchsten denkbaren und fühlbaren Leiden das Gebet: Dein Wille geschehe! — nicht mein eigennütziger, sondern Dein, d. i. mein vollkommen uneigennütziger, ganz moralischer Wille geschehe! — ganz, mit gänzlicher Resignation zu beten — — Reinhold! die Thränen stürzen mir hier aus den Augen in namenloser Wonne vor seliger Überzeugung, daß dieses Gebet mich rettete, daß dies Gebet jede Seele, die es ganz betet, sicher rettet! Von diesem Augenblicke an ging's bergab ins Thal des Friedens, von diesem

Augenblicke an war keine Verzweiflung mehr da, keine Verzweiflung mehr möglich! Es war mir, als wenn Gott und der ganze Himmel zu meiner Rettung eilte. Freilich sah ich noch immer Tod; aber die Hölle war verschwunden, und wo vorher Nichts schattete, dämmerte Hoffnung; der Tod war jetzt nicht mehr fürchterlich. Es war mir freilich noch, als sollte sie sterben; aber es war mir dabei so wohl, als wenn sie nicht sterben sollte.

„Unser Vater, dein Wille geschehe! Aber du hast uns zusammengefügt, du hast mir ein Vaterherz gegeben, du vergibst mir, daß ich sie gern noch länger auf dieser Erde hätte, du vergibst mir, daß ich mein Kind vom Hungertode gerettet wünsche! Sende Beiden einen recht erquickenden Schlaf, daß ich weggehen kann und Milch holen!“ Sie schliefen ein; ich lief aus dem Hause, um eine Amme zu holen, wie Hüon lief, um Früchte für seine hinsterbende Rezia auf der öden Insel zu suchen. Einst werde ich Dir diesen schönsten Gesang meiner Lebensepopee stanzenweise erzählen, genug! mein Gebet ward erhört, ganz erhört; als vom Himmel heruntergefallen fand ich, was ich suchte, eine gesunde, verständige Bauernfrau, die sogleich mit mir ging und den Ammenplatz bei uns annahm. — „Sophie!“ rief ich im Hereinstürzen, „hier hast Du Milch für Deinen Ernst, danke Gott mit mir!“ Die Amme stillte das Kind; es sog zogleich, lebte aufs neue auf, und Vater und Mutter, in den erquickenden Anblick verloren, sanken einander um den Hals nieder auf die Erde vor Gott in dankströmenden Wonnethränen.

Solche weinende Freuden sind Arzneien des Himmels, und heilen und lindern selbst physische Krankheiten mehr als alle Arzneien der Erde. Meine Sophie spie kein Blut mehr, hat seitdem kein Blut gespieen, hustet immer weniger, und nun kam Winslöw, und untersuchte, was ich 24 Stunden mit einer alle Sorgfalt meines ganzen übrigen Lebens überwiegenden Sorgfalt aufgeboben hatte. Ich sollte jetzt Tod oder Leben aus seinem Munde hören;

aber ich war auf Tod gefaßt, und hatte Muth und Stärke Tod zu hören — — Reinhold! Reinhold! — Und mein künftiges ewiges Leben sollte nicht unablässiger Dank sein? Dank in der mir möglichsten Erfüllung aller Pflicht, Dank in unerschüttertem Glauben und nie erlöschender Hoffnung? Gott sprach: sie lebt! — und Winslöw sagte mir: es ist keine Schwindsucht.

Kaum war diese Scene vorüber — meine Entzückung läßt sich nicht beschreiben — als sich eine neue öffnete. Ernst Schimmelmann trat herein. Ernst Schimmelmann, den ich, wie Du weißt, lange für einen der vorzüglichsten Edeln unter den erhabensten Sterblichen erkannt habe, den ich unaussprechlich verehre und liebe, den ich aber nie meinen Freund in einem gewissen Grade geglaubt habe, weil ich überhaupt, vielleicht mit Unrecht, keinem Großen eigentliche Freundschaft im Verhältnisse zu uns Bürgerlichen habe zutrauen dürfen, so sehr mich auch Ludwig Reventlow und der Prinz von A. dazu versuchten; Ernst Schimmelmann, der mich schon drei Tage vorher mit weinender Theilnahme besucht hatte und meiner Sophie Blumen brachte, dieser Engel trat herein: „Lieber Baggesen,“ sagte er, indem er meine Hand nahm, mit dem unverkennbaren Ausdruck der innigsten Freundschaft, der brüderlichsten Liebe, „ist es vielleicht gut, daß Sie mit Ihrer Sophie eine Reise zu Wasser oder zu Land machen, nach Lissabon, nach Italien, oder wo sonst hin, reisen Sie um Gotteswillen, und bedienen Sie sich meines Vermögens als des Ihrigen — keine Kosten, sie mögen so groß sein als sie wollen, halten Sie davon ab — es ist Alles Kleinigkeit — schalten und walten Sie mit meinen Finanzen! Schaffen Sie sich mehrere Dienstleute zur Aufwartung an — kurz: halten Sie sich ganz an mich, was all dergleichen betrifft. Ich bin ganz in Ihrer Lage, ich empfinde Alles mit, was Sie empfinden.“ — Ja, wohl hast Du Recht gehabt, mein Reinhold! Ich werde nicht Hungers sterben, so lange Ernst Schimmelmann auf der Erde da ist. Ich kann Dir nicht beschreiben, wie er mich rührte, erschütterte! Ich hoffe

jetzt, nie von seiner freundschaftlichen Großmuth Gebrauch zu machen; aber süß, selig ist's, einen solchen Repräsentanten der Vorsehung neben sich zu sehen.

Isländisches Moos, Selterwasser, frische Kuhmilch, Land- und Waldluft war die Hoffnung der Ärzte und der Freunde — Gottes Segen drin die meinige. Wir betteten uns alle Drei mit der Amme in einen bedeckten Wagen, und fuhren hierher nach Sophienholm, dem Landhause unserer Bruns, in der schönsten seeländischen Gegend, zwei Meilen von Kopenhagen. Graf Schimmelmann hat uns ein ganzes Schloß zur Bewohnung angeboten, ein Schloß war uns aber zu groß. Hier sind wir mitten unter unsern Freunden, und Sophie und ihr Kind werden gepflegt, als wenn sie im Schooße ihrer Familie wären. Überhaupt habe ich bei dieser Gelegenheit den ganzen Schatz, den ich in dem herzlichen Wohlwollen meiner hiesigen edeln Freunde besitze, ganz kennen gelernt. Welch einen Antheil haben sie an meinem Leiden genommen! Wie haben sie mir geholfen, es zu tragen! Nimmer, nimmer werde ich es ihnen vergessen.

Ich schreibe unordentlich; denn mein Herz schreibt, und schreibt in Wallung. Das heftigere Pochen hat noch nicht aufgehört. Doch schlägt es jetzt mehr vor seliger Erwartung, als vor Angst. Religion legt Hoffnung selbst in die Furcht.

Den 6 Juli.

Sie lebt! sie wird noch lange mit mir leben! Auch diesmal hat Gott mir sie und mich wiedergegeben! Wie sind mir alle Empfindungen erhöht worden! Wie viel lebendiger ist die Idee Gott, und mit ihr das ganze Leben meines höhern Wesens geworden! Ich zweifle, ob der Sprung von diesseits bis jenseits des Grabes größer, auffallender, wesentlicher sein wird, als der Sprung von meiner Lage und meinem Zustande am Ende des vorigen Monats, in meine jetzige Lage und meinen gegenwärtigen Zustand es gewesen ist. Und wie viel hat meine Moralität (ich

fühle es) durch diesen Sprung gewonnen! Heil mir, daß ich nicht nur Religion, sondern dreifache Religion habe: Religion meiner Vernunft (die Basis der andern!) — Religion meines Verstandes (Naturreligion, in sofern jeder Sonnenstrahl mir einen Wink von Ihm gibt) — und Religion meines Gefühls, indem ich von jeher mich bestrebt habe, jene vertrauenden und dankenden Empfindungen, die Gott nur darum, daß ich ihm danken könnte, vermenschlichen möchten, jene Empfindungen, die in der tiefsten Noth und in der höchsten Freüde: Vater! Vater! rufen, auch wenn Niemand sie hört, auch wenn meine theoretische Vernunft mir versichert, daß er sie nicht hört, nie ganz erlöschen zu lassen. Und man sage nur immer, was man will, ich weiß es, daß meine Moralität dabei gewonnen hat, und jedesmal, durch echt religiöse Beziehung alles Denkbaren auf Ihn, indem ich selbst meine Freiheit in Ihn, den Quell aller Freiheit, hinwerfe, damit sie nur noch freier in diesem allmächtigen Strome, weit über die engen Ufer meiner sinnlichen Natur, fließen möge, gewinnt; ob ich schon zugleich gestehe, daß dieser Gewinn mir nur insoweit angerechnet (imputirt) werden kann, inwieweit ich mir durch echt freien Gebrauch meiner Vernunft, durch ernsthaften Kampf derselben mit meiner Neigung, jene religiöse Stimmung möglich gemacht habe. Kurz, ich fühle, daß mir hiebei etwas von außen kommt; aber fühle zugleich, daß dies von außen nicht kommen würde, wenn das von innen nicht da wäre, nur kann ich es nicht beschreiben, weil ich es nur fühle. Doch der Denker misversteht leichter und öfter den Denkenden als der Gefühlvolle den Fühlenden, und von Deinem Herzen, mein Reinhold! bin ich überzeugt, daß es mich verstehen wird.

Wäre ich ein bloß vernünftiges Wesen, wie ich mir zur Noth eins denken kann, oder wäre ich auch Mensch, nur Mensch in abstracto, wie ich mir aber auch nicht einmal zur Noth denken kann, so begreife ich, wie mir bloße Vernunftreligion hinlänglich sein könnte; aber ich bin (und fühle, daß ich es ewig sein werde) auch ein sinnliches Wesen, bin Mensch in concreto, und habe als

solcher Bedürfnisse mancherlei Art, Bedürfnisse meiner Individualität, die durch kein bloßes Abstractum befriedigt werden können. Die Vernunft, auch die praktische, ist eine, ist allgemein, ist als solche dem Weltbürger genug (weil Vernunft in Vernunft paßt), aber sie ist nicht dem individuellen Menschen genug; Baggesen, so lange er nur Baggesen ist, kann nicht damit auskommen. Und warum sollte nicht Gott diese Einrichtung in dem Zusammenhange aller Dinge so gut, wie alle andern, getroffen haben, daß Dasjenige, was dem Menschen blos subjectiv ist, in der Erscheinung ihm wenigstens objectiv werde? Ich weiß nicht, ob Du mich verstehst, ich fasse mich vielleicht gar zu kurz, weil ich einen Brief schreibe. Es ist das mir höchst merkwürdige Geheimniß des Gebets, das Steckenpferd meines metaphysischen Herzens, meiner höhern Empfindung, worauf ich deute. Nenne es unsinnige Schwärmerei, phantastischen Traum! aber ich glaube es: in den drei schrecklichsten Perioden meines Lebens, am Rande des Abgrundes der Verzweiflung, hat mich mein Gebet gerettet. Nur merke wohl, was ich unter Gebet verstehe: nicht Wunsch, nicht Bitte (nur der Unvernünftige wünscht, und nur der Wahnsinnige bittet Gott), nein, durch eigentliches Gebet verstehe ich gänzliche Hinwerfung unseres Ichs in Gottes Willen in dem Augenblicke, in welchem unsere gesammten gespannten Neigungen von der ganzen Natur was Bestimmtes fordern; den Wunsch aller unserer Wünsche in Resignation aufgelöst, d. h. die moralischste Stimmung (Selbstbestimmung) in der äußersten Raserei aller unserer wüthenden Neigungen; ruhiger Appell an Gott in der höchsten Folter unseres Daseins (ich weiß nicht, ob Andere die erhabene Stärke haben, im höchsten Gefühle des Unrechts, das uns die Natur in einem solchen Augenblicke anthut, nur an sich selbst, an ihre bloße Vernunft zu appelliren: ich habe sie nicht), jenen Appell, das nenne ich Gebet. Ich habe nichts in meinem Leben gewünscht, begehrt, verlangt, gefordert, wie ich das Leben meiner Sophie zu drei verschiedenen Malen begehrt

habe. Meine ganze Natur war nichts als positive Forderung dieses Bestimmten. „Ihr Leben! oder augenblickliche Zernichtung meines Daseins!“ rief Alles an mir, was nicht Vernunft war — und es ist sehr viel am Menschen, was nicht Vernunft ist! — „Ihr Leben!“ riefen alle meine Sinne, mein ganzes Herz, alle meine obern und niedern Empfindungen in wuthbrüllender Sturmharmonie! Daß ich dies Geschrei an Gott wandte, war Religion; aber nur sinnliche Religion — die Sinne sprechen nur mit dem Mensch-Gotte — und dies Geschrei ward (gerecht!) nicht erhört. Es dauerte aber fort, es verstärkte sich, es wurde nur wüthender bei der Nichterhörung. Denn jetzt rief das fürchterliche Schweigen lauter als alle Donner zusammenstürzender Welten den rasenden Sinnen zu: es ist kein Gott! — und die rasenden Sinne glaubten es. Da war aber ein Etwas in mir, tief im Innersten meines Ichs, das, trotz der Betäubung des ganzen äußern Wesens, im Donnersturm der Begierden und im Donnerschweigen der Schöpfung durchdringend rief: es ist doch ein Gott! Auch diese Stimme war die der Religion, aber nur der Vernunft. Auch dieser glaubte mein besseres Ich, aber mit Zittern, als einer Wahrheit, die zwar für alle vernünftige Wesen, aber ohne Trost für mich da wäre; denn in dem Tone, womit sie mir zurief: es ist dennoch ein Gott, lag zugleich: Du sollst dulden. Jetzt wäre ich verloren gewesen, wenn nicht ein anderes, mir noch unbekannteres Etwas, vielleicht dasjenige, das den letzten Grund unserer Vernunft, unserer Freiheit, unseres ganzen übersinnlichen Vermögens enthält, mich gedrungen hätte, meine letzte Kraft in dem Gebete: Dein Wille geschehe, wenn auch meine ganze Glückseligkeit darunter zu Grunde gehen soll! Dein Wille geschehe, unbedingt, unbestimmt von mir! Dein Wille als gerechter Wille geschehe! anzustrengen und auszuleeren. Ich nenne es ein Gebet, weil es in mein ganzes Begehrungsvermögen überging, oder vielmehr in meinem Begehrungsvermögen sich äußerte, weil die Kraft, womit es aus dem Innersten meines Wesens ausströmte, alle meine Neigungen vom bestimmten

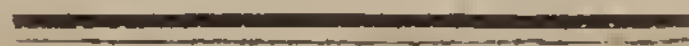
Wege mit sich in seinem Strom fortriß, so daß ich mir bewußt bin, in dem Augenblicke Gottes Entscheidung nicht nur gewollt, sondern von ganzem Herzen gewünscht zu haben. Es ward erhört in dem Augenblicke, da es gebetet wurde! O Seligkeit aller Seligkeiten! Ich sah, ich dachte, ich fühlte, ich hörte Gott — in und um mein ganzes Ich war er da — Vater — und Vater, und immer Vater! Ich litt nicht mehr, nein! ich war ruhiger, zufriedener, seliger als je! Gottes Wille war mein Wille, mein Wille war Gottes! Alle Leidenschaften schwiegen, die ganze Natur, die ganze Sinnenwelt, meine Sophie selbst, als Gattin, als Mutter, das Kind, Alles war nur gleichgültiger Schatten des Übersinnlichen, das mich in voller Glorie umstrahlte. Nicht nur was ich gebeten hatte, sondern mehr, Alles, was ich gewünscht hatte in diesem Gebete, die Nebensache wurde mir gegeben in dem Augenblicke, da ich sie für Nebensache hielt! Deine Sophie wird gerettet werden! Dein Kind stirbt nicht! ich hätte es prophezeien können, ich prophezeite es wirklich! Dies Alles, mein Reinhold! war subjectiv, aber nun erschien die objective Darstellung: Meine Frau wurde besser von dem Augenblicke an, das Kind schlief ein, Winslöw kam, ich fand eine Amme. Nenn' es Wahnsinn! Ich halte dieses Alles für eigentlichste Wirkung meines Gebets. Da hast Du mein Glaubensbekenntniß!

Den 7ten Juli.

— — — — Entzückt hat mich Deine Palinodie in Ansehung Lavater's. Wir sind gewiß im Grunde über diesen edeln Schwärmer einig. Auch ich weiß, daß er vor dem Richterstuhl der bloßen theoretischen Vernunft zum Tollhause verurtheilt werden muß; aber ist diese das einzige Tribunal des Mitteldings von Engel und von Vieh?

Aber, liebster, lieber Reinhold! über Alles hat mich der ganze milde, fromme, sanfte, des praktischen Philosophen, des echt religiösen Mannes würdige Ton Deines Briefes entzückt. In

diesem erkenne ich ganz meinen Reinhold wieder. Ja, Bruder meiner Seele, wohl hast Du Recht, daß wir uns vor allen Affecten, die etwas Finsteres, Bitteres, Saures mit sich führen, sorgfältig hüten müssen! Sie lauern immer auf uns vielsitzende Zweibeiner, und können uns, ehe wir uns versehen, ein Seelenpodagra versetzen. Vorzüglich müssen gute Herzen sich davor in Acht nehmen; jene Insecten halten sich an die schönsten, süßesten Früchte. O! dieser sanfte, menschenbrüderliche Ton, der Ton der Weisheit, Dein eigenster, von keinen Umständen, von keiner rauhen Witterung entsilberter Harfenton töne immer in allen Deinen Schriften, selbst im Streite, wenn Du zum Streite genöthigt wirst! Je mehr Jene, die nicht wissen, was sie thun, Dich reizen, Dich necken, Dich stechen — ist es doch das Loos aller Reinen, Saubern, Schönen, Lieblichen, Holden, Himmlischen, Göttlichen hier im Staube, besprützt, geneckt, gestochen, beklecht und bewespt zu werden! Siehe die Rose und Lilie, und Alles, was Rose und Lilie ähnlich sieht! Je muthwilliger jene Insecten, die, wie gesagt, nicht wissen, was sie thun, Dich umsurren: je ruhiger, stiller und sanfter sei Du, der Du es weißt, was Du thust! und freue Dich des Martyriums für das Eine, was Dir, was mir, was uns Allen Noth ist, und was Du gewiß selbst Jenen zu erringen herzlich wünschest. — — — B.

XXX.

Ueber die Hinrichtung Ludwig XVI.

(Aus einem Briefe von Baggesen an Reinhold, am 20ten Febr. 1793).

Entsetzlich hat die Nachricht von jener blutigen Katastrophe auf meine Gesundheit gewirkt, beinahe hätte ich mich darüber verblutet; und eine düsterere Melancholie, als die, worein ich dadurch einige Wochen lang versank, kenne ich nicht. Ich glaube, daß viele bloße Zuschauer bei jenem Triumph der Hölle in Sodoma-Paris ebenso viel, daß aber keiner mehr als ich gelitten habe. Ich hatte zu viel Zutrauen zu der damals noch präponderanten Minorität des übrigens armseligen Convents, baute zu viel auf die Brissots, Kersaints, Louvets, Buzots, Regnauds, Vergniaux, Barbaroux und einige Andere, um die Robespierres, Marats, Duponts, Dantons, Collots, Talliens, Thuriots und die übrige Rotte der orleanistischen Jakobiner zu fürchten, baute zu viel auf des, aller Wahrscheinlichkeit nach rechtschaffenen Roland's Einfluß, auf die Klugheit wenigstens der Ducos, Pethions und Paines, baute zu viel auf die Großmuth selbst des parisischen Volks, um jenen Sieg der Faction möglich zu glauben. Noch nach dem dritten Appel nominal hoffte ich. Und noch den Tag vorher ehe die entscheidende Nachricht kam, brachte ich Viele, die die Geschichte der Revolution, so viel es sich thun läßt, studirt haben, auf meine Seite. Schimmelmann, der Prinz, die Prinzessin nahmen noch im letzten Augenblick meine Hypothese an: daß die Meisten für den Tod votirt hätten, bloß um sich seiner Person bemächtigen und ihn aus den Klauen der Commune reißen zu können. Der folgende Morgen kommt, und

die Nachricht von seiner wirklichen Hinrichtung! Ich kann nicht beschreiben, was ich — Republicaner — dabei empfand; aber ich zweifle, daß eine Nachricht von der Hinrichtung meines Vaters, meiner Mutter, aller meiner Geschwister, eine peinlichere Wirkung hätte machen können. Ich fühlte, daß mir etwas in der Gegend des Herzens zersprang; kaum taumelte ich nach Hause (ich erhielt die Nachricht auf der Straße): und aus allen drei Canälen meiner Seelenresidenz strömte Blut. Seit dem bin ich, wie natürlich, sehr matt und müde, und muß das allerstrengste Regimen halten, bis die Reise, Dein Wiedersehen, die Alpenluft und die Umarmung meiner Alpenfreunde mich vollkommen wieder herstellen wird.

Ist Dies nicht ein Wink, mein theuerster Freund (dieser höchst jugendliche Zufall in meinem schon 29. Jahre), daß ich wohl thue, die kalte theoretische Philosophie, jede bloße Metaphysik, gänzlich aufzugeben, und mich als Kind, daß ich wahrscheinlich immer hienieden bleiben werde, mit der Phantasie, der Empfindung, und höchstens dem Glauben zu begnügen? Ich schäme mich meiner Irritabilität. Aber nil invita natura! Ich will mich in keinen vergeblichen Kampf einlassen! ich würde es doch nur zur Hälfte bringen trotz aller Anstrengung, und in allen theoretischen Sachen: aut Caesar aut nihil!

Oder ist die blutige Revolution in meinem Körper nur eine Folge meines tiefen Gefühls des Rechts und Unrechts? oder einer in tiefes Gefühl übergegangenen tiefen Ueberzeugung? Woher kommt es denn, daß viele sehr moralische, sehr wahrheitliebende, sehr gute Menschen nichts dabei gefühlt haben? es sogar billigen?

Freilich habe ich ein Princip, das unerschütterlich in meiner Seele feststeht, das ich bei Niemandem, außer bei unserem Hornemann angetroffen habe, um welches sich die ganze moralische Beurtheilung der Revolutionen bei mir dreht; so sehr ich sie als Naturbegebenheiten bewundere, sogar mich über sie, und besonders über diese französische als solche, freue; so gewiß ich sie schwellenden

Sturm in die Segel der Menschheit glaube, und so sehr ich in theoretischer Hinsicht, mit Abstraction der Zeit- und Ortsbedingungen, Republicaner und decidirter Tyrannenfeind bin: so glaube ich doch, daß die weitaussehendste, und noch dazu, wenn es möglich wäre, ausgemachteste Salus publica nicht die Vergießung eines einzigen Tropfens unschuldigen Blutes entschuldigen, geschweige denn rechtfertigen könne. Ich fühle wenigstens, daß ich es pflichtwidrig finden, und also mit zitterndem Gewissen es thun würde, wenn ich, um die Glückseligkeit unzähliger Millionen in unabsehbaren Reihen der Zukunft zu erkaufen, einem einzigen Individuum Gut, Leben oder Ehre raubte, wenn nicht gerade ich selber dieses Individuum wäre. Nun halte ich aber die Hinrichtung des armen Ludwigs für himmelschreiendes Unrecht, und zwar dreifach: in Ansehung des Objects, insofern derselbe außerhalb der vorhandenen Gesetze lag; in Ansehung des Subjects, insofern der Nationalconvent nicht constituirter Richter war; und in Ansehung der Form, von mehreren Seiten, insofern man nicht Ankläger, Beleidigter, Richter und Hinrichter in einer Person sein kann; insofern man ihm seine Sache ordentlich zu führen nicht erlaubte; insofern man in dem Augenblick der leidenschaftlichsten Hitze entschied; und endlich, insofern man eine simple Majorität statt zwei Drittel für gültig annahm. Der Himmel weiß, daß diese Hinrichtung mich nicht so sehr empört hat, weil er König gewesen war; ich habe den Sinn nicht, den sonst Viele haben, den ganz Frankreich ehemals vorzugsweise hatte, nur weil er Mensch war, und wo nicht unschuldig, doch gewiß untodessträflich. Mein höchstes Princip ist also beleidigt — und wie? unaussprechlich, ungeheuer sichtbar, mit Weltbuchstaben, in einem Gemälde, das beide Pole so zu sagen auf einmal sehen können, ist die Immoralität dargestellt. Das erste Bild, das sich meiner Phantasie darstellte, war ein Brutus, dessen rechter Fuß auf den Pyrenäen und dessen linker Fuß in dem Sumpf der Niederlande ruhte, sein ausgestreckter Arm schattete über ganz Europa, und der Dolch!

sein Blitzen schien die Sonne zu löschen! Und wozu dieser himmelstürmende Riese? Um einem kleinen, lange gefolterten, unschädlichen Wurm, nicht einem Cäsar, die Todeswunde zu versetzen! Wer speit nicht Blut vor Entsetzen und Mitleid bei diesem Anblick? Der einfache, gewöhnlich gestaltete Brutus war nie mein Mann; aber einen so kolossalischen, ungeheuren Brutus kann mein Menschenblick, der in keiner Hölle geschärft und gestählt worden ist, nicht aushalten. Und nun der Ermordete! Ebenso viel kleiner (als Verbrecher) war Ludwig gegen Cäsar, als jener Richter größer war als Brutus! Abscheulich! Die Menschheit weint und lacht vor Verzweiflung dabei! O gewiß! Es wird auch das Herz meines Bruders verwundet haben; doch, hoffe ich, nicht so wie das meinige! Denn Du kanntest nie, liebtest nie so das revolvirende Frankreich! Und brauche ich Dir zu sagen, daß es eigentlich für seine Millionen ist, daß ich blute?

Doch — da oben verliert sich in den Dampf der Zügel, hoch über den blutigen Mähnen der wiehernden Höllenpferde — und dieser ist sicher nicht der Hand des Weltrichters entfallen, der Hand, in welcher sich die Zügel aller Sonnen und Cometen vereinigen. Er lenket den Wagen, und die schnaubenden, zügellos scheinenden Hengste gehorchen unwissend dem unsichtbaren Führer und bringen gerade durch ihre wilde blinde Wuth den Wagen der Freiheit, des Friedens und der Gerechtigkeit, obschon in blutigen Spuren, über zertrampelte Leichen, der zitternden Erde näher. So weit mein Gefühls- und mein Glaubensbekenntniß über diese Weltsache. Auch im Chaos war Plan! Auch in fallenden Sonnen, in zertrümmerten, zusammenstürzenden Himmel ist Ordnung des Ewigen.

Rettelser og Bemærkninger.

Til Side 62 og 63: Det Portrait af Wessel, som Schwartz lod gravere til sin Lommebog, er det samme, som findes foran den første Udgave af Wessels samtlige Skrifter, og er stukket af Clemens.

— 90: „Kammerraad B.", hvis Princip omtales, var Kammerraad Torkel Baden, og den sammesteds anførte Conferentsraad Flint var dengang Politimester i Kjøbenhavn.

— 118 og 119: „Hübnersk stiv Figur" alluderer til Conferentsraad og Professor Martin Hübners Person; og Forf. til „Roman meines Lebens", der fandtes at have denne Figur, var den berømte Baron Knigge.

— 175: Den første danske Oversættelse af N. Klim, af Hagerup, udkom 1742, ikke 1743.

— 192: *) B.'s Svoger Klenau, ikke Klena, var Copist ved det Kongelige Bibliothek, forinden han blev Toldcontrolleur.

— 278: Af det her nævnte Theaterpersonale var (foruden Mad. Preisler) Jomfru Møller, siden Mad. Berthelsen og dernæst Mad. Frydendahl, berømt Sangerinde; Jomfru Mordhorst (rettere Morthorst), siden Mad. Dahlén, Skuespillerinde og er endnu levende; Mad. Biørn og Jomfru Stuart, Solo-Dandserinder, den sidstnævnte senere gift med Kapelmusicus Irza; Jomfru Krag, Skuespillerinde og senere gift med Solodandser Paulsen.

